

TRobUNA

CENA 150 SIT

REVUJA ZA ŠTUDENTE, KULTURO IN DRUŽBO

LETNIK XLV, ŠT. 6

DECEMBER 1995

Slovenci ne bodo izumrli **76-LETNA STARKA ZANOSILA**

Bolezen je slepa za lepoto **MICHAEL JACKSON OKUŽEN Z VIRUSOM AIDS**

Intervju z vstalim od mrtvih **ELVIS PRESLEY SE JE POJAVIL ŽIV V KIJEVU**

14. ZVEZEK (1875), ZAPIS ŠT. 81

Med fanti odrašene punce
smeja jo se kvantam, včasih
še poprijemljejo za besedo in
z enako kvantno odgovarjajo,
le da jim se prikupijo in
dobe piti.

8. ZVEZEK (1871), ZAPIS ŠT. 8

PIJANKE. V šempeterski
fari jih je zdaj manj. (?) Prejnjje čase slovele so
posebno Bojanka, Dragmanica in Volkovka.

B. šla je še le scat, ko je popila že 16
poličev.

D. je na zadnje zmrznila —

Imaje v riti tri bokale ni bila nobena njih
še pijana. Se s petimi hodile so naravnost
in po koncu. Kozlale niso nikoli.

KONEC.

ŠTUDENSKA ZALOŽBA

Spoštovani bralci!

Večkrat so mi prijatelji in tudi drugi, ki želijo skrbeti za nepokvarjenost slovenskega ljudstva, očitali, da gre v člankih zadnjega sklopa Tribune za nihilizem in neetično "zajebancijo". Ti očitki nas niso vrgli iz tira, saj ima skupina, ki oblikuje te strani, natančno načrtan cilj, opozarjati s pomočjo humorja na posebno strukturiranost medijev, ki za svojo komunikacijo uporabljajo jezik. Gre nam torej zgolj za prikaz vsaj kančka resnice kulture (če že ne za prikaz splošne resnice, pa vsaj za odraz subjektivnih doživljanj objektivnih dejstev, ta dejstva so v našem primeru jezik in z njim povezane zvrsti jezikovnega izražanja), kakor je tudi nasploh pogosta manira v zadnjih dveh desetletjih na področju umetniškega izražanja. Zato tudi pričujoče proučevanje strukturiranosti tabloidnih vsebin - tudi naslovnica je povezana s to temo - ni potrebno razumeti kot napad na medije, niti na ljudi, ki v teh medijih nastopajo, ampak zgolj poskus, s pomočjo umetnostnega koda (čeprav ni nujno, da je to ravno neka visoka umetnost!) prikazati na izviren, humoren in komunikativen način mišljenje posameznih zvrsti, bolje rečeno piščevih položajev, iz katerih izhaja vsaka zvrst publicističnega, znanstvenega ali umetnostnega jezika oziroma, konkretno v tej številki, publicističnega jezika trač časopisov. Kako je to storjeno, pa je najbolje, da si ogledate sami na zadnjih straneh revije Tribuna.

Urednik Razvedrila
Miran Štempihar

Glavni urednik:
Marko Hercog

Odgovorni urednik:
Primož Zevnik

Študentska problematika:
Peter Brecl

Kultura:
Aleš Šteger
Gorazd Trušnovc

Prvi študentski tabloid:
Mitja Štempihar

Družbeno informativna priloga:
Mitja Čander

Urednik fotografije:
Matej Fišer

Tehnični urednik:
Simon Ručigaj

Lektor:
Klemen Pisk

Tajnika redakcije:
Tanja Mezga
Božidar Zrinski

Predsednik sveta Tribune:
Jaka Repanšek

Prispevke lahko prinesete ali pošljete na uredništvo ali na uradne urednike.

Tribuna, Kersnikova 4, 61000 Ljubljana

Tribuna je član European Journalism Network.

Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana.

Izhaja vsak prvi ponedeljek v mesecu.
Cena: 150 SIT, 13 ATS, 1.5 DEM, 1250 ITL.

KAZALO

STRAN

4

KATOLIKI
IMAJO
VEČINO V
PARLAMENTU

STRAN

7

1.100.000
DEM

STRAN

16

KO REKTOR...

STRAN

36

AMSTERDAM

STRAN

39

LOVE STORY

STRAN

42

INTERVJU:
JANKO
PETROVEC

STRAN

45

ETIMOLOG
KLEMEN
ODGOVARJA

STRAN

46

PSIHOLOG
MIRAN
ODGOVARJA

Katoliška struja - večina v študentskem parlamentu

V zadnjem tednu v oktobru so na 34 volilnih enotah študenti izvolili 65 poslancev, ki jih bodo v letošnjem študijskem letu zastopali v študentskem parlamentu (ŠP). Volilna udeležba je bila skoraj 34-odstotna, volilo je približno 11 tisoč študentov. Na prvi redni seji ŠP je bil izmed treh kandidatov s 35 glasovi izvoljen novi predsednik Andrej Prepeluh (Katoliška struja), ki pa je bil zaradi razveljavljenih volitev na njegovi fakulteti (FDV) predsednik ŠP le en dan. Za podpredsednika za nadzor je bil izvoljen Aleksander Vrhovšek (katoliška struja) in za podpredsednika za zakonodajo Jernej Stare (katoliška struja). Rasodišče ŠOU, čigar predsednica je Andrejeva sestra Urša Prepeluh (katoliška struja), je zaradi nepravilno vložene kandidature enega izmed kandidatov razpisala ponovne volitve na FDV, ni pa razpisala novega kandidacijskega postopka, tako da so bili kandidati razen Leona Megušarja isti. Tudi na ponovnih volitvah je Prepeluh dobil zadostno podporo in je bil ponovno izvoljen v ŠP, kjer so ga ponovno, tokrat kar z 39, glasovi izvolili za novega predsednika ŠP.

Prva Prepeluhova izvolitev

Kot smo v oktoberski številki Tribune pravilno napovedali, je Prepeluh v parlamentu žel uspeh napornih pogajanj na Rogli, kjer so potekali številni pogovori o novi razdelitvi stolčkov na ŠOU. Za pravilno se je izkazala tudi napoved, da bo Stare podpredsednik, do spremembe je prišlo le pri izvolitvi Gorazda Gorenca, saj je bilo očitno, da se je koalicija konzervativcev (črni ali katoliška struja) in ŠKISA razdrla tik pred glasovanjem. Tako je Gorenc izgubil obljubljeni stolček, konzervativci pa so kasneje najverjetneje sklenili koalicijo z neodvisnimi (poslanci okoli Vozlja, Černjaka, Pečovnika).

Že pred samim glasovanjem je Roman Gustinčič (neodvisni) vložil predlog, da se volitve za predsednika ŠP prestavijo na naslednjo sejo ŠP, ko bo znana odločitev razsodišča. Prebral je tudi izjavo, ki jo je podpisalo 18 poslancev, v kateri opozarjajo, "da je bilo med volitvami opaženih in tudi prijavljenih veliko število nepravilnosti in da lahko ŠP izvoli kandidate, ki že naslednji dan mogoče ne bodo več poslanci ŠP". V izjavi navajajo, "da bi bilo skrajno neresno in nekorektno do volilcev,

da bi danes izvolili novi organi ŠP, saj se v tem primeru spodaj podpisani distancirajo od nadaljnjih aktivnosti vodstva ŠP in ne prevzemajo nikakršne odgovornosti za nastalo škodo".

Od 59 prisotnih poslancev jih je glasovalo ZA 22, PROTI 32, VZDRŽANIH je bilo 7. Začasni predsednik Gregor Macedoni je ugotovil, da tukaj nekaj ne "štima".

Pri ponovnem glasovanju je bilo ZA 21, PROTI 30 in 7 VZDRŽANIH. Očitno izvoljenim predstavnikom študentov manjka občutek za poštenost.

Izvolitveni postopek je potekal dalje...

Kot prvi se je predstavil kandidat Bogdan Jeram (ŠKIS), absolvent računalništva, ki bi se kot predsednik zavzemal za depolitizacijo ŠOU, za hiter sprejem Temeljnega akta, boljše informiranost... (dobil je 16 glasov).

Kandidatka Katja Kopriva (neodvisni), 4. letnik medicine, se je za kandidaturu odločila na hitro, zato še ni imela izdelanega programa. Povedala pa je, da je čas, da postane predsednica ŠP ženska, ki ne mara politike in ki se bo ukvarjala s študenti (dobila je 10 glasov).

Kasneje izvoljeni kandidat Andrej Prepeluh (katoliška struja), 3. letnik FDV, je pripravil program, "katerega smernice je nakazal že kandidat Jeram". Povezal bi interese leve, desnice in neopredeljenih.

V ušesa je prisotne najbolj zbudla Prepeluhova izjava, ko je na očitek, da je bil prejšnja leta kot poslanec redko prisoten na sejah, odgovoril, da je za ŠP več naredil za šankom pred dvorano in da se je tako izogibal politizaciji ŠP. Mnogi so se po tej izjavi glasno spraševali, zakaj sploh kandidira za predsednika ŠP, če pa več naredi za šankom kot v parlamentu (dobil je 35 glasov).

Po uvodni predstavitvi so potekala klasična vprašanja poslancev, ki niso prinesla ničesar novega.

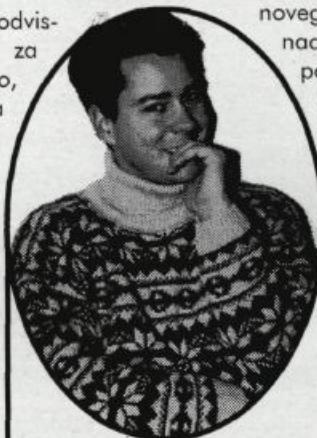
Morda je bila najbolj modra ugotovitev poslanca Mamića, ko je povedal, da so kandidati trije in da ima vsak svoje lastnosti: "S Prepeluhom sva pila, Kopriva je punca, Jeram pa je Primorec."

Nova podpredsednika ŠP

Po uspešni (prvi) izvolitvi Prepeluha je prišlo na vrsto glasovanje o dveh podpredsednikih ŠP. Za podpredsednika ŠP za zakonodajo se je potegoval le poslanec Jernej Stare (katoliška struja), 4. letnik kemije, ki je v predstavitvi povedal, da je že v prejšnjem mandatu predsedoval zakonodajni komisiji in da bi rad v prihajajočem zakonodajnem letu ohranil kontinuiteto dela. Izvoljen je bil z 38 glasovi ZA, PROTI je glasovalo 19 poslancev, 3 glasovnice so bile neveljavne. Novoizvoljeni podpredsednik za zakonodajo in hkrati predsednik zakonodajne komisije se je poslancem zahvalil za zaupanje.

Bolj napeto je bilo pred glasovanjem za novega podpredsednika ŠP za nadzor, saj so se za to mesto potegovali kar trije kandidati: Gorazd Gorenc (ŠKIS), Roman Gustinčič (neodvisni) in Aleksander Vrhovšek (katoliška struja).

Gorenc, študent prava, je v svoji predstavitvi povedal cilj njegove kandidature: "Vsem nepravilnostim naj se stopi na prste!" Gustinčič, študent filozofske fakultete, je napovedal izgon politikantstva iz nadzorne komisije. Dodal je, da se čuti sposobnega za to delo. Zadnji se je predstavil Vrhovšek, kemija, ki je

Zadovoljni, dvakrat izvoljeni predsednik ŠP, ki ga verjetno čaka še tretja izvolitev.

povedal, da bo delo opravljal odgovorno in obljubil, da bo pri odločanju nepristranski.

Po predstavitvi so poslanci kandidatom postavljali različna vprašanja. Janeza Povha (Krščanska struja) je Gustinčiču

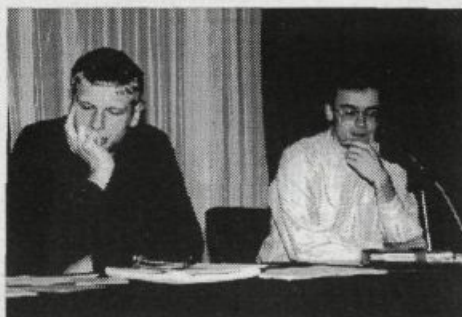

Tribuna zaradi jasnosti poročanja in lažje razumljivosti dogajanja na ŠOU vpeljuje novo poimenovanje različnih političnih in svetovno-nazorskih struj med študenti. Najmočnejša struja na ŠOU, ki se do sedaj še ni javno poimenovala, so katoliški študentje oziroma študentje, ki so tej opciji naklonjeni (nekateri jih imenujejo tudi črni, konzervativci, katoliki). Tribuna jih je nameravala imenovati s skupnim imenom katoliška struja (KS), vendar so pred kratkim opredelili svoje ime: samostojna akademska skupina. Ker je bil tekst pred poimenovanjem že v prelomu, sprememb nismo mogli vnesti.

Aktivni so tudi študentje, ki so zbrani v pokrajinske klube - ŠKIS (Š). Pojavljajo se tudi tako imenovani neodvisni, ki so zbrani okoli Dominika S. Černjaka, Jožeta Vozlja in Matjaža Pečovnika. Imenovali jih bomo neodvisni (N). Nekaj je tudi takih, ki so dejansko "free" lancerji, imenovali jih bomo Neodvisni - neodvisni (NN), na prizorišču so tudi študentje blizu združenim listi, ki jih bomo imenovali študentska levica (ŠL).

očital, da lani s svojim glasovanjem v NK ni pripomogel k rešitvi problema na resorju za turizem. Baro Hieng (Študentska levica) je zanimalo, kako lahko Vrhovšek kandidira za predsednika NK, če je lani pri tako pomembnih stvareh, ko je NK ugotovila kršitve direktorja ŠOU, glasoval proti sankcijam zoper direktorja. Poslanke Katijo Koprivo (Neodvisni) je zanimalo, kaj bo ob izvolitvi storil Gorenc, saj sedaj deluje kot vodja projekta na ŠOU, to pa je nezdržljivo

Vrhovšek in Stare - nova podpredsednika ŠP.

s funkcijo podpredsednika.

Razsodiše ŠOU je razveljavilo volitve na FDV-ju

Na Razsodišče ŠOU je prispelo kar nekaj pritožb v zvezi z volitvami v ŠP, vendar je razsodišče razsodilo ponovitev volitev le na FDV-ju,

POSILANEC	V1-črni	V2-ŠKIS	V3-Neodvisni	Tren. s.	Opombe	Fakulteta
Ajnhar Franc	KS	KS	KS	KS		VNZ
Arzenšek Matej	?	N	N	N		EF
Barut Damjan	KS	Š	KS (?)	?Š	na Škisu	VPP
Baš Boštjan	Š	Š	Š	Š		FDV
Bezjak Miran	?	N	N	N		FER
Blumauer Robert	KS	KS	KS	KS		MF
Bončina Igor	?	Š	Š	Š		FNT - mont
Brlogar Alenka	?	ŠL	ŠL	ŠL		PFL
Bukovec Kristjan	SDSS (KS)	SDSS	SDSS (N)	KS		BTF - zoo
Čemaš Danijel	KS	?	N (KS)	KS		FNT - fi
Čok Gregor	?	Š	N (Š)	Š		ARHIT
Fras Saša	SDSS	?	N	KS		FNT - farm
Fučka David	? KS	Š	Š (?KS)	Š		BTF - gozd
Gorenc Gorazd	KS	Š	Š (?KS)	KS	na Škisu	PF
Gorjup Barbara	?	N	N	N		FNT - farm
Grošelj E. Peter	KS	?	N (?KS)	KS		EF
Gustinčič Roman	?	N	N	N		FF
Hieng Bara	ŠL	ŠL	ŠL	ŠL		BTF - agro
Jeram Bogdan	?	Š	Š	Š		FER
Jevšek Marko	KS	KS	KS	KS		BTF - bio
Kadič Mitja	?	N	N	N		FNT - tek. t.
Kavčič Anita	KS	?	KS	KS		ALU
Kaučič Tatjana	KS	KS	KS	KS		AG
Kokelj Tilen	KS	KS	KS	KS		BTF - gozd
Kolenc Marko	?	Š	N (?Š)	Š		DIF
Kopriva Katja	?	N	N	N		MF
Krstič Dora	KS (?N)	?	N (?KS)	?		FSD
Lovše Mateja	KS	KS	KS	KS		PFL
Macedoni Gregor	KS	KS	KS	KS	na Škisu	FER
Maček Martin	?	Š	Š	Š		PF
Majerič Matej	?	Š	N (?Š)	?		DIF
Mamič Tino	KS	KS	KS	KS		FF
Metličar Jože	KS (?N)	KS	KS (?N)	KS		VF
Mihalic Josip	?	N	N	N		VUŠ
Mlakar Tony	?	N	N	N		VUŠ
Mozetič Blaž	KS	KS	KS	KS		FAGG
Mrzdovnik Aleš	KS	KS	KS	KS		TF
Panger Danijel	KS	Š	KS	?KS	na Škisu	VPP
Pavrič Karmen	KS	KS	KS	KS		VZD
Pejič Dragan	KS	KS	KS	KS		VZD
Plevnik Mihael	?KS	KS	KS	KS		BTF - agron
Podgornik Matej	?	Š	Š	Š		BTF - živil
Poje Jožef	KS	KS	KS	KS		FS
Povh Janez	KS	KS	KS	KS		FNT - ma
Pregelj Martin	KS (?Š)	Š	?N	?		FAGG
Prepeluh Andrej	KS	KS	KS	KS		FDV
Princ Uroš	KS	KS	KS	KS		PFL
Radež Roman	KS	KS	KS	KS		FNT - ke
Rant Andrej	SDSS (KS)	KS	KS	KS		FS
Recek Robert	?KS	Š	N	?		ARHIT
Sakovič Gregor	?	N	N	N		EF
Šešok Klemen	?KS	?	N (?KS)	?		PF
Šivic Sabina	KS (?N)	?	N (?KS)	KS		FF
Smrekar Niko	?	N	N	N		AGRFT
Stare Jernej	KS	KS	KS	KS		FNT - kem
Štrukelj Boštjan	KS	KS	KS	KS		FS
Šturm Sašo	?	Š	Š	Š		FNT - mont
Traven Boštjan	KS	KS	KS	KS		VTV
Urbanija Uroš	KS	KS	KS	KS		FF
Vitezić Alan	KS	KS	KS	KS		EF
Vrhovšek Alex	KS	KS	KS	KS		FNT - ke
Zbačnik Rok	KS	KS	KS	KS		MF
Žgavec Tjaša	Š	Š	Š	Š		FDV
Žugec Jože	KS	KS	KS	KS		PFL
Černe Ivan	?	Š	Š	Š		FER
Mikič Zvezdan	KS (?N)	N	N	N		FER

V razpredelnici so objavljene različne verzije iz treh različnih struj, kjer se vidi, kateri poslanec pripada kakšni struji. Pri nekaterih še ni čisto jasno, kam se bodo prodali, za ostale pa je že jasno, ali so ortodoksni pripadniki svoji struji ali pa so se že uspešno prodali.

Po sedanjih podatkih ima popoln monopol nad ŠP katoliška struja (KS): 35 poslancev + verjetno 1 + mogoče 2; drugi na lestvici je ŠKIS: 11 poslancev + verjetno 1 + mogoče 1; za njim so Neodvisni: 10 poslancev + 1 (če bo Macedoni mandatar, gre iz FER-a v ŠP Mikič) + verjetno 1 + mogoče 3; le dve poslanki pa ima Študentska levica.

medtem ko so pritožbe z BTF-ja in FF končale svojo pot bolj klavarno.

V zvezi z volitvami na FDV-ju sta prišli dve pritožbi. V prvi se je M. Gulič pritožil, ker sta kandidata Matjaž Traven in Anđej Prepeluh v svoji predvolilni kampanji zlorabila slogan: "Vsi drugačni - vsi enakopravni", ki je logotip evropske akcije za zmanjšanje neustrpnosti. Opozoril je na zlorabo oziroma na krajo zanka, s čimer naj bi kandidata storila nemoralno dejanje, s katerim naj bi žalila vse drugačne ljudi.

Gulič se je tudi pritožil, ker sta Traven in

Urša Prepeluh se je na seji razsodišča ŠOU sporazumno izključila iz obravnave.

Prepeluh brucem na dom pošiljala propagandi material, pri čemer naj bi šlo za nelojalno konkurenco. Zanimalo ga je tudi,

Policija je s konji nadzirala potek bojkota volitev na FDV.

kako sta kandidata prišla do naslovov brucev in kako bo razsodišče lahko pravično razsodilo, ko pa je predsednica razsodišča in ena izmed petih, ki se bodo odločali o ravnanju Traven in Prepeluha, ravno Prepeluhova sestra Urša.

Drugo pritožbo je vložil Zenel Bagatelj, ki je dejal, da kandidat Leon Megušar v času volitev ni imel statusa študenta, saj je pavziral letnik.

Stvar se je razjasnila, ko se v za javnost zaprtem delu seje člani razsodišča soglasno sprejeli sklep, da v primeru odsotnosti Urše Prepeluh njeno funkcijo z vsemi pooblastili opravlja Andrej Lasič.

Tako so člani razsodišča v Uršini odsotnosti sprejeli sklep, da se volitve na FDV-ju zaradi Megušarjeve nepravilne kandidature ponovijo, glede pritožb zaradi zlorab znaka so ugotovili, da je to stvar civilno-pravnega razmerja med lastnikom znaka in uporabniki tega znaka, o spornem pošiljanju propagande na dom pa so se strinjali, da obstoječi pravilniki ne obravnavajo predvolilne propagande, zato so ŠP naložili,

da do naslednjih volitev pripravi pravilnik o predvolilnem boju.

Kandidat Miklavič, BTF - montanistika, ki je vložil pritožbo, ker je bil na volilnem razglasu napačno napisan njegov priimek, je kasneje pritožbo umaknil, saj je ugotovil, da je storil napako sam.

Roman Gustinčič, FF, je vložil pritožbo, ker je kandidat Tino Mamič na obrazec za kandidaturu napisal, da študira pod B slovenščino namesto zgodovine. Gustinčič je dejal, da je to odločilno vplivalo na izid volitev. Razsodišče se s tem ni strinjalo in volitev ni razveljavilo, Mamič je izreklo le javni opomin zaradi nepravilnosti.

Ponovna Prepeluhova izvolitev

Iz rezultatov ponovnih volitev na FDV-ju je razvidno, da je kandidat Prepeluh dobil malo manj glasov (na prvih volitvah 32 %, na drugih 20 %), kljub vsemu pa se mu je izplačalo potruditi, saj je bil tudi ponovno izvoljen za predsednika ŠP.

Že transparent nad vhodnimi vrati FDV-ja je opozarjal na bojkot

Volilna udeležba na FDV-ju je bila res samo 18 odstotna (prej skoraj 37%), vendar je tokrat dobil še več podpore v parlamentu - drugič 39 glasov, prvič le 35.

Po drugih volitvah na FDV-ju je ostal nekakšen grenak priokus, saj je kar 40 % volilcev svoj glas dalo v posebno volilno skrinjico in s tem volitve bojkotiralo. Kar 40 % volilcev se namreč ni strinjalo s tem, da se na FDV-ju voli samo tri poslance, čeprav bi se moralo po 11. členu volilnega pravilnika na fakultetah, ki imajo več kot 2 tisoč študentov, voliti štiri poslance.

PETER BRECL

V skrinjici bojkotirancev je izginilo 145 glasovnic, zaradi česar je na volilno komisijo prispelo več pritožb za ponovne (tretje)volitve na FDV-ju. Pritožniki so tudi opozorili, da so bile druge volitve razpisane po napačnem členu, volilna komisija študentom ni dovolila glasovati z glasovnico od prejšnjega dne predsednik volilne komisije po končanih volitvah ni preštel neuporabljenih glasovnic, kot tudi, da so pri štetju sodelovali nečlani volilnega odbora.

1.100.000 mark za Študentski servis

Že vrabci na strehah čivkajo, da se ŠOU-u v prihodnjih mesecih obeta veliki nakup stavbe na Borštnikovem trgu 2, v katerem že skoraj 40 let deluje največji študentski servis v Ljubljani. Špekulacije o tem, koliko bo za to potrebno odšteti, pa so se gibale od uradnih 794.000 DEM do magičnega 1,1 milijona neuradnih DEM. Študentski parlament je namreč razpravo, v kateri so bila odobrena sredstva za nakup študentskega servisa, zaprl za javnost zaradi zaščite finančnih načrtov ŠS in ŠOU-a.

Sedaj je skrivnosti konec. Izdali so jo taisti poslanci na zelo neroden način in po spretni manipulaciji Kristjana Verbiča. Ta je namreč na naslednji seji predložil amandma, ki se glasi: "Študentski parlament zahteva, da študentska vlada pojasni okoliščine, v kateri sta nastala dva zapisnika 32. redne seje ŠV, ki se razlikujeta zgolj v 16. sklepu" (prvi zapisnik vključuje tudi znesek za nakup nepremičnine - 1.100.000 DEM - drugi pa ne). Poslanci so amandma sprejeli in s tem posredno potrdili vsoto, ki je bila prej vztrajno zanikana. Ta sredstva so odobrena iz presežkov prihodkov v letu 1995 in iz ustvarjenih presežkov iz preteklih let.

Stavba, v kateri sedaj obratuje ŠS, je bila pred podržavljenjem v lasti gostilničarja in posestnika Ivana Usenika. Ta je imel v njej gostilno in trgovino, v nadstropju pa so bila stanovanja. Sedaj je to poslovno-stanovanjska stavba z dvoriščem, drvarnico in kegljiščem, ki v celoti meri 708 kvadratnih metrov in je trenutno v lasti mesta Ljubljane, poteka pa tudi denacionalizacijski postopek, zaradi česar je ŠOU navezal stike z dediči upravičenca, ki so pokazali pripravljenost za dogovor o prodaji nepremičnine. Celoten postopek nakupa vodi direktor ŠOU-a v Ljubljani Vili Granda skupaj s študentsko vlado in strokovnimi službami.

Sedaj že bivši poslanec študentskega par-

lament Kristjan Verbič pravi, da posel, ki se obeta, že na daleč smrdi. ŠOU obtožuje, da se pogajajo o nakupu stavbe na Borštnikovem trgu z dediči, ki to še niso in mogoče tudi nikoli ne bodo. Po pravno-formalni plati je posel zelo sporen, saj kupoprodajne pogodbe ni možno skleniti z nikomer drugim kot z lastnikom. "Dejstvo je tudi, da gre za sredstva, ki so pretirana. Zadnji denar, ki v tem trenutku obstaja v študentski organizaciji, je namenjen za nakup stavbe, za katero je bilo s strani ŠV odobrenih 1.100.000 DEM." Študentsko vlado obtožuje, da je bil ta sklep kasneje popravljen in spremenjen oziroma je bil zapisnik ŠV, v katerem je bilo to sprejeto, naknadno popravljen na nekaj manj kot 800.000 DEM, na kar naj bi pristali bodoči lastniki.

Druga sporna stvar je po Verbičevem mnenju ta, da denacionalizacijski postopek še ni bil izpeljan in kot posledica tega tudi ne pravni postopek dedovanja. To pomeni, da danes ni pravnega subjekta, od katerega bi ŠOU stavbo lahko odkupil in kateremu bi lahko ta denar namenila. Zato se je pojavil scenarij, ki je sumljiv: Predplačilo oziroma ara v višini 400.000 DEM bi bila realizirana že tekom leta 1995, pri čemer bi ta denar kot depozit nakazali na Ljubljansko banko, ki bi nato t.i. lastnikom odobrila posojila s precej visoko obrestno mero in določenim moratorijem na odplačilo kredita, pri realizaciji kupoprodajne pogodbe pa bi se ta posojila upoštevala kot delež kupnine. Glede bodočih lastnikov ni jasno, kdo so oziroma koliko je teh dedičev, in drugič, ŠOU bi z depozitom pri LB sklepal posel s tretjim subjektom in ne s tistim, ki bi lahko dejansko odprodal stavbo ŠOU-u. "Po izpeljavi takšnega posla se lahko zgodi," je dejal Verbič, "da se bo ŠOU za ta sredstva tožaril z banko, medtem ko bi lahko nekdo drug postal pravni subjekt na podlagi dogovora, ki se skriva v ozadju." Tu je Verbič spet omenil cerkev in obtožuje Vilijo Grando, direktorja ŠOU-a in člana SKD, za to, da je bil to direkten posel direktorja in hkrati tudi njegov zadnji posel, ki ga želi opraviti v ŠOU-u, potem pa ga prepustiti životarjenju

in samemu sebi.

Mnenje Vilija Grande, kot ga je zapisal v predlogu za nakup študentskega servisa pa je, da je ravno visoka obrestna mera varnostni element, ki naj bi preprečeval pomisleke s strani prodajalcev, če morebiti ne bi želeli realizirati kupoprodaje. Hkrati so ti pripravili overovljene deleže na lastnih nepremičninah, s katerimi bi ŠOU lahko zavaroval predplačilo. Ob tem je poudaril, da bi se s tem zavarovali tudi pred morebitnimi višjimi ponudniki.

In zakaj ŠOU sploh kupuje stavbo na Borštnikovem trgu? Prav zaradi denacionalizacije stavbe se lahko zgodi, da se v bližnji prihodnosti pojavi nov lastnik, ki bi zahteval višjo najemnino ali pa preselitev študentskega servisa. S tem bi bili ti oškodovani tako za sredstva, ki so jih doslej že vložili v stavbo, kot za lokacijo, ki je pri študentih utečena in bi imel drugi uporabnik prostorov veliko prednost pri podobni dejavnosti.

D. V.

Rokenrol vs. Establishment

Dolinšek, Macedoni in Rutar med predstavitvijo svojih programov pred študentskim parlamentom pod vodstvom Zorana Potiča.

Konec meseca novembra bo študentski vladi, ki jo vodi Valter Kobal, potekel mandat, hkrati s tem pa bodo poslanci študentskega parlamenta izvolili novega mandatarja, ki bo tudi določil sestavo nove vlade. Kandidati za Kobalovega naslednika so po zapletih pri kandidacijskem postopku ostali trije, in sicer: Gregor Mecedoni, Joško Rutar in Metod Dolinšek. Poleg te trojice sta svoji kandidaturi vložila še Maja Petrovič in Robert Horvatin, vendar jih je volilna komisija označila za nepopolne in zaradi tega tudi za neveljavne, saj nista vsebovali potrdila o šolanju, poleg tega tudi ni bilo razvidno, kdo je nosilec programa (Petrovičeva in Horvatin sta za program dela vlade vzela kar načrt Kristijana Verbiča, še iz časov, ko je ta kandidiral za mesto mandatarja, prečrtala njegovo ime in poleg napisala svojega). Prav tako se tudi Metod Dolinšek ni preveč ukvarjal s pisanjem lastnega programa. Za "osnovo" si je vzel lanski načrt na volitvah poraženega Blaža Ivanca, iz njega iztrgal življenjepis in ga opremil z nekaj na roko napisanimi pripombami. No, seveda je zamenjal tudi ime predlagatelja.

Kot se za resno, demokratično, konstruktivno... organizacijo kot je ŠOU spodobi, je bilo organizirano tudi soočenje vseh treh preostalih kandidatov, ki so govorili o svojih vizijah in konceptih, ki jih bodo, če bodo izvoljeni seveda, po svojih najboljših močeh tudi izpeljevali. Navkljub temu da je bilo soočenje namenjeno predvsem poslancem, ki bodo odločali o usodi kandidatov, jih je bilo tam prisotnih le kaka polovica. To

dejstvo lahko govori o dveh stvareh. Prvič, da so poslanci zelo dobro seznanjeni z načrti in programi vseh treh kandidatov in jim na taka srečanja ni potrebno priti, ali pa, drugič, da že vedo za koga bo potrebno glasovati in se jim na soočenje, za katerega ne bodo dobili sejnine, ne splača priti. Presodite.

Namesto njih je bila tam Tribuna.

Kandidat METOD DOLINŠEK, študent 4. letnika ekonomske fakultete (rokenrol)

Metod Dolinšek

Že na začetku je pojasnil, zakaj se ni spuščal v pisanje programa dela vlade. "Vsak program, ki je napisan, je dober. Zatakne se pri njegovem izvajanju. Prav tako nočem, da bi z mojim programom drugo leto nekdo naredil enako, kot sem jaz letos z lvančevim," je povedal Metod. Dodal je še, da je v začetku načrtoval, da bi svoje kandidature vložilo kakih 30 oseb (ti bi najverjetneje skupaj dobili manj glasov kot prvo- in drugouvršeni posamično), saj se mu zdiyo vse politične igrice na ŠOU-u popolnoma brez veze. Zaveda se, da imata Macedoni in Rutar veliko večje možnosti za zmago, vendar bi se v primeru, da po glasovanju o mandatarju pride kot zmagovalca, odpovedal 50. tisočakom mesečnega honorarja, saj meni, da bi v študentski organizaciji moral prevladovati volunterizem, tisti, ki pa v ŠOU-u vidijo le lep zaslužek, naj si ga grede poiskat na študentski servis. Zmanjšal bi tudi število zaposlenih v službah ŠOU. "Velikega števila redno zaposlenih sploh ne rabimo, saj lahko naredimo javni razpis in izberemo najboljšega ponudnika," pravi Metod.

Kljub temu da je njegov prvotni načrt, se pravi 30 kandidatov za mandatarja, propadel, pa bo sam pri svoji kandidaturi vztrajal do konca. Na ta način je namreč želel opozoriti na svojo vizijo študentske organizacije, saj je

prepričan, da se lahko ŠOU ohrani le, če naredi velik kvaliteten preskok naprej. "V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da po naslednjih državnozborskih volitvah ŠOU kot institucija preneha obstajati," je še dodal. Eden od kvalitetnih preskokov bi lahko bilo tudi sprejetje temeljnega akta oziroma študentske ustave, kar bi študentski organizaciji omogočilo večji priliv sredstev in na ta način tudi višjo stopnjo avtonomije. Oblikovanje, usklajevanje in sprejemanje ustave pa že lep čas poteka med ljubljanskim in mariborskim ŠOU-om in Metod meni, da temeljni akt, v obliki kakršni je, s strani Maribora ne bo sprejet.

"Če bom sprejet, si bom prizadeval, da bo študentska organizacija ŠOU res študentska in ne od študentskih funkcionarjev."

Kandidat JOŽKO RUTAR, absolvent ekonomske fakultete, dosedanji minister za izobraževanje, eden izmed pobudnikov za ustanovitev zveze ŠKIS (establishment)

Jožko Rutar

Jožko meni, da je enkrat za vselej potrebno presekat s politično konotacijo ŠOU-a in ga predstaviti kot sindikat študentov, ki obstaja zaradi varovanja interesov študentov in splošnega študentskega standarda. V tem duhu gre tudi iskati vzroke za pobudo o

odprtju novega ministrstva, tj. resorja za odnose z javnostmi, saj, kot pravi Jožko, "javnomnenjske raziskave med študenti kažejo, da največ študentov (40 %) moti, da o delovanju ŠOU-a dobivajo premalo informacij". Skrbi

pa ga tudi to, da se ŠOU v medijih omenja le takrat, ko gre za afere, ne pa tudi takrat, ko gre za uspehe, ki po njegovem mnenju močno prevladujejo nad napakami. Cilji novega resorja so torej: zagotavljanje dvosmernega komuniciranja s ključnimi javnostmi, predvsem s študenti, skrb za celovito predstavitev aktivnosti in problemov, s katerimi se ukvarja študentska organizacija in pridobitev širše podpore javnosti pri zagotavljanju pravic študentov Univerze v Ljubljani.

Drugih ključnih organizacijskih sprememb v njegovem programu ni. O, po njegovem mnenju, prevelikih finančnih izdatkih študentske organizacije pravi, da se bo zavzemal za približno 20 % znižanje plač in honorarjev vseh, ki delajo na ŠOU-u, tako redno zaposlenih kot tudi študentov.

Na področju prehrane se bo zavzemal za zakonsko ureditev subvencioniranja, in letos, meni Jožko, je predvolilno leto, zato je to gotovo prava priložnost za uresničitev takega cilja. Če bo izvoljen, bo s pristojnimi ministrstvi in zainteresiranimi finančnimi institucijami poskušal doseči tudi dogovor o oblikovanju fundacije za kreditiranje študija, kar pa se tiče športnih dejavnosti, meni, da ljubljanska univerza potrebuje vsaj še eno večnamensko športno dvorano.

Na soočenju je kot predstavnik vlade tudi odgovarjal na očitke, da so cene v klubu K4 previsoke. Jožko je pojasnil, da je šank trenutno v lasti najemnika in ne ŠOU-a, saj le-ta do sprejetja študentske ustave ne more opravljati gospodarskih dejavnosti. "Ko bo ustava sprejeta, bo šank prevzel ŠOU, cene pa se bodo znižale," je še dodal.

Za konec pa še moto, ki ga je zapisal v svoj predvolilni program: "Kakovostno, pošteno in zavzeto delo bo iztočnica za oblikovanje študentske vlade, hkrati pa tudi zagotovilo študentom, da bodo to ljudje, ki jim gre zaupati prihodnost in tudi rezultate dela predhodnikov."

Kandidat GREGOR MACEDONI, absolvent na Fakulteti za elektrotehniko in računalništvo, član študentskega parlamenta od leta 1992, predsednik parlamenta v šolskem letu 1993/94, predsednik študentskega sveta v letih 1993/94 in 1994/95 (establishment)

Gregor si je za osnovni cilj svojega mandata zadal sprejetje študentske ustave kot temeljnega akta Študentske organizacije Slovenije. "Brez tega dokumenta, ki nam bo zagotovil pravno subjektiviteto in trden finančni temelj, lahko v bodoče pričakujemo le še drsenje navzdol," je zapisal v svoj program.

Prav tako kot Rutar tudi on opzarja na to, da je ugled ŠOU-a v javnosti vse slabši, saj ljudje pozitivnih akcij posameznih resorjev ne povezujejo s študentsko organizacijo, vsi pa poznajo razprtije in nepravilnosti. Ta problem bi po njegovem morala reševati informacijska pisarna ŠOU, katere funkcije

pa bi bilo potrebno na novo opredeliti. Prav tako bo potrebna priprava pravilnika, ki bo celovito uredil resor za turizem, saj Gregor meni, da je dosedanji način dela vprašljiv,

Gregor Macedoni

ker dopušča posameznikom preveč samovolje in meče precej negativne luči na ŠOU.

Da do zapletov s študentsko prehrano v prihodnje ne bo več prihajalo, si je Gregor zadal nalogo, da uredi zakonsko podlago tega področja. "Da pa bo težav pri komuniciranju z državo čim manj, je potrebno skrbeti za kontrolo pri izdajanju in uveljavljanju bonov ter hkrati skrbeti za kvalitetno prehrano in dobro postrežbo, na kar se nanaša največ pritožb študentov," pravi Gregor.

Na očitke o polarizaciji študentske organizacije in vdoru političnih strank na to področje, je na soočenju Gregor povedal, da ŠOU-u več škode naredijo tisti, ki vpijejo o tem, kot polarizacija sama. "Politične stranke pa je potrebno izkoriščati kot vzvod za doseganje ciljev," je zaključil.

Za konec še misel iz njegovega programa: "Ob vsem tem ne gre nikoli pozabiti, da smo študenti. Tako se ne sme noben posamezni študent, ki pride na ŠOU počutiti nezaželen. ŠOU se ne sme oddaljiti študentu, študent mora čutiti kot ŠOU."

B. B.

Za novega madatarja je bil z 42 glasovi izvoljen Gregor Macedoni (podprli so ga KS v koaliciji z neodvisnimi), 11 glasov je dobil Rutar, 5 glasov Dolinček, le dve glasovnici sta bili neveljavni.

Vsi kandidati za mandatarja podpirajo legalizacijo mehkih drog.

Ljubljana - univerzitetno mesto?

Govorijo o univerzitetnem mestu. Lahko govorimo o Ljubljani kot univerzitetnem mestu?

Ljubljanska je ena izmed dveh univerz v Sloveniji; govori se o tretji - prepuščam ji čas. Univerza zaključuje pedagoški proces in je kot taka generativni del narodovega duha: ne osvetljuje je enoznačno - znanje je ena od plasti njenega poslanstva.

Druga je oblikovanje okolja, ki omogoča svoboden razvoj osebnosti študenta kot človeka življenja (razmišljaj o človeku življenja in človeku sistema kot dveh možnostih biti človek). Znanje potrebuje širino duha, duh pa kreativno okolje; oboje se medsebojno prepleta, in preplet določa človeka v njegovi enkratnosti. Okolje je nosilec življenja univerze, odraža se na značaju študentske generacije.

Prostorska razpršenost Ljubljanske univerze

Univerza v Ljubljani je prostorsko razpršena. Taka je včeraj onemogočila preveliko koncentracijo duha, ki je klical za človekom življenja, ne pa tudi njegove moči, ki je soustvarila nov čas. On je dedič preteklih dejstev, večno sklicevanje na preteklost pa odraz inercije. Prostorska struktura univerze je danost, ki jo je v sedanjem trenutku pretežno spremeniti, zavračam pa vsakršno sklicevanje nanjo kot opravičilo za skrb vzbujajoč značaj študentske populacije. Preenostavno je enačiti prostor, v katerega je ustanova postavljena, z univerzitetnim okoljem: s tem zaobidemo ljudi, ki so njen konstitutivni del. Razmerja v prostoru imajo velik vpliv na socialna razmerja, ko pa prostorskim danostim pripisujemo prevelik pomen, pristajamo na nezmožnost izboljšanja komunikacije med ljudmi, in ona je duhovni potencial - generator prostorskih sprememb. Ne-umna prostorska struktura negativno vpliva na življenje univerze, nikakor pa ga ne more onemogočiti (in ko govorim o življenju govorim o življenju v vsej njegovi moči, ne o vegetiranju). Še enkrat: pristajanje na nerešljivost položaja je odraz nedejavnosti, pristajanje na ozke meje sistemov - odraz naše omejenosti.

Model campus

Vsi kandidati za mandatarja podpirajo

legalizacijo mehkih drog. Univerza je kompleksen organizem, v katerem se ljudje izobražujejo in v času izobraževanja v njem tudi živijo. Študentsko življenje je praviloma zelo intenzivno: v delavnem in socialnem smislu: tako zahteva prožno, kreativno okolje. Poznamo ameriški model campus, ki je zasnovan na integraciji vseh delov univerze v fizično celoto: meja med študijem in socialnim življenjem je zabrisana. Trdim, da je to le eden izmed modelov, čeprav ga nekateri postavljajo nad ostale. Zakaj ravno tam prepogosto umanjka širina duha, da bi oplemenitila znanje, ki, pravijo, je tako obilno? Integracija je utrdila mejo med tukaj in tam. Študentsko življenje postane tako, preveč samozadostno in življenjska realnost ostane zunaj. Če je komunikacija znotraj campusa intenzivna je z okoljem šibka.

Razpršenost - prednost?

Je potemtakem prostorska razpršenost naše univerze lahko prednost? Sama po sebi je premalo. Govorijo o univerzitetnem mestu. Lahko govorimo o Ljubljani kot univerzitetnem mestu? Razpršenost lahko v skrajnem pomeni dvoje: 1. dele celote, ki so v prostoru razseljeni brez komunikacije med seboj in brez komunikacije z okoljem, in 2. dele celote razporejene v prostor, v katerega so integrirane kot njegov konstitutivni del in komunicirajo z njim in drugimi deli celote (razmišljaj o komunikaciji sicer). Mesto lahko živi polno življenje le kot prepletanje vseh svojih konstitutivnih delov. Univerza je konstitutivni del mesta: v našem primeru ji je glede na njeno živo tkivo dan zanemarljiv mestotvoren pomen.

Razpršenost Univerze v Ljubljani je bližja tisti prvi, prej omenjeni. Prostorska struktura otežuje rešitev problema, a rešitve ne onemogoča. Dejstva kažejo, da ni interakcijskih nastavkov (vmesnikov), ki bi povezovali posamezne dele univerzitetnega organizma z okoljem, v katerega so vsajeni. Slaba medsebojna povezanost (na komunikacijski in socialni ravni delov) problem otežuje. Fakultete in študentski domovi še ne kažejo usklajene akcije v reševanju prostorskih problemov (o tem že v prejšnji številki). Univerza naj najprej utrdi lastno strukturo.

Študent - človek sistema

Družabno življenje študentov je zreducirano na občasna nebrzdana pijančevanja, na katerih pridejo na dan frustracije življenja lačnih študentov. Univerza, uprava študentskih domov in študentska organizacija to dopuščajo, pa čeprav v povsem nepriemernih prostorih, da le njih vrhovi v miru uživajo višinsko sonce. Drzno? Pretirano? Prebudimo se iz apatičnosti in naj ne kliče po pravicah le naš želodec. Ne dopustimo, da bodo sami odločali o nas, odločajmo z njimi! Človek sistema mora biti presežen.

Transgresija meja

In mesto? Ne čakajmo nanje, ne zavedajo se kreativne moči skrite v sožitju z univerzo. Občasno se jim prikaže v kulturnih dogodkih, a ker le-ti niso vmeščeni v koncept, ostaja v razdrobljenosti njihova moč zakrita. Izpostavitve problemov: s konkretno akcijo - transgresijo togo postavljenih mej med življenjem mesta in univerze - soočimo Ljubljančane z našimi potrebami in pokažimo, kje lahko skupaj ustvarjamo mesto! Intelkt brez komunikacije je mrtev. Ne izpostavljam konkretnih dejanj. Ko bo Univerza zaživela kot celota, se bodo ustvarili interakcijski nastavki in zahtevali reakcijo na drugi strani. Interakcijski nastavki so transgresija. Z njimi se bomo razkrili mestu v vsej naši moči. Preko njih bo stekla živa komunikacija med mestom in univerzo. Meja ostane: entiteti ostajata avtonomni. Transgresija ne ruši meje, jo prekorači in s tem vzpostavlja razmerje med tu in tam.

Abstraktno? Konkretizacija čaka nate.

Denis Simčič

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČK

Dan D. bo 10. decembra

Kljub vsem dosedanjim prizadevanjem študentov za povišanje subvencije za prehrano, je v predlogu državnega proračuna za leto 1996 še vedno samo 668 milijonov 660 tisoč tolarjev. Primož Kovačič, študentski minister za socialo je na tiskovni konferenci ŠOU-a dejal, da so bili vsi dosednji pritiski za povišanje te vsote na 1,8 milijarde tolarjev zaman. Doslej zahtevo po povečanju subvencioniranja podpira le opozicija, s koalicijskimi strankami pa pogajanja še tečejo.

Peticijo, s katero je študentska vlada želela dobiti podporo za svoja prizadevanja, je doslej podpisalo preko 23.000 ljudi po celi Sloveniji. Obširno akcijo po ulicah so že zaključili, podpise pa še vedno zbirajo na vseh info točkah v Ljubljani in pri prodajalnih okencih za bone. Kot je povedal Jožko Rutar, študentski minister za izobraževanje, so nadaljne aktivnosti študentov pripravljene. Če subvencije

država ne bo povišala, jih bodo začeli izvajati okrog 10. decembra.

ŠOU je oblikovali dopolnilo k predlogu proračuna, s katerim naj bi omenjeno postavko zvišali za 1,13 milijarde tolarjev. Ta vsota bi glede na inflacijo in povečano število upravičencev do prehrabnih bonov zadovoljila potrebe. Skupno število upravičencev se je namreč povišalo na 45.483 študentov, saj naj bi poleg rednih študentov, absolventov in tisoč brezposelnih podiplomskih študentov dobili pravico do bonov tudi brezposelni izredni študentje, ki jih je zakon o visokem šolstvu izenačil z rednimi.

Rutar je glede pravic izrednih študentov, za katere se z ministrstvi dogovarjajo, da bi jih vključili v sistem subvencionirane prehrane, dejal: "Država si je zapisala izredne študente v zakon o visokem šolstvu, po katerem naj bi imeli tako redni kot izredni študenti enake pravice. V resnici pa jih nihče, nobena institucija ne izenačuje. Samo državni sekretar MŠŠ Pavle Zgaga to govori. Izredni študij je le sistem, s katerim si fakultete polnijo svoje proračune."

Kot smo neuradno izvedeli, pa imajo pogajalci s strani ŠV največ težav glede povišanja subvencije za študentsko prehrano s komisijo za finance in monetarno politiko, medtem ko ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve študentske zahteve podpira.

D. V.

Thank you

Doktorsko tožarjenje

Dr. Niko Toš in dr. Dušan Keber, neizvoljena kandidata za novega rektorja Univerze v Ljubljani, sta kmalu po izvolitvi protikandidata dr. Alojza Kralja na vrhovno sodišče vložila tožbo proti senatu univerze zaradi nezakonitega, nestatutarnega in neakademskega ravnanja pri volitvah rektorja. Pred kratkim pa je dr. Niko Toš skupaj s tretjo kandidatko dr. Alenko Šelih na ustavnem sodišču vložil tudi zahtevo za presojo zakonitosti in ustavnosti statuta ljubljanske univerze.

D. V.

Dobili nove prorektorje

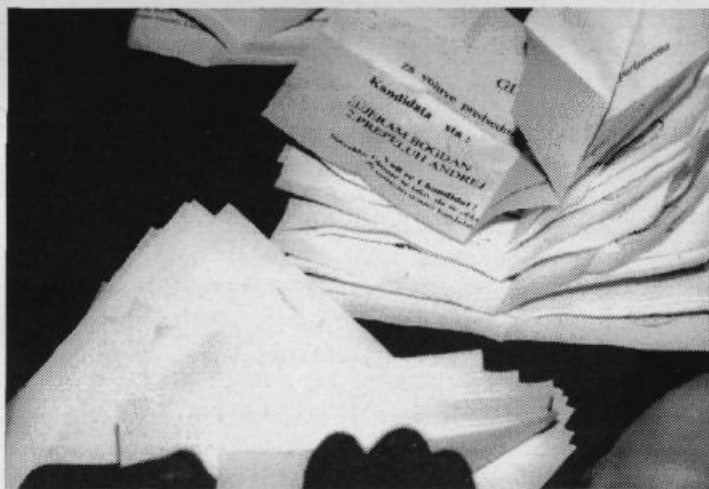
Senat je potrdil prorektorje, ki jih je med enajstimi kandidati izbral rektor Univerze v Ljubljani, dr. Alojz Kralj. Nova prorektorica za področje podiplomskega študija je dr. Katja Breskovar (medicinska fakulteta), za področje znanstveno-raziskovalnega dela - dr. Janko Musek (filozofska fakulteta), novi prorektor za področje študentskih zadev pa je dr. Anton Weber (biotehniška fakulteta).

D. V.

Izjava

ANDREJ PREPELUH, ponovni predsednik študentskega parlamenta, je za Studio Luwigana izjavil, da je prišel v Guinenssovo knjigo rekordov, saj je bil predsednik parlamenta z najkrajšim mandatom, potem ko je ustavno sodišče razveljavilo volitve na FDV. Novi rekorder pa ni za dolgo zapustil predsedniškega stolčka, saj so ga na položaj poslanci ŠOU-a ponovno izvolili.

D. P.

Glasovnice Prepeluh pa Jeram

Jahanje

Najboljši naslov meseca: Jahala z učiteljem jahanja. Po TV nastopu princeze Diane veliko dela za opravljivce; (Dnevnik, sredo, 22. novembra). P. S. Rumeni tisk širi svoje meje.

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČK

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČ

ŠSDMS - LOBIRANJE

Člani študentske sekcije Društva za marketing Slovenije smo v četrtek 9. novembra prisluhnili predavanju direktorja komunikacijske skupine SPEM gospodu Božidarju Novaku. Mladi mož iz Maribora in njegov sodelavec (še mlajši mož iz Ljubljane) sta v nekaj več kot tridesetih minutah predstavila komunikacijsko skupino SPEM, potem pa predavala o LOBIRANJU (kaj to je oziroma kaj naj bi to bilo).

Komunikacijska skupina SPEM (MARIBOR - LJUBLJANA - KOPER) je bila ustanovljena leta 1986 in se ukvarja z raziskavami, spremljanjem medijev, stiki z javnostmi in lobiranjem. Za študente je zanimiva, ker nudi možnost zaslužka ob študiju. Najprej boste sodelovali kot zunanji sodelavec, nato vam bodo kupili figus in

Kako lobirati?

čez nekaj časa še računalnik. Odprti so za vse stroke - od potapljačev do matematikov, kajti zelo dobro vedo, da se lobiranja na nobeni fakulteti ne moreš naučiti.

Lobiranje (komuniciranje z vplivnimi javnostmi ali metoda političnega pritiska na zakonodajalca) je poleg tržnega komuniciranja in stikov z javnostmi eno najmlajših marketinških orožij na slovenskih tleh. Zunaj Slovenije ima različen status, tako so npr. v ZDA (od koder lobiranje prihaja) podali prvo zakonsko pobudo že leta 1935, v Franciji pa je lobiranje še danes prepovedano. V Sloveniji obstaja znotraj društva za odnose z javnostmi lobistična sekcija, katere člani so predstavniki SPEMA in PRISTOPA, tj. edinih dveh podjetij, ki se z lobiranjem profesionalno ukvarjata. Cilj lobistične sekcije je ločitev stroke od politike, ravna pa se po etičnem kodeksu, ki je prirojen in usklajen z bruseljskim???????

V pogovoru po koncu predavanj nas je zanimalo predvsem, ali obstajajo v Sloveniji tako imenovani lobiji in kakšna je njihova moč, ali obstajajo podkupovanja in kakšne so njihove razsežnosti... Na vprašanje, koliko bi ŠOU moral plačati, če bi naročil lobistični projekt, katerega cilj bi bil dvig postavke namenjene za študentske bone v državnem proračunu iz 680 milijonov na 1,8 milijarde, je g. Novak odgovoril, da bi to SPEM za študente naredil zastonj, pri čemer pa ne more zagotoviti rezultata. Upoštevati moramo, da jim do sedaj še noben projekt ni spodletel.

MATEJ FIŠER

Zaplenjena volilna skrinjica

Do zapletov pri volitvah v študentski parlament ni prihajalo le v Ljubljani, pač pa tudi v Mariboru. Tamkajšnji poslanski kandidati so se namreč pritoževali nad tem, da volilna komisija, na čelu s predsednikom parlamenta Davorinom Ferkom, ni dovolila prisotnosti neodvisnih opazovalcev na volitvah, zaradi česar naj bi bile volitve nedemokratske in celo nelegitimne. Volilni komisiji očitajo tudi, da je sestavljena iz ljudi, ki že tri leta vodijo ŠOU Maribor. To so poleg Ferka še Drago Žura (predsednik študentske vlade), Simon Žunič (bivši minister za socialo), Alenka Obrul (bivša finančna ministrica, sedaj tajnica parlamenta) in Aljaž Gradišnik. Poleg tega pa so tudi glasovne lističe, po trditvah nekaterih kandidatov, brez kakršnegakoli nadzora preštevali v zaprtih prostorih.

Zaradi vsega naštetega je na fakulteti za organizacijske vede v Kranju (ta sodi pod univerzo v Mariboru) nastal pravi upor, saj so študentje, s pomočjo dekana dr. Jožeta Florjančiča, na silo zamenjali volilni odbor. Tako so v Kranju volitve in ugotavljanje izida spremljali člani volilnega odbora fakultete, člani volilne komisije ŠOU Maribor in pooblaščen predstavniki volilne komisije ŠOU Ljubljana. "Uporniki" pojasnjujejo, da so s tem "želeli zagotoviti legitimnost volitev in preprečiti razplet, podoben tistemu v Mariboru, kjer so opazovalcem onemogočili delo, jih po potrebi tudi nasilno odstranili, izide pa v ozkih krogih ugotavljali za zaprtimi vrati".

Tako prizadevanje kranjskih študentov po demokratičnih volitvah pa je v Mariboru naletelo na ostro neodobravanje. Iz ŠOU Maribor je namreč prišel sklep, da se morajo te volitve razveljaviti in organizirati nove. Za tako odločitev je Davorin Ferk za časopis Dnevnik podal naslednjo razlago: "Nadzora volilnega postopka nismo dovolili, saj v pravilniku ni opredeljen institut opazovalcev, pa tudi to ne, kateri organ naj jih imenuje. Če pa bi dovolili nadzorovanje vsem študentom, bi jih lahko prišlo tisoč in bi nastal kaos. Če študentje niso bili

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČ

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČ

zadovoljni s pravilnikom, bi morali v študentskem parlamentu sprožiti postopek za njegovo spremembo." O demokratičnosti takšnih volitev pa je povedal, da on dela po pravilniku, zakone pa naj komentira tisti, ki je za to pooblaščen.

Tako so volitve v Kranju ponavljali. Tisti četrtek sta od 1080 študentov do 11. ure volila le dva. Svoj vrhunec pa so te "volitve" doživele nekaj po 11. uri, ko so ogorčeni študenti (mogoče zaradi dveh stavkokazev) zaplenili volilno skrinjico in tako zaključili z volitvami. Bojkot je bil popoln.

Nekaj dni kasneje so volitve ponovili še v tretje. Za tri poslanska mesta so kandidirali trije kandidati, volilo pa je 31 študentov - 3 %.

B. B.

Novi prostori DNS

Novomeški študentski sveis, ki deluje v okviru društva novomeških študentov, se je v začetku novembra preselil v nove prostore na Prešernovem trgu 8 v Novem mestu. "S preselitvijo želimo v društvu novomeških študentov storiti korak naprej v kakovosti posredovanja del študentom in dijakom, saj prehajamo postopoma na računalniško obdelavo podatkov," je v obvestilu za javnost zapisal predsednik društva Gregor Macedoni.

Novomeško društvo, ki deluje od leta 1992, je letos svoje aktivnosti usmerilo predvsem na področje kulture in zabave, kjer so organizirali več koncertov in pomagali pri izidu več cedejev novomeških in ostalih dolenjskih glasbenih skupin. Že nekaj časa pa tudi organizirajo nedeljske avtobusne prevoze v Ljubljano, za katere študenti in dijaki plačujejo simboličnih 250 SIT.

Ob otvoritvi novih prostorov društva je izšla tudi brošura popustov in ugodnosti za študente in dijake, ki jo bo približno 400 članov društva lahko uporabljalo v novomeških podjetjih in trgovinah.

B. B.

Najboljši v namiznem tenisu gredo v Avstralijo

Z namiznoteniškim tekmovanjem, ki je bilo novembra v športni dvorani univerze v Rožni dolini, so se začela športna univerzitetna prvenstva. Tekmovanja se je udeležilo 33 študentov in 9 študentk s štirinajstih različnih fakultet Univerze v Ljubljani.

V moški konkurenci, kjer je nastopilo precej znanih imen iz slovenske namiznoteniške arene, je bil najboljši Saš Lasan (fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo), ki je v finalu premagal Tomaža Kusa (fakulteta za naravoslovje) z rezultatom 2 : 0 v nizih. V ženski konkurenci so se zaradi slabše udeležbe najprej pomerile v treh skupinah, prvi dve sta se uvrstili v glavni žreb in se pomerili v igrah na izpadanje. V ženski finale sta se uvrstili Polona Čehovin z ekonomske fakultete in Katja Konečnik, študentka biotehnične fakultete. Finalni dvoboj je dobila Čehovinova z rezultatom 2 : 0. Prvaki so se uvrstili na svetovno študentsko prvenstvo v namiznem

tenisu, ki bo avgusta prihodnje leto v Avstraliji.

P. L.

Prijaznost ŠS

Za vpis ali za podaljšanje članstva v študentskem servisu potrebuješ potrdilo o vpisu in osebno izkaznico. To pa ne pomeni, da se lahko namesto z osebno identificiraš tudi s kakšnim drugim dokumentom - s potnim listom ali vozniškim na primer. Nikakor ne! Osebna izkaznica ima neko magično moč nad študentskim servisom in če si brez nje, se lahko obrišeš pod nosom za ugodnosti, ki jih študentski servis nudi. Če osebne nimaš, ker si jo izgubil, so ti jo ukradli ali si kako drugače obnjel, delal ne boš. Vsaj en mesec ne - skoraj toliko namreč traja, da izdelaja novo. "Arbeit macht freil!" - ali na slovenački: "Delo osvobaja!"

D. V.

ŠV dopolnjuje proračun

Kljub pritiskom študentov, ki so v okviru peticije, s katero študentska vlada univerze v Ljubljani zahteva povečanje sredstev za subvencioniranje študentske prehrane v proračunu za prihodnje leto, samo v Ljubljani zbrali že več kot osemnajst tisoč podpisov, ostaja postavka v proračunu še vedno ista. Kot je znano, je država trenutno pripravljena prispevati za študentsko prehrano 668 milijonov tolarjev, kar pa je po besedah ministra za socialo in zdravstvo Primoža Kovačiča kar tretjino manj, kot smo dobili študentje v letu 1995. Vsota, ki jo zahteva študentska vlada, tj. približno 1,8 milijarde tolarjev, pa je po njegovem še kako nujna, saj se je po podatkih urada za statistiko republike Slovenije število študentov na univerzah v letošnjem letu povečalo za deset odstotkov, gostinske storitve pa naj bi se po nekaterih ocenah povečale za en odstotek. Študentska vlada bo tako v prihodnjih dneh v državnem zboru k predlogu proračuna vložila amandma, s katerim bo zahtevala povišanje subvencije, ne vejo pa še, katere postavke naj se na račun subvencije v proračunu zmanjšajo. Če svoje zahteve ne bodo dosegli po legalni poti, napovedujejo poleg protestnih koncertov in študentskih demonstracij tudi pohod na menzo v državnem zboru, kjer se poslanci mastijo ob kraljevskih kosilih po borih 450 tolarjev.

Študentska vlada si prizadeva tudi za večje pravice izrednih študentov. Minister za izobraževanje Jožko Rutar je dejal, da se o tem, da bi tudi izredne študente uvrstili v sistem subvencioniranja študentske prehrane, pogajajo z ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve. "Država je zapisala izredne študente v zakon za visoko šolstvo, po katerem naj bi bili ti po pravicah izenačeni z rednimi, vsi pa vemo, da ni tako. Izredni študij je le način, da si posamezne fakultete do vrha napolnijo svoje proračune," je še dodal Rutar.

MAC

Študenti podhranjeni

Med študentsko populacijo imamo Afriko v malem. Analiza inštituta za higieno medicinske fakultete je med 343 študenti našla pet odstotkov takih, ki se jim zdijo podhranjeni. To je 17 lačnih študentov. Razmere so tako težke, da se lahko tisti za vejico skrije za metlo.

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČ

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČK

Izredni študent = redni študent?

Prejšnji mesec se je sestala t.i. koordinacija vpisno-prijavne informativne službe, kjer so ugotovili, da ni podlage za različno obravnavanje rednih in izrednih študentov, temveč da gre le za dve različni obliki organizacije študija. Po zakonu in novem statutu univerze v Ljubljani je namreč študent oseba, ki se vpiše na visokošolski študij na podlagi razpisa za vpis in se izobražuje po dodiplomskem ali podiplomskem programu. Ker se status študenta pridobi z vpisom na univerzo, sta rektorata univerze v Ljubljani in Mariboru fakultetam poslala navodilo, da morajo referati izdajati rednim in izrednim študentom enaka potrdila o vpisu, torej brez navedbe, ali je ta vpisan redno ali izredno. To navodilo nekateri referati izvajajo dosledno, drugi pa ne.

Zaradi takšne odločitve rektorata se je zgodilo, da imajo izredni študentje na nekaterih fakultetah tako pravice rednih študentov kot tiste, ki jih redni nimajo, hkrati pa se, zaradi zmešnjave, ki je na tem področju nastala, rednim študentom lahko nekatere pravice celo zmanjšajo, saj vrsta javnih ustanov takega potrdila o vpisu ne upošteva. Izredni študentje so tako lahko zaposleni, hkrati pa se lahko zgodi, da po sedanjih izenačitvi z rednimi študenti dobijo bone za prehrano, pravico do sobe v študentskih domovih, lahko se bodo zaposlovali preko študentskega servisa, imeli pravico do cenejšega prevoza in bodo lahko uživali tudi vse ostale bonitete rednih študentov.

Odločitev rektoratov je bila posledica neprilagoditve tako univerze kot države na baby-boom sedemdesetih let, ki je v devedesetih zajel visoke šole in jih preplaval. Vpisna mesta se niso sorazmerno povečevala z večjim povpraševanjem. Temu so se dokaj uspešno prilagodili v osnovnih in srednjih šolah in povečali število prostih mest. Osnovne šole so v ta namen najprej uvedle dvoizmenični pouk, nato pa razširile svoje prostore, pri čemer jim je država pomagala. Postaja pa očitno, da ji ni veliko do tega, da bi pridobila poleg večjega števila osnovno izobraženega kadra tudi izobražence. Hkrati pa visoke šolnine, ki jih fakultete zahtevajo za vpis izrednih študentov in se gibljejo med 1.500 in 4.500 markami, sprožajo sume, da tudi v interesu fakultet ni, da bi se povečalo število prostih mest sorazmerno z večjim številom prošenj.

Tako se število tistih, ki izredno študirajo takoj po srednji šoli, povečuje iz leta v leto. V letu 1992 je bilo takih le 25%, lani pa že za 6) odstotkov več. Še več bi jih bilo, če šolnine ne bi bile tako drage in bi si jih lahko privoščili tudi manj bogati študentje. Ti so tako - zaradi strožje selekcije pri vpisovanju na fakulteto in zaradi pretiranih cen - za vedno oropani za znanje, ki so ga bili še pred nekaj generacijami deležni tudi taki, ki so v srednjih šolah dosegali enake ali še slabše rezultate. Po drugi strani pa na fakulteto lahko vstopijo tudi tisti, ki jim to možnost omogoča le debelejša denarnica in nič drugega. Da pa molzne krave ne gre ubiti, ve tudi najbolj butast kmet, kaj ne bi vedeli templji modrosti.

Analize, ki bi pokazala, koliko je med izrednimi študenti tistih, ki bi v primeru večjega števila prostih mest prišli na univerzo kot redni študenti, doslej še ni. Le na podlagi takih podatkov bi namreč univerza lahko upravičeno izenačila izredne študente z rednimi. Seveda le tiste, ki so le zaradi prostorske stiske fakultet pristali med izrednimi in ne vseh po vrsti.

Kot se sedaj dogaja, pa nastajata v Sloveniji dve vrsti novih elit, ki bosta v naslednjih desetletjih krojili usodo družbe - elita z znanjem oboroženih bojnikov in elita, ki je prepričana, da lahko z denarjem kupi vse. Hkrati z njimi pa bo životarila populacija zafustriranih, ki jim je bila pot do boljše prihodnosti zaprta. Kapitalizem pač ni socializem in redno obide tudi liberalno načelo enakih možnosti izobraževanja in daje prednost denarju.

Dagmar Vidmar

Bodoči surfarji pozor!

Mnogi od vas vedo, da so pred mesecem in pol v klubu K4 odprli drugi cybercafe v Ljubljani. Brezplačno lahko brskate po Internetu tudi v Kudu France Prešeren, na svoji fakulteti in pa mogoče pri očetu ali mami v službi, kajti plitki žepi študentov si lahko privoščijo le kavo ali sok med surfanjem.

Tisti, ki veste zelo malo o informatiki in računalnikih (čarunalnikih), pa le pogum v roke, saj je vsa stvar zelo preprosta. Če se vam pa slučajno kje zatakne ali nastane problem, vljudno prosite Boštjana Bernhardta, ki vedno sedi na prvem računalniku z desne strani, za pomoč. Problem bo vsekakor rešen v nekaj sekundah.

Internet je odličen vir svežih informacij. Na meniju najdeš vse, od umetnosti do glasbe, literature, novic, itd. Je tudi zelo priročna oglasna deska. Napišeš obvestilo in ga objaviš preko Interneta.

Študent se na Internetu lahko predstavi in naredi svoj HOME PAGE. Na ta način drugi kontaktirajo z njim.

Zanimiv je program IRC (Internet Relay Chat), ki omogoča, da se z ljudmi pogovarjaš v realnem času. Bodite previdni in ne pišite neumnosti, ker mrežo nadzorujejo t.i. moderatorji, ki te v takem primeru lahko izklopijo. Torej, pogovarjate se lahko z nekom iz npr. Japonske, mala kamera na vrhu monitorja pa omogoča, da vidite njegovo sliko, on pa vašo.

Komunikacijsko-informacijski servis ŠOU (KISS) je uvedel novost. Možna je povezava s svojega domačega računalnika na računalnik v klubu K4, ki je priključen na Internet. Uporabnik KISS lahko postane vsak redno vpisan študent univerze v Ljubljani, ki odda pravilno izpolnjeno prijavnico skupaj s potrdilom o šolanju na eni izmed info točk ŠOU v Ljubljani, kjer s podpisom potrdi, da se strinja s pravili dela v omrežju, ki jih določa uprava KISS.

Skratka, surfanje po Internetu je lahko zelo razburljivo, najbolje pa bo, da pridete in si ogledate s svojimi očmi. Cybercafe v K4 je odprt od 9. ure zjutraj do 9. ure zvečer.

KDO VE, MOGOČE BOSTE ODKRILI AMERIKO!

P. S. Več podatko dobite v reviji z naslovom The Internet Magazine
NATAŠA GARIČ

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČK

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČ

From Russia with love

V torek, 21. novembra so se s povračilnega enotedenskega obiska v Rusiji vrnili predstavniki ŠOU. Na povabilo nacionalne mladinske organizacije Rusije so tja odšli predsednik študentske vlade Valter Kobal, študentski minister za kulturo Aleš Črnič in vodja programa kapelice ŠOU Jure Krpan. V Nižnjem Novgorodu (bivši Gorki), zloglasnem mestu, ki je bilo do nedavnega zaprto za tujce in v katerem so bili nekoč zaprti najrazličnejši "oporečniki" ter genialni intelektualci, ki jih je nekdanja Sovjetska zveza koristila predvsem v industrijske namene, so se udeležili dvodnevne študentskega kulturnega festivala, nad katerega vsebino in izvedbo so bili vse prej kot navdušeni. Kljub razočaranju nad tamkajšnjimi kulturnimi smernicami pa so navezali stike s "celo" dvema moskovskima underground kluboma.

"V stik z omenjeno organizacijo smo prišli prek dveh slovenskih študentov, ki v Moskvi študirata gledališko igro. Šlo je za predlog, da bi prišlo do kakšne kulturne izmenjave med obema državama, nakar so "komsomolci" poslali prijavo in nato smo jih po krajših 'diplomatskih zapletih' v oktobru tudi sprejeli," je povedal Krpan. V Ljubljano je prišlo poleg treh funkcionarjev tudi pet kulturnikov, ki so se predstavili s plesalko nekoliko "dvomljivega" plesa in (pop)folkloristi, katere pa je France Marolt pohvalil.

MAČ

Čistoča

Kot je soditi po Plavi laguni v Bežigradu, smo Slovenci postali zelo higieničen narod. V zadnjem času sta se namreč v podhodu pojavili dve novi drogeriji in se tako pridružili trem drugim trgovinam, ki ponujajo isto. Pet drogerij v krogu stotih metrov! Za našo čistočo je očitno zelo poskrbljeno - kdo nas bo ščitil pred trgovsko nesnago, pa še ni čisto jasno.

D. V.

Ovajanje

Mi smo vsemogočni študentje! Če ti gre kdo izmed izvoljenih študentov - funkcionarjev na živce in če sumiš da prihaja do nasprotja med interesi ŠOU in osebnimi interesi predstavnika ali zastopnika ŠOU, mu lahko z dobrimi argumenti zagreniš življenje tako, da predlagaš organom ŠOU, da temu predstavniku odvzame pooblastilo. Delo lahko nakopljesh tudi poslancem. Zberi 50 somišljenikov in zahtevaj izredno sejo študentskega parlamenta ali pa skupaj z desetimi privrženci zahtevaj uvrstitev nekega predloga na dnevni red.

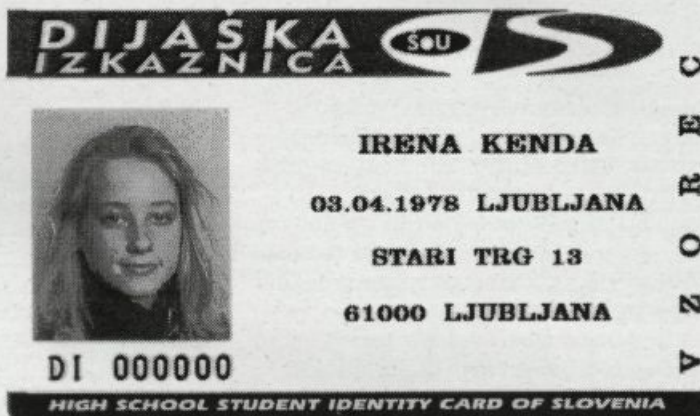
D. V.

Broker

Brokerstvo. Nov poklic na sončni strani Alp, obdan z veliko romantike. Yuppijevstvo. Postani tudi ti broker - vse kar potrebuješ je, da imaš končano srednjo šolo, greš na borzo, opraviš dva izpita in ponudbe za delo bodo dežavale! Slovenija - deželna možnosti in zaslužka!

Dijaki dobili izkaznice

Dijaska sekcija ŠOU je dokončala januarja 1994 začet projekt. Vsi dijaki slovenskih srednjih šol so dobili izkaznico, s katero bodo imeli določene ugodnosti in popuste, nadomestila pa jim bo tudi potrdilo o šolanju. Izkaznica velja štiri + 1 leto, v primeru, da dijak eno šolsko leto zaostane. Cena izkaznice je 450 SIT.

Pred kratkim so dijaki ustanovili tudi svojo dijaško vlado (DV), ki bo na nacionalnem nivoju povezovala vse dijake.

Čistoča

Študentje 3. letnika novinarstva so si ogledali prostore produkcije in montaže na nacionalni televiziji. Z ogledom so bili zadovoljni, opozarjajo pa, da bi jim univerza oziroma fakulteta za družbene vede morala omogočiti praktično delo z audio in video opremo v času študija, saj je sedanja oprema, ki jim je na razpolago, zastarela, tako da ne dobijo ustreznih izkušenj in pridejo na delovna mesta bosí.

ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČKE ŠOU NOVIČ

Kralj na Kongresnem trgu 12

Konec septembra je bil za dvoletni mandat izvoljen novi rektor Univerze v Ljubljani. Med štirimi kandidati je dobil večino dr. Alojz Kralj, profesor na fakulteti za elektrotehniko in strojništvo, ki je do izvolitve opravljal tudi funkcijo prorektorja za znanstveno-raziskovalno področje. Med drugim se zavzema za boljše odnose med študenti in njihovimi predavatelji in kritično gleda na politizacijo ŠOU.

Zakaj ste sprejeli kandidaturu za rektorja univerze v Ljubljani?

Že prej sem sprejel kandidaturu za prorektorja, kar mi je svetoval bivši rektor akademik Tišler. Po dveh letih, ko so se bližale nove volitve rektorja univerze, mi je več ljudi predlagalo, naj kandidiram, saj so menili, da lahko veliko prispevam.

Na volitvah ste dobili 18 glasov, kolikor je v 32-članskem senatu univerze predstavnikov tehničnih fakultet. Kako komentirate domnevo, da so vas volili le ti senatorji?

Mislím, da me niso volili le predstavniki tehničnih fakultet. Poleg tega pa sem tudi mnenja, da mora vladati na univerzi veliko zaupanje in ne glede na vrsto fakultete, s katere kandidat prihaja, bi morali izbrati tistega, ki lahko največ prispeva.

Ali meníte, da ima fakulteta, s katere prihaja rektor, prednosti pred drugimi fakultetami pri uresničevanju svojih interesov?

Mogoče...mogoče... Namesto tega, s katere fakultete prihaja rektor, so bolj pomembne izkušnje, in teh imam jaz veliko.

V svojem programu ste predlagali nov način financiranja Univerze, le-to naj bi bilo urejeno celovito in ne več po resornih ministrstvih. V čem vidite prednosti tega?

Gre za način financiranja, ki bi univerzi omogočil bolj racionalno gospodarjenje s to majhno vsoto denarja, ki ga dobi. Dosedanji način financiranja, ko smo vsak mesec dobivali delež namenjenega denarja, nam je onemogočal vnaprejšnje načrtovanje. Zavzemam se za evropski način, ko dobi univerza enkratno izplačilo celotnega zneska in lahko tako sama določi

strategijo delitve sredstev.

Kaj meníte o trenutni predlagani vsoti iz proračuna, namenjeni subvencioniranju bonov za študentsko prehrano, ki je očitno prenizka? Ali lahko univerza kakorkoli vpliva na odločitev vlade v korist študentov?

Vedno smo se zavzemali za to, da bi bil

biti stanovska organizacija, ki bi se borila za večjo kvaliteto življenja študentov, predvsem za boljše pogoje študija tistih, ki prihajajo iz odročnih krajev.

Kakšne možnosti soodločanja pri reševanju problemov univerze imajo študentje po novem statutu?

Nov statut je pravzaprav omejil soodločanje

socialni status študentov rešen vsaj toliko, da ne bi imeli težav s prehrano. Žal pa ima univerza, prav tako kot študentje in ostala javnost, le en glas in ni mi jasno, koliko se to upošteva v parlamentu, ko se sestavlja proračun. V pogovorih z rektorjem mariborske Univerze sva sklenila, da bomo podprli prizadevanja študentov, čeprav je bilo nekaj namigovanj, da so bile "težave" pri delitvi bonov. Mislím, da to ni zadosten razlog za njihovo ukinitve.

Kaj meníte o politizaciji ŠOU?

Že v svojem predvolilnem govoru sem jasno povedal, da mora biti univerza apolitična, kar predvideva tudi zakon. To koristi tako univerzi kot tudi širši družbi. Univerza bi morala spodbujati kvalitetnejši študij in raziskovalno delo, sem pa ne sodi politično prerekanje med študenti. Vsak študent ima po končanem študiju še vedno možnost, da se politično udelejštuje. Študentje bi morali

študentov. Pri volitvah rektorja imajo na primer še vedno dokaj močan vpliv, ponekod nekoliko manjši, predvsem kar zadeva podeljevanje strokovnih nazivov profesorjem. Študentje naj bi soodločali o stvareh, ki zadevajo njih same, npr. o kvaliteti predavanj, kar je nujno za izboljševanje študijskega procesa na fakultetah. Kontrola kvalitete je aktualna tudi na evropskih univerzah.

Kako primerjate organiziranost študentov po fakultetah danes s časom, ko ste bili sami študent?

Takrat je obstajala enotna študentska organizacija,

ki je bila tudi na nek način politično postavljena, vendar ni imela družbenega naboja, kakršnega ima danes ŠOU. Prav tako ni bilo takšnega vpliva, lobiranja, organiziranosti, vodstva in publicitete.

Kako komentirate odločitev bivšega predsednika in poslanca študentskega parlamenta, Kristjana Verbiča, da odstopi, ker vas je med študenti podprla konzervativna struja?

Odstop poslanca me je zelo presenetil, še bolj pa vzrok, saj se na ta strujna prerekanja med študenti niti ne spoznam niti se ne želim vmešavati. Meni je le žal, če nekdo, ki je sposoben, odstopi.

Kako lahko študentje izrazijo svoje nezadovoljstvo nad profesorji?

Ne odobravam pisanja pritožb oziroma podpisovanja peticij. To se mi zdi zelo nevaren in slab način. Na univerzi bi morali omogočiti sprotne vplivanje študentov na proces izobraževanja in s tem takojšnje odpravljanje problemov. Neposredno ocenjevanje študenta, kako profesor poučuje, je dobrodošlo, neposredno ocenjevanje v postopku izvolitve pa ne. Študentje lahko podajo samo svoja priporočila in mnenje.

Kakšna pooblastila ima profesor pri določanju izpitnih kriterijev? Kje so njegove meje?

Profesor lahko v zelo širokih mejah sam določi kriterije. Če je študentov, ki ne naredijo izpita veliko, to ni znak, da so študentje zanič, ampak profesor.

Kaj menite o novih pogojih za vpis na univerzo, ki so se letos pokazali kot skrajno neuspešni?

Ta vpis je letos razburil mnoge duhove, vendar je po vseh modelih in poskusih, kako se lahko vpis organizira, letošnji pristop kljub določenim spodrslijem (to je bil prvi poskus) še vedno najboljši. To pa zato, ker nudi v največjem segmentu največjo pravičnost. Ima pa tudi svojo slabost, da na nekatere fakultete prihaja že dokaj izbrana kategorija študentov, to so študentje, ki so zelo uspešno opravili maturo in se vpisujejo na danes modne fakultete, kot so

pravna, ekonomska, fakultete z družboslovnimi in humanističnimi vedami itd. Za poklice, ki so vitalnega pomena za preživetje naroda, pa je zanimanje zelo majhno. Ko so te moderne fakultete

zapolnjene, se izločeni začnejo odločati za smeri, kot so gradbeništvo, elektrotehnika, energetika in podobno. Če želimo živeti, moramo tudi nekaj proizvajati in se ne le družbeno urejati.

Kakšne bi bile posledice, če bi se NUK preobrazil v nacionalno knjižnico?

Nevzdržno bi bilo, da bi se sedanja NUK mimo univerze v Ljubljani pretvorila v nacionalno knjižnico. To bi lahko povzročilo nenadomestljivo izgubo, kar pa v resnici ni

tako nemogoče. Dejstvo je, da se bomo morali sprijazniti s tem, da sta CTK in NUK samostojni ustanovi, ali z dogovarjanjem ali pa drugače urediti primerno povezanost. S spremembo zakonodaje v zadnjih letih je univerza ti dve knjižnici izgubila, nima več tolikšnega vpliva, kot bi ga morala in želela imeti. Potrebno bo tudi preudarno sodelovati in uveljavljati interese univerze pri gradnji NUK II ter razmejiti pristojnosti med univerzitetnim delom NUK in nastajajočo Nacionalno knjižnico.

Univerza bo morala slej ko prej to kislno jabolko pregrizniti in se odločiti, ali bo ustanovila iz obstoječih fakultetnih knjižnic novo združenje, t. i. univerzitetno knjižnico ljubljanske univerze.

Kakšno sodelovanje boste vzpostavljali z univerzo v Mariboru v prihodnje?

Z vodstvom univerze v Mariboru imamo razmeroma dobre stike. Ničesar pomembnejšega ne storimo brez medsebojnih dogovarjanj. Pripombe na zakonodajo,

ki je v pripravi, na financiranje, usklajujemo na več nivojih, tako v okviru sveta znanosti in tehnologije, sveta za visoko šolstvo itd.

Kako komentirate vzvišenost in netolerantnost ljubljanske univerze, ki ne priznava izpitov, opravljenih na enakih fakultetah v Mariboru?

Gre za veliko razliko. Ime univerza še ne pomeni izravnane kvalitete. Obstajajo določena pravila, kdaj priznamo izpite (ekvivalentno število ur predavanj, vaj, prekrivanje predavane snovi). Dogaja se, da kakšna univerza tudi nam ne prizna izpitov.

Kaj menite o decentralizaciji Univerze kot možnosti za reševanje prostorske stiske na fakultetah in v študentskih domovih? Govori se o univerzi v Kopru.

Podpiramo vsako razbremenjevanje univerzitetnih središč, s tem da se ustanovi zamatke novih univerz ali visokošolskih središč, vendar je pri tem potrebna predvsem kvaliteta študija, ki naj bi bila vsaj tako dobra kot v Ljubljani. Prav tako so pomembni enaki kriteriji za izvolitev v profesorja.

Kako ocenjujete razvitost naše univerze glede na svetovna merila? Koliko pomeni naša diploma v tujini?

Nov zakon o visokem šolstvu zahteva, da na zavodu za visoko šolstvo dokažemo ekvivalentnost naših učnih programov z vsaj dvema podobnima programoma na dveh zahodnih univerzah. Šele takrat je program sprejet.

Kako kvalitetna je naša univerza, bomo izvedeli, ko nas bodo začeli ocenjevati. Trenutno se Slovenija s tujimi univerzami dogovarja na bilateralni ravni, se pravi, da preverimo približno prekrivanje ur in si na tej osnovi medsebojno priznamo izpite. Takšne dogovore imamo z večino držav v Evropi.

Kaj menite o možnostih podiplomskega študija naših diplomantov v tujini?

Za vpis na magistrski študij naših študentov v tujini ni ovir. Problem je le premajhno število štipendij in premajhna vsodbuda s strani države. Žal Univerza sama te dejavnosti ne more spodbujati, saj nima dovolj denarja.

Študente lahko le informira. Trudimo se tudi, da bi povečali t. i. mobilnost študentov v Evropi, kjer gre za možnost, da študent opravlja dodiplomski študij tudi na raznih tujih fakultetah.

Maja Čepin in Petra Lesjak

Nebeška vrata so daleč

Če ste študent in živite v ŠD ali pa ste si kdaj prizadevali to doseči, najbrž poznate komisijo za sprejem v ŠD na Kongresnem trgu 12 (vhod z Gosposke). Najbrž pa je le malo takih, ki vedo, kaj vse se skriva za tem imenom, zato za začetek nekaj osnovnih podatkov.

V prej omenjenih prostorih imajo sedež 3 organi: 1. komisija za sprejem, ki šteje 7 članov, od teh 2 iz vrst visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in visokošolskih sodelavcev, 2 predstavnik financierjev ŠD, potem pa po en član iz vrst študentov stanovalcev, iz vrst zaposlenih v ŠD in en član iz vrst študentov, ki ne bivajo v ŠD; 2. komisija za pritožbe, ki ima pet članov (1 član je iz vrst visokošolskih učiteljev, drugi je predstavnik financierjev ŠD, tretji član je iz vrst študentov stanovalcev ŠD, en član je iz vrst zaposlenih v ŠD in en je iz vrst študentov, ki ne bivajo v ŠD); 3. strokovna služba, ki opravlja upravno-administrativne in strokovne naloge komisije za sprejem in komisije za pritožbe. Ta zgodba je lepa, toda kaj porečejo vsi tisti (in teh ni malo), ki so jim letos iz najrazličnejših razlogov zavrnili prošnjo za podaljšanje bivanja, ali pa bruci, ki so jim spet iz najrazličnejših razlogov zaprta vrata v ŠD, ali pa prosilci, ki so zaprosili že lani in bili na razvrstilni listi, poleti pa so morali postopek ponoviti in so sedaj na tej isti oziroma drugi listi spet pri repu in imajo malo upanja, da bodo še v letošnjem šolskem letu prišli živeti v ŠD.

Predsednik komisije Argio Sabadin (njegovo ime je najbrž vsem zgoraj naštetim znano) pravi, da vse te in podobne težave niso krivda komisije, ampak je problem v tem, da enostavno ni zagotovljenih dovolj ležišč v ŠD. Tako je bilo prošeni za sprejem v ŠD, ki so prispele v roku 3510, v celem šolskem letu pa lahko zagotovijo le 1800 postelj. In kaj stori država? Po besedah predsednika komisije ne kaj dosti, s čimer spravlja samo komisijo v težak položaj, saj le-ta praktično ne more odobriti bivanja v ŠD vsem tistim, ki bi bili do tega po nekih normalnih merilih upravičeni. Merila so zato letos visoka, kar je svojstven prispevek k vse težjemu življenskemu položaju študentov.

Pa si oglejmo delo komisije in strokovne

službe še malo pobliže. Pri tem se bomo tokrat omejili na delo samo strokovne službe, saj je prav ta kraj, kjer se zatakne največ stvari. Predsednik komisije za sprejem Argio Sabadin pravi, da je vzrok težav predvsem preobremenjenost same strokovne službe, saj je le-ta imela letos opravka s skoraj 10 000 prošnjami (h katerim so morali biti za ugotovitev priloženi vsi potrebni dokumenti), v kateri pa so stalno zaposlenele tri administratorkе. Tako je bila cel oktober vsak dan vrsta nezadovoljnih študentov pred vrati komisije za pritožbe. Mnogi od teh so prejeli sklepe, v katerih je pisalo, da se njihovi prošnji za podaljšanje bivanja v ŠD ne ugodijo, saj niso pravočasno (v zakonitem roku) poslali obveznega potrdila o vpisu na visokošolski zavod. Z bruci menda ni bilo tovrstnih problemov, saj se njihove prošnje iz tega razloga niso zavračale.

Dejstvo, ki je pri tem pomembno, je, da je veliko od teh v bistvu poslalo potrdilo o vpisu, kar so srečnejši med njimi dokazovali s potrdili o sprejemu priporočene pošiljke na pošti. Nesrečnejši so ta potrdila že vrgli stran ali pa so jih izgubili.

Ta situacija, ki se v večjem ali manjšem obsegu ponovi vsako leto, me je napeljala k dobri ideji, da bi skušal ugotoviti, kje se pošiljke izgubijo. Najprej sem bil na pošti, kjer so zatrdili, da pri njih kaj takega ni mogoče, vendar nimajo pregleda nad tem, kdo vse je na nek dan poslal priporočeno pošiljko na nek naslov. Zapisano imajo le število priporočenih pošiljk, tako da tam ne morete dobiti novega potrdila o sprejemu priporočene pošiljke, da bi z njim dokazali na komisiji, da ste jim pošiljko res poslali. Na pošti so mi zato svetovali, naj se obrnem na vložišče, ki je na Kongresnem trgu 12 v 3. nadstropju, saj tam vodijo evidenco vseh pošiljk, ki pridejo na naslov komisije dve nadstropji nižje.

Težava pa je, da na vložišču o tem ne vedo ničesar. Oni namreč pošto za komisijo le prevzamejo, preko njih pa gre pošta takoj neposredno na komisijo, kjer bi, kot sta mi zatrdila tamkajšna uslužbenca, po vseh veljavnih predpisih morali voditi evidenco.

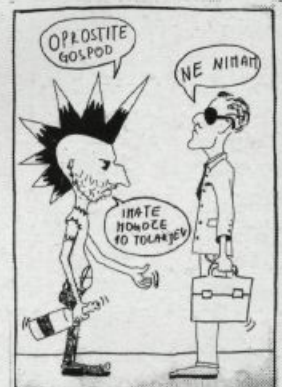
Predsednik komisije, s katerim je objavljen na naslednji strani tudi širši intervju, pravi, da uslužbenke strokovne službe prispela potrdila o vpisu skupaj s kuverto (na kateri je napisan datum, ko je bila poslana, kar

je bistveno) shranijo v mape pod imeni študentov (oziroma jih dajo med prošnjo za podaljšanje bivanja, ki je prispelo že prej), ki jih imajo razvrščene po abecedi. Zatrdil je tudi, da se pošiljke izgubijo le redkokdaj, sicer pa ni problema, saj

je treba pritožbi na zavrnitev prošnje (rok je 8 dni od izdaje, sklep pa ti vrh vsega pošljejo na dom takrat, ko si v Ljubljani... pomislite, da vaši starši nimajo telefona) priložiti le omenjeno potrdilo s pošte. Red mora biti.

In kakšen je nauk te zgodbe? Bodite vestni in skrajno pazljivi. Ne pustite, da vas premaga spanec ali zanese trenutek nepremišljenosti. Če imate opravka s komisijo za sprejem v ŠD, morajo biti vaši argumentii 100 %, če ne bodo tudi za vas, kot so za večino študentske populacije, nebeška vrata kar naenkrat neverjetno daleč.

DPM in Uroš

Kako bomo jedli?

Da obstaja neka komisija, ki po gostinskih lokalih preverja primernost hrane, ki jo študentje jemo, ter bdi nad zlorabo bonov, vemo vsi, srečanja z njo pa večina ni doživela. Pa vendar deluje. Približno enkrat na mesec se Komisija ŠOU za nadzor nad ponudbo in za kontrolo prehrane študentov odpravi na potep po gostinskih podjetjih in oceni prehrambeno vrednost obrokov, njihovo primernost v prehrani študentov, organizacijo vnovčenja bonov in kakovost postrežbe.

Komisija v svojem zadnjem poročilu na večino pregledanih kosil ni imela pripomb. Po njenem mnenju so vsebovala ustrezno količino mesa, ali pa je bilo le-to ustrezno nadomeščeno. Prav tako so bile ustrezne tudi količine škrobnih prilog in zelenjavnih prikuh.

Za energetsko bogata živila, kot so pečenice, šink, matevž ali zelje, komisija svetuje, da bi se pojavljala redkeje kot drugo kosilo oziroma zgolj kot popestritev. Kaj to pomeni? Pomenljiv prispevek k splošnemu trendu podhranjenosti študentov? Vse kaže na to.

Po mnenju komisije naj bi se namesto tega povečala količina sadja in zelenjave, ki sta bogat vir vitaminov in mineralov, ki so v jesenskem času obolenj in prehladov še posebej pomembni. No, ja. Kilogram mandarin na tržnici stane 200 SIT, v mnogih lokalih (npr. DAJ - DAM) pa je cena enega jabolka enaka ceni solate oziroma imamo na izbiro, ali bomo pri kosilu jedli solato ali eno jabolko ali pomarančo ipd. Nadaljnji komentar o seznanjenosti komisije s takimi in podobnimi dejstvi najbrž ni potreben.

Neprijetna se je tem modrim ljudem zdela ponudba francoske solate na ekonomski fakulteti - Gostinstvo Čučnik. Tam solato hranijo na izdajnem pultu pri sobni temperaturi, kar

je prav gotovo skrajno neprimerno in neokusno. Zato komisija resno dvomi o njeni neoporečnosti ter svetuje gostincem, da takšne jedi nudijo v hladilnih vitrinah oziroma naj jih ob neprimerni opremljenosti lokala sploh ne nudijo.

Komisija ima opravka tudi s pritožbami študentov glede hrane. Tako so neki študentki v restavraciji Lakotnik namesto s telečjim zrezkom postregli kar s svinjskim. Osebe restavracije so zato pozvali, naj bo bolj pozorno.

Poročilo komisije se zaključuje s pohvalo Gostilni Rogovilec zaradi pestrosti njihovih jedilnikov. Hvala.

Za konec pa za tiste, ki niste seznanjeni s takimi stvarmi, še nekaj odlokov študentskega ministra za socialo in zdravstvo. Recimo tole: "Bon je predviden za redne študente, absolvente ter nezaposlene podiplomske študente in samo za en obrok. Z boni ni mogoče plačevati druge prehrane, pijač, cigaret ali drugih storitev." Ali pa tole: "Gostinske lokale, ki ne spoštujejo pogodbe in omogočajo zgoraj naštetih stvari, je ŠOU izločil iz ponudbe." Takšen primer je gostinski lokal Šestica. Izločili pa so tudi vse lokale, ki so ponujali le hitro prehrano (pizze, hamburgerje ipd.) brez juhe in solate.

Pomemben pa je tudi odlok, ki se zavzema, da bi materam samohranilkam in invalidom zagotovili več bonov na mesec. Na ljubljanskih fakultetah je namreč vedno več težkih invalidov, ki potrebujejo celodnevno pomoč, zato ministrstvo meni, da tem študentom pripada večje število bonov, prav tako pa se zavzema, da bi bone dobili tudi otroci mater samohranilk.

Nobena komisija pa ne more oceniti kvalitete ponudbe jedi bolje, kot to lahko naredimo študentje sami, saj gostinske storitve največkrat uporabljamo. Objavljamo prvo lestvico najboljših in najslabših gostiln, na vas pa je, da našo lestvico popestrite z vašo izbiro. Pridno izpolnite kupone in jih pošljite ali prinesite na Tribuno (Kersnikova 4, 61000 Ljubljana). Izžrebani boste dobili knjižno nagrado.

Gostinsko podjetje	Ekonomska cena	Prodajna cena
AA-FER	440,00	170,00
AGROBAR	430,00	135,00
BF-DOMŽALE	700,00	290,00
ČRNUČE	580,00	220,00
DOM UPOK. (Kobra)	555,00	200,00
DAJ-DAM	530,00	205,00
DERI (Varnost)	420,00	150,00
DIJ. DOM BEŽIGRAD	400,00	130,00
DIC	330,00	60,00
DIJ. DOM N. MESTO	500,00	180,00
DIJ. DOM POLJANE	370,00	100,00
DIJ. DOMOVI VIČ	450,00	150,00
FIGOVEC	700,00	360,00
INTER EUROP	500,00	180,00
GOST. ČUČNIK	450,00	135,00
ICA	560,00	260,00
IMPRES TRADE	500,00	180,00
STROJNA, LITOSTROJ	400,00	130,00
KATRCA (Ilirija)	600,00	270,00
KLASJE	530,00	205,00
LJUBLJANA	530,00	205,00
MAXIMARKET	600,00	240,00
MARN	500,00	180,00
PIRAMIDA	530,00	230,00
PINKI - LOKVANJ	530,00	220,00
PLAVA LAGUNA	510,00	185,00
PLEČNIKOV HRAM	680,00	325,00
RESTA	470,00	200,00
SEMENIŠČE	290,00	20,00
YAM - FOREXIM	700,00	360,00
SŠGT URŠKA	650,00	315,00
SŠGT NOVO MESTO	600,00	285,00
ŠTUDENTSKI DOMOVI VIČ	460,00	165,00
VIVO	500,00	205,00
VIVO	650,00	315,00
ŽEL. GOSP. (DD)	310,00	40,00
Ž.G. (DD) - zunanji	320,00	50,00

ABC-itd

NAJ GOSTILNA

MOJE IME _____

FAX _____

LETNIK • bruc • 1
• 2. • 3 • 4
• absolutent

GLASUJEN ZA: _____

Študentska ustava - oddaljena vizija

Študentska ustava, ki jo študentski organizaciji univerz v Ljubljani in Mariboru oblikujeta že vse od meseca junija 1994, ko je bil sprejet zakon o skupnosti študentov, je napisana že lep čas, zapleta pa se pri njenem sprejemanju, saj jo morata potrditi obe študentski organizaciji. Za zadnji zastoj so poskrbeli na mariborskem ŠOU, od koder je tik pred sklepnim podpisom prišlo obvestilo, da ustave zaenkrat še niso pripravljene sprejeti.

Študentska ustava predstavlja temeljni akt bodoče študentske organizacije Slovenije, ki bo določil njeno organizacijsko strukturo, posega pa tudi na področje njenega financiranja. Predvideno je, da bodo vsi študentski servisi, ki so trenutno tudi v privatnih rokah, kot pogoj za svoje nadaljnje delovanje, določen del sredstev morali odvajati za potrebe delovanja študentskih organizacij, kar jih sedaj večina ne počne.

Zakaj se tako pomemben dokument ne sprejme v čim krajšem času, odgovorni v ljubljanskem in mariborskem ŠOU podajajo vsak svoje razlage.

Na ljubljanski strani smo se pogovarjali s predsednikom študentske vlade Valterjem Kobalom in bivšim predsednikom parlamenta in predsednikom študentskega ustavnega sveta Janezom Povhom.

Na ŠOU-u v Ljubljani pravite, da je temeljni akt dober in da sta ga že pred časom potrdili delavni skupini, tako ljubljanske kot tudi mariborske študentke organizacije. Zakaj potemtakem že vedno ni sprejet?

Valter: Mariborčani so nam pred kratkim poslali dopis, v katerem izražajo mnenje, da v pred- in povolilnem obdobju ni smotno sprejemati tako pomembnega dokumenta in da ga v tem času tudi ne nameravajo sprejeti. To je bila njihova avtonomna odločitev. Mi smo bili ustavo pripravljene sprejeti, ne glede na to ali volitve so ali ne, saj je bilo vloženo ogromno dela, in z naše strani ni bilo nobenega konkretnega zadržka. Poleg tega vidim razlog za tako ravnanje tudi v tem, da so bili Mariborčani ravno v tem času

tik pred podpisom pogodbe z lastnikom mariborskega študentskega servisa Marjanom Krajncem, da bi si tako pridobili določen delež finančnih sredstev. Temeljni akt namreč posega tudi na področje študentskih servisov in zaradi tega menim, da v tistem trenutku s poslovnim partnerjem rajši niso šli "na nož", saj jim je bilo v večjem interesu urediti lastno financiranje,

kot pa da bi sprejeli ta dokument.

Janez: Jaz vidim za tem še en razlog. Dejstvo je, da v mariborski študentski organizaciji dela le majhna ekipa ljudi, ostali pa so tam bolj zaradi števila. Ti so imeli s pripravami na volitve dosti dela, želeli so namreč ostati na oblasti, in tudi zaradi tega se ni nikomur dalo ukvarjati s temeljnim aktom tik pred volitvami.

Zakon o skupnosti študentov, ki pravi, da mora študentska organizacija Slovenije sprejeti temeljni akt, je bil sprejet že 20. junija 1994. Kako to, da vam tega ni uspelo storiti v skoraj letu in pol?

Valter: Pravilnik o pripravi ustave je bil sprejet že v koncu šolskega leta 1993/94. Vendar je tu prišlo do neskladanja med mariborskim in ljubljanskim besedilom, ki bi morala biti enaka. Zakaj je do tega prišlo, ne vem, ampak to je pomenilo, da je bilo vse potrebno narediti še enkrat. Nov,

Janez: Težko je nekega študenta kar na ulici vprašati: "Ali se strinjaš, da bomo imeli študentski parlament Slovenije?"

Valter: Mi smo bili ustavo pripravljene sprejeti ne glede na to, ali volitve so ali ne, saj je bilo vloženo ogromno dela, in z naše strani ni bilo nobenega konkretnega zadržka."

tokrat usklajen pravilnik je bil nato sprejet proti koncu leta 1994, šele takrat pa so bile dane dejanske možnosti za oblikovanje tega dokumenta. Kmalu zatem je bil ustanovljen študentski ustavni svet in delovna skupina študentskih vlad, ki sta se začela konkretno ukvarjati s pisanjem ustave.

Ali je bila k oblikovanju ustave pritegnjena tudi širša študentska populacija?

Valter: Čeprav se je v medijih pojavljalo veliko informacij o tem, da smo začeli s pripravo temeljnega akta, se je na naš javni razpis prijavilo le majhno število skupin. Problem je seveda v tem, da med študenti obstaja velika apatija, predvsem kar se tiče prihodnje

študentske organiziranosti. Zavedam pa se, da krivdo za to v določeni meri nosi tudi ŠOU, predvsem zaradi svoje premajhne fleksibilnosti.

Janez: Tega ne pripisujem le apatiji. Dejstvo je, da ustave ne more pisati vsakdo. Večina študentov, razen redkih posameznikov, niti nima izdelane vizije o študentski organizaciji. Težko je namreč nekega študenta kar na ulici vprašati: "Se strinjaš, da bomo imeli študentski parlament Slovenije?" Tudi sam ne vem, kaj bi rekel, če bi mi to vprašanje postavili pred dvema letoma, ko še nisem bil v študentski organizaciji.

Kdaj bo ustava torej sprejeta in ali bo ostala v obliki, kot jo ima sedaj?

Janez: Pred dvema tednoma sem se pogovarjal s predsednikom mariborskega parlamenta, Davorinom Ferkom, ki mi je dal zagotovilo, da se bodo pogovori nadaljevali kakor hitro bo pri njih izvoljena vlada oziroma predsedstvo. Vkolikor ne bo bistvenih sprememb, je potrebno to stvar le še sprejeti in moja osebna želja je, da bi do tega prišlo vsaj do novega leta.

Valter: Vsi, ki so na mariborski strani sodelovali pri pripravi temeljnega akta, so mi zagotovili, da za njih besedilo ni sporno. Zato sem prepričan, da bo ustava sprejeta še letos in da nam bo uspelo tudi prepričati ministrstvo za delo, družino in socialo, da koncesije, ki jih podeljuje za naslednje leto že uskladi z nami.

Kljub vajinemu optimizmu se vseeno pojavljajo govorice, da temeljni akt, tak kot je sedaj, s strani mariborske študentske organizacije ne bo sprejet.

Valter: Vsi, ki mariborski ŠOU vodijo, so nam potrdili, da tako obliko podpirajo in da je za njih sprejemljiva. Če pa gre pri tem za kakršnokoli sprenevedanje, pa bomo še videli.

Janez: To varianto dopuščam kot možno. Glede na to, da so že marsikaj obljubili in tega kasneje niso izpolnili, to ne bi bilo nič čudnega.

O pojasnilu o ravnanju ŠOU Maribor smo se pogovarjali s predsednikoma študentskega parlamenta in vlade, Davorinom Ferkom in Dragom Žuro.

Študentska ustava ja napisana že lep čas. Z njeno obilko sta se strinjali delovni skupini obeh študentskih vlad in vse je že kazalo na to, da bo sprejeta še pred študentskimi volitvami. Kljub temu pa je z vaše strani tik pred sklepnim podpisom prišlo sporočilo, da v pred- in povolilnem obdobju tako pomembnega dokumenta ne nameravate sprejemati. Zakaj?

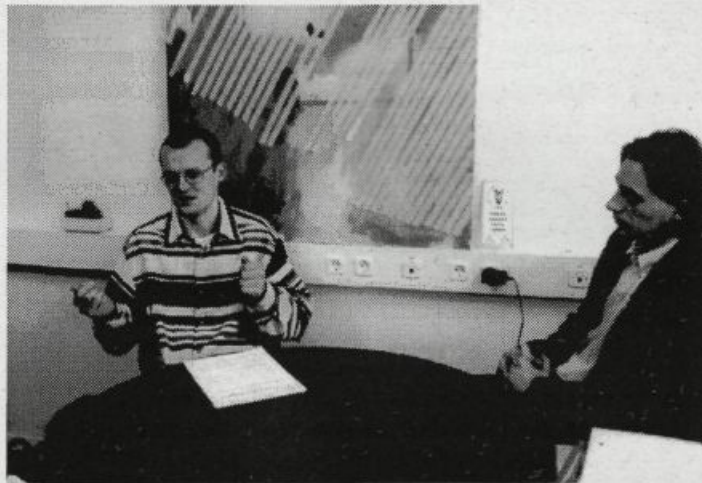
Drago: Do trenutne situacije je pravzaprav prišlo zaradi nesoglasja glede člena v ustavi, ki opredeljuje dolžino mandata študentskih predstavniških teles. Načelen dogovor je bil, da bo mandat dvoleten. V mesecu septembru pa je vodstvo ljubljanskega študentskega parlamenta izrazilo mnenje, da to za njih ni sprejemljivo in da mora biti dolžina mandata eno leto. Glede na to, da je dvoleten mandat že vključen v statut naše univerze in da smo na tem gradili naš celoten sistem organiziranja, se s tem seveda nismo mogli strinjati. Zato je Davorin predlagal, da naj ima vsak pač svojo dolžino mandata, vendar se je to njim zdelo nesprejemljivo. No, na koncu so Ljubljančani naš predlog vendarle sprejeli, ves zaplet pa je vseeno za dober mesec blokiral postopek sprejemanja. Zanimivo pa je tudi to, da je osnovna pobuda za dvoletni mandat v začetku lanskega leta prišla prav s strani ljubljanske študentske organizacije.

Davorin: Poudariti je tudi potrebno, da temeljni akt v trenutni obliki pravno-tehnično še ni dodelan. S svetovalcem za pravno pomoč g. Cerarjem smo ugotovili, da bi v praksi zaradi tega lahko nastale velike pravne težave. Tega se zaveda tudi ljubljanska stran, vendar je bila prioriteta, kar je bila čisto politična odločitev, da se temeljni akt sprejme, ne glede na to, da

Davorin: Očitki, da smo pač izbrali pragmatizem in da ustave ne rabimo, ne držijo. Mi jo, glede na našo finančno situacijo, najbolj potrebujemo.

ni pravno dodelan.

Drago: Naj se sedaj vrnem na naše sporočilo, da ustave v tistem obdobju ne bomo sprejemali. Pravilnik, ki določa proceduro sprejemanja pravi, da morata ta dokument najprej sprejeti parlamenta obeh študentskih organizacij, nato se mora v določenem roku sklicati seja Študentskega parlamenta Slovenije, ki mora akt prav tako potrditi. Zaradi tistega meseca, ko smo se dogovarjali o dolžini mandata, smo vsi skupaj prišli v časovno zagato, saj bi se zgodilo, da bi ustavo sprejemala dva različna parlamenta - tisti pred volitvami in

novokonstituirani.

Davorin: In naj mi sedaj nekdo pove, kje se je še na tak način sprejemala ustava.

Kakšno vlogo ima pri vsem tem pogodba z lastnikom mariborskega študentskega servisa, Marjanom Krajncem, ki ste jo podpisali v istem času?

Davorin: Intenzivni pogovori o tej pogodbi tečejo že od marca naprej. Ker je študentska organizacija v Mariboru v precejšnji finančni stiski in ker smo toliko časa porabili s pripravo te pogodbe, smo se odločili, da to pogodbo do sprejema temeljnega akta tudi podpišemo.

Sprejem temeljnega akta gotovo je v našem interesu, saj je res, da bomo takrat imeli

boljša izhodišča pri pogajanjih o višini sredstev, ki jih bodo morali študentski servisi odvajati študentski organizaciji. Očitki, da smo pač izbrali pragmatizem in da ustave ne rabimo, ne držijo. Mi jo, glede na našo finančno situacijo, najbolj potrebujemo.

Drago: Po sprejetju temeljnega akta bomo tudi skušali povečati vsoto, ki jo trenutno od servisa dobivamo.

In kakšen odstotek od celotnega prometa študentskega servisa trenutno dobivate? Govori se namreč o 3 %.

Drago: Pogodba je tajnost med nami in Krajncem.

Davorin: Opozoriti moram, da je temeljni akt pomanjkljiv še v eni točki. Ni namreč opredeljeno, kakšen delež sredstev bo moral posamezen študentski servis odvajati za potrebe študentskih organizacij. Sedaj je namreč predvideno, da bodo deleže

Drago: Osnovna pobuda za dvoletni mandat je v začetku lanskega leta prišla prav s strani ljubljanske študentske organizacije.

določali dodatni pravilniki, kar se mi ne zdi smiselno. Študentska ustava je namreč podzakonski akt in ima večjo pravno veljavo kot pravilniki. Vprašanje je, kako bo ministrstvu za delo, družino in socialo, ki podeljuje servisom koncesije, te pravilnike upoštevalo.

Drago: Tu gotovo nosi del krivde tudi država, ki sama ni uredila tega področja. Študentje smo morali tako sami poiskati način, da te zadeve uredimo in da končno pridemo do denarja, ki je v osnovi namenjen za občudijske dejavnosti. To področje pa je že tako neurejeno, da verjamem, da se ga tudi država sama zdaj težko loti, in s tem, ko so ga prepustili študentom, so dobili grešnega kozla, če bo šlo kaj narobe.

Na prvi pogled se zdi, da je državi v interesu, da to področje ostane neurejeno. Če pa vemo, da se je s prihodki študentskih servisov v veliki meri financirala ZSMS, katere naslednica je današnja LDS, lahko krivca za nastalo situacijo iščemo prav tu. Kako to komentirata?

Drago: Rekel bom samo to, da je bila v proceduri sprejemanja zakona o skupnosti študentov, ki je postavil temelje za novo strukturo študentske organizacije Slovenije, njegov največji nasprotnik prav LDS.

B. B.

Ustavimo nasilje

Z osuplostjo in vse večjo zgroženostjo spremljamo dogodke, ki se pravkar odvijajo na mariborskem sodišču. Sodni senat okrožnega sodišča, ki mu je predsedoval Zlatko Dežman, je oprostil 22-letnega Roma, ki je vsaj dve leti maltretiral (pretepal, rezal, žgal kožo) in spolno zlorabljal še ne 13-letno deklico, ki jo je kupil za svojo "ženo". Deklica je letos poletel, potem ko jo je obtoženi mučil in izoliral v stanovanju, rodila njegovega otroka. Mučena in spolno maltretirana deklica noče imeti njegovega otroka.

Glavni argument sodišča, ki je izrekel oprostilno sodbo, je, da obtoženi "iz upravičenih razlogov ni vedel, da je to dejanje prepovedano", saj je ravnal po romskih načelih in kulturnih običajih.

Dvojne morale, ki s tem argumentom prihaja na dan, zares ni mogoče spregledati. Običajno smo soočeni z dejstvom, da se prav v Sloveniji, kulturne razlike ljudi iz območij nekdanje Jugoslavije in drugih etničnih manjšin obsoja in se jim svetuje, naj se jim čimprej odrečejo. To iskreno obsojamo, toda hkrati opozarjamo, da kulturne razlike ne morejo biti opravičilo za fizično in spolno maltretiranje romskega otroka. Sodni senat trdi, da gre za "nemotečo drugačnost, ki jo demokratično naravnana družba mora tolerirati". Ali to pomeni, da velja v Sloveniji princip tradicije pred človekovimi pravicami? Ali to pomeni, da lahko v nekaterih kulturnih skupinah, ki živijo v Sloveniji, začne veljati krvno maščevanje, v drugih pa začnejo ženske zapirati v hiše in jih legitimno maltretirati? In, ali to pomeni, da se bo Slovenija pred seboj in pred svetom sklicevala na "običaje"? Prav na ta princip so se na letošnji 4. svetovni konferenci o ženskah v Pekingu sklicevale le še islamske države, ostali svet, med njimi tudi Slovenija, pa mu je ostro nasprotoval. Države, zagovornice tega principa, so ostale osamljene tudi zato, ker se je demokratični svet spomnil Ghandijevih besed: "Ko se odločamo za tradicijo ali za človekove pravice, morajo vedno zmagati človekove pravice pred tradicijo."

Kako bo Slovenija opravičila podpise vseh demokratičnih dokumentov o zaščiti otrok in o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk in deklic? Kako se bo Slovenija kot podpisnica konvencije o otrokovih pravicah, ki je obvezujoči mednarodni akt,

zagovarjala? Ta konvencija namreč v svojem drugem členu jasno govori, da "države podpisnice spoštujejo in vsakemu otroku, ki sodi pod njihovo pravno pristojnost, jamčijo s to konvencijo priznane pravice brez kakršnegakoli razlikovanja, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali drugačno družbeno poreklo, premoženje, onesposobljenost, rojstvo ali kakršnekoli drugi položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitega skrbnika".

Drugo vprašanje, ki se ob tej dramatični razsodbi poraja, je, kakšno vlogo ima na slovenskih sodiščih žrtev. Žrtev ostaja še naprej nepomembna in nezaščiten. Za mariborsko sodišče ni pomembno, da gre za najbolj brutalno fizično maltretiranje otroka in za posiljevanje deklice, ki je večkrat poskušala pobegniti, pa so jo privlekli nazaj, prav tako sodišče ne zanima, da se deklica noče več vrniti k zločincu. Tisto, kar jih zanima, so kulturni običaji!

Ženske nevladne organizacije, druga združenja in urad za žensko politiko smo zgroženi nad takšnim postopanjem, ki dokazuje skrajno diskriminacijo deklic in žensk v slovenski družbi. Mariborsko sodišče želimo opozoriti, da se ukvarja z zločinom in ne s praznovanjem pusta ali romskega novega leta.

O dogodku bomo obvestili širšo mednarodno javnost, mednarodne organizacije, ki

se borijo za človekove pravice, cenjene posameznike in posameznice in številne vladne in nevladne ženske organizacije. Predvsem pa si bomo prizadevali za spoštovanje določil mednarodnih listin, ki jih je sprejela ali podpisala Republika Slovenija (Splošna deklaracija človekovih pravic in Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk) in za uresničevanje zahteve, da vlade obsodijo nasilje nad ženskami in se vzdržijo sklicevanja na kakršnekoli običaje, tradicijo ali verska določila, da bi se izognile obveznostim, ki jim jih nalaga Deklaracija o odpravi nasilja nad ženskami. To zahtevo nalaga vladam Platforma za aktivnosti, sprejeta na 4. svetovni konferenci Združenih narodov o ženskah.

Skupina za raziskovanje in uresničevanje psihosocialnih potreb žensk - MODRA
Ženska svetovalnica

Kasandra

SOS - telefon za ženske in otroke žrtve nasilja

Združenje proti spolnemu zlorabljanju
ALTRA - Odbor za novosti v duševnem zdravju

Center za pomoč mladim

ŠENT - organizacija za duševno zdravje
Društvo za preventivo in prostovoljno delo
Svetovalnice Fužine

Svetovalni center

Prenner klub

Skupina za samostojno življenje Izola
Urad za žensko politiko

Dogodki na dan koncerta Blues Brothers Banda

Čas dogajanja: 23 h in 45 min do 01 h in 05 min

Kraj dogajanja: K4

Po izvrstnem koncertu v Tivoliju sem se z dvema naključnima kolegoma odpravil v K4 - z namenom, da spijem še kako pivo in zaključim prijeten koncert. Ob prihodu ob 23 h in 45 min se nam je zdela cena 800 tolarjev previsoka, zato smo se pogajali s prodajalcem kart, da bi nam omogočil vstop po ugodnejših cenovnih pogojih. Seveda s pogajanjem nismo nič dosegli, zato smo odšli ven. Eden od kolegov je dobil karto, ki mi jo je podaril. S to karto sem se odpravil notri, z njo pomahal biljeterju in se odpravil po stopnicah navzdol. Ko sem prišel na hodnik, me je OBAD grobo prijel za levo roko, od česar sem dobil modrice na notranji strani nadlahti. Ko me je začel vleči po stopnicah navzgor, sta se mu pridružila

še dva OBAD-a, ki sta se poslužila tudi zvijanja rok. Ob moji prošnji, naj me pustijo pri miru in da bom sam odšel ven, so moje besede naletele na gluha ušesa. Ob tem sem padel po stopnicah in dobil po levi strani hrbta modrice. Tako so me OBAD-i spravili ven. Ko sem bil pri vratih, sem vprašal, kako je ime tistemu, ki me je brutalno držal za roko. Na to vprašanje ni bilo odgovora. Stal sem zunaj, ko je k meni prišel nekdo, ki se je predstavil kot član uprave in me vprašal, v čem je problem. Predstavil sem se mu in razložil mojo verzijo. Obenem sem ga vprašal, s kom govorim. Njegova edina predstavitev je bila, da je član uprave, ob tem pa mi je večkrat ponovil njihovo telefonsko številko. Upal sem namreč, da imajo v tej hiši vsaj odgovorne osebe ime in priimek. Ko njegovega imena nisem izvedel, me je stisnilo pri srcu. V tem psihičnem sesutem stanju sem uporabil nekaj psovka in se zjokal (ne spomnim se, kdaj sem nazadnje jokal).

Naslonil sem se na zid in jokal. Takrat je prišel mimo Vili iz Mokronoga. Ogovoril sem ga in bil je toliko časa ob meni, da sem se pomiril (Vili, upam, da te nisem toliko stisnil, kot so mene OBAD-i). Ko je odšel, sem se odpravil do vhodnih vrat v K4 in prosil za list papirja, saj sem želel dogodke dokumentirati. Od brezimne OBAD-ice s priponko (!) sem izvedel, da lahko dobim WC papir (tudi tega nisem dobil). Predlagala mi je, naj strgam list z vhodnih vrat. Odgovoril sem ji, da to ni moj način pridobivanja papirja. Potem sem odšel do moje K4 (kakor sem do sinoči imenoval renault 4), vzel list papirja in zapisal dogodke. Ob 01 h in 05 min je prišlo mimo pet fantov z imeni in priimki, katerim niso več dovolili vstopa v K4, češ da je konec. Nekdo od fantov je imel tedenski program kluba K4 (na njem je tudi logotip ŠOU-a), kjer piše: "Ponedeljek: ROCK AKADEMIJA 22.00 - 02.00 d.j. GAGULA."

Marjan Papež

POŽELJENA!

IN ZAŽELJENA JE OSEBA!
DELAVEC. S PODJETNO
ŽELJO. DA DISTRIBUIRA,
NE ABSORBIRA, REVIJO,
NE RELIKVIJO, TRIBUNO,
KI VAM NAREDI GLAVO
"PUHO", MISLI, ŠTOSOV,
IDEJNIH TROSOV.

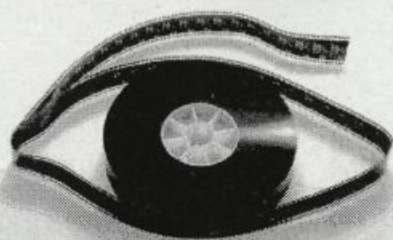
TO DELO JE VSEKAKOR
ČASTNO, ŠE CELO

ZORAN THALER POVDAJA GLASNO, DA SKRBEL

JE V ČASU SVOJE MLADOSTI, DA VSI UŽILI DEL SO TRIBUNINE RADOSTI. ZATO LE BRŽ, JAVITE SE NA KERSNIKOVI 4 (SOBA 206) VSI, KI VAS ZANI-MA TA NALOGA IN SE VAM NE ZDI TAKŠNO DELO PREHUDA NADLOGA.

THE BRITISH FILM INSTITUTE PRESENTS

LONDON FILM FESTIVAL LONDON

NATIONAL FILM THEATRE
GROSVENOR WEST END - LONDON
BOX OFFICE 011 754 1232

2-19 NOV '95

FILM ON THE SQUARE
100 MARK LANE - LONDON
E1C 8EJ

Londonski filmski festival je, podobno kot ljubljanski Film art fest, dostopen javnosti in filme si je tako moč ogledati s čisto pravimi ljudmi - se pravi, da predstav ne zaseda samo novinarska in kritičarska golazen, katere sta polna Berlin in Cannes. Tukaj pa se vsi čari londonskega festivala tudi nekako končajo. Organizacija je vse prej kot organizirana, če hočete z akreditivom na predstave po peti uri, morate uporabiti vse zveze, kar jih utegneta imeti, in če vam ob precej pustem programu postane dolgčas, vam na koncu ne preostane nič drugega, kot da greste v redni - komercialni kino in s tem podprete katerega od hollywoodskih gigantov.

Toda, kaj pa festival? Kaj se je sploh dalo novega videti? Kakšna so priporočila in česa se je treba izogibati?

Začelo se je v velikem slogu. *Strange Days*, novi film Kathryn Bigelow (*Near Dark*), kateremu je takoj naslednji dan sledil intervju z režiserko, ki je dvomljivcem že nekajkrat dokazala, da so ženske sposobne snemati povsem gledljive, žanrske filme in, kar je še pomembneje, filme, ki so tudi komercialno uspešni. *Strange Days* bo gledalsko pozornost pritegnil tudi zato, ker je zanj scenarij napisal legendarni James Cameron.

Isti dan so odvrteli tudi *Nadjo*, film, za katerega je denar pljunil gospod David Lynch osebno in ki prikazuje družinske težave med vampirji.

Naslednji dan so zavrteli *Dead Man* Jima Jarmuscha, ki pa za razliko od canneske projekcije v Londonu ni sprožil nobenih polemik, celo nasprotno - ljudje so se do

Življenje v pozabi

konca festivala obnašali, kot da filma sploh ne bi bilo. Kljub moreče počasnemu tempu si *Dead Man* vseeno ne zasluži popolne ignorance.

Zato pa je na drugi strani veliko festivalskega prahu dvignila majhna neodvisna ameriška komedija *Living in Oblivion* (že prikazana v Berlinu), ki je v Londonu tik pred svojim kinematografskim startom. Govori o prigodah in nezgodah neverjetne snemalne ekipe. Med vsemi malimi filmčki, katerih je letos kar mrgolelo, je prav ta osvojil največ gledalcev. Vsi so ga videli in vsem je bil najbolj všeč in verjetno bi postal kar film festivala, če ne bi v Londonu svoje svetovne premiere zagledal *Casino*, najnovejši dosežek Martina Scorseseja, v katerem igrajo Robert De Niro, Sharon Stone in podobni neznani in neodkriti igralski talenti. Sam *Casino* nisem šel gledat (bo že prišel v Ljubljano), tako da težko rečem, ali je bil ves hupla-hopla, ki je film spremljal, upravičen.

Film festivala je bil nedvomno *Leaving Las Vegas*. Odlično ga je zrežiral že nekoliko pozabljeni Mike Figgis (*Stormy Monday*). Glavni lik alkoholika, ki si izračuna, koliko mu je ob nespremenjenem tempu pitja še preostalo življenja, igra vedno boljši, že od nekdanj izvrstni Nicolas Cage. *Hackers* je film o računalniških hekerjih, kaj zmorejo, kaj mislijo in kaj delajo. Zelo priljubljen med računalniško mularijo v Ameriki, ampak vseeno nič drugega kot le obrtniško spretno izpeljana stara zgodba med dobrimi (računalniški mulci) in slabimi (korporacije) fanti. Blah.

Zavrteli so tudi novi film Woodyja Allena, *Mighty Aphrodite*, katerega ni videl skoraj nihče in zaradi katerega je marsikdo hotel poklati organizatorje, saj je bilo za najzanimivejše filme vedno premalo novinarskih vstopnic. Film so pospremili z nezanimivim intervjujem z igralko Heleno Bonham Carter (*Howard's End*), ki je zdolgočaseni publiki razlagala o strahovih in fobijah Woodyja Allena.

Woody Allen, če že njegovega filma nismo videli, pa je poskrbel za najbolj zanimivo festivalsko debato. Koliko filmov

je že posnel? Veliko. In vse v New Yorku. Če se sprehodite po New Yorku, boste deležni rasne raznolikosti, kakršne ne premore nobeno drugo mesto. In vseeno - v filmih Woodyja Allena ni črncev. Niti statistov. Niti kje daleč v ozadju kakega kadra ne boste videli črnca. Allen jih verjetno s posebnim računalniškim postopkom vse preobrazi v vodne hidrante.

Čeprav se je večini udeležencev pogovora teorija o filmsko-rasistični zaroti zdela posrečena, se ji pa zato ni smejal Spike Lee, ki se je v Londonu mudil s svojim novim filmom *Clockers*. Na ne preveč polni tiskovni konferenci, ki pa je, za razliko od konferenc na ljubljanskem Film art festu, vsaj imela publiko, ni bilo slišati niti enega vprašanja v zvezi s filmom.

Samo črnci gor, črnci dol, kaj Spike misli o tem, kaj o onem... Spike Lee je bil dostikrat sam obtožen rasizma, in čeprav je Steven Soderbergh dejal, da marsikdo napačno interpretira Leeja, ker ni deležen blagih ironičnih nasmeškov, ki naj bi jih na konferencah Lee razdajal, smo gledalci vseeno dobili občutek, da je v teh govorih le nekaj resnice.

No, kakorkoli že, moralna in politična vprašanja ob stran, vedno je pomembno samo nekaj: ali je film dober ali ne. Po svoji stari navadi, da se izogibam gledanju filmov pred 10. uro dopoldne, tudi tega nisem videl. Kakšna nepozrtvovalnost.

Splačalo pa se je videti in potruditi (dobil sem zadnjo karto) za *Unzipped*, duhovit in živ dokumentarec o svetu mode oziroma o oblikovalcu Isaacu Mizrahiju. Film gre korak dlje od nedavnega Altmanovega posrečeno ponesrečenega *Pret-A-Porter*.

Če omenim še srhljivko *Mute Witness*, pri kateri dobite vpogled v glamurozni svet snemanja snuff filmov, pa je to že kar celotni - če ne štejem druženja na zabavah in zabavnega druženja - povzetek najboljšega, kar se je pripetilo v Londonu. Na festivalu.

Aleš Blatnik

**John Fowls: Mag,
zbirka XX. stoletje,
Cankarjeva založba,
1995**

John Fowls, angleški pisatelj, je eno tistih velikih imen sodobne književnosti, ki se je na literarno nebo povzpelo s svojim proznim prvencem Zbiralec (1963), s knjigo, ki je med bralstvom rušila rekorde, prodanih je bilo milijon in pol izvodov. Mag je izšel le dve leti pozneje, čeprav je bil načrtovan že pred omenjenim prvencem. Fowls je prav tako tisto ime, za katerega so si poznavalci edini, da je njegovo ustvarjanje eden najizrazitejših primerov t. i. evropskega proznega postmodernizma, tiste literarne provenience torej, ki prisega na intertekstualnost, avtopoetičnost, simuliranje najnižjih žanrov, citatnost... in jo jemlje za svojo elementarno pripovedovalsko strategijo. Vse to je Fowls že realiziral v Zbiralcu, romanu, ki je triler, grozljivka in povsem inteligentna pripoved hkrati. Pisatelj si je mednarodni sloves izpisal z romanom Žena francoskega poročnika, po njem je bil posnet tudi uspešen film.

Osrednji lik Maga je mlad intelektualec Nicholas, z diplomom iz angleškega jezika v žepu. Naveličan angleškega srednjega razreda in njegovega vsakdanjika se odloči, da si najde službo in začne po svoje. Če je le mogoče, nekje na tujem. Splet okoliščin ga pripelje na osamljeni grški otok Fraksos, kamor ladje prispejo le redko, poučevati angleščino. Še pred odhodom pa preživi nekaj tednov z Alison, dekletom z enega od mnogih žurov, ki se jih je že zdavnaj naveličal. Ta postane zdaj njegova edina vez z oddaljeno Anglijo, pred katero je bežal. Svet, ki je zdaj zadobil dimenzijo oddaljenega otoka, mu sprva nudi neskončen prostor za sanjarjenje in ponovno brušenje davno izgubljenega čuta za bližino, prisotnost narave. Vendar kmalu sledi prvi polom, otok, ideal s svojo neizprosno logiko ter naraščajoči pritisk osamljenosti in zgrešenosti, ki ga potisnejo na rob samomora. Akt, ki nikoli ne uspe. S to novo izkušnjo prestopi prag resničnega maga in stopi v svet na dvorišču Čakalnice, pred katero ga svarijo njegovi predhodniki. Skrivnostni lastnik vile na drugi strani otoka, ekscentrični Conchis, zdaj njegov fatalni gostitelj, ga potegne v svoje spiritistične, psevdo-znanstvene raziskave, ki so za samozavestnega,

vendar ranjenega Nicholasa vrtnec blaznosti.

Od trenutka, ko Nicholas prestopi obale Fraksosa, kamor zahaja celit duševne rane, vstopa tudi v nov svet, v nov jezik, logiko, ki je ne razume, ker je prekleto vrojen v svet dejstev, dokazov, izpeljav, mitologijo simbolnega... in kar je tega. Zdaj nas Fowls mojstrsko zapeljuje v svojo igro žanrov, vzporedno pripoved, prepleteno s stalnimi Conchisovimi regresijami v preteklost, uvajanjem novih skrivnostnih likov, ki izgledajo kot ohranjeni eksponati preteklosti in govorijo jezik sodobnosti, so igralci in bolniki. Popeljani smo v hipnozo, podzavest, prag shizofrenije. Vse to nevidno mešanje in prestopanje ravni, ki pripoved držijo v napetosti, hkrati deluje povsem preprosto in nevsiljivo, kot da je vsakdanja izkušnja prav tako polna zdrsov čez robove premočrnega sveta vsakdana. V takšne sklepe je vse bolj primoran tudi naš Nicholas, kajti podoba, ki jo je imel o sebi kot močnem, racionalnem in samozavestnem moškem, se je rušila, nasedal je igri, katere igralec, opazovalec in izvrševalec je vse bolj bil in postajal. Mar res? Odgovorov je vedno tisoč.

Fowlsova rigorozna pisateljska strategija rušenja ustaljenih romanesknih form in skozi preigravanje literarnih žanrov, ustaljenih izkušenj in tekstov je ob pisanju Maga prešla še zadnji rob. Če smo do zdaj opazovali nevidno krhanje modernistične forme znotraj zaključenega teksta, čeprav odprtega in nedokončnega, je Fowls storil nov korak, ko je Maga predelal in ponovno izdal, s spremnim pojasnjevalnim komentarjem, kjer pojasni svoj odnos do teksta in do avtorjev, ki so vplivali na nastanek Maga, predvsem C. G. Junga, sicer oklešččenega nekaterih ezoteričnih vložkov. To drugo, predelano izdajo smo zdaj dobili tudi v slovenskem prevodu.

Mag je kvalitetno in polnokrvno literarno delo, ki nas potegne s svojim mojstrsko stopnjevanim ritmom pripovedi in vehementnim rokovanjem z neznanim. Delo, ki je vredno svojih 839 prebedenih strani.

Dušan Šarotar

Borghesia

PRO
CHOICE

BORGHESIA

Pro Choice
(FV 1995)

"Pravica do izbire" tokrat ni le obvezen opomin politični klimi mlade post-socialistične deželice. Bolj kot kdajkoli prej se komentar nanaša na gola glasbena izražanja in tako izgublja konkretno, aktualno sporočilo.

Borghesia, ki je vzniknila na eni strani z alternativnim gibanjem v začetku osemdesetih in se uspela zunaj domačih logov prebiti s pomočjo tedaj močne, t. i. Electronic Body scene, je za "preživetje" potrebovala prelom z dosedanjim prakso, ki je postala že obremenjujoča. Kot se je že mnogokrat izkazalo, žanri, ki ne slonijo na tradiciji popularne glasbe, potrebujejo stalen razvoj, preseganje formalne ravni z razširitvijo izraznih zmognosti. Aldo Ivančič je to dosegel na dva načina. Najprej s kopico gostujočih glasbenikov in vokalistov, ki so se prosto vključevali v proces nastajanja glasbe, in na drugi strani s lastnim doprinosom, ko je s pomočjo studijske tehnike ustvarjalno posegel v tkivo trip-hopa. Tako so odpadle že zadnje omejitve. Na hiper producirano, natančno odrejeno podlago lahko pade saksofonski vložek Lada Jakše ali Primoža Simončiča, operni pevec Alexander Brown lahko odpoje dadaistični tekst Huga Balla ali pa vskoči Ali En s svojimi gramofoni. Organsko se torej prepleta s sintetičnim, sodobno s tradicijo. Ob tem se vzpostavljajo vprašanja o konsistenti tovrstnega početja; v kolikšni meri je mešanje tako različnih glasbenih praks uspešno v smislu novitega dojemanja nasprotnih postopkov? Torej na povsem prvinski ravni sprejemanja kakršnekoli glasbe.

Kje je meja med načrtnim posegom v formo in instinktivno glasbeno potrebo? Kdaj se nasprotja zlijejo v prepričljivo celoto? In naprej, kako se v skladu s tem spreminja naš odnos do tovrstnega početja? Nagibam se k misli, da je premik obojestranski. Da so se degenerirani plesni žanri dokončno vsidrili v kolektivno podzavest in postali snov avant, progresivnih, naprednih ali kakorkoli že imenujemo ustvarjalce, ki jim žilica ne da miru, da ne bi vedno poskušali nekaj novega. Pa čeprav iz tako "cenene" predloge, kot je tehno ali hip-hop. In tu Borghesia niso osamljen primer. Na področjih razvitega glasbenega dogajanja so dovoljeni pregrešni poskusi, pa čeprav se večina njih konča v neskončni reprodukciji glasbe za ozadje.

Janez Golič

Pasolini, skrivnost smrti

Pred točno dvajsetimi leti, drugega novembra 1975, je bil na majhnem nogometnem igrišču v bližini Ostie, mesta par kilometrov oddaljenega od Rima, umorjen Pier Paolo Pasolini. Razložiti, kdo je bil Pasolini komu, ki ga ne pozna, pomeni odkriti hote skrito zavest povojne Italije - težka naloga. Kot če bi morali govoriti o mučni bolečini, o notranjem nemiru na videz mirnega in vedrega človeka. Pasolini je bil poet, pisatelj, intelektualec, režiser, slikar. Bil je tudi sporna oseba, osamljen in obupan človek. Bil je homoseksualec in hereetik. Bil je prerok, kot bomo videli.

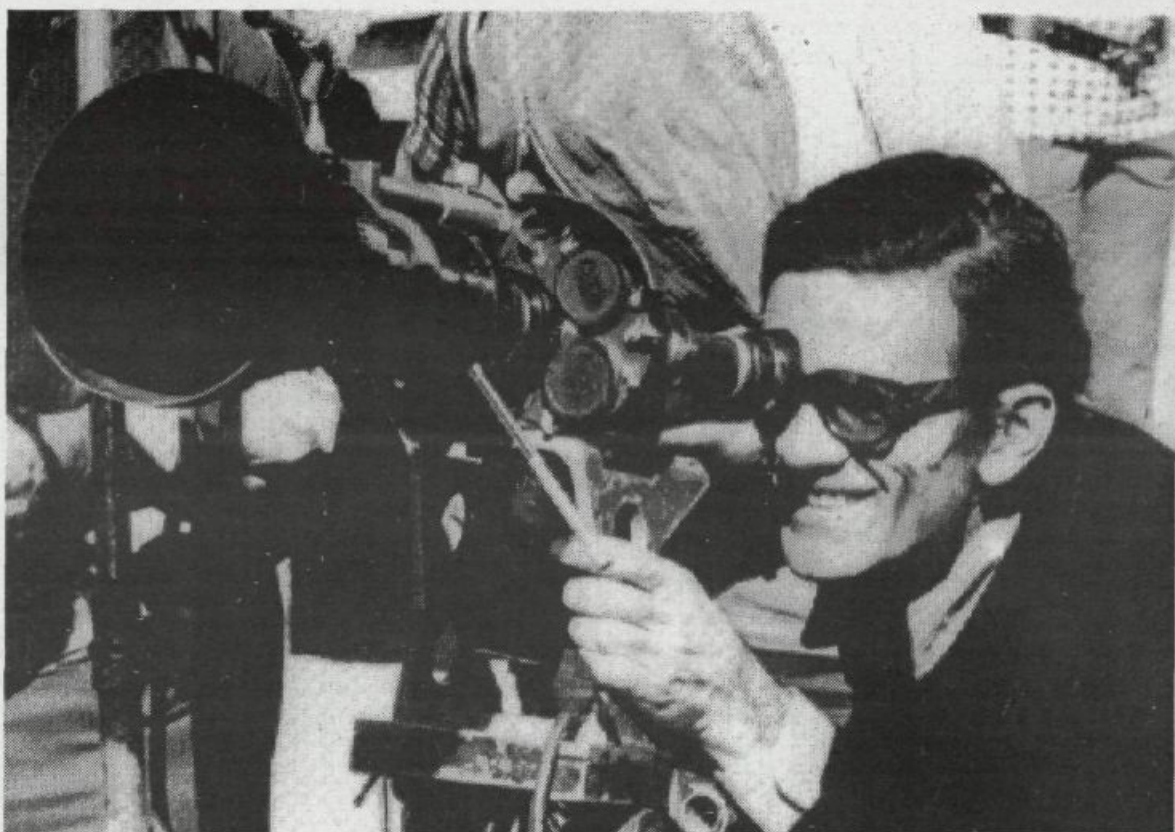
Vsa ta leta, od 1975 do danes, je bilo čutiti pomanjkanje kritičnega glasu, kot je bil Pasolinijev. Glasu, ki bi bil mogel prebuditi Italijo iz odrevenelosti in bolehnosti mnogo prej in močnejše, kot je to storil sodnik Di Pietro. Ob dvajseti obletnici smrti je danes njegova prisotnost močnejša, tudi zahvaljujoč filmu, nedavno prikazanem na beneškem festivalu, v katerem je podoživeta njegova tragična smrt. (V mislih pa imam tudi druge podobe - sekvenco iz filma "Caro Diario" /Dragi dnevnik/), v

kateri se glavni akter Nanni Moretti, ki je tudi režiser, ob klavirski spremljavi Keitha Jarretta z vespo pripelje do kraja, kjer je bil Pasolini umorjen - poetičen in ganljiv hommage.) Zanimiva razstava v Villi Manin v Passarianu zraven Vidma nudi do desetega decembra na ogled najrazličnejše trenutke Pasolinijevega bivanja v Furlaniji.

Film in razstava sta samo primera kulturne pozornosti, namenjene Pasoliniju, v okviru te obletnice. Dasiravno še dandanes tisti, ki ga slavijo, verjetno niso popolnoma razumeli, kaj je hotel "povedati" s svojim življenjem in smrtjo.

* * *

Pier Paolo Pasolini se rodi v Bologni petega marca 1922, v letu, ko Mussolini prevzame oblast. Oče je vojak in družina se zaradi njegove službe pogosto seli. V letih vojne in upora (Pier Paolovega brata, partizana, ubijejo nekje v gorah) se Pasolinijevi preselijo v Furlanijo-Julijsko krajino, v Casarso. Pier Paolo piše poezijo in ustanovi "Academiuta di lenga furlana",

majhno akademijo furlanskega jezika, privatno šolo, kjer uči pisati in pesniti v furlanščini. Vpiše se v komunistično partijo Italije, od koder ga izključijo po škandalu, ki ga povzroči obtožba, da je zavajal mladoletnike. 1949. leta se, potem ko objavi nekaj člankov in poezij v nekaterih revijah in diplomira iz književnosti, preseli z materjo (oče je medtem že pokojen) v Rim. Odkrije Rim, ki ga fascinira. Toda to ni Rim meščanskih dvorcev in blišča; Pasolinijev Rim bo vedno in izključno Rim revnih četrti in predmestij, kjer bivajo "življenjski fantje" ("i ragazzi di vita"), katere opisuje v dveh romanih, napisanih v rimskem dialektu.

Najplodnejša Pasolinijeva leta so od 1953 do 1961, ko med drugim napiše in objavi zbirki pesmi *Le ceneri di Gramsci* (Gramscijev pepel) in *La religione del mio tempo* (Religija mojega časa). Sledi obrat: posname film in postane režiser mednarodnega slovesa. Sledi kar nekaj filmov, od *Evangelija po svetem Mateju* (*Vangelo secondo Matteo*), v katerem kot scenarij uporabi dobesedno evangelij, do heretičnega

Saló ali *120 dni Sodome* (*Sodoma e le 120 giornate di Saló*). Podpiše epizodo omnibusa *Skuta* (*La ricotta*), ki ga zaplenijo zaradi zasramovanja državne religije. Pogosto polemizira po časopisih in revijah. Razodene duhá, ki je kontradiktoren in proti toku: med študentskimi nemiri v Rimu, osemindesetega, se postavi v bran policije (ki jo italijanska levica smatra za orožje represije), namesto da bi se postavil na stran upornih študentov. Policaji, "sinovi revežev", pripadajo - pravi Pasolini - galaksiji prekletih, so izobčenci meščanske družbe. Študentje, nasprotno, so privilegirani buržuji, očkovi sinčki.

In spet je Pasolini tisti, ki v dnevniku *Il corriere della sera* 1974. leta napiše članek, izredno obtožbo proti režimu (podzemnemu, preoblečenemu v demokracijo, nikoli javnemu), ki se je vzpostavil v Italiji. "Jaz vem," piše, "jaz poznam imena odgovornih za tisto, čemur pravimo "golpe", državni udar. Poznam imena odgovornih pokola v Milanu, 12. decembra 1969. Poznam imena odgovornih za pokole v Brescii in Bologni v prvih mesecih 1974. leta. Poznam imena tistih, ki so med dvema mašama ukazovali in s politično protekcijo oskrbovali stare generale, mlade neofašiste oziroma kar neonaciste (da bi se ustvarila konkretna protikomunistična napetost) in nazadnje običajne kriminalce do tega trenutka in morda za vedno brez imena... Jaz vem. Ampak nimam dokazov. Nimam niti indicjev. Jaz vem, ker sem intelektualec, pisatelj, ki skuša slediti temu, kar se dogaja, spoznati vse tisto, kar se o tem piše, si predstavljati to, kar se ne ve ali je zamolčano; koordiniram dogodke, čeprav so oddaljeni, sestavljam raztresene, neurejene fragmente v celoto, koherentno politično situacijo, ki znova vzpostavi logiko tam, kjer na videz vladajo samovoljnost, norost in skrivnost."

Pier Paolo Pasolini sreča v noči med prvim in drugim novembrom predmestnega fanta, enega tistih fantov, ki jih je tolikokrat opisal v svojih knjigah in filmih. Fant se imenuje Pino Pelosi. Pabere ga v avto in odpeljeta se proti Ostii. Pripeljeta se v bližino nekega nogometnega igrišča, izstopita. Pasolini predlaga fantu, da bi se ljubila; fant ga zavrne. Pasolini ga lovi s kolom v roki - tako je pravil Pelosi na procesu - nato se bojujeta, fant uspe prevzeti kol in večkrat udariti Pasolinija, ki močno krvavi. Ni še mrtev. Pokonča ga tako, da mu z avtom zapelje čez prsi. V resnici je zelo verjetno, da so stvari potekale drugače, da je umor zakrivil nekdo drugi ali pa bil, kakorkoli že, Pelosijev sokrivec.

* * *

"Tragedija v Ostii je bila zaključek napovedanega projekta: Pasolinijeva smrt ni bila sodna, marveč intelektualna kriminalka." Tako pravi Giuseppe Zigaina, Furlan, mednarodno priznani slikar, Pasolinijev osebni prijatelj. Zigaina je na to temo napisal že tri eseje in piše četrtega. V teh treh knjigah so zbrani vsi indici, ki privedejo Zigaino do pretresljivega zaključka: Pasolini je svojo smrt načrtoval in to oznanil, ko je bil še živ, vendar na način, da bi vse postalo razmljivo, bilo "prebrano" šele posthumno. Smrt kot kulturni obred, kot vrednota, smrt, ki "služi", ker se lahko samo preko nje izpelje bliskovita rekonstrukcija človekovega življenja. Smrt, ki ima isto funkcijo kot

montaža pri filmu, ki šele po zaključku snemanja rekonstruira film v celoti, ne pa v posameznih sekvencah. Umreti pomeni izraziti se: "Ali se izraziti in umreti ali pa ostati neizražen in nesmrten" je ključna fraza, ki jo je Pasolini napisal, da bi razložil svoj projekt.

Toda v njegovih delih - skoraj vseh njegovih delih od 1960 dalje - je pisatelj in režiser pustil še mnogo sledi. Umrli je v nedeljo, kot njegov brat in vsi njegovi liki. Vsi njegovi liki umrejo nasilne smrti. Pasolini je tudi natančno opisal (čeprav hote z dvoumnimi sporočili, ki jih je potrebno dešifrirati) kraj svoje smrti. Napisal je, da bo podlegel udarcem s palico in katerega dne (med dnevom svetih in dnevom mrtvih) bo ubit. V enem svojih esejev piše o "režiserjih mučenikih po samoodločbi", ki "se tolikanj izpostavljajo, dokler ne dosežejo tistega, kar si nasilno želijo: biti umorjeni z orožjem, ki ga sami ponudijo sovražniku".

Po Zigainajevi tezi je Pasolini svojo smrt "organiziral". V slengu je razkril tisto, kar je bilo po njegovem bistvo konca eksistence: "Smrt ni v nezmožnosti komuniciranja, marveč v nezmožnosti biti razumljen." Zigaina se znajde tudi sam vpleten v sporočilo: V filmu *Decameron* (Dekameron), narejenem po Boccacciovih novelah, mu Pasolini ponudi (in Zigaina sprejme) vlogo duhovnika, spovednika v epizodi o Ciappellettu, razuzdanem in prekletem homoseksualcu, ki popiše celo svoje življenje z aktom smrti - igra ga seveda Pasolini sam.

Mnoge so, torej, sledi, ki jih je intelektualec pustil, da bi razložil svojo odločitev: umreti, da bi se izrazil. Pa vendar le malo ljudi verjame Zigainajevi tezi. Ob dvajseti obletnici intelektualčeve smrti raje burijo duhove na račun njegove smrti, govoreč o preiskavi umora, ki da jo bodo mogoče znova začeli, ker se, glede na določena dejstva, lahko sklepa, da je umor zagrešilo več ljudi in ne samo Pelosi. Govori se o marsičem. Tudi to, da "če bi Pasolini oživel, verjetno bil prvi, ki bi oprostil svojega morilca". Morda bi se zgodilo prav to. Toda resnici na ljubo, je Pasolini za mnoge (vključno z nekaterimi italijanskimi kulturniki) še vedno persona non grata, katere vloga naj bi, če bi bilo le možno, zgubila na pomembnosti. Za druge pa ostaja fiksna, prepotentna, konstantna. Sled kritične zavesti, kakršne v Italiji danes ni. Pasolinijeva mati in sestrična sta sodelovali v procesu, vendar na koncu nista zahtevali nikakršne odškodnine. "Škoda, povzročena z njegovo smrtjo," sta rekli, "je neprecenljiva."

spisal Michele Obit

prevedel M. Šok

TAMARA DONEVA: DNEVNIK GOSPE ANGELE

Založba Mondena, Grosuplje, 1993, Jurčičeva zbirka / III

Svojevrstna predstavnica "še vedno" mlajše pisateljske generacije, Tamara Doneva, je v slovenski literarni paviljon prvič stopila l. 1990, ko je založbi Lipa (zbirka Rob) izšel zvešček z naslovom Lenorina Jahalna šola, s strani kritike enoznačno ocenjen kot novost v avtorskem konceptu sodobne kratke proze pri nas. Še več: kritika ji je pripisovala tisti nenavaden in učinkovit spoj poetičnosti in duhovitosti, ki ga je slovenska proza v zadnjem času ali docela zanemarjala ali neprimerno potencirala. Pisava Donove, dosledno postavljajoča se po robu vsakršni patetiki in moraliziranju, je v omenjenem delu podana v obliki trinajstih kratkih zgodb, motivno večinoma prevzetih po pravljicnih ali klasičnih literarnih likih, a izpeljanih z dobršno mero nebrzdanega ludizma in bizarnosti (Orfej se meni nič tebi nič spremeni v Orfejko, Rdeča kapica se znajde razkosana v polvinilasti vrečki in podobno). Vendar tiste vrste bizarnosti, ki je lahko edinele literarno provokativna.

Avtoričina druga knjižna izdaja, *Dnevnik gospe Angele*, uvodoma nakazano pisavo ne le nadaljuje, ampak duhovitost na eni in liričnost na drugi strani stopnjuje oziroma radikalizira, pri tem pa, kar je seveda zelo pomembno, ne zapada v duhovičenje poceni baže. V delu pravzaprav sploh ne gre za dnevniške zapise neke gospe Angele, kot je najbrž razvidno iz naslova in podnaslova (ki se glasi "dnevnik"), ampak gre za nekaj strani iz dnevniških zapisov prvoosebnega pripovedovalca, junaka romana. Resničen Angelin dnevnik pa je nekam skrivnostno zabrisan predmet dogajanja, okoli katerega se pleče cela vrsta takšnih in drugačnih dogodkov. Glavni akter sedi takorekoč med dvema stoloma, z ene strani obdan (ali morda - četudi bolj miselno - mazohistično ogrožen) z bivšo ženo Magdaleno, ki, ne boste verjeli, vali jaja, z druge strani pa je v nič manj odvisnem razmerju s sosedo Hildo. Ta se počasi, prav po horosko osvojaja delov telesa, in Matolda, kot se odrezana okončina žalobnih štrcljev imenuje, konča svojo življensko zgodbo v slastni orgijastični pojedini, v kar se sprevrže zaključena scena. Omenjeni Don Juan si vsa dogajanja vestno zapisuje v svoj dnevnik, vendar se zdi, kot bi tu in tam zapustil "realno" dogajalno nit in se prepustil domišljiji. Po tem robu zabrisanih meja avtorica svojega bralca ves čas dokaj uspešno vodi, ga skoraj že v celoti izgubi v fikciji, ko ga prepušča občutku izgubljenosti v temi, dokler ga naposled ne prime za roko in popelje ven, na svetlo ter mu da vedeti, da je to literatura, v imenu katere niti ni toliko pomembno, ali gre za realnost ali fikcijo, ampak je pomembno, da je bilo bralcu-popatniku na potovanju kar se da zanimivo. In na potepu skozi horosko-pravljično-domišljijjski svet *Dnevnika gospe Angele* zanimivih nepredvidljivosti ni manjkalo. Provokativno subverzivni pisateljski prijem s pridihom rahle nonšalantnosti, ki ga nudi žanrsko izrazje. Vse skupaj pa požlahtnjeno s subtilnostjo in poetičnostjo jezika na način Tamare Doneve.

Delo kot nalašč za razprave željne literarne hedoniste.

Jasna Vombek

Deset koreodramskih let

Mozaik tekstov o delovanju, predstavah, kritikah, nagradah...

Leto 1986. Damir Zlater Frey je po tem, ko je zapustil Plesni teater Ljubljana, ustanovil svojega: Koreodramo Ljubljana. Koreodrama je njegovo, avtorsko gledališče, v katerem je umetniški vodja, režiser, koreograf. Koreodrama je svojsko gledališče, ki nosi s seboj lastnosti lastne le Freyevi ustvarjalnosti. Freyev pristop h gledališču Koreodrame je obrnjen k novi tehniki igre in giba in s tem trasira nove iztočnice v iskanju identitete znotraj gledališko-plesnega delovanja v Sloveniji že od osemdesetih let dalje, posebej značilnih za žanr koreodrame. Koreodrama implicira emocionalnost, strast, dramaturško napetost. To so pojmi, ki so temelj prvinskega in elementarnega in so iracionalni. S svojim delom je v slovenski prostor prispeval temeljno inspiracijo in povod za izražanje mlade generacije plesalcev in že uveljavljenih gledaliških igralcev. Ustanovitev Koreodrame je pomenila obstoj opozicije repertoarnim gledališčem.

Ustvarjanje Freya je zaznamovano s poetiko nemškega ekspresionističnega plesa in zagrebške plesne šole pod vplivom Rudolfa Labana, s pridihom lastne poetike. Kot pravi Ivica Buljan (gledališki list Lepa Vida): "...njegov stil se je gibal na pol poti med gibom in besedo..." In: "Kot utemeljitelj koreodrame je odprl prostor za nov laboratorijski tip dela z gledalcem, približajoč se mimiki. Gib je še vedno osnova dela, vendar za razliko od plesa ne izključuje govornice in glasu, temveč ju osvobojen in neoviran presega s svojimi možnostmi." ... "Freya zanima izključno delo z igralci. Njegova vloga pri tem je specifična. Odlikuje ga hrepenenje po temeljitosti, navdihovalec je, poln zamisli."

V sezoni 1986/87 se je zgodila prva premiera Koreodrame, predstava Agata Schwarzkobler po motovih Visoške kronike Ivana Tavčarja, v priredbi Petra Božiča. V tem času je bilo vodilo Koreodrame oživiljanje smisla pogsanskega žrtvovanja in horor, katerega nevarnost je še posebej privlačna za Koreodramo, iz česar sledi vračanje k primarnemu gledališču. Predstava v koreorežiji Damirja Zlatarja Freya je želela biti impozantna in provokativna ter protestirati proti totalitarnemu nasilju, ustvarjena z novimi prijemi režije in koreografije v ekspresivno interpretacijo.

Gib v predstavi ni nadomeščal besede v celoti, temveč samo njen vizualni del. Na Borštnikovem srečanju leta 1987 so ustvarjalci prejeli posebno nagrado za kolektivno igro v Agati Schwarzkobler. Ta predstava je s svojo ekspresivnostjo trasirala pot naslednjim Koreodraminim predstavam. Naslednja je Wildova Saloma v interpretaciji Olge Kacjan, besedilo in dramaturgija sta delo Darka Lukića, režija in koreografija Freya je v tem delu združevala dramo in ples. Koreodrama se je k uprizoritvi Salome vrnila sedmič v zgodovini slovenskega teatra, zato je morala biti prav sedma Saloma najbolj udarna in najbolj razgaljena. De Profundis je gledališko dogajanje po motivih Slavka Gruma. Krstno uprizoritev sta pripravila Livija Pandur kot dramaturginja in Frey kot koreorežiser. Lado Kralj, sicer urednik Grumovih izbranih del se je čutil dolžan zaščititi avtorja pred, po njegovem, zgrešeno, površno ali nekorektno interpretacijo. Po ogledu predstave pa je za gledališki list predstave Žabe napisal: "Frey zna zadeti in na novo producirati bistvo teksta, ki se ga je lotil. In pri tem pravzaprav ni važno, koliko je teksta sploh ostalo, saj tega bistva ne izraža verbalno. Skratka Frey se na iracionalen, intuitiven način dokoplje do bistva nekega dramskega (ali narativnega) teksta in ga potem reproducira v zelo spremenjenem in tujem, vendar še zmeraj prepoznavnem kontekstu - in na način, ki verbalnosti sicer ne zametava, vendar jo presega." Po dramski predlogi Jeana Geneta sta nastali naslednji predstavi v sezoni 1988/89. Kot že rečeno, je osnovna značilnost Freyevoga dela oblikovanje igralca, katerega ima sposobnosti navdihniti. To sta sigurno dokazali tudi nagrajeni kreaciji Claire Alojza Sveteta v Služkinjah in Pavla Ravnohriba za vlogo Zelenookega v Poostrenem nazoru. Alojz Svete je prejel nagrado za najboljšega mladega igralca na festivalu MES in nagrado publike in žirije na Borštnikovem srečanju, oboje leta 1989. Pavle Ravnohrib pa je prejel nagrado Zlati lorvorjev venec na festivalu MES leta 1991. Prav tako je Zlati lorvorjev venec na festivalu MES prejela ekipa predstave Služkinji J. Geneta leta 1989. Po Ionescovi literarni predlogi Stoli je nastalo Freyovo videnje tega dela v predstavi Prihajajo leta 1992. Frey se pri tej uprizoritvi približuje groteski in reflektira morijo na Balkanu. Starec in starka obujata

spomine na mrtve ljudi, ki sta jih srečala v svojem življenju. Frey te mrtve igralce oživi, tako da se skozi predstavo sprehajajo in prinašajo spomine na ta svet, obenem pa vabijo oba starca s seboj, da se na koncu pridružita mrtvaškemu plesu. Predstavo so posebej odlikovale igralske kreacije, ki so bile zelo intenzivne in poudarjene s tipizacijo gest in grimas, ko so oživiljale prihajajoče ljudi iz mrtvega sveta. Ena od teh kreacij, in sicer Romunske žene, je prinesla nagrado Združenja dramskih umetnikov Slovenije Olgi Grad leta 1993. Strniševe Žabe so nastale leta 1993. Ob tej uprizoritvi je Uršula Cetinski v gledališkem listu zapisala: "...Freyevo gledališče se s subtilno ikonografijo in simboliko, ki je preprežena z naslončeno verigo pomenov, sprevača v luč, ki sveti v senci našega spomina. S pošastno energijo, s katero nas bombardira, skuša iz globin privleči spominske drobce izgubljene večnosti, iz katere smo izšli in v katero se vračamo." Žabe so leta 1993 dobile Borštnikovo nagrado za najboljšo predstavo v celoti, za igro pa jo je dobil Boris Ostan. Istega leta je dobil Pavle Ravnohrib Severjevo nagrado za vlogo Lazarja v Žabah. Balet Igorja Stravinskega Pomladno obredje je Frey prenesel v dramsko govorico, namesto plesa je v prvem planu igra. Temen, ritualni obred je Freyev vodilo v tej predstavi. Žrtvovanje v formi darovanja je prenos želje po pretoku ustvarjalne energije in poetike umetniške vizije izpovedi in boja proti uničenju družbe. Lepa Vida je koreodramska freska po motivih drame Ivana Cankarja. Svoje videnje o tem projektu je prispeval Tine Hribar v gledališkem listu: "Freyevo gledališče ne dopušča proznega, enoznačnega odgovora. Poetično in obredno obenem se steka k nečemu, kar je vredno več od pomena ali pomenov. Izredno intenzivna igra (tudi tedaj, ko se zdi, da vse miruje), od Grumovega Dogodka v mestu Goga do Pomladnega obredja in Lepe Vide, nenehno vključuje vse igralce, tako da so ne glede na izpostavljenost v igri od začetka do konca. Na odru ni opazovalca, prav v tem pa je bistvo obreda; pod pogledom zunanega opazovalca (televizijski prenašalci maš se tega očitno ne zavedajo) obred zgubi svojo obrednost." Lepa Vida prejme na letošnjem Borštnikovem srečanju nagrado za najboljšo predstavo v celoti.

Freyeva posebnost je tudi izbira prostorov

GROSMAN: ŽIVLJENJE IN USODA

Cankarjev založba, Ljubljana, 1995
(zbirka XX. stoletje)

Vasilij Semjonovič Grossman (1905-1964) se je kljub diplomi iz kemije večino življenja posvečal literaturi. Med vojno dopisnik armadnega glasila Krasnaja zvezda se je kmalu po njej uveljavil z romanom Stepan Kolčugin. Toda ne le neposredno doživetje vojne, pač pa tudi njegovo židovsko poreklo opredeljujeta njegove duhovne in miselne zaznave, projicirane na papir. Nepredstavljiva katastrofa evropskih Židov ter povojni antisemitizem sta tema velike nedokončane trilogije, katere prvi del predstavlja roman Za pravično stvar, drugi je Življenje in usoda, tretji del pa ni bil nikoli napisan. Četudi je bil rokopis končan že leta 1949, je roman o življenju in usodi iz političnih razlogov izšel v ruščini šele leta 1980 v Lausanni v Švici, kamor so ga po avtorjevi smrti uspeli pretihotapiti njegovi prijatelji. Takoj zatem je bil preveden v več zahodnih jezikov, v Sovjetski zvezi pa je bil objavljen šele leta 1990. Tako je Grossmana doletela enaka usoda pisatelja - disidenta kot pred njim Solženicina.

Obsežen roman izrisuje v monumentalnem slogu čas (post)stalinizma in govori, da je takratna sovjetska realnost samo maketa, ki razdira ljudi. Seveda se to ne dogaja na ravni polemičnih dejstev avtorja, ampak skozi zgodovinsko-filozofska razmišljanja fiktivnih oseb. Grossman je sestavil prepričljiv mozaik posameznikov ter njihovih "življenj in usod", ki odstirajo tistodobno podobo sovjetske družbe in s strani oblasti predstavljajo direkten napad nanjo.

Iz tega mozaika usod izstopa nekaj specifičnih oseb, ki zgoščajo avtorjevo videnje in razumevanje. Takšen je znanstvenik Strum, žrtev totalitarnega sistema in njegovega vpliva na posameznika, saj sprva trdno nekloneč

pod pritiskom nadrejenih ob koncu vendarle popusti. V mlinu stalinističnega nasilja se znajde tudi Krimov, kjer občuti vse metode fizičnega in moralnega lomljenja človeka. Podobna usoda čaka tudi vojaškega poveljnika Novikova, ki bi, če sploh kdo, moral biti državi in sistemu samo koristen, a se izkaže, da v totalitarni državni nedolžnih ni in jih tudi ne more biti, če naj sisten deluje. To nenehno tragično soočanje človeka z državo je bila tema večjega dela sovjetske inteligence (Šolonov, Pasternak, Majakovski, Fadejev, Solženicin) in njena brezhibnost se je nemalokrat kazala tudi v najbolj tragični obliki. Morda je Grossmana tudi zato pri snovanju tega zgodovinskega romana vodila totalna brezkompromisnost v smislu biti zvest edinole sebi in svojim spoznanjem, ne glede na to, koliko je s stališča oblasti bila taka drža protidržavna.

Jasna Vompek

za uprizoritve projektov. Predstavo De Profundis je postavil v klet biotehniške fakultete in začel odkrivati prostore, ki so dali njegovim predstavam še dodatno razsežnost in moč podoživljanja gledalcu. Lado Kralj: "Frey skoraj zmeraj uprizarja v nekakšnih klavstrofobičnih luknjah." Neva Skapin Šlibar: "Ambient je čisto v slogu mladega režiserja D. Z. Freya: gledalce zelo rad stlači v karseda majhen prostor, predodnja ni, prva vrsta gledalcev pa lahko oder doseže s stegnjeno roko. Že ta klavstrofobija vzbujajoča tesnost napove igrano ogroženost, kot v shrljivih kletih nekega baročnega dvorca..."

O rekonstrukciji Goge pa več prihodnjič.

Karla Železnik

5 novinarskih vprašanj o Betontancu:

KDO? Režija Matjaž Pograjc, igrajo Alma Blagdanič, Igor Dragar, Janja Majzelj, Ivan Peternelj, Blažka Mueller, Branko Potočan.

KAJ? Projekt Know your enemy! ali Zgodba o obešanju po črkah.

KDAJ? in KJE? Svetovna premiera: 3. september 1995, Hannover, Tanz und Theater International Festival '95.

Slovenska premiera: 3. oktober 1995, Cankarjev dom.

ZAKAJ? Zbralo se jih je sedem, da bi se imeli radi, da bi sanjali in nikoli ne dosanjali vseh zgodb sveta, toda sanje so se razblinile, odpihal jih je veter in tudi tistih sedem, ki jih nastopa v zgodbi. Ne ve se, kje so sedaj, ali so njihove misli svobodne ali ujete v kalupe družbenih norm. Drugače je, kot je bilo. Od tu obstaja samo pogled nazaj, na dan, ko so obrnili zid in na drugi strani odigrali predstavo različnih pogledov, ki se je odvijala v vrstnem redu črk in njena akcija je bilo obešanje.

Karla Železnik

GROSSMAN življenje in usoda I.

M U Z E U M

ali zbiralci prostorov časa

Muzeum je čas.

Muzeum je ime za bivanje.

Muzeum je prva hiša.

Muzeum je tisto, kar gleda nazaj
in spregleda vse podobe razen prve.
Prva podoba je čas pred sliko na zidu.

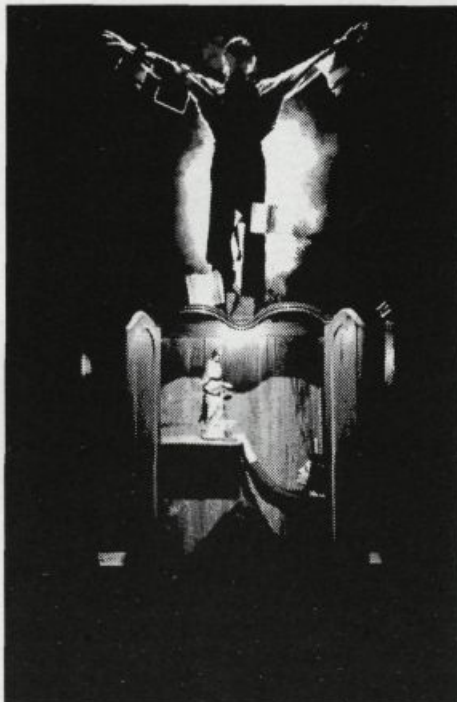
Je čas pred lovom.

Muzeum je čas nežnosti.

(Barbara Novakovič - soustanoviteljica in
avtorica koncepta režije obeh predstav
Muzeuma)

3. Gledališče Muzeum z drugo predstavo LO SCRITTORE nadaljuje, lirično pogloblja in esejistično razmišlja o izvori in večplastnosti pogledov na bivanja skozi intimni in duhovno nad-zgodovinski prerez. Zgodovinski je v smislu nad-grajenega oz. pod-zavestnega in praspomina, ki zdajšnji obliki bivanja odkriva izvore zarezujočih mankov in osvobajajočih presežkov. Glede na spust v srčiko, intimo sveta in življenj, ki se ohranja v sanjsko meglenih fragmentih spomina je v prvi predstavi ČRIČEK V PESTI (in pogojno tudi v drugi) edini relevanten način izražanja "oropan" besed in "reduciran" na gibalne slike. Estetika gibalnega je tako zlita s hermetičnim, toda poetičnim razumevanjem mozaika časa. Lo Scrittore nadaljuje poetiko Črička, ga odkruši, preseže in izpelje večno, skrivnostno, neulovljivo in neizrekljivo zgodbo o času oz. o življenju. Gibljive slike, s sicer oprijemljivejšim zaledjem, so se za ped prelile v zgodbo izza sanjske zavese. Intimnost in neizrekljivost (nepopisane knjige pripete na telesa v obeh predstavah in papir kot obleka v zadnji) še vedno tvorita podton celotnega dogajanja. Še vedno je le telo (popredmeteno ali personificirano) posoda notranjih zarez - zgodb. "Zgodba kot čustveni scenarij" (Eda Čufer o Čričku v reviji Maska okt.-dec.1994).

2. Muzeum na novo vzpostavlja tako odnos do abstraktnega, kot tudi do razmejevanja form gledališča, preko likovnega branja predstav do gibalno-plesnega scenskega skiciranja in seciranja. Tako lahko, kot se za pravi artizem spodobi, predstavi beremo na več načinov. Kljub temu ali pa povsem neodvisno od tega predstavi Muzeuma ne izpostavljata želje ali potrebe po novem, "drugračnem" gledalcu. Po vseh neo in avantgardističnih matranjih v 80.-90. letih in predhodnih in političnih "pranjih" gledaliških gledalcev sitih utesnjenosti diktiranih, omejujočih pogledov in krčevitih poz, hladnih prostorov kot refleksije stanja splošnega duha (če rahlo teatralično pretiravam) končno nekaj povsem drugačnega. Kolikor je npr. politični teater ustrezal 70. letom, toliko bolj Muzeum reflektira današnja poglobljena, intimna iskanja. Znotraj gledališča in znotraj posameznika. Šok predhodnih obdobij se je prelili v pronicljivo mehko zbujanja pod-zavesti. Sveta, časa, gledališča. Naprej, v preteklost.

1. Najprej umirjeno in zbrano preberem vsako vrstico in stavek citiranega, recimo temu poetično manifestativnega orisa, kot da bi bile to edine napisane besede sploh. Vzajem si čas, da zavibrirajo v meni in se poležejo po vseh predelih mojega telesa, češ, edine napisane besede s pozornim branjem odkrijejo veliko in večno skrivnost. Po principu "čebule" slačim besede in njih pomen, ki se v zadnjem stavku resda spet skrijejo, pustijo pa odprto pot domišljiji. Tako dobim sliko z rahlo zastrtimi barvami, osvetljeno le toliko, da vidim koliko prahu se dviga, golo telo ali pa v belo zavite glave. Ne, nič mračnega in grozljivega; zvonkost zračnih delcev priča o drugačni naravnosti. Precizneje rečeno dobim vonj po občutku...feeling. Dobim atmosfero. In zato tudi gre v obeh predstavah Barbare Novakovič.

5. V prejšni točki sem še enkrat izlila navdušenje po predstavi, ki ga je bilo možno slišati tudi na RŠu. Kot sem že omenila, predstavi nudita večplastno-večpomensko branje, toda prvotnemu navdušenju se nisem niti mogla niti hotela izmuzniti in podati drug vidik iste slike. To prepuščam vaši domišljiji, za katero upam da se ji boste znali prepustiti vin zapeljati toku predstave.

4. LO SCRITTORE - zgodba o srčni uri

V artističnih delih, ki poskušajo zaobseči ali vsaj zrcalno odsevati celoto časa in prostorov, je v labirintu vedno skrita gesta ali slika, ki povzema bistvo dela. V predstavi Muzeuma je to Scrittorejev monolog, tako ga bom imenovala, kljub neverbalnosti, ki predstavo zaznamuje v vrhu neskončno trajajočega lebdjenja trenutka nenehno prisotne preteklosti in nezmožnosti sedanjosti. Verbalen je v toliko, kolikor razumemo, tudi v maniri predstave, razumemo trzajoče - osvobajajoče se telo, kot govor zastrtih besed.

Govoriti o dogmah, pomeni govoriti o času, ki jih je na eni strani z vero ustaličil, na drugi pa je, kljub klasificiranemu in kodificiranemu sistemu gest, gibanja v duši prepoznalo v gibanju telesa. Scrittorejev monolog je izbruh, nekakšen nadčasoven spoj spon preteklega, ki je zaradi težnje k pra svetovom in neskončnega lebdjenja menjave časov in kož, nenehno v trzajočem šoku. Čez njegovo telo gredo vse zgodbe, hkrati pa jih s svojim telesom šele osmisli, jim da prostor in glas, jih dejansko oživi. Zgodbe, v podobi ženske knjige, bi se torej ne zgodile, nerealizirale, če jim On ne bi dal svojega telesa.

Govoriti o Njem, ne pomeni nujno govoriti o moškem, gre za pra/nad princip začetka in njegove druge podobe, dvojnika ali reinkarnacije, v podobi boga, če hočete. Zapisovalec in s tem oživljevalec zgodb, stvaritelj je čas - pisatelj. Srednji vek je v zajemanju celote zanimiv kot iztočnica z že omenjenimi lastnostmi in hkrati zrcalo notranje čistosti in izraznosti, ki presega takratni kodificirani sistem. V citiranju in reflektiranju celote skozi oči srednjega veka se mi na neki nevidni točki predstava ujame s Fuentesovo Terro nostro. Njuno prepletanje se zlije v citatu, ki predstavlja eno od oprijemljivih podob in začetek predstave: "Ženska sem. Presenečenjem se prepuščam sama. Pojasnilom šele kasneje in iz moških ust."

Lo Scrittore je predstava fiste vrste, ki na eni strani od gledalca lahko zahteva njeno branje skozi simbole, ki mu jih v lirični mehko ponuja. Toda na drugi strani se ponuja v branje kot specifično individualno dojetje časa in njegovih prostorov. Razpad zgodb pa se vendarle ujame v prepletene mreže, ki zaradi svoje univerzalnosti, natančne domišljenosti in pronicljivosti ne izgubi skupnega podtona. Je predstava pri kateri kritičski okviri padejo oziroma jih presega. Narejena je bila zato, da vsakemu da svojo zgodbo, ne pa da bomo omejevali ali celo rušili njeno celovitost. Z mehko, liričnostjo pravljic, mitov in posmehljivostjo zgodovine se zareže v srčno kri, po kateri se še pretakajo odmevi vseh naših življenj in podob.

Lo Scrittore je lepa predstava.

Keith Haring

Dunaj, ena izmed evropskih prestolnic kulture, nam ponuja nekaj izvrstnih dogodkov tudi s področja likovne umetnosti. V Kündtlerhaus je na ogled zanimiva, pregledna in zelo izčrpna razstava z naslovom Europa nach der Flut in podnaslovom Umetnost med 1945 in 1965. Razstava bo odprta do 10. decembra in na njej si lahko ogledamo dela svetovno znanih avtorjev: Picassa, Matissa, Bacona, Nitscha in drugih. Na obsežni razstavi je tako strnjenih dvajset let dogajanja, raziskovanja in ustvarjanja na področju slikarstva, kiparstva, industrijskega oblikovanja, fotografije. Natančno izdelane makete pa predstavljajo tudi nekaj najvažnejših arhitekturnih projektov tistega časa. Razstava je vredna omembe in vaše pozornosti.

V galeriji Kunsthaus, prav tako na Dunaju, pa so 28. septembra odprli retrospektivno razstavo slikarskih, grafičnih in kiparskih del ameriškega umetnika Keitha Haringa. Razstavo, ki doživlja velik medijski odmev tako na Dunaju kot tudi drugod po svetu, je pripravil Germano Celant in je pričela s svojo turnejo že februarja 1994 leta v Torinu. Vse do 28. januarja pa bo na ogled na Dunaju.

Keith Haring je umetnik, o katerem je potrebno spregovoriti nekaj več besed, da se lahko njegovo delo lažje približa in razume v javnosti. Rodil se je leta 1958 v Pensilvaniji, tam je tudi obiskoval umetniško šolo, ko pa se je preselil v New York, je dve leti študiral na School of Visual Arts. Leta 1989 je ustanovil "Keith Haring fundacijo", ki skrbi za šolanje otrok in pomaga vsem AIDS fundacijam po svetu. Februrja 1990 leta je zaradi AIDS-a tudi umrl.

Bil je umetnik, ki je v svojem kratkem poslanstvu in umetniškem delovanju na zemlji zapustil za sabo veliko število svojih del z izredno zanimivim likovnim pečatom. Njegova posebna in samostojna likovna govorica se je pričela oblikovati že v otroštvu, ko je odraščal ob delih in prodoru Andy Warholla in ob prigradah Walt Disneyjevih junakov. Kasneje pa je pričel spoznavati tudi afriško in orientalsko, skratka bolj primitivno umetnost, ki s svojimi običaji in duhovno močjo živijo v njegovih delih kot nepogrešljiv člen. Likovni izraz zaznamujejo velika platna in velike površine enobarvnih ploskev, poslikanih oziroma porisanih z močno poudarjeno, izrazno črto. Na posameznih delih, kjer se le za trenutek oddalji od svoje značilne poteze, lahko ugotovimo, da je bil zelo dober risar in opazovalec okolice, drugače pa pri večini del velja, da je zavestno sprejemal in uporabljal risarski slog, ki je zelo blizu oziroma se skoraj enači z otroško risbo in otrokovim dojemanjem prostorskih dimenzij. Takšno preprosto risbo je Haring znal zelo dobro vsebinsko obogatiti z najrazličnejšimi množičnimi prizori, na katerih lahko razberemo ljudi, pse, demone in druga nezemeljska bitja. Vsi pa živijo v istem svetu in so med seboj povezani v

narativno zaključen krog, ki ga moramo pazljivo slediti in dlje časa opazovati, da se pred nami odpirajo različne zgodbe. Če je izraz nedolžen in otroški, pa so figure zato napolnjene z močno pripovedno energijo, s svojim izraznim plesom, kričanjem, strahom in veseljem pa ustvarjajo kaotično gnečo na platnu. Vendar je ta kaos nevidno urejen z nekim božanskim, nerazložljivim sistemom, ki preko umetnikove duše in čopiča pušča sledi in sporočila na zemlji ter se zasidra v gledalčevem zaznavnem in predstavnem svetu. Ves ta direndaj, vsa energija, napovedi in obnašanje figur močno spominjajo ravno na afriške ali kakšne druge domorodske plese, ki vabijo ali izganjajo demone, vzbujajo strah in nam dajejo moč za soočanje z novimi nerazložljivimi pojavi.

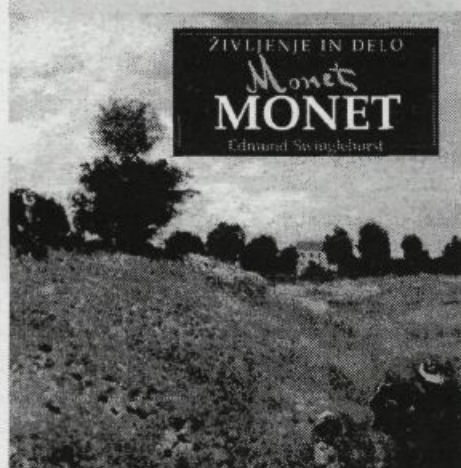
Svet, v katerem živijo Haringovi liki, je močno povezan z njegovo osebnostjo in njenim delovanjem ali poslanstvom med ljudmi. Zelo rad je namreč ustvarjal v sodelovanju z drugimi ljudmi (zlasti otroci). Razveseljeval jih je s svojim delom in jim ponujal možnost, da sami ustvarjajo in izražajo svoje ideje na njegovih platnih, ki so nastajala v takšnih delavnicah. Tako njegova dela med ljudmi razširjajo poslanstvo miru in ljubezni.

Svoj značilen likovni izraz je pričel kazati v javnosti leta 1981, ko je na manhatanski podzemni železnici v New Yorku nezakonito uporabljal prostore za oglaševanje in nanje s kredo risal svoja likovna sporočila. To njegovo delo je potekalo anonimno, vse dokler ni bil aretiran in kaznovan. Tako je prebil zid in začel ljudem pošiljati svoje misli, ujete v misteriozne labirinte asociacij.

Božidar Zrinski

ZBIRKA: UMETNOSTNE MONOGRAFIJE

Pri založbi Mladinska knjiga je izšla zbirka Umetnostne monografije, ki vsebuje zaenkrat pet knjig in predstavlja najbolj znana dela zvenečih slikarskih imen: Rembrandt van Rijn, Vincent van Gogh, Paul Cezanne, Gustav Klimt, Joseph Turner, Claude Monet. Zbirka je bila natisnjena v Italiji, besedilo pa je nastalo na podlagi gradiva, ki ga hrani Bridgemanova umetnostna knjižnica v Londonu.

Samo besedilo in oblikovna urejenost knjig ne more zadovoljiti zahtavnejšega bralca. Res pa je, da je zbirka namenjena predvsem tistim, ki so na poti spoznavanja in uvajanja v svetovni likovni svet. Na to pot jih pospremi zelo kratek življenjepis vsakega mojstra. Najbolj zanimiv element, ki je po mojem mnenju zelo pozitiven, pa je kratek, čeprav velikokrat le površen komentar ob vsaki sliki posebej. To je pomembno zlasti za tiste, ki so pričeli že samostojno razmišljati o slikarskih problemih posameznega dela slike kot celote. Besedilo je tako le iztočnica in pomoč, mogoče celo vzpodbuda za kasnejše natančnejše spoznavanje, raziskovanje in razumevanje. Žal pa to preko reprodukcij, ki nam jih knjiga ponuja ni omogočeno. Slabi barvni kontrasti in nesrečno prelamanje preko strani popolnoma pokvari poskus prikaza umetniške vrednosti slike.

B. Z.

for people who desire the finest in sound...always demand:

STEREOLAB

Spajanje različnih glasbenih praks lahko pripelje do nenavadnih rezultatov. Mnogokrat so tovrstna zblíževanja storjena na silo, alkemija postopkov se izrodi v artistično preseganje obrazcev na goli formalni ravni. Zgodi pa se, da spajanja različnih postopkov rodijo povsem novo, povsem konsistentno celoto.

V relativno kratki zgodovini popularne glasbe se razvoj kaže le še v vračanju h koreninam, k postulatam določenih žanrov. Ena od mnogih skupin sodobne pop glasbe, ki lastne vzgibe ne išče v bleščeče produciranih in zanesljivih poljih že preverjenega, ampak gleda nazaj, da bi našla poti za naprej, je Stereolab. Jedro zasedbe sestavljata kitarist Tim Gane in pevkica Laetitia Sadier, ki sta se po nastopu Stereolab na Dunaju, 24. oktobra letos, odzvala povabilu na krajši pogovor.

Zametki segajo v sredino osemdesetih let, ko je Tim Gane vodil skupino McCarthy. Ko so v okviru evropske turnee zašli v Pariz, se je skupini pridružila Laetitia Sadier, ki je nekaj besedil prevedla v domačo francoščino. Bend ni nikoli prestopil pragu ozkega kroga ljubiteljev in se je nezadovoljen s statusom konec prejšnje dekade razšel.

Tim: "McCarthy smo bili kitarska pop skupina sredine 80. let. Tega danes ne bi mogel delati. Bili smo kritični, to so bila besedila z močnim levičarskim podtonom. Le malokdo je razumel to, kar smo počeli. Ljudje jemljejo besedila neposredno, čeprav ni bilo težko dojeti, da je šlo za ironično držo."

Stereolab se držijo starih dobrih analognih inštrumentov, predvsem moog sintesajzerjev in preprostih farfisa orgel, čeprav bi bilo danes v času cenene japonske tehnologije možno na mnogo elegantnejši način doseči podoben učinek. Ali pač ne?

Tim: "Rad imam ta bazični zvok analogne opreme. Omogoča preprosto uporabo, izbiro zvokov in popačenja. Zelo enostavno jo lahko vključimo v našo glasbo, ki sloni na dveh akordih in tako poudarimo moč analognega zvoka. Tudi večina glasbe, ki jo imam sam rad, je analogne - Velvet Underground, Neu!, CAN, Kraftwerk. Klaviature, ki jih uporabljamo, ne morejo ustvariti zvoka violin ali simfoničnega orkestra, zvenijo same zase in ne potrebuješ posebnega znanja, da bi jih uporabljal. Še vedno pa lahko ustvariš zvok, ki ga ni še nihče pred teboj. Zato jih imam rad. Ne iz kakšne nostalgije naravnosti."

Stereolab niso originalni za vsako ceno. Vsaj ne v absolutnem smislu. Glasba je osnovana na enostavnem dvoakordem vzorcu, na katerega se nalogajo in prepletajo melodije analognih klaviatur ter vokalne harmonije treh pevk. Tu prevladuje simpatično francosko naglašeno petje Laetitie Sadier. O vplivih pa...

Laetitia: "Obstajata dva glavna vpliva in mnogo manjših. Prvi glavni vpliv so Neu!, nemška skupina iz začetka sedemdesetih let, drugi vpliv so Beach Boys - zaradi vokalov. Pa tudi zaradi čudaštva, prikritih nenavadnosti, ki lahko presenetijo. Med francoskimi izvajalci vse do pred kratkim nisem imela idolov, šele pred pol leta sem odkrila pevko Brigitte Fontaine. Ona je začela že v 60. letih, ampak šele pred kratkim je izdala ploščo in z zanosom gleda naprej. Ni nujno, da si dolgočasen umetnik, ki je padel že v vse zanke, da bi lahko nadaljeval kariero. Nje skoraj

nihče ne pozna, čeprav je njena glasba na nivoju Sergea Gainsbourga. Sprejemljiva je in odlično aranžirana."

Tim: "Jaz imam rad staro francosko glasbo iz 60. let. Rad imam tudi nemški rock z začetka 70. let. Nekaj, kar ni uvoženo iz Anglije ali Amerike, nekaj kar je zunaj klasičnega rocka. Ko smo na turnejah, kjerkoli po Evropi ali Ameriki, stikam po "second hand" trgovinah s ploščami in iščem redke izdaje. Rad imam skupine, ki zvenijo nenavadno, kjer potem ugibaš, kako so stvari narejene. Rad imam tudi pop glasbo, ki je narejena na drugačen način, glasbo, ki je postavljena na glavo."

Skupina je istočasno s svojim nastankom ustanovila tudi gramofonsko založbo Duophonic Super 45's in kmalu vzporedno podpisala snemalno pogodbo z neodvisno založbo Too Pure. Po nekaj singlih, kompilaciji in dveh albumih so se Stereolab odločili za odhod na svoje. Za britansko tržišče so ustanovili še dodatno lastno diskografsko hišo z imenom v stilu - Duophonic Ultra High Frequency Disks, medtem ko za prodajo zunaj domačih meja skrbi velika Elektra.

Laetitia: "Ne vidim razloga, zakaj ne bi imeli lastne založbe in ob tem izdajali plošče za drugih 15 založb. Ker tako lahko izdajaš različno glasbo za različne založbe. Too Pure smo zapustili iz dveh razlogov. Prvi je ta, da so se odločili, da ne bodo izdajali singlov. Oziroma, želeli so le omejene naklade 500 izvodov, vse skupine z enakim ovitkom oz. logotipom založbe, kar pomeni, da so postavljali podobo založbe pred samo skupino. Mi pa zelo radi izdajamo singlice. Drugi razlog je ta, da nas niso finančno podpirali. Nas je šest, mnogi so pustili redno zaposlitev, da igrajo z nama. Še vedno menim, da je to odlična založba, ampak po materialni plati ne podpirajo svojih skupin."

Morda bi kdo ob imenu skupine pomislil, da gre za poskus najsodobnejšega preizkušanja zvočnih možnosti. Daleč od tega. Gre preprosto za oblikovanje določenega stila, ki žal z izpodrivanjem starega dobrega vinila izgublja na veljavi

in ga zamenjuje gola praktičnost novejših CD tehnologije. Stereolab po najboljših močeh vztrajajo na vinilnih izdajah, še najraje na malih, t.i. 7-inčnih ploščah, pri katerih je posebna skrb namenjena oblikovanju ovitkov. Najbolj famozen med njimi je verjetno John Cage Bubblegum, ki so mu pritrtili nalepko z žvečilnim gumijem. V stilu pač.

Laetitia: "Če kupiš določeno ploščo, se najprej osredotočiš na glasbo in ti je vseeno za ovitek ali naslove pesmi. Kasneje šele ugotoviš, da ovitek lahko spremeni tvoje mišljenje o plošči. Nekateri kupujejo plošče samo zaradi ovitka."

Tim: "Z ovitki bi radi spremenili način, kako ljudje poslušajo glasbo. Če je ovitek zelen ali srebrn, to lahko nezavedno določa razpoloženje pri poslušanju glasbe. Tega ne moreš kontrolirati, lahko kvečjemu pustiš prosto interpretacijo. Naslovi pesmi in oblikovanje ovitka so naš imidž. Mi nimamo imidža kot ljudje, ampak skozi oblikovanje predstavljamo svoje ideje."

Stereolab so v Londonu in Chicagu že posneli kup novega gradiva, ki naj bi januarja izšlo na novem albumu.

Tim: "Posneli smo že 35 novih pesmi, od katerih jih bomo na albumu objavili 13. Tudi ostale bomo poskusili objaviti na drugih nosilcih zvoka, kajti želimo si, da bi izšlo prav vse. Tudi slabe pesmi, tudi grozno slabe pesmi, vse napake, kajti za nas je to kot dnevnik. Prikaz tega, kako smo se v določenem trenutku počutili in razmišljali. Novi posnetki bodo drugačni od prejšnjih plošč. Nekateri bodo še bolj pop, ostali pa, kot če bi vzel prvih pet, šest sekund kakšne jazzovske plošče. Potem smo gradili naprej le na tem vzorcu. Pesem se potem razvija na način Herbieja Hancocka ali Jamiroquai. No, ne čisto tako. Recimo kot Jamiroqualab."

besedilo in foto :

Janez Golič

RAILROAD JERK

One Track Mind
(Matador 1995)

Nekateri bendi so boljši kot drugi. In rokenrol je tista večšina, pri kateri ne odloča tehnično popolno obvladovanje inštrumentov, gora marshalov na odru in najsodobnejši svetlobni efekti. Odloča občutek za pesem, odloča ritem, spoj rifov in melodij ter zavest o lastnem početju. Torej drža.

Newyorški kvartet Railroad Jerk zagotovo ne spada v kategorijo skupin, ki bi svojo glasbeno vizijo gradila na razkošju prek meja dobrega okusa in visokoletečih idejah. Pripadajo garnituri tistih, ki raje nastopajo v majhnih klubih, ki so zadovoljni z ozkim krogom ljubiteljev in so veseli že, če se najde založba, ki bi želela izdati naslednjo ploščo. Zaradi takih skupin lahko rok živi in se razvija, čeprav smetano pobere le peščica srečnežev, ki se znajde ob pravem času na pravem mestu, in nekaj tistih, ki s svojim talentom in enkratno vizijo trenutka in prostora zavladajo nad interesi velikih glasbenih korporacij.

Railroad Jerk že z naslovom tretje plošče One Track Mind zanikajo enoznačne opredelitive svoje glasbe. Pravzaprav se jim izmikajo, in to na način, ki si je svojo domovinsko pravico izbral prav v New Yorku oz. v njegovih spajanjih artistskih tendenc in srčnega utripa rokenrol.

Srč njihove glasbene podobe leži zelo blizu Spencerjeve blues eksplozije, vendar pa bi o prvenstvu težko govorili. Še najbližje bomo odgovoru, če rečemo, da je vpliv obojestranski.

In zakaj so potem Railroad Jerk komaj prestopili prag popolne neznanke in zakaj je na drugi strani Jon Spencer že postal pojem? Tu bi se lahko vrnili na sam začetek. Po svoje enostavno - nekateri bendi so boljši kot drugi. Sami večini rokovanja z inštrumenti skupine Railroad Jerk ni moč oporekati, prav tako ne petju Marcellusa Halla. Manjka pač tisti avtorski pečat, ki se ga ni mogoče priučiti, ki je ali pa ga ni. Ta je pogojen s karakterjem oz. senzibilnostjo posameznega glasbenika, in nič manj pomembno ni, kako se posamezni karakterji zbljujejo in razhajajo v povsem novo in edinstveno celoto. Zato verjamem, da Railroad Jerk v sedanji zasedbi sicer lahko ponudijo solidno rokovsko glasbo, bojim pa se, da jim bo vedno manjkal korak, morda le pol koraka, do enkratne skupinske izkušnje, ki se že na prvi posluš loči od povprečja.

J.G.

SONIC YOUTH

Washing Machine
(Geffen 1995)

Le kako si lahko veličina, imenovana Sonic Youth, privoščiti nasloviti novo ploščo z Washing Machine? Nagnjenje datira v čas pred lanskoletno skupno turnejo z R.E.M., ko se je Thurston Moore odločil, da spremeni status lastne zasedbe. Glasba naj bi ostala ista, prav tako člani zasedbe, le ime bi spremenili in s tem poudarili distanco, ki jo držijo do popularno-glasbene industrije zabave. Ko si enkrat v njenem primežu, ni šale, in to so člani Sonic Youth občutili sami, ko so prišli s predlogom novega imena pred Michaela Stipea. Ta ni imel razumevanja za njihove domislice in postavil enostaven pogoj, zaradi katerega se Thurston Moore, Kim Gordon, Lee Ranaldo in Steve Shelley še dandanašnji imenujejo Sonic Youth. Le naslov nove plošče bo zares Washing Machine!

Stvari torej tečejo po ustaljenih tirnicah, da ne zapišemo po vnaprejšnjem programiranju. Celo če se pralni stroj imenovan Sonic Youth zatakne, če teče v nepredvidljivih smereh, nas ne more več presenetiti. Vse, kar so naredili v preteklem desetletju, jih je konstituiralo kot pojem, ki se ga ne morejo več rešiti. Njihovi glasbeni karakterji so izoblikovani, prav tako medsebojni odnosi, in tu ni pričakovati revolucije. Obenem nam Sonic Youth prav slabe plošče ne morejo ponuditi. Vsemu, česar se lotijo, vtisnejo svojstven pečat, pa naj si bo to otroško prepevanje v Little Trouble Girl ali sonično raztegovanje v zaključni, skoraj dvajset minut trajajoči pesmi The Diamond Sea. V osnovi so to prekleto enostavne pesmi, Steve se je še nekoliko poženil, Kim sicer poskuša v svoje petje vnesti nekaj jeze, a ostaja nedorečena, Lee je bil vedno zadržan in tako ostaja Thurston gonilna sila skupine ali vsaj tisti, ki prispeva glavne draži. Kar bogat njihov zvok je stalno prepletanje kitarske igre, čemur se je tokrat pridružila tudi Kim Gordon. Stalno zavijanje in škripanje kitar zagotovo ni balzam za ušesa, vsaj ne širšega občestva. Sonic Youth so bili s ploščo Goo na dobri poti, da ustrežejo željam odgovornih mož pri založbi Geffen, delno so se jim oddolžili že s tem, da so jim pripeljali Nirvano, a zavesten odmik od ponujenega zavetja jim lahko štejem le v dobro. Raje počnejo tisto, kar zares čutijo, pa četudi glasba zato teče kot star, že malce iztrošen pralni stroj. Opere pa še vedno dobro.

J.G.

D.I.Y. punkfest

Drugo mednarodno "naredi si sam" srečanje se je odvijalo v začetku oktobra, Eindhoven, Nizozemska, v organizaciji K-BAAL (distribucija in glasbena založba po imenu E-QUALITY, ki je koncertno dogajanje tudi posnela in ga bo izdala na vinilu). Na lanskem (prvem) festivalu so nastopili ACHME, HIATUS, SEEIN' RED in drugi; letošnji pa je na nek način bil selektiven, saj je sodelovalo kar nekaj bendov, katerih stil je po definicijah recenzentov označen kot crust (metalcrustcore, crusty hardcore, politicrust in ostale takšne izpeljanke, ki jih lahko svobodno kombiniraš, pa se ti ne bo nič hudega zgodilo).

Prizorišče letošnjega srečanja je bil opuščen proizvodni obrat avtomobilske tovarne, imenovan AUTONOMOUS REPUBLIC 2B, saj se je lani izkazalo, da manjši klub ne more vsrkati vseh hardcora željnih. Za gostujoče artiste, underground založbe, voznike, žurnaliste in ljubitelje so bile rezervirane žimnice v enem izmed mnogih tamkajšnjih squatov,

DOPEFABRIEK, ki stoji v centru mesta in premore kar znatne prostorske kapacitete. Dvodnevna vstopnica, ki je vključevala tudi prenočišče in topel vegetarjanski obrok, je bila po-ceni 12,5 guldnov, zato je bila dostopna vsej resnično pisani raji, zbrani iz raznih koncev Evrope.

BAD INFLUENCE, bykerpunkerji iz Belgije, so nastopili prvi, in sicer nenapovedano, kot v zameno za HELL CRUSHER, katerih bobnar si je zlomil nogo in jih zato teden pozneje tudi v Ilirsko Bistrico ni bilo. Sledili so Angleži SUFFER, večer pa so zaključili domačini ANARCRUST, ki smo jih imeli priložnost videti junija letos na NO BORDER JAM festivalu v Ormožu. Njihov live CD, posnet januarja v Mariboru, je izšel pri založbi FRONT ROCK.

Publika se je ob njih dokončno sprostila, lačni so se lahko nasitili z okusno pripravljeno hrano v solatnem baru, žejni so lahko pili po neprofitnih cenah, željni novih dimenzij so se

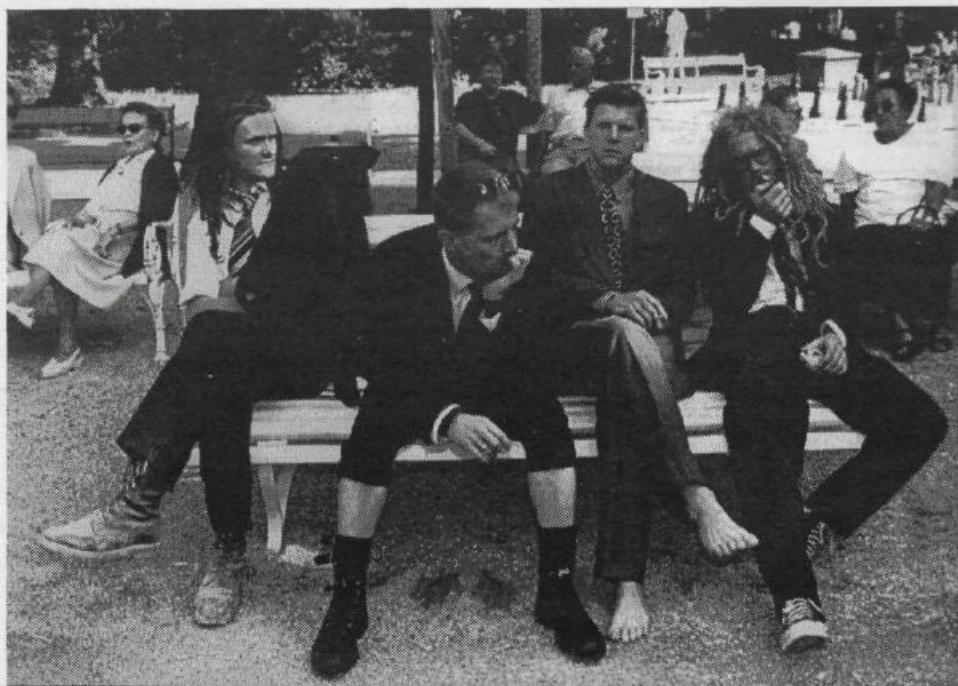
breszkrbno zakadili. Ob vsem tem razkošju še z različnimi dobrinami obložene stojnice neodvisnih rock založb, kot so že prej omenjeni E-QUALITY, pa SACRO EGOISMO iz Avstrije, ACTIVE DISTRIBUTION iz Anglije in FRONT ROCK kot edini tovrstni predstavnik iz slovenske scene.

Prvi večer in ves naslednji dan so se na teh stojnicah izmenjavala mnenja in naslovi, prodajali so se LP-ji, CD-ji, anarho in druga literatura z margine, videji, majice z logotipi bendov in pozitivnimi sporočili, fanzini, ki skrbijo za pretok informacij, zabavo in oglaševanje. Zato je takšno srečanje enkratna priložnost za neodvisne založbe, za distributerje, organizatorje in izvajalce, ki so vsi pomembni tvorci underground scene.

Ves naslednji dan so bila vrata Autonomous Republic odklenjena, zvečer pa je bilo moč slišati še štiri izvrstne skupine. ABC DIABOLO iz Nemčije kot uvertura, sledil je intenzivno zvoneč hardcore še ene nemške četvorke GRAUE ZELLEN, za njimi so publiko zadovoljevali KURORT iz Avstrije (pred tremi leti, ko še niso bili tako znani, so imeli turnejo po Sloveniji). Konec drugega večera pa so začinili Francozi TROMATISM, Slovencem prav tako že znani.

Politični punkrock in spremljajoč show Tromatismov je torej zaključilo DO IT YOUR SELF srečanje, vsi zadovoljni smo se nato odpravili proti Dopefabriek, še malo poklepetali, kakšnega posesali in to je bilo to. Naslednje leto pa obvezno spet.

Petra Kolmančič

Strah, ki se mu reče glasbena analiza

Analiza glasbenega dela, brrrrr, kakšna blasfemična ideja! Enako srhljive se zde ideje o analizi kakršnegakoli umetniškega dela nasploh. Večina usmerjenih izobražencev je na lastni koži skusila silno malo ali sploh nič glasbenih analiz (večini mojih znancev je edini spomin na predmet glasbena vzgoja ostalo to, kako so morali risati izlegajoče se piščančke ob poslušanju Slik z razstave Musorgskega). Vsakdo od nas pa je gotovo pri predmetu, ki se mu je učno reklo slovenski jezik s književnostjo na lastni koži doživel, kako mu je pred očmi razpadla najprej na teme in motive, nato na posamične podobe ter končno na gole vokale in soglasnike najljubša pesem in ni od nje ostalo čisto nič.

Podobno je z analizo kompozicije. V človeški naravi je nekaj, kar se upira takšnemu razdejanju umetnin. Od tu izhaja večni spor med skladatelji in muzikologi. Robert Schumann je svojo analizo Berliozove Fantastične simfonije nekoč primerjal z raztelesenjem trupla. Zakaj vendar ne bi mogli pustiti, da bi bilo v umetnosti / glasbi tako idilično kot nekoč: muze bi brez nadležnih opazovalcev navdihovale

ustvarjalce, dela bi opajala poslušalce in nihče ne bi brskal tam, kjer mu ni treba.

Edgar Allan Poe je v svoji filozofiji kompozicije sicer govoril o komponiranju poezije, vendar je tisti dve duhoviti, ki ju je povedal čez pesnike, mogoče aplicirati tudi na skladatelje. Zakaj ne povedo po pravici, kako nastajajo njihova dela? Prvič zato, ker želijo skriti trdo delo in ustvariti vtis, da so delali neposredno pod vplivom navdiha in tako pustiti svojim delom magičnost, in drugič, ker so večinoma tako pozabljivi, da bi se ne mogli natančno spomniti, kako je potekalo ustvarjanje, potem ko je delo že dokončano.

A v človeški naravi je (na ne-srečo?) po drugi strani tudi nekaj, kar nas žene k temu, da želimo vsemu priti do dna. In potem do dna dna. Na mestu je misel, ki izhaja iz vpliva glasbe na človeka. "Če lahko nekaj kombinacij višin, trajanj, tembrov in dinamičnih vrednosti odklene najbolj skrite vsebine človekovega duševnega in emocionalnega bistva, potem bi moral biti študij glasbe ključ do razumevanja človeške narave," pravi v uvodu k svojemu Vodniku po glasbeni analizi (abecedniku glasbene analize) Nicholas Cook. Prerez nam pokaže, kako se je človekov odnos do zvokov spreminjal skozi čas (pozor, že ves čas govorimo o evropski glasbeni kulturi!). Kolikšen šok bi doživeli otroci, ki so pri

zboru furij v Evripidovi tragediji Evmenide dobili krče, menda, ker je bilo število izvajalcev večje kot navadno (okrog trideset); kolikšen šok bi doživel poslušalec Palestrinovega časa, ki je bil navajen, da so ga v skladbi na vsako disonanco najprej pripravili in jo nato razvezali, če bi ga surovo in brez opozorila prestavili v današnji čas, ko smo preživeli avantgarde in eksperimente našega stoletja in smo navajeni že vsega hudega ter nas pri najboljši volji nič več ne more vreči iz tira? Kakšno je bilo njegovo uho, s kolikšno občutljivostjo je zaznaval, da ga je tako vznejevoljilo, ko si je predrzna mladina pričenjala dovoljevati, da ni več pripravljala disonanc? Kako je to vplivalo na procese v njegovem telesu (kajti glasba ne deluje le psihično, deluje tudi fizično!)? Glasba ni nikoli korakala za dogajanjem, v njej so se vedno odrazile spremembe dobe, ravno tako kot v filozofiji, literaturi, slikarstvu, kiparstvu. Kaj torej glasba naše dobe govori o nas, o naši občutljivosti, o naši notranjosti?

O tem bodo bržkone živahno razpravljale generacije zanamcev, ravno tako, kot bodo bodoče skupine skladateljev in muzikologov bile svoje za ali proti glasbeni analizi. Pa najbrž mora biti tako. Zdi se, da je to v bistvu same stvari.

Suzana Ograjenšek

Symphonie No 5

I
Allegro con brio (2.10s) L. van Beethoven, Op. 67
1796 - 1827

Tradicionalna partitura: prvi takti Beethovnovе 5. simfonije z znamenitim "ta-ta-ta-bum"

Moderna partitura: odlomek iz Stockhausenovega Zyklus fur einen Schlagzeuger

AMSTERDAM

mit...

"I'm going there, man," je rekel Mr. Jules Winnfield Vincentu Vegi v filmu Šund, ko mu je le-ta razlagal o življenju v Amsterdamu. "You know, those little differences."

Vse, kar se govori o Amsterdamu, je na srečo še vedno res. Kar pa ne pomeni, da ni naloga vsake generacije, da ga ponovno odkrije. To si zasluži. Pravzaprav si zaslužita oba, generacija in Amsterdam.

In kdo smo mi, da bi se temu upirali? Odprava Tribune in Radia Student, ki je prevladovala na avtobusu pred kratkim vzcvetele agencije Tulipan, se je že z vožnjo pripravljala na življenje tam zgoraj. Vožnja je bila predvsem umirjena, lagodna in z veliko postanki. Podoben življenjski stil, ki vlada tam zgoraj, pa bo komparativistično obdelal Nace.

Prvi vtis: končno! Za razliko od skoraj vseh ostalih evropskih prestolnic, utrjenih od zatohle navlake stoletij, ima mesto, ki je hkrati dostojanstveno arhaično in sproščeno vitalno za obiskovalca skoraj magično moč. Tu pač že stoletja prevladuje zdrav, pragmatičen, k tostranskemu življenju usmerjen protestantski duh - očitna je popolna odsotnost krščanske hipokrizije in dvojne morale. Otoški planet Amsterdam, razbrazdan od neštevilnih, ročno izgrebenih plovnih kanalov in mostov, je hkrati divja oaza nezatrlih zemeljskih poželenj in ponosen kulturno-umetniški center severne Evrope.

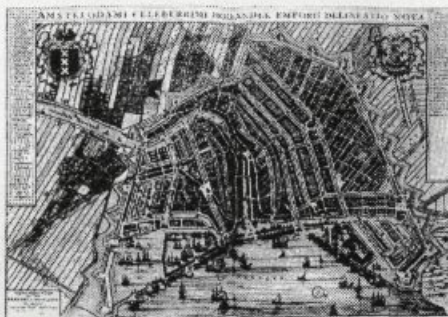
To pomeni, da lahko obiskovalci ob večernem sprehodu skozi srčiko mesta, ki ga domačini poznajo kot de Wallletjes (Zidovi), obiskovalci pa kot Red Light District - najstarejši del mesta, kjer opravljajo prostitutke svoj posel nemoteno že več kot 700 let, potešijo vse svoje želje. Takšne in drugačne. Če bisto katerega mesta povzema geslo sex & drugs & rock'n'roll, potem velja to za Amsterdam. In to v nenavadno pozitivnem smislu. Nenazadnje, komu bi prišlo kaj drugega na misel, če so vsa zadovoljstva na dosegu roke: za telesno sprostitve poskrbijo dekleta - ali pa babice, pač odvisno od okusa, iz izložb (ob paradi razstaviščnega mesovja in babilonske mešanice ras in jezikov, ki se pretakajo skozi ulice plačljivih strasti pridejo po drugi strani v

spomin kaj hitro asociacije na groteskne stvaritve Boscha ali Breughla) in za takojšnji duševni vneboh odmerek dobrega afganistanca v enem od številnih Coffeeshopov; turistom, ki so nekoliko zahtevnejši, pa ostane na razpolago še mnogo zadovoljstev, od klasične umetnosti do najnovejših valov pop kulture - znano je, da večino najnovejših trendov znotraj tehna narekujejo ravno nizozemski didžeji. Seveda, seveda, z značilno vestnostjo in natančnostjo so Holanci poskrbeli tudi za teoretično podlago in refleksijo omenjenih užitkov. Na razpolago so Sex muzej na ulici, ki povezuje železniško postajo s trgovom Dam, in Erotični muzej v Rdeči

četrti, med katerima priporočam prvega, ter izjemno informativno izčrpen Hašiš in marihuana muzej, prav tam.

Vse ostale zvrsti klasične umetnosti so predstavljene na način, ki je hkrati nevsiljiv in neobremenjen. Kot da bi oceansko podnebje spriti odplakovalo vso morebitno zatohlost. Hiša Ane Frank, je samo ena v neugledni vrsti ob stranskem kanalu, se v ničemer ne loči od arhitekture 16. in 17. stoletja, ki v mestu prevladuje, in ne preveč pozoren turist lahko napis in obvestilo o muzeju v pritličju mimogrede zgreši. Isto je s hišo, kjer je živel Rembrandt in v kateri je zbirka njegovih grafik, ter z vsemi ostalimi stvarmi v Amsterdamu. So nevpadljive. Najočitejši primer: trg s tremi največjimi muzeji, od katerih zahteva vsak najmanj en dan za ogled, je diskretno odmaknjen iz centra. V osi parka je Rijksmuseum (Narodni muzej), ki predstavlja najpomembnejšo umetniško zbirko holandskih klasikov - Rembrandta, Vermeera, Rubensa itd., ob strani pa sta Van Goghov muzej, v katerem je stalna razstava najbolj znanih del skozi vse

časovne dobe njegovega ustvarjanja, pa tudi dela drugih umetnikov iz njegovega kroga; trg pa zaključuje Stedelijkmuseum (Mestni muzej), ki vsebuje izjemno kolekcijo moderne in abstraktne umetnosti. O veličastnosti in pomembnosti zbirk v omenjenih muzejih sploh nimam namena razpravljati, ker je skoraj neopisljiva - fascinanten je uglajen in dostojanstven, pa prav nič pompoznen način samozavedanja Amsterdama in njegovih prebivalcev. Poleg tega pa obstaja v bližnji okolici še na kupe manjših, pa nič manj atraktivnih muzejev...

Nič manj fascinantna ni subkulturna scena. Tako smo samo med podaljšanim vikendom naleteli na približno dvajset koncertov - za obisk nastopa bendov Dead Moon in Alice Donut v znanem multimedijalnem mladinskem centru Melkweg (Mlečna cesta) je Ogrinc obljubljal celo neke zastojne karte, pa je vse skupaj padlo v vodo; pa kaj, saj je bilo v klubih po mestu vsaj še pet brezplačnih koncertov, med njimi tudi že nekoliko pozabljena Candy Dulfer.

Prav tako smo samo v tistih nekaj dneh naleteli celo na dva filmska festivala; pravzaprav tri, če štejem še nekaj dnevnih predstavitev novejših brazilskih video del. Prva dva pa sta bila afriški filmski festival (več kot 70 filmov, od tega 40 premier) v okviru predstavitve afriške kulture v Evropi in tradicionalni evropski študentski filmski festival, na katerem je bilo predstavljenih 80 kratkih filmov (večinoma diplomskih nalog študentov). Vsaj ob zaključku festivala je bilo videti nekaj obetavnih del in njihovih avtorjev, če bo kaj iz tega testa, pa bo pokazala prihodnost.

Kakorkoli že, Amsterdam je mesto nevidnih nasprotij, ki ponuja zares za vsak okus nekaj. Gosoljubnosti, prijaznosti in razumevanja ne odreja še tako nenavadnim potrebam. Kar pomeni vsaj to, da se ljudje vanj vračajo vedno znova. In se predajajo legalnim užitkom. Kot sta L'Big Mac in pommies frites with (yuck!) mayonnaise. Da se razumemo, seveda.

Gorazd Trušnovec

... ali iluzija?

O samem potovanju, muzejih in zanimivostih, ki so krive za to, da je Amsterdam eno najbolj obiskanih evropskih mest, se je razpisal že Gorazd.

Sam bi dodal le par odstavkov o tem, kako Amsterdam ni samo kulturna metropola in turistična Meka, ampak predvsem mesto, prijazno do svojih prebivalcev in tolerantno do obiskovalcev.

Za uživalca lahkih drog ima kratek obisk Amsterdama poseben čar, tesno povezan z misterioznim izginotjem občutka za čas, ki se razblini že ob puhanju prvega jointa.

Od posameznika je odvisno, kako se bo s tem soočil. Nekateri sprejmejo to kot darilo, drugi se v novem okviru ne znajdejo. Z glavami butajo ob zid, potem pa obupajo. Ujeti v brezplodno "rolanje" jointov posedajo po zakajenih jazbinah in nemočno opazujejo, kako se jim misli počasi cedijo nekam v prazno.

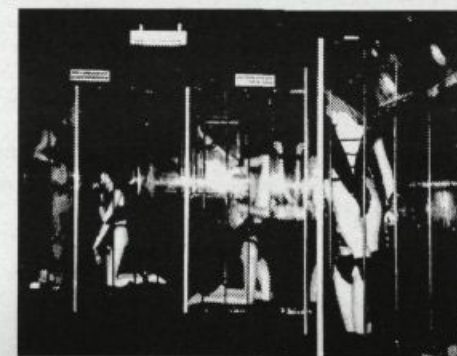
Za tiste, ki z veseljem pozabijo na rutinska opravila in sprejmejo spremembo kot darilo, postane Amsterdam nekaj tako lepega kot Michelangelov David ali Tarantinov Šund, odvisno od okusa pač.

Poleg pomanjkanja občutka za čas se mora borec za legalizacijo lahkih drog v Amsterdamu sprijazniti s še eno značajsko muho mesta, z nestalnostjo vremena. Pol ure oblačnosti, pet minut kapljanja, potem zjasnitev, pet minut divjega nabijanja sončnih žarkov, pa spet oblačnost in... "jovo na novo".

Začarani krog. S časom ti pride to tako pod kožo, da točno veš, kdaj je pravi trenutek za prekinitve sprehoda in počitek - kje drugje kot v Coffee shopu. Dežnik je v Amsterdamu absolutno nekoristen pripomoček.

Za turiste, omejene na vizualno doživljanje okolice, november ni najbolj primeren mesec za skok do severnih Benetk. Omenjeni začarani krog nestalnosti vremena in mraz sta kriva, da ulice ne cvetijo tako kot spomladi ali poleti, ko se artisti, večiči različnih obrti, vrstijo drug za drugim.

Novembra je vse skupaj bolj umirjeno, kot nalašč za dolge, meditativne sprehode skozi Vondelpark, kjer se listje na drevesih trmasto oklepa vej in ignorira bližajočo se zimo, kjer rekreativci z lahkotnim tekom zdravijo svoje travme in krepijo imunski sistem za obrambo proti stresu; kjer bi rad bil nekoč, če bo to potrebno, pokopan.

Da ne pozabim kanalov, mostov in starih barkač, ki zrasle z bregom ponujajo zanimiv, nekoliko pustolovski življenjski stil - plavajoči dom. Nekaj najlepših trenutkov sem ujel ob vodi. Na klopici, prekrite s ptičjim drekom, zagledan gor v nebo, prijetno zadet, prepričan, da je življenje, golo življenje, avtomobil, stanovanje, dobra služba... največji dar.

Dobra stran novembrskega Amsterdama je poleg manjšega števila ovcam podobnih turistov, ki se zadeti ali živčno škljocajoči s fotoaparati valijo s centralne

železniške postaje v osrčje mesta, ta, da se noč zaradi krajših dni in z njo nočno življenje začne že tam kmalu po šesti uri popoldne.

Predel imenovan Red light district, kraljestvo prostitucije, pornografije, homoin heteroseksualnih klubov, Coffee shopov, pivnic in okrepčevalnic s hitro pripravljeno hrano, temelji na principu zabaviščnega parka, kjer je vsakomur ponujena vsaj ena taka stvar, ki se ji ne more upreti, pa naj bo to pločevinka kokakole, paketek žvečilnih gum, hamburger, porno videokaseta ali pa komaj polnoletna prodajalka ljubezni iz Tajske, ki ti v mali sobici za petdeset (ali manj, odvisno od tvojih sposobnosti barantanja) guldnov postreže s SUCK and FUCK menujem.

Red light district osvetljujejo rdeče neonske luči vse do sončnega vzhoda, ko se začne nov dan in se z železniške postaje proti centru zvali nova karavana obiskovalcev. Sprejme jih začarani krog nestalnosti vremena, sprejmejo jih prošnje beračev, pa sitno sikanje dilerjev, ki na vogalih ponujajo kokain, ecstasy in še marsikaj (just name your poison, Sir), sprejme jih odsotnost časovne komponente.

Nebo, kanali, mostovi, k bregu zrasle barkače, listje, ki noče odpasti z dreves, tisoče na vse strani šibajočih koles... vse to jih sprejme. Vse jim je dano tako rekoč na krožniku in samo od njih samih je odvisno, kakšno podobo mesta si bodo zapisali v spomin, kaj bodo odnesli s seboj in kaj bodo pripovedovali ob vrnitvi.

Sam se bom zaradi vseh različnosti, zbranih v pisano celoto, zaradi blagodejnega učinka pomanjkanja občutka za čas in zaradi tokov pozitivne energije, v Amsterdam vrnil, ali še bolje, vračal se bom, in nekega dne, kdo ve, mogoče tudi ostal.

Nace Novak

RJAVOLASKE IN NEZNANI LETEČI PREDMETI

"Ko srečaš v trgovini naključno rjavolasko in jo prestrežeš s svojimi dalekosežnimi in izbuljenimi očmi, se vprašaš, ali je sploh mogoče, da to bitje prihaja iz neke naključne hribovske vasice, Rovte po imenu. In to so res prave Rovte. Božje Rovte nadrealizma. Grofija Essex ni nič v primerjavi s to absurdno vasico, v kateri so bile vzgajane rjavolaske, ki smo jih videli v najboljših filmih, ki so nastali konec šestdesetih let. Takšen je tudi film Miloša Formana Laski jednej rjavolaski."

Aldous Huxley, Konec poletja

Gornja misel, ki jo je leta 1972 zapisal angleški pisec znanstvene fantastike Aldous Huxley, je za Slovence še kako pomembna. Huxley je bil pravzaprav tisti, ki je odkril rjavolasko in jo je opisoval v številnih romanih. In če si danes poskušamo omisliti Huxleyevo rjavolasko, potem se nam lahko pred očmi prikaže tipična Slovenka, ki se od Nemke loči predvsem po odtenku las - ti so namreč pri Slovenki za spoznanje temnejši oziroma, če preciziram, ti lasje so rjavi ali kostanjevi. In takšne lase je imela tudi Vanda Novak, prva Slovenka v vesolju. Kako se je to zgodilo, pa bo povedala naša zgodba.

V anstronomskem observatoriju na Golovcu so nekoč - na nekem sindikalnem sestanku mladih astronomov - sklenili, da bo prva Slovenka, ki bo potovala na Luno, rjavolaska. To se je zgodilo takole: astronom Milorad je pogledal skozi majhno kukalo in se zazrl v vesolje, potem pa predlagal vrhovnemu astronomu Janezu: "E, Janeze, imam idejo! Da li bi možda i mi Slovenci postali svemirski narod? Vidiš, imamo standard, imamo i ljudi, samo nam treba da nešto poduzmemo!" Janez, ki je s svojim astronomskim kolegom zelo rad govoril v fiktivni materinščini, je rekel: "Mislim da si v pravu! Jel važi da bode prva Slovenka sa braun kosom otišla u svemir? Sutra bom sve sredill!" Milorad se je razveselil: "Pa nego!" Potem pa je zavzdihnil: "Samo nešto me brine, Janeze!" Janez: "Ajd, kaži,

Milorade!" Milorad: "Pa znaš kakvi smo mi Balkanci! Ako se nešto dogovorimo, onda se moramo toga da držimo!" Janez

Galen pravi, da bo Urko vsak hip prišel s svojo kohorto bojevnikov...

je zamahnil z roko: "Ne brini! Ako sem nekaj obljubil, to ti pri prič izpolnim. Inače jaz nisem Janez!" Janez je odšel v klet in se napil, potem pa zaspal kot klada na orjaškem daljnogledu. To ti je bil Slovenec v pravem pomenu besede!

In beseda je meso postala. Apollo 18 je bil pripravljen na vzletni stezi v Houstonu. V plovilo je poleg Jamesa Coffielda in Johna McShrenka vstopala tudi Vanda Novak, slovenske krvi dekle. Njene rjave kite so štrlele iz vesoljske čelade. Bila je

Nekdo mi je rekel: "Napiši, da ima tudi princ Charles rad rjavolaske!" Ampak jaz o tem ne morem pisati. Predvsem zato, ker sem si želel pisati o plavolaskah...

sodobna popotnica skozi vesolje. "Vesolje - vse olje - vsa mast!" je zavzdihnil Milorad, oče štirih Vandinih otrok. Rjavolasęga Tončka, Milana in Predraga. In rjavolase Katice. Vsi so nestrno sedeli pred televizijo. Začelo se je odštevanje: 20, 19, 18, 17...

RJAVOLASKE IN VPRAŠANJE RESNICE

Izjavljam, da je gornji članek z naslovom Rjavolaske in neznani leteči predmeti izmišljen. Priznam, da sem se malce zlagal. Priznam, ker hočem ostati moralen človek. Nekdo mi je rekel: "Napiši, da ima tudi princ Charles rad rjavolaske!" Ampak jaz o tem ne morem pisati. Predvsem zato, ker sem si želel pisati o plavolaskah. A nič se ni zgodilo. Nekoč sem neki plavolaski poslal partituro, toda odgovora nisem dobil. Zato sem vzpostavil zvezo s samim seboj. Sam sebi sem začel pošiljati pisma. V njih sem pisal, kako se obožujem in kako velik mazohist lastnega jaza sem. Danes se temu smejim, toda to je pravzaprav smeh norca, ki ga bodo vsak hip poslali v senatorij.

RJAVOLASKE IN PRIHODNOST

Odiseja 2000. V senatoriju se igramo igro, ki si jo je izmislil Ulrik II. Moja noga je tvoja noga. In potem vprašaš: "Po kateri nogi naj udarim, tvoji ali moji?" V vsakem primeru ne udariš po svoji. To je strateška finta. In mi se temu smejimo. Krasna igra, vam rečem.

RJAVOLASKE IN UMETNOST

Konec sveta. Obsedem sem, hipohonder v nekem smislu, ki ga poskušajo usmerjati drugi. Kaj me brigajo rjavolase opice, a ne morem jih prezreti, ne morem mimo njih. Čeprav sem ujet v vsakem pogledu. Galen pravi, da bo Urko vsak hip prišel s svojo kohorto bojevnikov. Tedaj bomo živeli v novem, boljšem svetu, ki ne bo tako pokvarjen in umazan kot je ta, takrat se bomo drug z drugim pogovarjali o čisto vsakdanjih stvareh. In vsak bo v sočloveku videl svojega Boga...

Klemen Pisk

Ljubezenska zgodba

I.

Zgodba iz našega razreda...

Svojega fanta Tomaža sem imela neizmerno rada. Hodila sem v srednjo šolo in bila polna kompleksov, on pa se ni zanimal le za moje telo, temveč tudi za moje probleme.

Nekega dne sem šla z mojo najboljšo sošolko Tejo, ki je bila hkrati tudi moja najboljša prijateljica, v kino. Ko sva prišli pred kino, je tam že bila skupina fantov na motorjih. Ko sva šli

mimo, me je eden od njih pogledal. Pa me ni samo pogledal, temveč se mi je tudi nasmehnil. Skoraj se mi je ustavilo srce. To je bil Matej, najlepši fant na šoli. Ves film nisem mogla misliti na nič drugega kakor na njegov nasmeh. Bila sem jezna nase. Rada sem imela vendar Tomaža! In ker je imel tudi on mene zelo rad, sem mu hotela biti popolnoma zvesta.

Naslednji dan, ko sva s Tejo v glavnem odmoru kadili pod stebri, je prišel Matej mimo s prijatelji in se mi ponovno nasmehnil. "Gotovo je padel nate," je rekla Teja, jaz pa nisem mogla verjeti. Saj vendar nisem bila nič posebnega. Tisti večer sem dolgo strmela v zrcalo, preden sem zaspala. Ko sem naslednji dan šla iz šole, se je za mano pripeljal Matej na motorju. Ustavil je in me vprašal, če bi se peljala z njim. Rekla sem, da bi. Peljal me je v gozdček, kjer se je dobivala njegova klapa. Rekel mi je, da sem mu všeč in če je tudi on meni. Nisem vedela, kaj naj mu odgovorim, saj sem se zaljubila vanj, s Tomažem pa sem bila skupaj že tako dolgo, da ga ne bi mogla kar tako pustiti. "Vem, da imaš fanta," je rekel Matej, "zato premisli, kaj boš naredila." Poljubil me je in me odpeljal domov.

Nisem vedela, kaj naj naredim. Ko je zvečer prišel pome Tomaž, sem se ga tesno oklenila. Naslednji dan sva se z Matejem ponovno odpeljala v gozdček in nisem se mogla nasititi njegovih poljubov. Vendar sem mu povedala, da Tomaža ne morem pustiti zaradi njega. "Dobro Melita," je z bolečino v glasu rekel Matej, "če si se tako odločila, ti ne bom stal na poti tvoji sreči." Doma sem vse popoldne jokala. Ko je telefoniral Tomaž, sem rekla mami, naj reče, da me ni doma. S Tomažem sem bila skupaj še nekaj tednov, vendar sem preveč pogrešala Mateja, zato sem Tomažu povedala, da ljubim drugega in da je najbolje, da greva narazen. To je tudi že sam slutil in je bil zelo prizadet.

Naslednjega dne sem po šoli počakala Mateja, da bi mu povedala, da zdaj za naju ni več ovire. Pripeljal se je mimo, a na motorju ni bil sam. V gozdček je peljal Mašo, najlepše dekle iz drugega letnika. Stekla sem domov in dušila solze.

Res je, kar pravijo, da kdor na dveh stolih sedi, na zadnjici obsedi. Če bi se znala pravilno odločiti, ko je bil pravi čas za to, ne bi zgubila obeh. Tako pa sem oba ljubila in oba - izgubila.

Melita

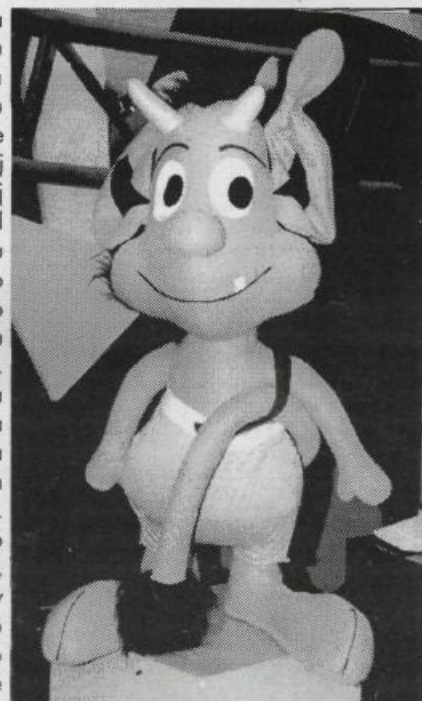
FITNES STUDIO EVROPA. AEROBIKA, SAUNA, SOLARIJ. UGODNE CENE TEL. 1377 - 626

Ljubezenska zgodba

II.

Zgodba iz tihe doline...

Hugo in Hugolina sta živela v votlem starem panju sredi lipovega gozda. Bila sta tako ljubek par, da ju je hodilo občudovat vse rastlinstvo in živalstvo. Zdaj so hodile veverice, zdaj medvedi, včasih je priletel tudi drobcen kos; a vse ju je občudovalo in hvalilo njuno vezo. Gozdovi so odzvanjali pesem o Hugotu in njegovi mladi Hugolini. Seveda pa naša dva škrata nista bila pri miru. Ljubila sta se v različnih pozah, da so se potem stonoge in ščurki smejali do nebes. Včasih je Hugolino zaneslo in se je spečala s svizcem, ki ji je vlil novih sokov življenja v njeno malo malho. In življenje bi teklo dalje, če ne bi nekega dne privrskala v tiho dolino

vesela Špela in njen zaročenec Vladimir. Ko sta se lovila po našem lipovem gaju, sta presenečena uzrla votel panj in v njem naša mala junaka, ki sta ravnokar vadila svojo veliko artistično točko z imenom Lyonska kočija. Špela je previdno vzela naša dva junaka v naročje in urno so odbrzeli v veliko mesto. Tam pa se je zgodila katastrofa. Ko je vzel veseli Vladimir Hugolino k sebi, da bi ji zašepetal o življenu, je presenečen opazil, da je ne more odstraniti od sebe. Hugolina se je lepila kakor žvečilni gumi, postajala je podobna raztopljeni karameli. Celo Vladimir se je začel spreminjati v ostudnega spačka v še eno karamelo, lepiivo zmes. Vseh nas je bilo groza. Vedeli smo, da ga je Hugolina vzela k sebi v svoje toplo angelsko okrilje. Hugo pa je za kazen začel nastopati zdaj kot Hugo - rudar, zdaj kot Hugo - hribolazec ali kot Hugo - balonar in Hugo - potapljač. Postal je najnesrečnejše bitje osiromašenih otroških sanj. Špela pa je postala zamaknjeno bitje. Zato vedno znova spremlja Hugota na njegovi nevarni poti, vsak njegov vzdihljaj ji je znan. In spremenila se je v njegovo svečenico. In poletla na krilih. Hugo pa se je preselil v nove dimenzije stvarstva in upanja. Zares žalostna zgodba, kajne?

Piva Pivopivka

VIDEOTEKA

COMPACT DISC WORLD

Bemekerjeva 33
 Ljubljana
 tel.: 317-618

Izposoja:

* video kaset	Delovni čas:
* video playerjev	pon-pet 17h-21h
* video iger in konzol	sobota 17h-20h
* usluge presnemavanja	nedelje zaprto
	prazniki zaprto

TRIBUNA OPRAVLJIVKA TRIBUNA OPRAVLJIVKA TRIBUNA OPRAVLJIVKA

IZJAVA MESECA

AA 0364584

Brat velike zvezde Magnifica, Aleksander Pešut, lokalni intelektualec:

"Edina pristnost, ki jo je v tem trenutku še moč zaslediti v multimedialnem konceptu našega sveta in časa je RUMENI TISK. Njegova konvencionalnost in popačena objektivnost v bistvu skrivata za sabo sicer banalno in subjektivno, zato pa sproščeno lojalnost resnici. Namreč, za razliko od ostalih vsesplošno priznanih oblik javnega (ne)obveščanja, ne prikriva svoje zlaganosti in izumetničenosti, temveč jo, nasprotno, celo poudarja. S tem onečašča prosuli estradni svet in se avantgardno postavlja na stran malega človeka.

Mlada slovenska pesnica Jernejka Štupihar s svojo poezijo trenutno osvaja diskoteke po Sloveniji. S poezijo bega, premikov, čakanja in obupa spravlja v dobro voljo celotno slovensko publiko. Morda bo prav Jernejka Štupihar postala vzor delovanja mladih slovenskih umetnikov in bodo tudi ostali umetniki začutili, da ustvarjanje umetnosti ni samo na sebi namen, ampak je humano početje za prosvetljevanje in estetski užitek slovenskega ljudstva in vesoljnega sveta.

Desno govoreči samec je Kiko. Rad daje intervjuje za televizijo, saj potem dobi od svojega gospodarja cel kup banan. V intervjujih najraje razpravlja o gojenju solate v cvetličnih lončkih, saj se mu zdi, da je ravno v tem delu našel svoje življenjsko razvedrilo.

Če želite kaj radiča ali motovilca, ga pokličite na telefonsko številko (061) 56 34 257.

Sveže poročena Helena Blagne in Vili Resnik sta dolgo prikrivala svojo vezo, ker sta se bala, kaj poreko mediji na njuno vezo. Zdaj pa sta ponosno, z ljubeznijo v očeh, izpovedala svoja

čustva in si nazdravila še na mnoga leta. Pozdravljata tudi vse, ki ju poznajo.

A4 fotokapirnica Petkovškovo nabrežje 31 v Ljubljani opravlja fotokopiranje -10 sit, vezava diplomskih nalog 1500 sit. Tel 320-954, od 9 do 17 ure.

Avtošola 3D, Tržaška 2 Lj,
tel. 125-42-04, tečaj cpp bo
4. 12. 95 in 8. 1. 96

Zdravje in lepota
BODY LINE SALON
tel. 342-126, štud. popusti

IGMA

Menjava trakov novimi
(trakova uporabimo, ampak
jih zamenjamo z novimi!)

TRAKOVI ZA TISKALNIKE

FUJITSU, EPSON, STAR, NEC, BROTHER, IBM
Na zalogi vse vrste novih kaset (ribbonov)

OBNOVA TONERJEV INK JET KARTUŠ

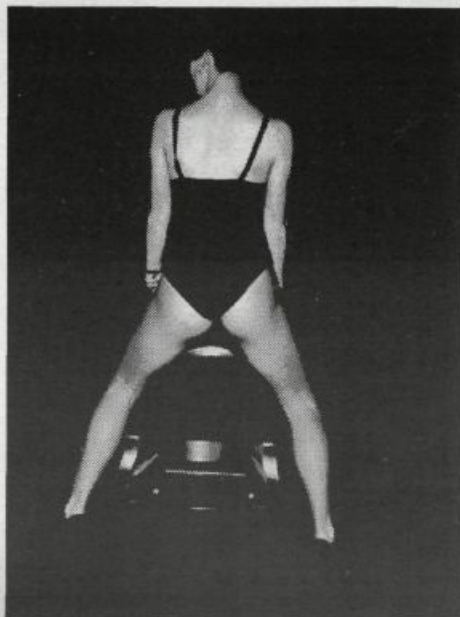
Dobava tudi vseh vrst novih, prihranek do 50%.

Delovni čas: Od 7h do 14h

IGMA, Maver Igor, Franca Mlakarja 3, 61117 Ljubljana, Tel./fax: 061/572-473

TRIBUNA OPRAVLJIVKA TRIBUNA OPRAVLJIVKA TRIBUNA OPRAVLJIVKA

To je moja mama. Večkrat se zazrem v njeno sliko, ker ne morem razumeti, kako to, da je moja mama taka lepotica, jaz pa sem tako grd, z izrazitimi potezami na obrazu in štrlečimi ušesi. Večkrat sprašujem mamo, kdo je moj oče, a mi ne pove. Le nasmehne se in pravi, da so lepi moški za ljudi brez domišljije.

Na sliki je kokica Skokica. Rada skače gumintvist in je bonbone. Ritko ima zelo lušno. Zvečer nič ne je, ker se boji, da se bo zredila. Ima mačka in dva psa, Runota in Hugota. Krvavic še ni pokusila v življenju. Delati se ji neljubi, ker ima oče petelin Samo veliko plačo, ker je spravil svoje podjetje v stečaj in si denar nakazal v švicarsko banko.

Simbol slovenske sprave: partizanka Jakica in domobranec racman Jaka se držita za roko in pojeta pesem o mrtvem kurirčku. Kak je revež kurirček nosil pošto za partizane, a so ga domobranci ujeli in živega skuhali v kotlu, skupaj s kislim zeljem in stročjim fižolom.

PIZZERIJJA
LJ GARAZA

Kjer vam pokrpajo zelodčne luknje in podmažejo grla.
KJE???

NA DOLENSKI CESTI 55
TEL 061/127-45-09

Pa dober servis!

Savna in solarij Babnik vam ohranita lepo polt. C.XXI/2 n. polje, LJ-Polje
Avtošola prometj vas vabi na tečaje cpp in ure vožnje. Popustil tel. 125-02-86

Solarij ERGOLINE 5000W
BODY LINE SALON
štud. popusti, tel. 342 126

Limfna drenaža, masaže
BODY LINE SALON
tel. 342 126, stud. popusti

Zdravje in lepota BODY LINE SALON
Komanova 35, tel. 342 126

Kvalitetno fotokopiranje, vezava diplomskih del in barvno plotanje. Pan copy, Poljanski nasip 8, tel (061) 329-985

Meh. gimnastika, 7 miz
BODY LINE SALON
tel. 342 126, štud. popusti

TELE - OPTIKA

Zakonšek Leon, s.p.p.
Marjana lavriča 12
Ljubljana - Šiška
Tel.: 061/1598-88-72

Vsem dijakom in študentom ob predložitvi indeksa ali potrdila nudimo 10% popust!

Nudimo Vam izbiro očal tudi na domu.

INTERVJU S TELEVIZIJSKIM VODITELJEM JANKOM PETROVCEM

ČLOVEK ZA ŽELEZNO ZAVESO MEDIJA

Sobota (18.11.):

"Trenutno me ni doma, prosim, če pustite sporočilo po pisku... vas bom poklical nazaj."

Nedelja (19.11., dopodne): "...živjo, Janko Petrovec pri telefonu... imaš v torek ob osmih zvečer čas... morda v čajni hiši... se vidiva."

Takšna sta bila moja prva stika z Jankom Petrovcem. Doslej sem ga poznal samo s televizije. Sedaj se bom z njim srečal v čajni hiši. Pride. Oba naju zebe. Stopiva noter.

Janko: Si ti Matej?

Matej: Janko Petrovec?

Pogovor je počasi stekel; še prej je moj sogovornik naročil dvojno kavo s smetano.

Nato je preklical naročilo in naročil sadni čaj z limono. Zundaj je bilo pod ničlo. Na televiziji se mi je zdel starejši, vendar...

M: Kaj je zate smisel življenja?

JP: Odkrivati svoje meje. Seveda pa to za sabo povleče cel kup posledic. Najprej seveda to, da se z vso dobro voljo, ki jo premorem, skušam zoperstavljati oklepom, ki veljajo v družbi, in hkrati iskati ljudi, ki počnejo podobno, ker je težko iti sam v fronto proti celi družbi. Tisto pa, česar se v življenju najbolj bojim, je, da bi začutil, da mi je celo življenje, kolikor mi ga je še ostalo, začrtano, se pravi, da bi zadeve postale preveč programirane. In dokler nimam tega občutka, da so cone, ki jih je treba odkriti, tako v meni kot v svetu okrog mene, da so načini življenja, ki me lahko odpeljejo v nekaj čisto novega, tako dolgo ostajam optimist.

Janko je odprl zavojček belega kristalnega sladkorja. Sliši se zvok sladkorja, ki pada v skodelico s sadnim čajem...

M: Se ti zdi, da je bilo tvoje življenje doslej programirano?

JP: Morda le v določenih fazah. Najpomembnejše stvari v življenju so bile bolj stvar naključij. Recimo to, da sem šel v tretjem letniku v Devin. Devina verjetno sploh ne bi videl, če ne bi slučajno na začetku drugega letnika srednje šole slišal reportažo o tej šoli in če ne bi bil ravno takrat bil v "feelingu" nezadovoljstva. No, Devin je bil en tak byronovski "escape" v širni lepi svet.

M: Morda si tudi zato prišel na

Janko je stresel drugi zavojček... sladkor je pobegnil v skodelico čaja.

M: Si po srednji šoli v Devinu nadaljeval s študijem v Sloveniji?

JP: Po Devinu sem bil eno leto v Južni Afriki. Moral bi iti v vojsko, a na srečo sem ušel tej nadlogi. Kasneje se je izkazalo, da je bilo dobro, da nisem šel, ker so moji prijatelji prihajali iz vojske z uničenimi hrbtenicami, z bolečinami v ledvicah.

Ko sem maturiral, so se mi začele določene stvari šele odpirati. V Devin sem prišel odprtih oči, tako kot ponavadi počnem vse stvari, kar vržem se v njih, če so nove in pomenijo prelomnice. To je lahko problematično, kajti sam sem praktično podeželski otrok in prideš s podeželja, sicer ne v mesto, ampak vendarle v drugo družbo ter se naenkrat začneš ukvarjati z mislijo, kje je zdaj tisto, kar je predsodek mojega ambienta in kje je tisto, kar je morala tega sveta, ki naj velja. In zato, da bi si odgovoril na vsa ta vprašanja, sta bili dve leti premalo. Odit v vojsko pa je pomenilo takrat zapreti si ventile za eno leto. Takrat sem enostavno rabil eno leto več vznemirljivega življenja in to se je tudi zgodilo. V toku večera sem se odločil, da bom šel v Afriko. To je bil seveda šok za domače.

Janko Petrovec se že nekaj dni ni obril. Njegove oči žarijo. Hladnina jeseni se je zazdela za vekomaj pretekla preteklost. Toplo je bilo v lokalu.

Ko sem se vrnil, sem šel študirat angleščino in primerjalno književnost. A v določenem trenutku sem začutil, da to ni tisto, kar si želim. Kar naenkrat pred seboj vidiš lestev in opaziš, da je to edini način življenja, ki se znotraj tega študija pojavlja. Uspešnost plezanja pa je premo sorazmerna z uspešnostjo študija. Stvar kar naenkrat postane programirana, to pa je tisto, česar se najbolj bojim. Meni pa največ pomenijo odločitve, ki so hipne narave, bolj stvar občutka.

M: Morda si tudi zato prišel na

televizijo.

JP: Na televizijo sem prišel po čudnem naključju, ko sem slišal za avdicijo in si poč rekel: "Pejmo probat, čist tko..."

M: Kaj pa v življenju najraje počneš?

JP: Pravo stvar v pravem trenutku. Odvisno od razpoloženja. Karkoli pravzaprav počnem, počnem zato, da se počutim dobro in harmonično.

M: Sedaj študiraš, polega tega da si voditelj razvedrilnih oddaj, kot sta Presodite in Kolo sreče, igralsvo. Kakšen je tvoj odnos do igralske umetnosti?

JP: Glede na to, da je pri nas umetnost pravzaprav od Cankarjevih dni naprej mitizirana in vedno v funkciji narodotvornosti, je zato breme vseh nas, ki gremo v umetniške poklice. Kljub temu sem optimist in se mi zdi, da (ne bi bil zdaj rad kak manifestativen radikalec) se počasi rojeva generacija pri filmu in gledališču, ki se vrača h koreninam medijev, in sicer na nov način, s pragmatičnim pogledom, z odkrivanjem današnjih problemov in izpostavljanju le-teh, brez da bi rušili mite, sistem, ampak zgolj z nekakšnim zrcalom v rokah kazati sliko družbe brez a priori umetniških pretenzij.

M: Ali verjameš v Boga, kakšno višjo silo, zakon vesolja?

JP: Če človek danes uporablja besedo Bog, vsaj med ljudmi med katerimi se jaz gibljam, to zveni malo srednjeveško. Rajši uporabljam izraz energija med ljudmi. Verujem v fluid med nami vsemi, v energijo, ki sicer ostaja nevezana in ki se veže v posameznih ljudeh; če se temu reče Bog, je mogoče to Bog.

M: Če bi se ti zdaj lahko izpolnila želja, kaj bi si zaželel?

JP: Moja največja želja... premor ... Da bi moje življenje še naprej ostalo nepredvidljivo, pa tudi, da bi bila njegova tendenca v smeri proti izpopolnjevanju.

In ko sem ravno pomislil, da je umetnost končati ob pravem času, se je diktafon ustavil. Namesto vrtljajev kasete se je slišal žvenket čajnih žličk.

Matej Poljanšek

NAJUČINKOVITEJŠE SREDSTVO ZA HUJŠANJE

UČINKUJE CELO LETO

VOLDAFAR – ko odpove vse ostalo, pokličite 061/159 34 74 !!!

Najučinkovitejše sredstvo za izgubljanje odvečne telesne teže brez napora!!!

ALI SO DEBELI LJUDJE LAŽNIVCI?

Niso??? Drugi so jim obljubljali čudežne shujševalne preparate, ki v trenutku, brez truda in z dolgotrajnimi učinki pomagajo do postave sedemnajstletnice v bikiniju!!! No, pa smo tam. Pač nismo več najstnice, ki se z nekaj malo truda in odrekanja naokrog (bolj ali manj) razkazujejo brezhlebna telesa. Vendar so tudi na nas, malo manj mlade, mislili pri Voldafarmi. Kako?

1. konkurenčne prednosti izdelka:

- **hujšanje s pomočjo naravnih sestavin**, ki so zdravju neškodljive in nimajo, ob pravilni uporabi, nikakršnih stranskih učinkov (laktoza, celuloza, listi zelene, magnezij, višje maščobne kisline,...)

- **izdelek jemljemo pred in po obroku hrane z malo vode (s tem odpade stradanje, prav nasprotno, če ne jemo, je izdelek manj učinkovit!)**

- **odvečne kilograme (oz. maščobe) izgubljamo, ne da bi morali v celoti spreminjati prehranjevalne navade (odpovemo se le sladkorju oz. slaščicam, ostalo hrano – tudi mastno, pa je prav zaželeno uživati)**

- ker gre za »direkten napad« oz. razgrajevanje maščobnih celic v telesu (»sala«) se drugim shujševalnim preparatom ni treba odpovedati. Večini le-teh prav v boju z maščobami v telesu zmanjka moči, tu pa »nastopi« Voldafar izdelek

- **gre za nizozemski izdelek** (proizvajalec Voldafarma), ki je že **osvojil Zahodno Evropo**, skandinavske države in celo **Ameriko**, tržišče, ki je verjetno najbolj na svetu zasičeno s shujševalnimi preparati!

- konzumiranje izdelka je popolnoma enostavno (gre za tabletko v lični embalaži) in tako raznih čajev in napitkov ni treba šele pripravljati. Tudi shranjevanje je primerno, v mali embalaži, ki jo lahko damo v predal mize na delovnem mestu, v torbico ali kar v žep. Skratka, izdelek imamo brez težav vedno pri roki, ko gremo na kosilo oz. večerjo. **Zato je verjetno to tisti izdelek za hujšanje, ki je tudi najbolj primeren za MOŠKE!**

- prednost jemanja Voldafar tabletk za hujšanje se kaže tudi v dobrem **oz. sproščenem občutku potrošnika**, saj tabletko pred in po obroku ne bo že na daleč »vpila« o tem, da smo (zopet)!

na neki shujševalni dietil Gre za zelo diskreten način, na katerega lahko nevsiljivo (neopazno) za okolico, a vztrajno, izgubljamo odvečne kilograme. Nikomur ni treba vedeti, kako nam to uspevala Skratka – čudeži se dogajajo ne le v sanjah, ampak tudi v realnem, vsakdanjem življenju, na zelo preprost način. Pokličite in prinesemo na vaš dom.

2. način konzumiranja

Pred in po obroku zaužijte eno tabletko z malo vode. Med jemanjem tabletk se normalno prehranjajte, le sladkorju (slaščicam, tudi orehom) se morate odpovedati. V primeru, da jeste malo mastno hrano, vam kura ne bo prinesla večjega uspeha. **Npr. jejte črn, koruzni, ovseni kruh, namazan z maslom ali margarino, ki vsebuje najmanj 80% maščob. Uživate krompir v normalnih količinah, manj riža in špagetov. Veliko sveže zelenjave in mesa, rib v maslenih omakah.** Za hrano si vzemite čas, jejte počasi in hrano temeljito prežvečite. Med obroki zaužijte veliko sadja. **Tudi pri pijačah pazite, da niso preveč sladkane.** Pijte le malo ali nič sladkanega čaja, tudi kavo manj sladkajte. Ob mrzli hrani raje popijte kozarec mleka, kakšne lahke pijače ali mineralno vodo. Želimo vam veliko uspeha!

**4.700,00 SIT – 2 kosa
8.900,00 SIT – 4 kosi**

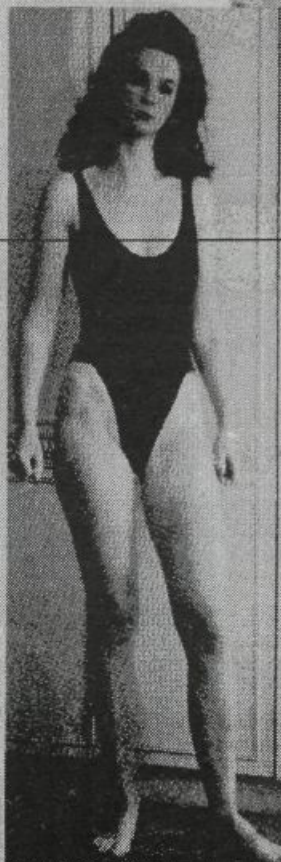
V vsaki škatlici je petdeset tabletk, kar ob jemanju največ 6 tabletk na dan (pred in po treh glavnih obrokih), zadošča za en teden, 4 kosi pa za ves mesec. Pomislite, kaj drugega, tako koristnega, si lahko privoščite za tako nizko vsoto na mesec?

Naročila sprejemamo po telefonu, izdelek pa vam prinesemo na dom. Plačilo po povzetju. Pokličite danes, prejeli boste jutri!

PREJ

POTEM

Pismo, ki ga je poslala Astrid V.-D., ki nas je silno razveselilo:

Z mojim pismom želim pohvaliti proizvod VOLDAFAR. Prej sem imela pri 170 cm višine 66 kg. Glede na moj poklic, namreč opravljam delo z strankami, me je mož venomer rahlo zbadal, da se sedaj lahko od tega poklica poslovim če ne bom pazila. Potem pa sem slišala za proizvod VOLDAFAR in odločila sem se da poizkusim shujšati z njim.

Po zelo kratkem času, tako kot obljublja proizvajalec, sem shujšala na željenih 54 kg. S to težo pa sem zelo zadovoljna in tudi moj izgled se je zelo popravil. Še enkrat prisrčna hvala za Vaš proizvod.

Naročila
od 8. do 17.

061/159 34 77

Martina Navratilova pojedla jajce na oko

Kdo bi si mislil in kdo bi sploh pričakoval, da bo Martina Navratilova na predvčerajšnji dan vzela jajce iz omare, da, čisto navadno jajce, da bo vzela ponev, v kateri je bil špeh in ga postavila na svoj plinski kuhalnik. No, to bi morda še verjeli. Ampak da je potem razbila jajce v ponev, si ga ocvrla tako, da si je pomagala s kuhalnico, to je resnično dogodek, ki je vreden omembe. Res je, kakor pravijo nekateri, čudeži se dogajajo tudi dandanes vsepovsod. Da da, Martina Navratilova je približno ob pol osmih po ameriškem času tudi pojedla ocvrto jajce na oko. Najprej je pomočila kruh v rumenjak, ki ga je še pred tem osolila in popoprala, nato pa je zmazala še beljak skupaj s kruhom. Zatem je popila še skodelico proje, da se ji je lahko podrl kupček. Res nenavadne stvari si v tem postmodernem času privoščijo velike medijske zvezde, kot je Martina Navratilova.

Lenin še živi

Po zadnjih informacijah, ki smo jih dobili od agencije Tanjug, naj bi Lenin še živel in se skrival v Polhograjskih Dolomitih. Tu naj bi živel kot traper dobrih petdeset let. Ukvarjal naj bi se z nabiralništvom in bral Rousseaujeve tekste, ki si jih je sposodil v občinski knjižnici leta 1954. Kako to, da ga tako dolgo časa ni nihče opazil? Vzrok je verjetno ta, ker se je navidez popolnoma spremenil in ker se je ljudi izogibal. Šele v zadnjem času se je večkrat oglasil pri domačiji Jamnik, kjer je prosil za zdravstveno pomoč. Zaradi starosti si namreč ni mogel več iskati hrane. Jamnikovi so takoj posumili, da gre morda za tujca, saj je imel nek čuden naglas. Ko pa je enkrat zaspal na njihovem divanu, so mu pregledali dokumente in ugotovili, da je to Lenin. Poklicali so urad za etiketiranje nemih eksistenc in urad jim je podaril priznanje za vneto sodelovanje pri promociji slovenske države v tujini. Prav gotovo bo namreč Slovenija postala priznana tudi tam, kamor doslej še ni segel njen glas. Otroci se bodo prav gotovo morali učiti v šolah, kam je pobegnil Lenin in kje je preživel svoja zadnja leta življenja. Leninovo stanje se zaradi intenzivne nege v kliničnem centru v Gabrovki izboljšuje in verjetno bo njegova noga še tlačila našo prelepo slovensko domovino.

Luciano Pavarotti je obstal na stopnicah

Vila, v kateri živi Luciano Pavarotti, ima dva nadstropja. V drugem nadstropju dela, se pravi poje, v prvem počiva, bere in lenari, v pritličju se prehranjuje in se družijo s svojimi prijatelji in prijateljicami. Večerjo ima običajno ob sedmih. Takrat ga njegova kuharica Sonja pokliče in Luciano pridrvi kot uslužen kužek na njen ukaz v kuhinjo, kjer na mizi leži običajno pečenica z zeljem. Vsaj do včeraj je bilo tako. Včeraj je namreč Luciano Pavarotti prav tako v večernih copatih dirkal po stopnicah navzdol, da bi zopet začutil v svojih ustih mastno pečenko in kislo zelje. A revežu ni uspelo priti do pritličja. Pred temo je izgubil svojo levo copato, ki mu je padla po stopnicah navzdol. Brez leve copate ni hotel iti naprej po stopnicah, ker se je bal, da bi si umazal nogavice in se prehladil. Prehlad pa bi lahko pomenil konec njegove kariere. Na srečo je njegovo zagato rešil njegov maksipes Veselko in mu v gobcu prinesel njegovo copato na stopnico, kjer je stal. Sedaj Luciano po tem ekstremnem čustvenem naporu počiva, mi pa upamo, da si bo kmalu opomogel in ga bomo kmalu spet zagledali na odrih opere v Lenartu in Slovenskih Konjicah.

Meh. gim., solarij, masaže, body slim, savna
štud. popusti, tel. 342 126

Zaposlimo pripravnika informatika,
programerja UNISOFT 159-92-71
kont. os. Peter Čarman

ETIMOLOG KLEMEN RAZČLENJUJE

Spoštovani etimolog Klemen!
Zanima me, od kod izvira slovenska beseda bula in kje vse se je bula razvila?

Bartolomeja Tekec

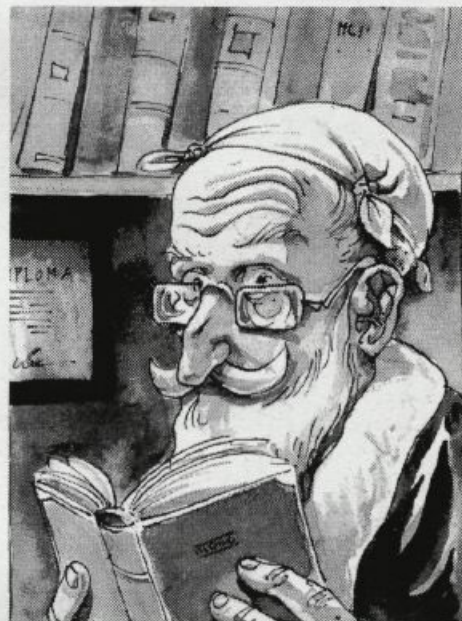
Vsemogočna, blagorodna Bartolomeja! Vsi smo že slišali, da je nekdo mahnil nekoga naravnost v oko in se je prizadetemu potem razvila ogromna bula okrog očesa. To se v pretepaškem žargonu pogosteje reče šljiva, kar je prevzeto iz nekdanjega srbohrvaškega jezika, npr. zelo zanimiv je dovtip naslednje vsebine: "Janez je večerjal v neki restavraciji na hrvaški obali. Ko je natak ar prinesel račun, ga je Janez vprašal: 'Ali lahko plačam z lipami?' Natak ar mu jezno zabrusi: 'Ako češ ti meni u lipama, onda ću ja tebi u šljivama!'"

Srbohrvaška šljiva v pomenu "modrica" je nastala zato, ker je omenjeni sadeč modrikaste barve - kakor tudi oteklina na licu - zato bi jo lahko enačili s slovensko modrico, toda le-ta ni tako komično zaznamovana, zato jo je bolje zamenjati z bulo, ki pa ima za razliko od južnososedske šljive drugačno specifikko. Slovenska ustreznica bula namreč v tem primeru ne priklicuje pomisli na barvo, pač pa asociira okroglo obliko, ne samo v smislu privzetega pomena, marveč tudi izvorno, kar bomo skušali dokazati v tem članku.

Poglejmo, kje vse bi lahko bula pomenila poimenovanje okroglosti. V SSKJ je bula opredeljena kot: 1. oblata oteklina, nabrekliina; 2. (v medicini) skupek izrojenih celic kakega tkiva. Od naših jezikoslovcev je bilo razčlenil Bezljaj, ki z njo v zvezi omenja slovenske besede in izraze kot so: buljek "vranični prisad", izbuljiti oči "bolščati", buliti "napihniti". Z okroglo obliko je povezana tudi čebula, ki je verjetno nastala iz beneško italijanske besede cebolla "čebula", ki bi lahko bila sorodna latinskemu izrazu bulla (razvitemu iz indoevropske osnove *bheu-), o katerem bomo spregovorili kasneje.

Švedska beseda bulle "kruh, zemlja" je podobna poljski bulka z enakim pomenom, čeprav sta proizvoda pripravljena po drugačnem receptu. Rusko se tudi reče bulka, pogosta pa je tudi pomanjševalnica buločka. Poljski etimolog Franciszek Slawski je opozoril na francosko boule "okrogel kruh" in najbrž njeno izpeljanko boulange "pekarstvo". Verjetno je sorodnega izvora tudi litvansko bulve v pomenu "krompir". Latvijsko bulta "puščica" je najbrž sorodno latinskemu sklopu bulla aurea "zlata puščica". Bulla aurea je bil pravzaprav

puščici podoben amulet, ki so ga nosili triumfatorji in dečki iz dobrih rodbin na prsih. Spotoma lahko zaključimo - čeprav to nima nobene zveze z našo bulo - da se je angleško arrow "puščica" posredno razvilo prav iz latinskega pridevnika aureus "zlat", kar je še posebej zanimivo in vredno nove obravnave. Če pobrskamo dalje po latinskem slovarju, najdemo s tem korenem še takšne besede kot so: bulbaceus "gomoljast", bulbosus "gomoljit", bulbus "čebula, gomolj", bulla "mehur, glavica, okrogel okov". Ni mogoče prezreti nemško Ball "žoga, krogla", angleško ter norveško ball, potem nizozemsko in židovsko nemško (jidiš) bal, švedsko boll, dansko bold z enakim pomenom, čeprav je tukaj predpostavljena indoevropska rekonstrukcija iz *bhel- ali *bhol-, iz česar je sledilo morda latinsko pila, upoštevajoč, da se je stari indoevropski aspirant bh deaspiriral v p (pogosto nastane iz bh v romanskih jezikih f, npr. iz indoevropskega *bhrater je nastalo latinsko frater). In če na podlagi zgoraj navedenega latinskega poimenovanja za puščico bulla aurea in latvijskega bulta predpostavimo, da je latinsko pila "žoga", torej tisto, kar ima okroglo obliko, povezano z latinskim poimenovanjem kopja pilus (od tod ni več daleč do germanskih izrazov za puščico, in sicer nemško Pfeil, nizozemsko pijl, švedsko pil), potem lahko sklepamo o prada vni sorodnosti med latinskima besedama bulla (glej zgoraj navedeno zvezo bulla aurea) in pila "žoga". Seveda se ob tem vprašamo, od kod naj bi osnova pil- ali bul- iz nekdanjega pomena za okroglost privzela pomen orožja, bodisi kopja ali puščice. Ena od možnih razlag je ta, da so že pred našim štetjem obstajala kopja in puščice z okroglimi konicami, zavita v platno in namočena v smolo, s katerimi so lahko zažigali nasprotnikove utrdbe. Odpre se tudi pogled iz indoevropske v altajsko jezikovno skupino, in sicer se splača pomisliti na osmansko turški izraz za orožje z debelo, okroglo konico bozdoyan "buzdovan". Dalje se je iz latinskega pila razvilo izposojeno poljsko pilka, špansko pelota "žoga" (toda francosko balle, portugalsko bola, italijansko palla). Zanimivo, da še nihče od etimologov ni prišel do razlage celega fonda besed z osnovo lep-lop- s pomočjo metateze *pal- > lop-, iz česar bi bilo možno srbohrvaško lopta in tudi izposojeno madžarsko labda "žoga".

Sklepano pa je bilo na pomenskost teh indoevropskih osnov v smislu, da poimenujejo ploščate predmete, npr. lopata (Skok).

Veliko je tudi izrazov, ki so sporni, vendar jih je zato, ker pomenijo določeno okroglost, smiselno pregledati. Sumljivo je nemško Busen "prsi", rekonstruirano iz indoevropske *bhu-. Bezljaj je slovenski glagol buliti v pomenu "napihniti" rekonstruiral s pomočjo *bheu-, kar bi bilo možno tudi za nemško Busen. Angleško bubs "joški" in bubble "balon, mehur" je verjetno posredna modifikacija iz že omenjene latinske besede bulbus.

Dokazov, da naj bi indoevropski koreni *bhel-, *bhol-, *bheu-, *bhu- pomenili okroglo obliko je torej veliko. Prvotna osnova je bila prav gotovo *bheu-, v kateri je prišlo do monoftongizacije diftonga eu in deaspiracije bh. To pa ni bilo enotno v vseh jezikih, zato se je ponekod razvil ta ali oni segment, ki je razviden še danes in značilen za določeno jezikovno skupino. Nekoliko vprašljivejši je obstoj "okroglih" korenov *bhel- in *bhol-, saj bi po enaki logiki lahko obstajal koren *bhul-. Te tri osnove so torej kasnejšega porekla in so morale izpričevati okroglo obliko že pred razvojem medpanskega -l-. Od kod neposredno izhaja slovenska beseda bula (najverjetneje iz starovisokonemškega izraza bulla) ni toliko zanimivo, kolikor je zanimivo odkritje o pomenu okroglosti starih indoevropskih korenov.

Upam, da sem tako odgovoril na vaše vprašanje, draga Bartolomeja. In če vas še kaj zanima, kar na dan z besedo. Pa lep pozdrav, ali kot bi rekli starodavni finski škrtarje mumintrolji: "Zvis vajs!"

Izboljšajte postavo. Zmanjšajte maščobne obloge. štud. popusti, tel. 342 126

PSIHOLOG MIRAN ODGOVARJA

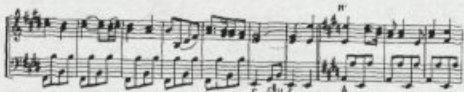

Prav malo je verjetno, da bo moje pismo prinesla gospa pismonoša Zdenka na tvoje zdajšnje domovanje, ki je v nebesih, vica ali peklu. Prav malo upanja je za mojo dušo, ki ji tako smrdi iz ust. Smrdi, kot nikomur ne tako. Smrdi, ko v kavarni pijem vročo čokolado in opazujem, kako lastovke letijo na jug, smrdi, ko si grem v trgovino kupit kislega zelja in kisle repe, katera tako rada jem ob mrzlih zimskih jutrih, ko bralec bere jutranja poročila na slovenskem nacionalnem radiu, smrdi ob sivih, temačnih popoldnevih, ko si nadenem vrtnarske škornje in gazim svojo rodno grudo. Smrdi, smrdi. Smrdi bolj kot smetišče v Tenetišah, bolj kot Sulejman Alajnovič, Erik Schwebich, Srečo Eširbegič, Zdravko Žukič, Nebojša Diždič, Salvatore Kordehatti, Jack Macpinchess. Več prijateljic me je že opozorilo, da iz mojih ust ni moč zavonjati dišečega kadila. Partnerji se me izogibajo. Le sanjam lahko o kakšnem mazohistu, ki bi se rad trpinčil z mojo vonjavo.

Pa ko izvedela bi vsaj za vzrok te nesreče moje, križa, ki muči me iz dneva v dan. Ker življenje moje je ena sama smrdljiva sapa. Cigarete niso krive, ker moja roka še ni prišla za rumeni filter in ga posadila med razpokane ustnice mojega obraza, niti zobje, ki zdravi stojijo kot vojaki v tujski legiji na čeljusti materinega otroka. Kako le ne bi bili zdravi, ko pa negovani s s kremami, zobnimi pastami, zobno ščetko in zobno nitko! Zobje moji se svetijo kot balanca očiščenega kolesa. Stara teta mi je rekla, da je morda kriva obloga, ki naj bi se mi delala na jeziku. Povej brž in sporoči po gospe pismonoši svoj odgovor, ki ga že željno pričakujem.

Erika, 23 let

1/3 Psihologa Mirana - Nebeškega (Opozorilo: Ker je bilo veliko navdušenje nad psihologovo smrtjo onstran fitzičnega sveta in so se vsi trije predsedniki celin, se pravi Nebes, Vic in Pekla prizadevali za psihologovo dušo, se je psihologova duša raztrgala na tri dele, en del je ostal v nebesih, drugi v vica, tretji v peklu. Tako bo vsaka tretjina odgovarjala posebej, rešitev problema bo sestavljena iz vseh treh odgovorov skupaj.):

1/3 Psihologa Mirana - iz Vic: Draga Erika, hvala ti za pismo, kajti tu v vica se na vso moč dolgočasim. Knjižnica je založena le z vezanimi letniki trboveljskega gasilskega glasila, s katerimi mučijo nas, uboge grešnike, da bi zadostili za storjene zavestne nepravilnosti v fizičnem življenju. Videoteka je prav tako preveč prazna. V njej najdeš zgolj 5432 nadaljevanj Santa Barbare. Avdio kasete so le tri: Heidi, Zlatko Dobrič in ansambel Mira Klinca. Zatorej se ti še enkrat

toplo zahvalim za prejeto sporočilce, ki mi že nekaj dni krajša deževne dneve v Vica.

V pismu mi razodevaš vso svojo toplo dušo in vso tvojo smrdljivo burjo in me prosiš, da ti povem skrivno besedo v tvoje štrleče uho, ki bo v trenutku razrešila tvoj problem. A to je težko, težko je izreči pravo besedo v pravem trenutku in presneto nevarno, ker se v trenutku lahko vmeša v besedo fonem, ki ga sploh nisi pričakoval; ta ti potem povzroči ogromno preglavic, saj izgubljen zaradi nesreče, ki se ti je zgodila, ne upaš več dati v usta niti grizljaj z viki krema (O Viki Krema, kje so tisti časi, ko sva skupaj hodila po parku in si mi dejala, da se obnašam kot Slovar slovenskega knjižnega jezika!). Nikoli več srečen, niti ne sit, hodiš naokoli neobrit, ker beseda, ki izrečena je bila v uho, polnem ušesnega masla, ni bila prava in je le še povečala smrdljivi utrip tvojih ust.

Pa vseeno bom prejel gospo korajžo za roko in izrekel tisto čarobno besedo, zaradi katere se bo smrdljivi vetrič umaknil iz zobne votline in se razpršil po prostranih poljanah, dolenskih gričevjih in kraških kotanjah. Poslušaj zdaj moj glas, ki vica se v Vica, konglomerat fonemov. Me slišiš? Si ga začula, samostalnika trizložnega, kako je preletel tvoj bobenček in se zasilal v tvoje možgane? Izreci zdaj besedo to trikrat zjutraj, trikrat zvečer in dvakrat pred jedjo in dvakrat po jedi in zdrava boš kot dren ter tekla kakor Brigita Bukovec čez življenjske ovire bivanja človekove biti.

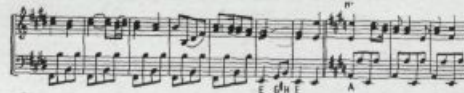
1/3 Psihologa Mirana - peklenskega: Koza stara, če že enkrat opaziš, da ti smrdi iz ust, se vsaj zapri v svojo sobo, da ne bodo drugi ljudje zaradi tebe trpeli. Pa pisem tudi nikar ne pošiljaj, majku ti sunčanu, saj le-ti smrdijo bolj kot najhujše žveplo v peklu. Mislim, malo olike ti res ne bi škodilo, čufta zaparjena. In mene pusti na miru, ker sit sem stalno nekih bab, ki nekaj hočejo od mene. Ne bi rekel, ko bi mi kdo kdaj podaril, to bi že vzel, ampak da moram stalno delati neke zastojarske usluge še sedaj, ko sem že fizično mrtev in gnijem v peklu od smrdljivega žvepla, trdo kuhanih jajc in pirhov. Lucifer stalno hoče igrati šah z menoj, da me lahko premaga in se potem objestno smeje, majku mu etiketiranu, meni v fris. Mussolini stalno zлага neke epigrame, bračič smrdokavski, in se norčuje iz mene, Adolf Hitler hoče, da hodim v nedeljsko šolo, kjer me kliče Eva Braun (če mene vprašate se mu je čisto odrolalo). A veš, paprika zafrustrirana, dosti mi je vsega, zajček nosljačasti, pustite me na miru, naj trpim do konca svoje večnosti.

Odšla bom še to noč. Zbrala bom pogum, da pustim vse za seboj. Moj prijatelj se gotovo ne bo spremenil. Ne bom več prišla nazaj. Njegova usta vse bolj trda so, kadar on poljubi me. Stalno je kaj kritiziral. Ozrla se ne bom. Pogosto je spreminjal svoje mnenje in bil nezadovoljen z

vsem. Prepozno jutri bo za slovo. Moje roke vse bolj hladne so, kadar se dotaknem te. Z mano si začel ravnati kot s kosom pohištva. Čutim, da minil je najin čas. Enostavno mi nič več ne pomeni. Dolgo sva iskala se. Ne verjamem, da je ponoven začetek stikov sploh smiseln. Nekje na poti je zbledel ves čar. Zadnjih nekaj mesecev se sploh nisi umival. Smrdelo ti je izpod pazduh. Ne morem več tako naprej. Nisi dvigoval pokrova na stranišču in si pokrov večkrat omočil z urinom. Ne razbija več srca močno, kadar se približaš mi. Nogavice menjaš na tri dni. Ko rečeš, da boš pozen spet, me nič več ne zabolijo. Čutim, da minil je najin čas. Kaj pa vi mislite o tem?

Kljunasta flavta, 23 let

Nebeški Psiholog Miran:

Psiholog Miran iz Vic: Res je, da čas pubertete ni težak le za pubertetnike, temveč tudi za starše. Starši trpijo. Starši piijo. Starši jedo. Starši gredo. Starši enostavno so. In take jih moramo sprejeti. Vse preveč je sovraštva na tem svetu. Ko le ne bi bilo toliko vojn na tem svetu. Prosimo zdaj našega gospoda Koritnika, če bi odprl novo osnovno šolo, na katero smo čakali dobrih 35 let. Lepo je v naši domovini mlad. Upam, da sem kar obširno odgovoril na vaš problem. Oglasite se še kaj. Tule vam pa podarjamo še skromno darilce, ker ste bili vedno tako prijazni do nas. Upam, da nas boste ohranili v lepem spominu.

Peklenski Psiholog Miran: Že star etiopski pregovor pravi Jabolko ne pade daleč od drevesa. Že pred leti sem začutil, da je v njem nekaj tiste krvi, ki je bila prisotna tudi v očetu in materi. Zato premilostljiva gospa Kljunasta flavta, navadna prasica ste. Namesto da bi razumeli determiniranost človeka, ki ne more iz svoje kože, ker ima že prirojen temperament, proti kateremu seveda nikoli ni pomoči, pa gledate zgolj na sebe, na svoj lastni užitek. Je to ljubezen? Ne, to je bolezen, prasica skurjena. Navadna egoistična babura ste, ki izkorišča svoje bližnje, da lahko daje duška svoji sprevrženi naravi.

- Ej, Adolf, a sem jo dobro nahrulil? Kaj? Ne slišim... ja... ne, tega ji ne smem reči... no, dobro, če mi daš škatlo cigaret.

Gospa Kljunasta flavta, oprostite mojemu nesramnemu izrazu, ampak zavoljo izraza bom dobil od Adolfa Hitlerja zavojček cigaret, zato morate razumeti to mojo zapisano besedo kot moj izraz eksistenčne krize: "Jebomiš!"

LIPHAIR®

plus

Brez konzervansov

VELIKI EVROPSKI HIT ZDAJ TUDI V SLOVENIJI

Nov in najvažnejši učinek pri LIPOHAIR-u je učinek liposomov na vaše lasišče. Liposomi so zelo majhni delci. Na osnovi njihove velikosti in membrani podobne strukture hitro prodrejo skozi vrhnjo plast kože do najglobljih plasti, kot so Epidermis, Cutis in Subcutis. LIPOHAIR ne učinkuje samo na vašo kožo temveč tudi v njej – na lasne mešičke in lasne korenine. Liposomi v LIPOHAIR-u so rezultat znanstvenega dela in delujočih substanc, ki aktivirajo rast in spremembo v celicah.

podjetja je možno plačilo na dva čeka.

V kompletu sta dve steklenički po 70 ml s pršilcem, kar zadošča za dvomesečno terapijo. Proizvajalec objavlja uspeh nad 90%, v kolikor LIPOHAIR uporabljate redno vsak dan in nimate korenin popolnoma uničenih!

Želimo vam veliko uspeha in vas lepo pozdravljamo!

Komplet LIPOHAIR vam je na voljo po ceni 297 DEM v tolarški protivrednosti na dan plačila. Ceno določa proizvajalec in je enotna za celo Evropo. Na sedežu

**Naročila vsak dan
od 8.-17. ure.**

**Tel.: 061/159 34 74
061/159 34 77**

Odpravite s problemom izpadanja las!

Spoštovani!

Pri sebi ste opazili prva znamenja tankih, razredčenih las in povečano izpadanje. Razlogi za to so lahko različni. Bolezen, spremembe v hormonski strukturi, prehrabene motnje in stres (ali dednost pri moških), so najpogostejši vzroki za prekomerno izpadanje las.

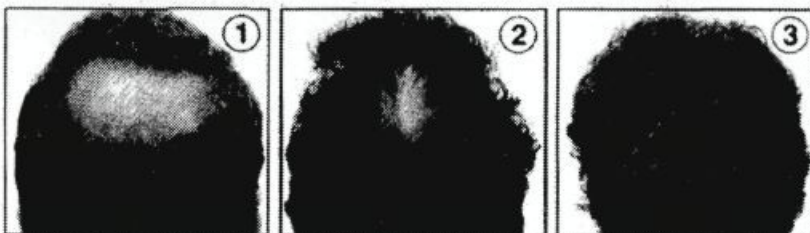
S preprečevanjem je najbolje začeti, ko izpadanje las še ni zelo opazno. Idealna rešitev za vas je liposomski preparat LIPOHAIR. Kot lasje ne zrastejo čez noč, je tudi LIPOHAIR potrebno uporabljati redno nekaj mesecev, zaradi ponovnega aktiviranja oslabljenih lasnih korenin. Prvi rezultati pa so pri večini ljudi vidni že po nekaj tednih.

Liposomski preparat LIPOHAIR se nanaša in nežno vtira v kožo lasišča s konicami

prstov. Za uspeh ni odločilna količina nanešenega preparata, ampak redna in skrbna vsakdanja uporaba. Ena steklenička zadošča za tridesetdnevno uporabo. LIPOHAIR je revolucionarni izdelek na tržišču, ki s pomočjo liposomov kot substance, najprej ustavi izpadanje in in očisti zamašene lasne korenine, v drugi fazi pa ponovno vzpodbudi rast las.

LIPOHAIR je koristen tudi za kožo vašega lasišča. Ob že omenjenih, naj nastejemo še nekaj prednosti:

- povečuje vlažnost kože do 50%
- pozitivni efekti na membranski fluid
- elastičnost in aktiviranje celic
- trajno delovanje zaradi kopičenja v povrhnjici ter počasno sproščanje substanc
- uporaba ne glede na spol in starost

		<p>RED EAGLE ENERGY DRINK TE DVIGNE PRED UPORABO SE POSVETUJTE S SVOJIM PILOTOM!</p>	

BLEFER - 13.
ZODIAKOVO
ZNAMENJE

(o problemih neke
mimikrije)

Bleferska poza se je v sodobni urbani džungli izkazala kot eden najučinkovitejših načinov preživetja: enostavna uporaba, dolg rok trajanja, zajamčeni rezultati in obilo zabave so atributi, na račun katerih je blef postal univerzalno orožje za doseganje fantastično dolgega seznama ciljev.

Ko se dandanes kot po patriotski dolžnosti govori o globalni krizi družbe, o krizi vrednot, o stresu, o zatrti volji do smisla..., ko se podolgem in počez prečesava tegobe sive sedanjosti in grozeče bližnje prihodnosti, ko astrologi, alkemisti, psihologi, sociologi, politiki... s kazalci uprtimi nekam

gor v zvezde cinično nasmihaajoče se (LACOSTE) pozivajo k strpnosti, k treznosti, k razumu (morda v skladu s tistim Katzovim zakonom, ki pravi, da bodo ljudje ravnali razumno šele tedaj, ko bodo izčrpane vse druge možnosti), se mlad človek (s še nekosmatim jezikom) vse težje upira skušnjavi, da bi s kako grdo besedo stvari vsaj približno poslal na svoje mesto. Da se o pozitivnih alternativah preneha govoriti, da se jih prične živeti. In ko se mlad človek (z vsaj malo občutka za realnost) v svojem motu ČLOVEK ČLOVEKU TV EKRAN znova in znova sooča s cinizmom družbe, ki ga bo ovrednotila premosorazmerno z dimenzijami njegovega gobca, se mu pravzaprav ni težko poistovetiti z vlogo bleferja - kot eno izmed teh "pozitivnih" alternativ, z vsemi radostmi, častmi in perspektivami, ki jih ta lahko nudi. Sicer pa: argumenti zgodovine so na njegovi strani, argumenti sedanjosti in jutrišnjega dne pa še bolj.

Če se je izraz BLEF (oz. bluff) prvotno uporabljal pri kartanju, kot opis strategije, ko se je igralec delal, da ima dobre karte, čeprav jih v resnici ni imel, se je nato na račun ene zgodovini najzahvalnejših iger njegov pomen tako razširil, da ga z raznimi semantičnimi zemljevidi in tabelami skorajda ne moremo več opredeliti.

Poker, seveda, je spretnost blefa razvil do tolikšne virtuoznosti, da je ta slednjič prerasla v sinonim za način življenja, razmišljanja, preživetja. Ode tej plemeniti in krvavi igri, o modrostih, ki jih skriva v sebi, o usodnosti, ki jo uzakonja, o blaženostih, ki jih doživi igrajoči, so se iz Divjega zahoda hitro razširile po tako imenovanem civiliziranem svetu. (Zakladnica literarnih in predvsem filmskih biserov na to temo bi bil resničen izziv za marsikaterega filmskega / literarnega kritika.) Podoba divjegahodnega pokeraša s kartami v eni roki in s pištolo v drugi je tako postala več kot le simbol nekega časa in nekih krajev, ljudska domišljija je v njej prepoznala življenjski nazor, ki se ni prijel le pri v čisli svoje junaške zgodovine ujetih Američanov, ampak je našel plodna tla za svojo rast in razvoj povsod, kjer se ljudje niso preveč obremenjevali z vonjem in barvo denarja. Poker, resnični poker za denar, je s svojo precizno naravnano simboliko postal

sostvarnik sveta, kot ga poznamo danes: sveta označenih kart in asov v rokavih, sveta bleferjev, ki zmorejo pretentati celo zvezde na nebu.

In ko je ta svet svoje otroke posadil pred televizijo in jih pričel napajati z njenim božjastnim mlekom, se je zgodilo. Življenje je postalo Reklama, sporočilo, ki ga ima človek povedati ljudem, je zgubilo svoj pomen, pomembno je postalo biti najglasnejši, najopaznejši, da slednjič izideš kot zmagovalec iz tega splošnega boja za ljudsko pozornost. Brezštevilne armade psihologov, ekonomistov, pravnikov...

udeleženih v tem boju, pravzaprav že totalni vojni, so dovolj nazoren pokazatelj družbene hladilniške atmosfere in njenega insekticidnega karakterja. In če je po dimu dovoljeno sklepati na ogenj, je bil ta očitno dobro in skrbno podkurjen.

"Bleščeč, bahav videz brez vsebine, slepilo... spretno sleparjenje, speljevanje na led ali zastraševanje... metanje peska v oči..." so razlage besede BLEF, ki jih najdemo po slovarjih in leksikonih. Nujnice v kaos protislovij ukleščene človeške narave torej, proti kateri se še noben imunski sistem ni izkazal za resnično učinkovitega. Najbrž ni naključje, da je prav iz te logike izšlo vohunstvo - druga najstarejša obrt, ki je tekom zgodovine razvilo ene najkompleksnejših mehanizmov doslej - tajne službe, delujoče v imenu navadnim smrtnikom nedoumljivih

interesov, uporabljajoče neposvečenim neopravičljive metode, s krinko na preproste strune preprostih ljudi ubrano brenkajočih moralnih opravičil. Kot najbrž ni naključje, da je bila v tej isti logiki spočeta retorika, ta najbolj umetniška znanost in najbolj znanstvena umetnost, na katere plečih sloni tolikšen del vedenja zahodne civilizacije.

Igranje z ljudsko dovzetnostjo za bleferske trike pa je moralo ves čas upoštevati predvsem to, da ga ljudje ne prepoznajo kot takšnega, zaradi česar je moralo svoje početje kamuflirati v socialno sprejemljivejše oblike oziroma ga vsaj opravičevati z dovolj tehtnimi razlogi, najpogosteje kar z ideali, v katere je stremel auditorij, s sanjami, ki si jih je želel kupiti, s strahovi, ki jih je želel prodati. O teh vprašanih se je na bravurozen način razpisal C. G. Jung: "...Imitatio Christi, to je zahteva po sledenju njegovemu vzoru in postati mu podoben, bi morala slediti razvoju in povzdigovanju lastnega notranjega človeka, toda površni vernik ga, nagnjen h končnim obrazcem, pretvori v zunanji predmet oboževanja, kateri prav zaradi omenjenega spoštovanja ne zmore prodreti v globino duše, s čemer bi jo spremenil v celoto, vredno vzora..."

Ta primer lepo nakazuje, kolikšen je pravzaprav domet blefa, kako učinkovito orožje lahko postane v rokah spretnega uporabnika. In če ljudje ne marajo bleferjev, je potem potrebno paziti le še, da te ne razkrinkajo. Med razkrinkanim bleferjem in mrtvim bleferjem pač ni bistvene razlike. Zato torej moralna opravičila, ki naj skrivajo resnične motive, in katerih moč je tolikšna, kolikor so močne avtoritete, na katere se naslanjajo.

Ena takšnih avtoritet, ki v poslednjem času postaja vse močnejša, ugledna in "in", je psihologija, čeprav kot znanost še mlada in celostno gledano kaotična, toda prav na ta račun tako oprijemljiva v iskanju perspektiv blefa in sodobnejših in mileje zvenceh opravičil za njegovo uporabo. Njen obširni talmud, s pragozdom bolj ali manj nepreverjenih teorij z med seboj neuskajeno in čudovito ohlapno terminologijo, nudi čudovito gojišče za vzgojo novih generacij bleferskih superligašev, zakulisnih programerjev ljudske sugestibilnosti. Da bo volk sit in da bo koza breja, da bo še naprej v tem zajcu tič grmel.

Boštjan Sirknik

BIVANJE KOT ARISTOKRATSKI IN ANARHIČNI PRINCIP

UVOD

V času, ko ni več moderno zastavljati si vprašanj, ki presegajo pragmatični interes, razen ko patetično razgaljamo naše lastne subjektivne travme in ambicije (ki se dogajajo na ravni prostih spisov ali dekliskih dnevnikov), označujoč jih s trpečo eksistenco modernega evropskega človeka in to imenujemo s škandalozno besedo esejistika - tukaj in zdaj se sprašujemo o ljudeh, ki so bili zmožni postaviti svoje meje visoko onkraj (običajnih) mej človekove eksistence in ki so svoje izkustvo zapisali s krvjo svojih misli. Ki so s svoje visoke, suverene, aristokratske pozicije bili vedno znova izpostavljeni nerazumevanju družbe, ki ponavadi ni mogla dlje od posplošujoče površinsko ciničnih refleksij. Globoko v zvezi s takšnim spraševanjem bomo - z analizo misli in delovanja nekaterih izpostavljenih ljudi (raztrosenih od začetka do konca tega našega stoletja), ki jih bomo imenovali kar aristokrate duha - skušali odpreti na nivoju duha tisto radikalno in hkrati zavezujočo točko, v kateri se stikajo (h kateri se stekajo) tako različne misli tako različnih ljudi, s samoumevnim prepričanjem, da so se k tej točki, ki jo bomo imeli za udarjanje ob meje absolutnega, zaganjale velike osebnosti vseh časov, ne glede na svetovno-nazorsko ali poetološko perspektivo.

ARISTOKRATIZEM DUHA

V času t.i. obče priznanih demokratskih načel in enakosti ljudi ne glede na raso, socialni status in provinienço, je tako nezaslišan izraz, kot so aristokratska načela, potrebno najprej natančno določiti. V zvezi z aristokracijo govorimo o aristokratizmu duha, kar seveda ne pomeni, da se gibljemo na družbenem, torej zunanjem in površinsko delujočem nivoju, niti ne na nivoju posameznika, vkolikor in dokler ga določajo (zgori) te površinske - se pravi družbene - silnice. Pač pa potujemo v globlje sfere - sfere duha - ki tako posameznika kot družbo določajo od znotraj in v tej globlji opredeljenosti iščemo suvereno pozicijo, neko radikalno držo, ki opredeljuje in vodi površino našega delovanja - to imenujemo aristokratskost duha. Zadovoljimo se

na začetku z abstraktnimi opredelitvami. Imamo dve sferi: zunanjo in notranjo, pri čemer ima vsaka svoje lastne zakonitosti, merila in vrednote. V zunanji prevladuje težnja po enakosti, toleranci, demokraciji, ekonomiji odnosov, povprečnosti interesov in zadovoljitvi množice, notranja pa, ravno obratno, zahteva neenakost, netoleranco, aristokracijo, presežek odnosov, izjemnost interesov in nezadovoljenost posameznika. V dinamičnem odnosu, se pravi v interakciji med obema poljema, lahko spet precej na splošno rečemo le, da notranje sicer določuje prvega, vendar ni nujno odločujoče. Zato je delovanje družbe (še vedno?!), površinsko in osebna identifikacija večine v glavnem poteka preko tega zunanjega nivoja.

Spust ali zdrs na drug nivo so zaznali različni radikalni misleci, aristokrati duha. Naj, po svojem svobodnem (afinitetnem) izboru navedem samo nekatere. Simone Weil pravi: "Dve sili obvladujeta svet: lahkost in teža" (GG, 1). Če enote sil spremenimo v enote polja in pri tem odmislimo subjektivno in objektivno rabo kategorij zunanje in notranje, pridemo do dvojne ploskovitosti: na eni vlada težnost (zakoni zunanjega sveta, družbe, ekonomike, svet senc), na drugi pa svetloba milosti (zakoni realnega ali - nepsihološko rečeno - notranjega sveta, svetništva, transgresije, svet-božje-bit). Do notranjega sveta pridemo z dvojnimi sestopanjem ("sestopanje težnosti, vzpenjanje milosti, drugostopenjsko sestopanje milosti"; *ibid.*, 3-4), ki pomeni, preprosto rečeno, sprejemanje realnosti in notranje prenašanje trpljenja onkraj usmiljenja (odrešujoče trpljenje). Ne da bi se - zaenkrat - spuščali v podrobnosti tega spusta, ki sprejema zakone drugačne težnosti (težnost milosti), jasno vidimo, da gre točno za potovanje v sfero duha, ki pri Simone Weil avtomatično zahteva neko radikalno pozicijo - zadržati trpljenje onstran usmiljenja. Nikolaj Berdjajev, ruski mislec, eden najbolj izjemnih ekstremistov duha, je še bolj ekspliciten: imamo emanacijo božanskega in potek (zgodovinske) stvarnosti ali - če spet vzamemo ploskovne kategorije - področje duha in področje zgodovine, absolutno in relativno, božje in svetno, notranje in zunanje. Zunanja (svetna) sfera (relativnosti) ima svoj notranji smisel v duhu

(absolutu), ki je - v svoji skrajni točki - raztrganje, osvobajanje od zunanjih zakonitosti - prehod v milost: "V našem svetu, v našem naravnem in zgodovinskem življenju je možnost čudeža, možna je preobrazba v milosti, možna je osvoboditev od tovara sveta, od bremena zgodovine, možno je trgiranje železnih verig zakonitosti" (FN, 232). Ne da bi se spuščali v naravo in način te čudežne preobrazbe v milosti, ki pomeni ukinjanje železnih okovov zakonitosti, je za nas pomembno spet samo to, da se to dogaja v sferi duha, da gre za spust v sfero duha, prevlado notranjega sveta nad zunanjim, ki spet (na nivoju posameznika) zahteva določeno aristokratsko držo, kjer so merila drugačna kot v zunanjem svetu: "Resnični tip aristokrata je usmerjen k večnosti. V aristokratizmu je božanska ne-pravičnost, božanska narava in samovolja, brez katerih je nemogoče kozmično življenje in nadzemljaka lepota." (*ibid.*, 109) Tudi fanatični filozof erotizma George Bataille opozarja na našo delitev: obstaja svet odraslih, utemeljen na zakonu in ekonomiji odnosov, na akciji-ki-se-žene-za-ciljem, na interesih in koristnosti, svet diskontinuitete v enotnosti življenja, omejen s strukturo samo-zadovoljnega subjekta. Obstaja pa tudi drug svet, ki teži k enotnosti, popolnosti, kontinuiteti in absolutu. To je svet presežka, razmajanega reda, suverene vladavine svobode, ki je dosegljiv kot erotizem (telesa, duha in svetosti), ki je trpljenje (zaradi diskontinuiranosti naše individualne eksistence), a hkrati slast - v tem, da nas približa kontinuiteti, tj. (izgubljeni) enotnosti: s svetom, z drugim, z bogom. Čeprav je težnja k enotnosti, razpuščenosti reda, brez-smiselni, iracionalni (in zato večno nezadovoljeni) prepuščenosti življenju, s stališča sveta odraslih (kjer, vlada red, smisel, cilj, racio, kalkulacija) "samo stališče otroka, samo gola igra", gre pravzaprav v bistvu (s stališča, globljega, notranjega nivoja) za "možnost suverene vladavine", za "vladavino duha" (Berdjajev), ki se žene za nemogočim, skozi nasilje erotizma, ki je na meji smrti, do prav srhljive ugotovitve, ki jo lahko razumemo samo na nivoju aristokratskosti duha: "Lahko se reče, da je erotizem potrjevanje življenja tudi v smrti." (E, 8)

ANARHIZEM SUBJEKTA

Zavedajoč se omenjenih nivojev bi lahko še naštevali mislece, ki so v svoji radikalnosti spolzeli globoko v območje duha. Toda mi gremo naprej: nas sedaj zanima, v kolikšni meri lahko trdota notranje pozicije (pa naj bo to notranja pretresenost ali čista nepremičnost) vpliva na zunanji nivo družbe in njenega individuuma; to je na samo-zavesti utemeljenega posameznika, ki je ves opredeljen v svetu družbenih kriterijev, norm in vrednot. Na subjekt notranje sfere, na aristokrata duha, deluje ta nekritični subjektivizem kot omejujoč ali - v najbolj blagem smislu - nezadovoljujoč. Njegova pozitivna funkcija je torej, da postavlja meje in na ta način omogoča presežke, preboje* ali rušitev teh omejitev (v tem je ves smisel prestopka in zla po Bataillu - gre enostavno za nujno preseganje omejitev). Iz tega lahko na hitro izvedemo nek zelo preprost zaključek: da je v odnosu zunanje - notranje subjekt sam sebi omejujoč. Ko ravna v navideznem nasprotju s samim seboj, ko recimo iz notranjega nagiba zanika zunanje vrednote (ali pa jih na drugem mestu radikalizira), pravzaprav deluje iz samega sebe, ali povedano drugače: ko je (npr. iz moralnega stališča) najbolj obsojanja ali pomilovanja vreden, takrat je najbolj on sam. Poglejmo Batailla: "Verjamem, da je človek nujno usmerjen

proti sebi samému in da sebe ne more priznati, ne more sebe popolno ljubiti, če ni predmet obsodbe." (KZ, 36) Ali v zvezi z Nietzschejem: "Gledano iz (zunanje, racionalne, družbene; moj dodatek) perspektive delovanja je Nietzschejevo delo jalovo - med tistimi, ki jih je nemogoče obraniti - njegovo življenje je zgrešeno življenje, a prav tako tudi življenje tistega, ki skuša udejaniti njegove spise." (ON, 36) Simone Weil to Bataillevo misel samo do skrajnosti radikalizira: "Dokler čutim ničnost sebe, skozi mene ljubi Bog samega sebe." (GG, 30) Šele ko so naša dejanja iz zunanje perspektive nična, šele ko delujemo popolnoma iz trde notranje pozicije duha, dosežemo milost, da smo priznani od Boga. Notranji princip od nas nujno zahteva destrukcijo (zunanjega) subjekta (samo-zavestno-delujočega). S tega stališča je princip notranjega delovanja v odnosu do zunanjega izrazito anarhističen princip.

ZAKLJUČEK

Namen tega kratkega razmišljanja je bil samo razmejitev različnih nivojev mišljenja in delovanja. Ta razmejitev pa seveda ne izključuje koeksistence teh nivojev v življenju, pač pa opozarja predvsem na to, da mešanje teh nivojev (zelo abstraktno označenih kot notranji in zunanji) lahko privede do nezaželenih ali celo usodnih nesporazumov, zlasti če jih

vrednotimo s stališča racionalne etike. Po drugi strani pa hoče zgoraj povedano utemeljiti etiko ravno v radikalni drži notranjega principa, ki je v odnosu do racionalne etike aristokratski in anarhističen, ter ravno zaradi tega tvega iz njene pozicije obsodbo ne-etičnosti. Pri tem pa neetičnost ne pomeni zločinsko delovanje na družbenem nivoju, ki mora biti s stališča racionalne etike strogo sankcionirano. Prav tako kot etično ne pomeni neškodljiv konformizem obče določljivo dobrega. Ravno z vzpostavitvijo različnih ravnih smo skušali odpraviti nevarnost takšnega mešanja. Etično v globljem, iracionalnem, notranjem smislu smo skušali opredeliti kot držo v njenem zavezujočem smislu, ki tudi na zunanji sferi ne odstopa od svojega notranjega principa. Ne glede na cilj in vsebino takšnega notranjega delovanja je vsako tovrstno pričevanje iskanje absoluta in večnosti v relativnem in minljivem svetu. Je tista točka, ki pomeni zaganjanje v meje absoluta, kar je navsezadnje edini smisel našega ubogega življenja.

Vid Sagadin

LITERATURA

1. George Bataille: O Ničeju
2. George Bataille: Erotizam
3. George Bataille: Zgodba o očesu, Nova revija 1995
4. Nikolaj Berdjajev: Filozofija nejednakosti
5. Simone Weil: Grace and gravity

NOVA "DUHOVNOST"

O DUHU?
O DUHOVIH?
O DUHOVNIKIH?
Z AENKRAT NIČ OD
NAŠTETEGA.

Razlikujmo med obliko in vsebino. Oblika daje okvir, vsebina smisel. Vsebina je torej tisto pravo. Oblike se lahko priuči skoraj vsakdo, z vsebino je seveda drugače, ona ustvarja vrednostno razliko. V našem primeru je "duhovnost" oblika. Kaj pa vsebina? Za začetek naj bo rečeno samo, da se je ni mogoče naučiti.

Kakšna je oblika "duhovnosti"? Predvsem naučljiva. Tudi zato je danes tako priljubljena. V naučljive tehnike spadajo npr. načela nekonfliktnega reševanja sporov, reševanja notranjih sporov, tehnike doseganja notranjega miru z meditacijo in podobnim, uporaba temu primerne besednjaka, prehrane, glasbe, oblačil, materialov in tako naprej.

Kakšna bi lahko bila vsebina "duhovnosti"? Kot že rečeno, predvsem nenaučljiva in neizrekljiva. Tudi zato je izraz "duhovnost" ves čas pisan pod narekovaji. Zamišljanje vsebine nas najprej popelje do kritične prevetritve pridevnika "nova". Če se je lahko današnja "duhovnost" poimenovala kot nova, se to lahko nanaša samo na njeno časovno vmeščenost, nikakor na idejno izvirnost. Njena izvirnost je drugje. Vendar o tem pozneje.

N o v a "duhovnost" je združila dosežke srednjeveškega antropocentrizma, razumi razsvetljenstva oziroma humanizma, vseh vrst filozofij, predvsem pa estetike, ki jo danes imenujejo celostnost ali holizem, in kulturalizma, če pod slednjim izrazom pojmujejo formalizacijo urbanega načina življenja oziroma prevajanje načel sekularizirane

države v vsakdanje življenje posameznika. Slednje je blizu Durkheimovemu pojmu organske solidarnosti.

Obstaja še drugo polje vsebinskih referenc "duhovnosti", ki je religiozne narave. Gre za sklicevanje na tradicijo in eklekticizem vseh mogočih religioznih sistemov, od krščanstva do budizma, preko raznih amanističnih praks, pač po

izrekljiva, celo zapisljiva ali bognedaj(?) upodobljiva. Zato duhovnost v narekovajih. Svoičas je zagato z Resnico lepo popisal mojster Hegel. Opozarjam na veliki r v peti besedi prejšnjega stavka, kar pomeni, da govorimo o absolutni, večni, TISTI resnici, resnici, ki vsebuje vse odgovore ali pač TISTI odgovor, "wie es Ihnen gefaelt". Hegel je napisal (!), da Resnice ni, da obstaja samo njeno večno iskanje. Da je pot cilj in da je cilj pot sama. Stoletje in pol kasneje je Audi

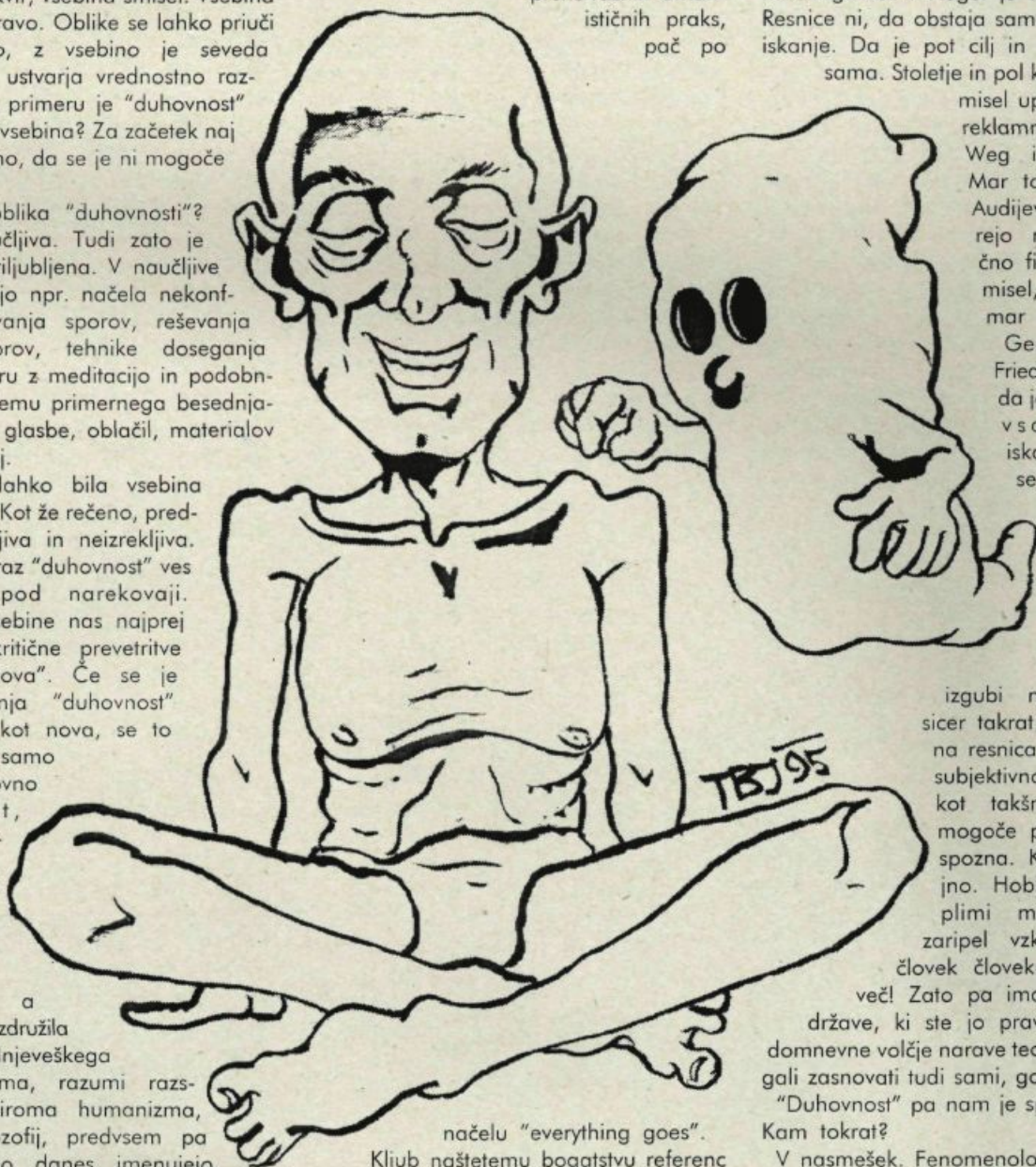
misel uporabil za svoj reklamni slogan: "Der Weg ist das Ziel". Mar to pomeni, da Audijski inženirji berejo nemško klasično filozofijo? Lepa misel, če je tako, mar ne?

Georg Wilhelm Friedrich torej pravi, da je resnica samo vsa kodnevno iskanje resnice, ki se povrh vsega izkaže za (samo) subjektivno resnico. Mogoče pa "duhovnost" za hip le

izgubi narekovaje in sicer takrat, ko subjektivna resnica trči ob drugo subjektivno resnico in jo kot takšno prepozna, mogoče prizna ali celo spozna. Kar pa ni nujno. Hobbes bi ob tej plimi metafizike ves zaripel vzkliknil, da je človek človeku volk in nič več! Zato pa imamo institucijo države, ki ste jo prav zaradi naše

domnevne volčje narave teoretično pomagali zasnovati tudi sami, gospod Hobbes. "Duhovnost" pa nam je spet pobegnila. Kam tokrat?

V nasmešek. Fenomenologi bi rekli, da je duhovnost (tokrat brez narekovajev) skrita v nasmešku, v obličju drugega, ne pa v napisani ali izrečeni besedi. In budisti bi se jim pritrtilno nasmehnil.

načelu "everything goes".

Kljub naštetemu bogatstvu referenc je tudi tako zaokrožena vsebina šele približek neke "prave" vsebine.

"Prava" vsebina se namreč sploh ne mara prikazati, kaj šele, da bi bila

Opraviti moramo še z dvema premisa-
ma, za katere se zdi, da zelo določata
naravo nove popularne "duhovnosti". Gre
za mišljenje odnosa materialno - nema-
terialno in pogled na "duhovnost" kot na
poslanstvo.

V odnosu materialno - nematerialno
nova "duhovnost" vsekakor prisega na
nematerialno. Kar ob koncu ateističnih
materialnih ideologij (ali ideologije) in ob
aktualnem, sočloveka izrinjajočem mate-
rialnem kapitalizmu sploh ne škodi.
Materialno preživetje večine zahodnega
sveta je danes zagotovljeno. OK, sedaj se
lahko v miru posvečamo nematerialnemu
ali, kot je nekoč govorila naša srednješolska
učiteljica samoupravljanja s temelji mark-
sizma, proletarec s praznim trebuhom ob
pogledu na sliko ne more kaj dosti uživati.
V zadnjih klopih smo to nemudoma
prevedli v "jebe se želodcu za umetnost"
in še dalje "šibali pank". Poanta je tako
pred nosom, da je že skoraj nevidna -
lahko je srat "duhovnosti" s polno ritjo.
Takole na "pank" zaostrena misel na-
tančno zadene bistvo. Tako kot ljubezen,
ki gre skozi želodec, naj tudi "duhovnost"
opravi poskus z želodcem, in to čim bolj
praznim. Seveda ne mislim na postenje,
temveč na (neprostovoljno) lakoto, prevsem
pa na pomanjkanje materialnega, ki ga
imajo drugi iz okolice v izobilju. Pa bomo
videli, koliko velja, kajti pri kabinetni ali
predavalniški "duhovnosti" je napačna
prav njena sterilnost in neuporabnost v
vsakdanjem življenju, v vsakem trenutku in
vsakem položaju. Njeni "profeti" jo
namreč predavajo kot nekaj, kar je izven
ali nad vsakdanom; v najboljšem primeru
osamljeno visoko v nepreverljivosti metafiz-
ičnega, v najslabšem pa na nivoju
gostilniških nasvetov pivskih vsevednežev.
Srbi imajo za takšno početje imeniten
izraz "olako obečana brzina".

Predvsem pa zlatoustneži pozabljajo na
neizrekljivo naravo "duhovnosti". S tem,
ko jo izpostavijo kot nekaj za vsakogar
dosegljivega, jo izpostavijo kot lastno
entiteto, kot nekaj samostojnega. In stvari
naredijo medvedjo uslugo. "Duhovnost" ni
nekaj izpostavljenega, dualizem duh - telo
je že zdavnaj presežen, "duhovnost" pa
je naša strukturalna, fiziološka danost. Če
zamižimo z enim očesom, lahko rečemo,
da je duh v materiji (ghost in the
machine?). Predsokratiki so temu rekli
hiloizem. Vsekakor pa ne prihaja od
zunaj in ni kar tako pridobljena. Kot
telesno danost jo premoremo vsi - eni
manj, drugi več, tako kot nekateri med
nami lahko tečejo hitreje kot drugi.
Sociolog Simmel "duhovnost" imenuje
"duhovni elementi". Skupni so nam tisti
manj zapleteni, medtem ko je njihova
finost premosorazmerna z njihovo pogost-

nostjo. Zato jo je nemogoče privzeti od
zunaj ali se jo naučiti, kajti nihče ne more
nikomur pokazati poti (Hegel!). "Duhovnost"
je samo otipljiva. Učiti se jo je mogoče
samo na primerih, ki vlečejo. Vsak si
izbere svojega, veljajo pa dejanja in ne
besede. In to je vse.

Najprej naslutena - in nato morebiti na
primerih pridobljena - je "duhovnost" za
končno in nenehno preizkušnjo, postavlje-
na še v vsakdan. Heidegger je vsakdanji
"duhovnosti" pustil možnost v postavljaj, nedavno umrli Deleuz je govoril o enem življenju kot imanenci imanence, katerega je mogoče razumeti kot vseprežemajočo "duhovnost", Balaguer (ustanovitelj Opus Dei, grozovite in militantne katoliške organizacije), je govoril nekaj podobnega, a v zelo drugačni obliki, in sicer o posvečenosti in stiku z bogom skozi vsakdanje delo. Poudarek je na vsakdanjem delu in bogu kot prisposobi za našo "duhovnost", prosim lepo. Kakorkoli, "duhovnosti" torej zahteva vsakodnevno vajo, skrbno nego in nenehno preverjanje lastne obstojnosti.

Ostala je še premisa o poklicanosti k "duhovnosti" ali "duhovnosti" kot poslanstvu, ki nas napelje k misli, da nekdo kliče k njej ali jo naloži kot poslanstvo. Poslanstvo pa je stanje, ki zahteva razlago neke snovi za vsako ceno. Gre torej samo za cesarjeva nova krščanska oblačila. Če je do sedaj vzpostavljen vsaj šibak dogovor, kaj "duhovnost" je, potem moramo ugotoviti, da krščanstvo s takšno "duhovnostjo" ne more imeti povezave. Krščanstvo namreč kot končnega in vrhovnega razsodnika, in s tem nosilca odgovornosti, priznava neko drugo, že po definiciji, nedoumljivo entiteto. Hkrati pa grozljivo dobesedno, v obliki zapovedi in celo prepovedi, izreka lastno "duhovnost". Na tem mestu je pametno pripomniti, da Jezus sam, vsaj kolikor je znano, ni zapisal niti besede, kaj šele, da bi oblikoval kakršenkoli dogmatični nauk. "Duhovni mekdonalds", narejen za površne porabnike v mimohodu. Zato krščanstvo še ne bo tako kmalu propadlo. Mladi Nazarečan se mora obračati v grobu. Tega si ni zaslužil.

Za konec naj pribijem še dve stvari. "Duhovnosti", bolje rečeno njenih zgle-
dov, je bilo zmeraj na pretek. Vendar je
šele možnost globalnih medijev in pretoka
informacij omogočila njen nastanek in
popularizacijo. Zato je izvirna v medijski
navazanosti. In drugič, v obtoku jo je
lahko še tako velika količina, pa se je
kljub temu ne bodo vsi nalezli. Smo samo
ljudje, konec koncev. In začetek začetkov.

Borut Osonkar

ENCIKLOPEDIJA MRTVIH

Gospa M. se prvič sreča s skrivnostno
Enciklopedijo mrtvih na Švedskem, v pozni
večerni uri, sama zaprta med visoke zidove, s
knjigami zatrpane knjižnice. Že bežen pogled
na to mogočno knjigo, osupljivo precizno in
obsežnejšo od vsega, kar si je lahko kdaj
človekov um zamislil, jo je navedal z neznanim
občutkom spoštovanja, občutkom, ki ga ni
nikoli več izgubila. To je bila gotovo strašljiva
in pretresljiva noč. Kot večne sanje. Tega je
že dolgo, morda petnajst ali več let. Oče ji je
takrat umrl, se spomni, le dva slaba meseca
prej. Rak je bil. Ubožec ga je čutil, videl ga
je v svojih slikarijah rož. Skupaj sta rasla. Kako
je vse moj oče razumel, je zašepetala. Ob misli
na to knjigo, mogočnejšo od Tibetanske knjige
mrtvih, preciznejšo od Kabale in resničnejšo od
same Biblije - joj, strah me je misliti na to,
ob tistih izmuzljivih trenutkih še posebej, ko se
zjutraj prebudim ali nehote zadremujem ob
časopisu, ja, takrat mi vedno pride ta misel.
Strah jo je ob misli na ves ta čas, mar ni že
dalj tega, kar je prvič in zadnjič pogledala v
to knjigo? Koliko novih strani!

Osamljena je. Odkar je pustila profesuro in
svoje študente, ki jih je imela nad vse rada, hm,
kako prijetni mladi ljudje so to bili, jo je
prešinila misel, tako rada je delala z njimi. Zdaj
so ji ostali le spomini, nekaj pisem starih
prijateljev in knjige. Knjige. Danilo Kiš. Spet
podoba Enciklopedije mrtvih. Le koliko še? Mar
je že vpisano tudi njeno ime? Zdaj, ko je
obiskala že nekajkrat zdravnika, saj pravijo, da
ni nič hudega, ja, očetu so trdili isto. Odprla
je časopis, se poskušala zamotiti. Vedno najprej
kulturo, ja, vsaj to, le kanec omike. Zastrmi se.
Umrli je Gilles Deleuze. Ne, mar tudi oni?
Stisnila je časopis, pogledala na knjižno polico,
poiskala njegovo Podobo - gibanje. Zdaj je
konec velikega gibanja. Ne, ne more biti.
Samomor. Osamljenost? Poznala ga je, ko je
hodila še v Pariz, skupaj sta opazovala ptice,
najrajši tiste, ki se spuščajo iz visokih napuščev
starih meščanskih hiš. Tako elegantno. Zamah
mladega pičca in umazane stare fasade, z
drobnim zamahom objame krog Pariza. On bo
vpisan v Enciklopedijo mrtvih pod črko D. Utrne
se ji solza. Le nekaj dni pozneje prižge televizor,
čaka na svoj najljubši film iz mladosti, gotovo
ga je gledal tudi Deleuze, ja, ona ga je šla
gledat z očetom. Dayton. Dayton. Majhen
televizor je poln grotesknih obrazov politikov,
sporazum, kakšen sporazum spet neki? Vojna.
Posebno poglavje Enciklopedije mrtvih? Ne,
ona jo je videla. Ni razlik. Heroji in dezertarji,
kaplarji in šivilje, profesorji in natakariji, vsi le
pod svojim imenom. Enciklopedija je neizpro-
sna. Le zgodbe so drugačne, če jih sploh še
lahko kdo prebere. Na tisoče zgodb. Dayton.
Spet nekaj na D. Dvesto tisoč, mar res, tristo
tisoč, več? Smrt! Oče, Deleuze, Dayton... Koliko
novih strani! Poskušala je pozabiti, ne, tega se
ne da pozabiti.

Na okno je sedel pičci, vrabec. In na steni
poleg okna je visela slika smrtne rože. Delo
mrtvega očeta. Enciklopedija mrtvih poroča tudi
o tem.

Dušan Šarotar

NAZAJ V PRETEKLOST IN ŠE DLJE

Če je nostalgija še pred petimi leti veljala za ključno lastnost vsakega libreta v popevkah oziroma šlagerjih, kakor so se te zadeve bolj natančno imenovali, ima danes neprijetno grenak okus. Še posebej zaradi rabe le-tega leksema v besedi jugonostalgija.

Problem, ki se pri tem pojavlja in ki se mi zdi pomemben v razumevanju ne le politične, ampak tudi širše družbene oziroma komunikacijske logike, pa je naslednji. Ne glede na navidezno jasnost obravnavanega pojma, torej jugonostalgije, se mi vendarle zdi, da je njegova vsakdanja uporaba dejansko osnovana na stereotipnem razumevanju pomena, ki ga sam pojem označuje. Takšna osnova še ni nujno pogoj za problematiziranje doslednosti konvencionalizacije. S tega vidika zato ne vidim posebne upravičenosti do ponovnega definiranja tega pojma, denimo na način, kakor smo se tega lotili za nek drug pojem v Temi, časopisu študentov FDV. Jedro paradoksalnosti je v prepletanju oziroma mešanju diskurzivnih distanc, s katerimi je pojem jugonostalgija uveden kot konvencija. In prav zaradi takšnega prepletanja, nedoslednosti ali pa neujemanja, če hočete, distančnih ravni, je diskvalifikatorska konotacija, ki jo pojem vleče za sabo, več kot očitna. Pričujoči zapis je zato samo kratka in brezosebna analiza, s katero želim preseči razpravo o jugonostalgiji na stereotipni ravni, nikakor pa - da ne bo nesporazuma - ne gre za nadaljevanje kakšnih pavšalnih pojasnjevanj, kakršne ponavadi priskrbi diskurz banalne politike.

KAJ JE JUGONOSTALGIJA IN KDO JE JUGONOSTALGIK?

Jugonostalgija je simbol. Jugonostalgik je človek. Jugonostalgija je simbol, ki predstavlja navezanost na našo nekdanjo skupno državo. In jugonostalgik je človek, ki mu kdo reče, da je jugonostalgik. Pa povejte, če ni res tako!

Kar se mene tiče, je takšno ad hoc, stereotipno, površno, "commonsensovsko", da ne rečem politikantsko, torej neumno in pretenciozno opredeljevanje nesprijemljivo, vendar o tem v naslednjih razdelkih. Jugonostalgčnost je namreč po tej logiki oznaka, ki naj bi jo lahko upravičeno

bleknili kakor katerikoli drug pridevnik, in to čisto vsaki stvari, ki ji je imanentno priključena bodisi geografska lega južno od Kolpe bodisi časovni habitus pred letom 1991 ali pa etimološka, kulturna, glasbena, politična, gospodarska in pač še kakšna druga (pomenska) pritiklina. Ker obstaja v kulturni oziroma jezikovni zavesti kot (približna!) konvencija, ki predstavlja navezavo na nekdanjo skupno državo, je zato jugonostalgija simbol, s katerim je predvsem drugim izražen ali pa (komu) pripisan pomen pozitivnega emocionalnega vrednotenja preteklosti, kar je tok časa že odnesel mimo.

Ker se pojem jugonostalgija pojavlja kot stereotip, je njegova uporabna vrednost dejansko zelo majhna. Na vse pretege se lahko, dragi bralec, trudite, da brez sobesedila pojasnite, kaj natančno je v konkretnih primerih mišljeno s tem pojmom, a občutek imam, da je ves napor zaman. Prav nikjer ni namreč opredeljeno, še manj pa razvidno, kaj natančno iz preteklosti posameznik, ki mu je pripisana jugonostalgčnost, emocionalno vrednoti, za čem natančno je takšen posameznik nostalgičen. Še najbolj neracionalno (z vidika precizne in razumljive intersubjektivne komunikacije) pa je dejstvo, da se s pojmom jugonostalgčnost pripisuje pozitivnost celotnega spektra, danes lahko rečemo že kar zgodovinskih dejstev, ne glede na njihovo dejansko komplementarnost ali siceršnjo povezanost s posameznikom, ki je prepoznan kot jugonostalgik. V tem konkretnem smislu, čeprav se sicer ne strinjam povsem z njegovo formulacijo rešitve problema, je najbrž nujno poslušati švicarskega lingvista Sausurja, ki pravi, da je pomen posameznih jezikovnih znakov določljiv samo v kontekstu (beri: v vzajemni odvisnosti) z ostalimi jezikovnimi znaki določenega sporočila.

Do tod še vse v redu, a problem se pojavi, kadar takšno označevanje predstavlja čisto konkretno osebno diskvalifikacijo konkretnega posameznika, ki mu kdo prilepi oznako jugonostalgika.

KAJ POMENI, KADAR

JUGONOSTALGIČNOST STOJI KOT ETIKETA?

Ne da bi se preveč sprenevedali, povsem jasno je, da pojem jugonostalgija kar dvakrat označuje minulo. Prvič zato, ker vključuje besedo nostalgija, pri kateri je povezava s preteklostjo menda jasna, drugič pa zato, ker se predpona jugo navezuje na povsem konkreten političen pomen, katerega uporabno vrednost še lahko najdete kvečjemu v kakšni prestreljeni kanti na smetišču zgodovine.

Če je torej komu rečeno, da je jugonostalgik, je s tem brez dvoma mišljeno, da je zanj sedanost preteklost in da prihodnosti ni. Ne mislim, da ni prihodnosti iz sedanosti, kakršna je, ampak je mišljeno bolj to, da prihodnosti ni za tistega, na katerega je nalepljena takšna etiketa. Ali drugače povedano, reči nekemu, da je jugonostalgik, pomeni prenesti vso njegovo pojavnost po časovnem kontinuumu daleč, daleč nazaj. Tja nekam, v čas njegovega rojstva. Ker gre pri etiketiranju s tem pojmom običajno za osebno diskvalifikacijo in povsem konkretno dokazovanje imanentne nesposobnosti komuniciranja, je prej omenjeno predstavljanje verjetno mišljeno (in tudi razumljeno) kot postavljanje tudi na mesto in ne samo v čas njegovega rojstva. Torej v "pičko materino", kakor bi se to dalo slikovito povedati v katerem od južnoslovanskih jezikov. Načeloma je takšno odrekanje sedanosti povsem običajen političen prijem, nima pa prav velikega smisla razpravljati o moralnosti takšnega početja. Jugonostalgija je torej etiketa človeku, ki bi se ga in tempus presente rad kdo znebil, hkrati pa mu odrekel pravico do prihodnosti.

JE MED TEM, KAR JUGONOSTALGIJA POMENI, IN TEM, KAR JE, KAKŠNA RAZLIKA?

Če je vprašanje o razliki med semantično vrednostjo in pragmatično uporabo, je moj odgovor - različne ni! Po mojem je namreč pragmatična raba edini pravilen kriterij za določanje semantične vrednosti jezikovnih pojmov, saj trdim, da slednja, ker gre v jeziku večinoma za simbole, ni prav nič

drugega kot družbena oziroma kulturna konvencija izbranih (konvencionaliziranih) lastnosti določenega pomena. Enačaj med družbeno konvencijo in semantično vrednostjo določenega pojma, ki ga tu postavljam, pa hkrati pomeni tudi enačaj med semantično vrednostjo in pragmatično (upo)rabo.

Vprašanje je zato treba postaviti z vidika diskurzivne distance do pojma. Najprej naj pojasnim, kaj mislim s temi diskurzivnimi distancami. Po mojem je treba razlikovati več takšnih distanc, na katerih je utemeljena pragmatična raba. Sploh je odločilno - in po Chomskem je ni, kakor si domišljam, bolj revolucionarne trditve v lingvistični filozofiji - da pragmatična raba določene družbene konvencije ne izhaja iz njene dejanske semantične vrednosti (slednja je šele posledica rabe), ampak izhaja iz diskurzivne distance, na kateri je uporaba dejansko zasnovana. V grobem zato razlikujem tri nivoje diskurzivne distance, in sicer so to stereotipna, rezonska in zgodovinska distanca. Dejstvo, da se pojem jugonostalgija v pragmatični uporabi pojavlja kot stereotip, je hkrati tudi osnova močni emocionalni konotaciji, s kakršno tak pojem nastopa. Preseganje takšne ravni, torej postavljanje družbene konvencije na rezonski ravni, pomeni, da se začne proces ločevanja zrnja od plev. Ko se namreč določen pojem pojavlja na tej ravni, je v bistvu Saussurejeva zahteva po nujnosti sobesedila brezpredmetna, ker racionalna oziroma rezonska konvencionalizacija predvideva točno določen pomenski obseg, ki ga lahko pojem opredeljuje. Sploh pa je najbolje postaviti vse skupaj pod preprogo zgodovinske pozabe, "ups distance", od koder je pač emocionalno izražanje do nekega pojma neutemeljeno.

In prav omenjena iracionalnost oziroma emocionalnost, ki se pojavljata na stereotipni ravni diskurzivnega distanciranja, je pogoj za močno čustveno odzivanje na etikete jugonostalgčnosti in podobne. Hecno je, da so po mojem takšne reakcije prav tako stereotipne in prav tako ni videti, kako bi se jih dalo preseči in jih (z istega miselnega nastavka) uporabljati na rezonski ravni.

JE ŠTUDENTARIJA ZARES JUGONOSTALGIČNA, ČE HODI NA BALKAN ŽURE, PREKLINJA V NESLOVENSKEM JEZIKU IN ČE ŠE VEDNO PRIJATELJUJE Z (JUŽNIMI)

NESLOVENCI?

To, s čimer se kakor z zreliimi paradižniki nekdanji državljani bivše Juge obmetavajo danes in kar nosi ime nostalgija, je zato še celo bolj kot samo stereotip kar cenena retorična floskula, ki nima nobene prave zveze s sedanjostjo, s hic et nunc, sploh pa nima zveze s tistimi, ki jih doleti diskvalifikatorska etiketa. Sploh pa nima prave zveze s študentarijo, za katero po večini ne velja, da je bila v polminuli preteklosti zgolj formalno povezana z nekdanjo državno tvorbo. Pri pojmu jugonostalgije gre le za uporaben niz fonemov, s katerim si lahko z zgodovino in lastno preteklostjo popackani omogočijo (/p/osebno) zgodovinsko katarzo. Katarzo na način, da popackajo tudi druge in torej lastno neomadeževanost, dokazujejo ne pred samim sabo, ampak pred družbo, pred psevdokritičnim očesom javnosti. Resnost obtožbe s takšno etiketo je možno (po Saussurejevem predlogu) prepoznati šele iz konteksta, iz soodnosa z ostalimi etiketami, od koder pa je ponavadi nedvoumno jasno, kam ščene molli tace. In na kateri strani

ima umazano ritko!

In študentariji so mnogi metali pod kolena, da je jugonostalgija. Resne študije in raziskave, kakor npr. raziskava dr. Uletove in dr. Miheljaka (Prehodnost mladine) pa so vztrajno kazale ravno na nasprotno stran. Ugotovljale so izrazit nacionalizem (oziroma narodnjaštvo) med mladimi. Toda, ne! Značilnost stereotipa je pač natančno ta, da je hudičevo trdovraten.

MORALISTIČNI - ERGO!

Staroste slovenske intelektualne scene svetujejo, da si mladi svojih glavnic ne razbijamo s problemi, ki so si jih izmislili starejši. Sploh pa ne s poloddaljeno preteklostjo in njenimi težavami. Pri tem sicer pozabljajo, da v družbi nikdar ne obstaja kakšen kirurški rez ali kaj podobnega, ki bi lahko odstranil (kulturno) tradicijo predhodnih generacij, očitno pa jim je še manj jasno, da je zatiskanje oči pred problemom ne samo nemoralno, ampak predvsem neintelektualno početje. Odrekanje smiselnosti razpravljanja, tudi o jugonostalgiji, je hkrati tudi odrekanje pozicije imanentne kritičnosti, s katero se študentarija identificira. Še bolj utopično pa se zdi dejstvo, da je omenjeno odrekanje smiselnosti tudi odrekanje intelektualnega diskurza. In samo kdor je pripravljen na kaj takega, mu je dovoljeno zatisniti si oči pred problemom....

Andrej Pinter

MRTVI TEK GOSPODARSTVA

Osamosvojitve. Prestrukturiranje. Privatizacija doživlja svoj največji razcvet. Kmalu bomo dosegli točko, po kateri bo več kot polovica BDP-ja ustvarjenega v tako željenem in opevanem zasebnem sektorju. In tu se bodo iluzije začele razblinjati.

X-neučinkovitost počasi izginja. Produktivnost v podjetjih prav tako. Organizacijska, izobrazbena in celo tehnološka konkurenčnost narašča. Niti inflacija ni več tisto, kar je nekoč bila (smrk). Priča smo hitremu razvoju finančnega sektorja kot podpornega servisa gospodarstva. Po drugi strani na državni ravni med kazalci uspešnosti šteje predvsem BDP na prebivalca.

Mnogi so prepričani, da tisto, česar ne vidimo, ne obstaja. Zakrivajmo si torej oči še naprej, saj to, ob dejstvu, da nimamo ne čustev ne spomina ali pameti, nič ne boli.

Kot čarobno formulo rešitve vseh naših težav nam ponujajo vključevanje v EU. Nihče nam ne pove, da bo EU, ko se bomo vanjo vključili, (bistveno) drugačna. Manjša bo razlika med njimi in nami. Naš prispevek v proračun EU bo višji od pomoči, ki nam jo bodo nakazovali. Tako bomo dejansko dobili samo 500 do 1000 (ocena avtorja) dobro plačanih delovnih mest za elito. Pozabljam tudi, da z vstopom v EU naša podjetja ne bodo bolj konkurenčna (ne bistveno), vsaj ne takoj. Bolj konkurenčno bo samo okolje, v katerem bodo delovala. Propadel bo sicer samo manjši del podjetij. Nekatera bodo uspešna, preostanek pa bo pred propadom rešil tuj kapital. S tem ne bo prišlo do (izrazitega) povečanja brezposelnosti, se pa bo lastništvo podjetij selilo v tuje roke. Države to ne boli. Njeni privilegiji so določeni z višino BDP-ja. Za državljane pa je bolj pomemben BNP, še posebej če se oba med seboj močno razlikujeta. A kar se Janez nauči, to Janez zna.

V primeru splošnega kolapsa gospodarstva RS bi se naša država v EU popolnoma razkrojila. Posrkali bi nas tisočletni germanško-romanski interesi. Poleg tega je sama vključitev Slovenije v evropsko integracijo zelo verjetno celo protiustavna, saj s(m)o se državljani na referendumu decembra 1990 izrekli za samostojno in neodvisno Slovenijo.

Zgodba o uspehu? Vedno bolj verjamem, ne vem več čigavi, tezi, da so vsi slovenski gospodarski uspehi zgolj posledica napak (slovenske) ekonomske politike. Vsa (naša) nekonsistentnost očitno ni uspela preseči ugodnih vplivov konjunktne na svetovnih trgih in predvsem sprošenege potenciala ob prehodu v nov političnoekonomski sistem. Preživijo pač vedno samo sposobni, ne glede ali smo/bomo vmes ali ne.

Vsak narod ima tako oblast, kot si jo zasluži, ampak še vedno upam, da si bomo nekoč zaslužili oblast, ki bo toliko zaupala vase, da bo svoje koristi povečevala (predvsem) z rastjo skupnega kolača, ne pa samo z rastjo svojega deleža v njem.

Primož Kocuvan

ANTONIO GNOLI DVAJSETO STOLETJE ORGIJA OBLASTI

Giorgia Amgabena je za njegovo zadnjo knjigo inspiriral "homo sacer", nenavadni lik iz rimskega prava, enigmatičen in paradoksalen obenem. Dejstvo, da je človeka moč ubiti, ne da bi pri tem zagrešili umor, dovoljuje celo razmišljanje o genocidu.

Kolikokrat še bomo prisiljeni, da zapišemo besedi "dvajseto stoletje"? Ko gledamo na veliki teater zgodovine z vsemi njegovimi dogodki, osebnostmi, idejami, nam pride na misel, da ga - v primerjavi z našim - ni stoletja, ki bi bilo bolj kontradiktorno, bolj zmedeno, obenem pa bolj željno samoopredelitve. Skratka, to je stoletje, v katerem je človek razklan med beg (toda: kam?) in voljo, da si ustvari hišico in tam mirno preživi tistih malo let, ki mu preostanejo. Je to samo upanje?

Prav gotovo se govorjenje o gojenju upov zdi vsaj tako prepričljivo kot prikazovanje brutalnosti. Katerakoli razprava, ki hoče raziskati zapletene povezave med družbo in politiko, ne bi prinesla nič koristnega, če ne bi resno proučila edine stvari, za katero se ljudje borijo: oblasti.

Ob pregledu Webra in Schmitta, Canettija in Arendtove, Foucaulta in Deborda bi lahko rekli, da se je misel o politiki tega stoletja svojemu predmetu posvetila tako, da je na prvo mesto postavila raziskovanje oblasti. Ni pomembno, ali jo je s tem hotela upravičiti ali ji odvzeti pomen, jo omejiti ali razširiti, obračunati z njo ali jo priznati. Zanimivo je predvsem dejstvo, da so se filozofi spopadli s temo oblasti (nad ljudmi ali institucijami) z zavestjo, da je to vidna in hkrati skrivna točka, h kateri politika oziroma njeno vedenje težita.

Zagotovo ne bi bilo možnosti za nastanek velikih misli o grozljivih izkušnjah totalitarizmov ali o zgolj navidezno banalnejših izkušnjah demokracije mas, če ne bi bilo potrebe po ugotavljanju, kaj jih podpira. Po drugi strani nam ne bi bilo potrebno definirati logike vladanja, če ne bi bilo stalne nuje po konstantnem očitavanju

mesta politike v njenem odnosu do posameznika. V tem stoletju ni nič bolj kočljivega od ideje javne koristi, bolj zmedenega od ločnice med moralo in cinizmom, bolj zahrbtnega od zatona pravice.

Ali je treba verjeti temu, kar vidimo okoli sebe? Verjeti prizorom, polnim krvi in onečaščenja, revščine in etničnega čiščenja, ki jih izkuša naš planet, ne da bi se v našem stoletju izneveril tej praksi? Če smo odgovorili z "da", če nas napada nekakšen občutek nemoči, potem se čas premišljevanja o oblasti in o potrebi njenega redefiniranja še ni popolnoma iztekel. Prav to je v svoji najnovejši knjigi *Homo sacer* (izšla je pri založbi Einaudi) z zelo dobrimi argumenti poskušal doseči Giorgio Angaben.

Angaben, ki v Veroni predava filozofijo in živi v Benetkah, v svojem delu izhaja iz razpravljanja o pomenu vrhovne oblasti v stanju izjeme. Treba se je vprašati, kakšen je razlog za ukvarjanje z izjemo in ne s pravilom, ne s tem, kar se običajno dogaja. V prvi vrsti je to najbrž značilnost filozofije, ki ima paradokse tako rada, da si je iz njih oblikovala oporno točko svojega mišljenja. Sploh pa bomo videli, da je termin stanje izjeme do neke mere zavajajoč. A vrnimo se k veronskemu filozofu. Angaben ni prvi, ki bi govoril o teh stvareh: to je bil pravnik Carl Schmitt, ki je trdil, da je vladar tisti, ki odloča v stanju izjeme.

Schmitt je imel v mislih porazno izkušnjo Weimarja, mesta vrhovne neodločnosti, in kasnejšo izkušnjo nacizma, ki je iz stanja izjeme in iz decizionizma napravil osnovni princip vladanja. Po Schmittu je ideja decizionizma v politiki postala izrabljena fraza, na trenutke celo lastna karikaturna. Angaben na nek način gre preko te popularizirane besede. "Izjema je v moji percepciji oblika posebnega tipa izključitve, saj je tisto, kar je izključeno, hkrati tudi vključeno. Pravilo je ukinjeno, a to ne pomeni, da ne obstaja, da nima nobene zveze z izjemo. Pravzaprav

je moč trditi, da pravilo v svoji ukinitvi velja, kajti če bi prišlo do preproste ukinitve pravila, bi se znova vrnili v kaos."

Vse to se na prvi pogled zdi zelo enigmatično, toda to je včasih cesta v klanec, ki jih filozofija rada ubira. Angaben, ostroumni filozof, govori o "paradoksu vrhovne oblasti". Vladar je hkrati znotraj in izven zakona. Angaben bere Hobbesa na nov način, tako da se oddalji od sodobnih interpretacij: "To, kar Hobbes imenuje naravno stanje, sploh ni predjuridčni kaos, kakor bi lahko trdili po površnem branju, ampak je ravno stanje izjeme oziroma to, kar se pojavi, ko premišljamo o Državi tako, kot da se je razkrojila." Skratka, Hobbes je zgodovinsko gledano prvi, ki ima vladarja za izjemnostni lik. Toda v njegovi knjigi bomo našli še druge like, ki mu sledijo: lopov, pregnanec, begunec, človek v komi, umirajoči, taboriščnik, Žid. Sledi še več o fenomenu *Homo sacer*, nenavadni figuri iz rimskega prava, ki je inspirirala Angabenovo raziskavo. *Homo sacer* je nenavadna figura, ker je enigmatična in paradoksalna: "To je človek, ki ga lahko ubije kdorkoli, ne da bi pri tem zagrešil umor. Vendar *Homo sacer* ne more biti žrtvovan po načinih, ki jih predpisuje ritual. V izjemnosti svetega človeka sem videl neko vrsto uganke o prvotnem liku politika, kar lahko na novo osvetli podobi genocida in holokavsta.

Filozofija ne goji le ljubezni do paradoksov, ampak jih hoče tudi razrešiti. Ko to počenja, se sklicuje, kjer je to le možno, na starogrški svet. Strokovnjaki trdijo, da so naše korenine prav tam. Skozi proučevanje grškega modela kulture in načina, s katerim smo se mi oddaljili od njega, je moč malo bolje razumeti modernega človeka. Angaben se preko enega samega razločka vrne k davnemu pojmovanju življenja. Grki so definirali termin življenje z dvema izrazoma: *zoe* in *bios*.

Angaben pravi: "Prehod iz klasične politike v politiko nove dobe bi lahko razložili tudi kot mešanje bios in zoe, ki so ju Grki razlikovali. Izničenje razlikovanja med bios in zoe je rodilo mnogo posledic, posebej v našem stoletju. Še enkrat prisluhnimo Angabenu: "Foucault je v zadnjih letih svojega življenja svoje raziskave usmeril v nekaj, kar je sam imenoval biopolitika. Proučeval je dejstvo, da se je oblast v svojih računih na prvem mestu zanimala za naravno življenje državljanov. Nenavadno, vendar se je kasneje Foucault v svojih raziskavah osredotočil na modele, v katerih je posameznik ponotranjil svoj odnos z oblastjo, pri tem pa je zanemarjal tiste kalupe, ki so zame osnovna področja razmišljanja o biopolitiki: delovanje modernih totalitarističnih držav in koncentracijskih taborišč, ki so izvirne oblike biopolitike."

Naš diskurz se začneja s "paradoksom oblasti", se pravi z mislijo o vladarju, ki je to, kar je, samo zato, ker odloča v stanju izjeme. Stanje izjeme je v Angabenu misli dobilo obliko absolutnega nerazločevanja med političnim in biološkim življenjem. Takšno nerazločevanje bi naše stoletje dobro prepoznalo v nacizmu in njegovi glavni figuri, Führerju. V njegovem biološkem telesu je bilo utelešeno biopolitično telo nacistične Nemčije, so trdili teoretiki nacizma in celo sam Schmitt: "Njegove besede, njegove kretnje so veljali za zakon." Po Angabenu ni moč razumeti tega, kar se je dogajalo v koncentracijskih taboriščih, če se ne osvetli pravnopolitične strukture, ki stoji za temi pretresljivimi primeri.

"Stvari, ki so se tam dogajale, imamo običajno za nekaj tako absurdnega, tako neizmerno izven tradicionalnega koncepta zločina, da smo jih prenehali obravnavati s pravnopolitične plati. Pravna osnova koncentracijskega taborišča je zavod, ki je obstajal že v pruskem pravu in se imenuje Schutzhaft (dobesedno: pripor) in ki ni nič

drugega kakor zavod izjemnostnega stanja, ki se ga je posluževala weimarska republika med 1919 in 1924 in ki ga nacizem podeduje. Vendar ga podeduje tako, da uvede veliko novost: ukinitvev vseh členov konstitucije, ki zagotavljajo osebne svoboščine, svobodo druženja itd. Stanje izjeme v nacizmu popolnoma sovpaše z normalnim redom. Samo na ta način se da razumeti fenomen kot koncentracijsko taborišče, ki je prostor, kjer izjema postane pravilo."

Tu, kakor so dokazali tudi znanstveni poskusi nemških zdravnikov na človeškem telesu, sama smrt postane političnopravna odločitev. "Konec koncev," pripomne

v vsaj deloma spet prepoznali v naših zmedenih demokracijah, kjer je vedno bolj problematično razlikovati javno od zasebnega.

Skratka, za Angabena obstaja nekakšen stik med diktaturo in demokracijo: "Seveda teh dveh stvari ne gre zgodovinsko mešati, toda: če ne vidimo biopolitičnega terena, golega življenja, ki je skupno dvema tekmečema, bomo težko razumeli to, kar se dogaja ali pa je na tem, da se bo zgodilo." Če naj to povemo z Benjaminom, ki ga

Angaben zna zelo pretanjeno interpretirati, lahko stanja izjeme (ali sami modeli biopolitike) tudi na Zahodu lahko postanejo pravilo. Na to nas ne

opozarja samo dejstvo, da se nekaj podobnega dogaja v bivši Jugoslaviji, ki ji Angaben posveča zelo zanimive strani, ampak tudi emigracija, evtanazija ali manipuliranje z geni-fenomeni, ki se med sabo zelo razlikujejo, a jih je moč vpisati v uradne spise biopolitike.

Res je: vse to lahko zveni zelo abstraktno.

Vendar je

usoda ali pa obsodba filozofije ta, da ima opravka z zapletenimi pojmi. Na tej trditvi pa je še nekaj več. Vsaj v Angabenu primeru obstaja močna analogija med njegovim umevanjem politike, njenega izvora in metafizike. Obedve iščeta nek temelj, nekakšno upravičevanje lastnega obstoja. Med golim življenjem, ki je ob izvoru politične biti, in čisto bitjo, ki je osnova ontologije, je zelo močna vez. Angaben me spomni na tisti Nietzschejev navidezno enigmatični stavek: "O biti nimamo druge predstave od življenja." Ta točka naj bo izhodišče za premišljanje o stoletju, ki se končuje.

*La Repubblica, 27. oktober 1995
prevedla A. Jovanovski*

Angaben, "nam to nenehno odločanje o biološkem življenju, o rasni pripadnosti, o krvi, čeprav so to same nepolitične stvari, razjasni pomen biopolitike." S tem ključem je moč razumeti smisel Heideggerjevega soglašanja z nacizmom. Oba, trdi Angaben in pri tem sledi Levinasovi sugestiji, sta se oprijemala umetnega stanja telesa in se s tem upirala židovsko-krščanski tradiciji, ki telo ločuje od duše.

Kam pelje diskurz, kivešče prepleta filozofijo in politiko, pravo in zgodovino? V situacijo, v kateri se Zahod dandanes zviija v krčih negotovosti, kjer je vedno težje razlikovati, kaj je naravno življenje in kaj je politično življenje. Vžigalno vrstico, ki so jo vgradile totalitaristične izkušnje tega stoletja - o tem je zelo ostro pisala Hannah Arendt - bi lahko

CIVILIZACIJA NA PREIZKUŠNJI

Zadnje čase se znova veliko govori o problematiki narkomanije oz. zvečani zlorabi sredstev s stimulativnim, sprostitvenim in psihadeličnim ali zavest razširjajočim učinkom v Sloveniji. Vendar so razprave v dnevnem časopisju zvečine ustrojene po kopitu "pop" sociologije in psihologije in z dejanskim stanjem nimajo nič skupnega, razen da se morda ujemajo v statističnih podatkih. Bistvena značilnost raznih populističnih zmazkov je predvsem tlačenje vseh prepovedanih snovi z zgoraj navedenimi učinki v isti koš. V svojem razmišljanju si seveda ne bom umišljajal, da zmorem enkrat za vselej opraviti z vsemi nejasnostmi obsežnega problema, temveč se bom dotaknil enega samega, a pomembnega aspekta: primernosti oz. neprimernosti represivne, totalitarne politike represivnih organov države, zaobjete v hotenju, da se droge enkrat za vselej zbršijo z obličja zemlje. "Resnična naivnost stoletja, ki se izteka, je vera, da obstajajo preproste vojaške rešitve za reševanje hudih strukturalnih problemov." (op. 1)

Vseeno si ne drznem razprave podnasloviti Razprava o legalizaciji prepovedanih drog, temveč zgolj razmišljanje o možnosti permisivne in na resničnih potrebah človeka utemeljene politike, zato, ker bi bilo precej čudaško in nesmiselno pričakovati legalizacijo vseh vrst drog z zloglasnim heroinom na čelu. Legalizacija feniciklidina (PCP), ki povzroča psihotične reakcije, nasilno in čudaško vedenje ter stalne možganske okvare, bi bila še bolj čudaška od feniciklidina samega. Podobno bi veljalo še vsaj za "crack". V tem kontekstu pa se zastavlja bistveno vprašanje o legalizaciji derivatov kanabisa. Kanabis je bil inkriminiran v ZDA leta 1938, ker je predstavljal nevarnost naftni, kemični in lesni industriji - zaradi možnosti industrijske predelave rastline - in seveda pridelovalcem tobačnih izdelkov in alkoholnih pijač, kljub temu da je večina uradnih raziskav

zdravnikov domnevne škodljivosti kanabisa in njegove odgovornosti za krvave zločine v črnih getih demantirala in odgovornost pripisala alkoholu.

ZDRUŽENI NARODI IN EVROPSKA SKUPNOST

Združeni narodi so ustanovili že precej

socialno varstvo je bil še leta 1987 mnenja, da je uporaba metadona pri pacientih odvisnih od trdih drog in medikamentov opiatne skupine nedopustna.

Disfunkcionalnost raznih mednarodnih organizacij (recimo Komisije za narkotična sredstva znotraj ECOSOC in WHO pri Združenih narodih ali Skupine Pampidou pri Evropski skupnosti) moremo razbrati iz

raznih dejavnikov. Prvi bi bil zahteva mednarodnega verificiranja in spoštovanja Single convention, liste ilegalnih drog pri ZN, ki ne upošteva razlik med različnimi kulturami. Uporaba drog namreč ni odvisna zgolj od ponudbe črnega trga, kot se rado posplošno razmišlja, temveč tudi od specifičnih kulturnih značilnosti določenega okolja, predvsem v primeru množične uporabe, kot recimo na Zahodu uporaba alkohola.

V muslimanskih deželah tolerirajo derivate kanabisa, medtem ko je alkohol v glavnem striktno prepovedan. Pravzaprav se zdi taka odločitev modra in preiščljena, alkohol povzroča hudo odvisnost in spremembe v vedenju, medtem ko tega ne moremo reči za kanabis. Single convention uvršča kanabis ob bok heroinu, medtem ko alkohola niti ni na seznamu. Povedano predstavlja imperialistično vsiljevanje zahodne kulture.

Drugi dejavnik bi bila nedvomno nezmožnost učinkovitega odpora ilegalni trgovini z drogami in njeno dokončno uničenje, ki je bilo še do nedavna bistvena

preokupacija vseh meddržavnih konferenc in projektov. Dodati bo treba tudi polom sklada FNULAD pri ZN za pomoč državam proizvajalkam drog pri zamenjavi ilegalnih kultur z legalnimi. "Final solution" svetovne politike je torej doživel polom. Zaradi tega se več pozornosti v tem času namenja preventivnim, kurativnim in korektivnim projektom, v Sloveniji recimo uporaba heptanona / metadona. Vendar se zdi represija napram ilegalnim organizacijam v današnjem času utemeljena vsaj zaradi tega, ker kot polje korupcije in pranja denarja postajajo že prave

organizacij, odgovornih za iskanje rešitve problema zlorabe drog, termin zloraba uporabljam zlasti zaradi utečenosti, četudi je diskutabilen, meja med uporabo v terapevtske in neterapevtske namene, oziroma rabo in zlorabo, je nadvse zdrsljiva in nejasna, vse prevečkrat pa je tudi služila represivnim organom za pregon zdravnikov, ki so predpisovali opioidne pripravke narkomanom za lajšanje abstinencijskih težav, vendar se to v zadnjem času spreminja na bolje, pri nas tudi z uvajanjem vzdrževalnega metadonskega programa. Zanimivost: Republiški komite za zdravstveno in

države v državi. Legalizacija, nadzorovan promet z drogami in obdavčitev jih gotovo ne bi uničila. Če smo prepričani v to, pozabljamo na prostitucijo, trgovino z orožjem in belim blagom in še marsikaj.

ČRNI TRG IN LEGALIZACIJA

"Mamila so blago, ki ga proizvajajo, prodajajo in uživajo. Vsi ti trije momenti so med seboj prepleteni, in kot se dogaja z vsemi drugimi izdelki, način proizvodnje določa način distribucije in ta potem vpliva tudi na način uporabe in uživanja." (op. 2) Tržni sistem funkcionira podobno običajnemu sistemu akviziterske prodaje. Sistem poglobljajo prodajalci, ki so zvečine tudi sami porabniki in si tako najlažje prislužijo dnevno dozo. Premoženjski kriminal je kljub običajnemu mnenju in veliki zaskrbljenosti javnosti, predvsem za lastno premoženje, izhod v sili. Varnost zagotavlja hierarhična ureditev sistema, posamezen prodajalec prejema informacije in blago zgolj s prvega višjega nivoja. Značilna je intenzivna reklama, večji delež pri tem predstavlja vzpodbujanje določenih specifičnih subkulturnih okoliščin, ki pogojujejo veliko povpraševanje po mamilih, in šele zatem prezentacije samega izdelka.

Zagovorniki legalizacije trdijo, da bi z državnim nadzorom porabe drog uničili večji del nelegalne trgovine in denar namesto za neuspešno vojno uporabili za preventivo in kurativo, tudi vzpodbujanje uporabe bolj varnih drog. Dovoljevanje na eni strani in odvratanje na drugi morebiti res deluje paradoksalno, vendar ne bi bilo nič novega, podobno že zdaj opazimo v primeru nikotina in alkohola. Predvsem pa bi bilo pravično. Politika bi naj bila pragmatična večšina, in če je res taka, se mora bolj ukvarjati s trenutnimi potrebami in težavami ljudi kot zadoščanjem nekih, vsaj zastarelih, če že ne namišljenih krivic iz preteklosti.

Zagovorniki represije pa menijo, da bi sprostitev zakonov zvečala povpraševanje iz dveh razlogov: varnost nabave in znižanje cen, ki zaradi specifične narave črnega trga dosegajo neslutene višine. Cena se na trgu zvišuje predvsem zaradi stopnje nevarnosti razpečevanja. Vendar bi temu morali dodati dve bistveni prednosti legalne trgovine: smrt zaradi droge zvečine ne nastane zaradi droge same, temveč zaradi predoziranja, ki je

posledica nečiste droge, torej nikoli ne moreš vedeti, koliko substance je v zmesi. Velik delež zneso samomor, posledica srhljive družbene pozicije uživalcev prepovedanih drog. Kontrolirana poraba ne sme biti omejena samo na porabo, temveč mora vključevati tudi učenje pravičnih načinov uporabe in prodajo sterilnih injekcijskih igel, zamenjevanje igel je namreč vnebovpijoči razlog širjenja aidsa. Seveda ne smemo zanemariti učenje prve pomoči in možnost nenehne rekovalenscence narkomanov. Več vas bo bržkone zastavilo vprašanje, zakaj nekomu sploh pomagati, zakaj mu ne preprosto onemogočiti, da bi pomoč sploh rabil. A: "Družba obstaja zato, da v okviru danih

zmožnosti pomaga posameznikom realizirati njihove želje in popraviti njihove napake, ne da jih kaznuje in žrtvuje v čast idealov plemena." (op. 3)

Vendar vseeno ni bistveno samo onemogočanje uživanja mamil in gašenje požara, temveč se je treba problema lotiti predvsem pri temeljih, pri strukturalnih problemih, ki pogojujejo uživanje drog -

magistrici,

brezposelnost, mladinska subkultura. "V svetu, ki so ga bogovi zapustili, vero pa je nadomestil zapovedan formalni sistem trditev, ki je za večino ljudi ločen od vsake notranje skušnje njihove resničnosti, je poseganje po "kemičnih nadomestkih vere" neogibno." (op. 4) Iskanje transcendentalne izkušnje ali samopreseganja šestdesetih pa se je izrodilo v nekontrolirano porabo prishičnih stimulansov in pomirjeval.

Vzroke za to bo treba bržčas iskati v trenutni civilizacijski situaciji, vzpostavljanju miselne paradigme časa medijev, ki izpostavljajo perverzno hedonistično hlepenje po popolni trenutni zadostitvi. Brezkompromisnemu sistemu produkcije - porabe, ki sicer nima nobenega posebnega smisla in namena, vendar s pomočjo skrajne fetišizacije življenja vzdržuje ljudi v permanentni napetosti, bo tudi treba dati zadovoljivo mesto.

Bistvene razsežnosti some v Huxleyejem Krasnem novem svetu Igor Pribac komentira takole: "Nesklenjeno elipso želje in transcendence je droga sklenila v krog otroške zahteve in njene zadovoljitve. Infantilizacija je bila popolna." Kdor v tem ne vidi zrcalne slike sodobnega zabavišča s televizijo in umetnostjo na čelu, naj spregleda. Stimulativne substance omogočajo ljudem sodelovati pri tem brezosebne tehnološkem obredju (kokain, red bull, ecstasy), medtem ko so sprostitvene substance odraz nemoči posameznika in zrcalna podoba tega bestiarija. Droge so namreč možen odgovor na izzive posamezne eksistence.

VZDRŽEVALNI METADONSKI PROGRAM

Vzdrževalni metadonski program je oblika substitucijske terapije, v preteklosti so bile take oblike inkriminirane, ker naj bi razdeljevali droge v neterapevtske namene. Delček tega je morda res, pred kratkim je pri nas nadzor nad tem programom prevzela država in ga razdeljujejo samo zdravniki z dovoljenjem, ker se je pred tem metadon nemalokrat znašel na nelegalnem trgu. Vzdrževalni metadonski program poskuša nadomestiti injiciranje heroina z oralno uporabo heptanona, kar omogoča preventivo pred širjenjem aidsa in tudi sicer metadon stabilizira organizem in zaradi navzkrižne tolerance izpodbija evforični učinek heroina in slo po drogi. Kljub raznim nedorečenostim in diskutabilnostim nam program dokazuje, da je možen tudi drugačen odgovor na izziv narkomanije kot križarska vojna. Vzdrževalni metadonski program namreč omogoča uporabniku, da se vrne v normalno življenje in celo službo. Družba se mora navaditi na dejstvo, da bodo nekateri uživali droge do konca življenja, morda zaradi pomanjkanja endorfinov, drogam podobnim snovem, ki jih proizvaja samo človeško telo - čemu, pa menda ne bo treba razpravljati.

Robert Titan Felix

Opombe:

1. Bruce K. Alexander: Alternative vojni proti drogam, Cena prohibicije drog, prispevki z mednarodnega antiprohibicionističnega foruma v Bruslju, prevedla Evelina Umek, Založba Taxus, Ljubljana 1993

2. Amato Lamberti: Kriminalne organizacije - spodbujevalke širjenja mamil, Cena prohibicije drog

3. Fernando Savater: Sociopolitične teze o drogah, Cena prohibicije drog

4. Igor Pribac: Huxleyevi eksperimenti, spremna beseda v knjigi Aldous Huxley: Vrata zaznavanja, Nebesa in pekel, prevedla Alenka Moder - Saje, Studia humanitatis minora, Ljubljana 1993

O (NEDOSLEDNI) KAZENSKI REPRESIJI

Znameniti misleci iz 17. in 18. stoletja so nastanek države in prava razlagali s sklenitvijo "družbene pogodbe". V tej pogodbi posamezniki državi, ki se vanjo združujejo, odstopijo del svojih "pravic" (se odrečejo določenemu načinu ravnanja), zato da bi ta v zameno varovala njihove (preostale) pravice.

V naravnem, predpravnem stanju je človek neomejeno svoboden in njegova edina skrb je preživetje. Naravno stanje je džungla, je kaos, je "vojna vseh zoper vse" (bellum omnium contra omnes), v kateri se vsak bojuje zgolj in izključno za lastno preživetje. Posameznik ima ("pravico do") toliko življenja in dobrin, kolikor si jih lahko pridobi in obdrži, tj. zaščiti pred drugimi. Vsakdo si lahko neomejeno prilašča - kolikor mu pač uspe - karkoli si poželi. Pri tem sme uporabljati vsa sredstva: lahko krade, ropa, ubija in še kaj. V takem stanju ni nobeno ravnanje nemoralno, grdo ali prepovedano, temveč je vsako dejanje dovoljeno in popolnoma legitimno. Ljudje se drug do drugega ne obnašajo prav nič drugače kot se žival do živali (homo homini lupus).

Živeti v takih razmerah je seveda neprijetno, ker je človek v vsakem trenutku v življenjski nevarnosti. Nikoli namreč ne ve, ali ga bo med spanjem nekdo ubil, da bi mu ukradel kožuh in merjasca, ki ga je bil pred tem uplenil. Tako ljudje torej sklenejo "družbeno pogodbo", s katero se odpovejo delu svojih neomejenih "pravic" in jih prenesejo na z isto pogodbo ustanovljeno državo, katere edina funkcija je varovati in zagotavljati njihove (preostale) pravice. Za svojo varnost se odpovejo delu svoje neomejene svobode in se podredijo nekaterim osnovnim pravilom, ki zagotavljajo obstoj skupnosti.

Katerim minimalnim pravicam pa se morajo ustanovitelji države odpovedati oziroma katerim osnovnim pravilom se morajo podrediti, da omogočijo vzpostavitev države, ki bo odpravila pomanjkljivosti naravnega stanja? Odgovor smo že nakazali: odpovedati se morajo samovoljnemu ravnanju, samopomoči. To pomeni, da ne sme nihče posegati v osebno sfero drugega, ne da bi mu bilo

to izrecno dovoljeno.

Država mora torej, če naj sploh govorimo o družbenem stanju in ne vojni vseh proti vsem, preprečiti samovoljno ravnanje in samopomoč državljanov ter zagotoviti nedotakljivost osebne sfere posameznika. Prav to je temelj, ratio obstoja prepovedi, ki jih vsebujejo "klasična" kazniva dejanja, kot so umor, telesna poškodba, posilstvo, tatvina itd. Zato bi lahko rekli, da so kazniva tista ravnanja, ki pomenijo presežek naravnega nad družbenim stanjem, oziroma da do kaznivih dejanj pridemo tako, da

od vojne vseh zoper vse odštejemo družbeno stanje. Iz te perspektive pomeni tako definirano kaznivo dejanje napad na sam nosilni steber družbenega stanja, pomeni kršitev družbene pogodbe, pomeni zanikanje obstoja države, pomeni (vsaj za trenutek) vrnitev v naravno stanje, kjer vlada pravica močnejšega in ne moč pravičnejšega.

Zato, da bi lahko izpolnjevala svojo nalogo, je država monopolizirala fizično prisilo, kar pomeni, da je edini subjekt v družbi, ki jo sme uporabljati. Uporabljati pa jo sme le zato, da zavaruje enake (razglašene) pravice vseh državljanov. Zato se posameznik za varstvo svojih pravic, namesto da bi jih s silo poskusil zagotoviti sam, sme in mora obrniti na državo, ki mu je v ta namen dolžna posoditi svoj prisilni aparat.

"Idealna" družba, v kateri nihče ne krši pravil, ne obstaja in od tod izvira potreba

poiskati učinkovit in primeren način za zagotavljanje spoštovanja pravil in preprečevanje njihovih kršitev. Najučinkovitejši in najtežje uresničljiv vzvod, ki bi ta ideal uresničil, je vzpostaviti čim pravičnejšo družbeno ureditev, v kateri so potrebe ljudi v največji možni meri zadovoljene in v kateri je posledično najmanjša možna mera konfliktov. Gibljemo se torej na področju socialne politike, ki pa ima v resničnosti objektivno omejene možnosti. Ker taki "pozitivni" ukrepi ne zadostujejo, si je družba morala omisliti represijo, to je kaznovanje kršiteljev pravil. Upravičenost in potrebnost kaznovanja kršiteljev pravil utemeljuje več teorij, iz našega vidika pa je najpomembnejša teorija o generalni prevenciji, ki pravi, da kaznujemo kršitelje pravil zato, da si bo vsakdo, ki namerava v bodoče ta pravila prekršiti, premislil.

Za obstoj države je potrebno doseči določeno minimalno stopnjo spoštovanja (osnovnih) družbenih pravil ali mutatis mutandis preprečiti kazniva dejanja. Predpostavljamo lahko, da je za spoštovanje družbenih pravil, kolikor le-ta niso popolnoma ponotrjena, potreben določen obseg kaznovanja njihovih kršiteljev, ker bi v

nasprotnem primeru zaradi njihove imperfektnosti prišlo do ignoriranja teh norm in tako do anarhije (tj. naravnega stanja). Sklepamo, da obstaja nek najmanjši obseg kazenskih sankcij, ki mora biti izrečen, da še dovolj (preventivno) vpliva na člane družbe, da se vzdržijo kaznivih dejanj, in bi vsak manjši obseg ne zadostoval.

Prepričevalni učinek, ki ga ima grožnja s kaznijo na posameznika, naj ne krši družbenih pravil, določata dva dejavnika: višina zagrožene kazni za kršitev pravila in verjetnost, da bo storilec odkrit in obsojen ("matematično upanje"). Če je za tatvino žvečilnega gumija predpisana smrtna kazen, izkušnje pa kažejo, da policija odkrije in sodišča obsodijo le malokaterega storilca, bo kljub temu verjetno le redko kdo poskusil ukrasti žvečilni gumi. Možnost obsodbe na smrt, četudi je le zelo malo verjetna, je le preveč

grozna, da bi poskusili. Lahko si zamislimo nasprotni primer: za vsak milijon dolarjev vrednosti ukradenega predmeta se izreče en dan zaporne kazni, pri čemer policija odkrije in sodišča obsodijo prav vsakega tatu (ne smemo pozabiti, da se v obsodbi storilcu kaznivega dejanja odvzame tudi vsa premoženjska korist, ki jo je z dejanjem pridobil). Tudi v tej situaciji bo le redko kdo kradel, ker bo vedno odkrit in mu bo, ob sicer minimalni kazni, odvzeta vsa pridobljena korist. V praksi se take skrajnosti seveda ne pojavljajo, se pa zato vse življenjske situacije nahajajo točno med obema opisanimi skrajnostima.

Omenjena elementa matematičnega upanja (višina zagrožene kazni in verjetnost, da bo storilec odkrit in obsojen) lahko povežemo z določenimi pravnimi področji. Določanje višine zagrožene kazni za kršitev pravila je namreč vsebina in funkcija (posebnega dela) kazenskega materialnega prava. Verjetnost, da bo storilec odkrit in obsojen, pa je predvsem odvisna od ureditve kazenskega postopka, tj. kazenskega procesnega prava. Obseg izrečenih kazenskih sankcij je torej rezultat kombinacije kazenskega materialnega (zagrožene kazni) in procesnega (verjetnost obsodbe) prava.

Ali obstaja med vsebino kazenskega materialnega in procesnega prava v družbi določena vsebinska soodvisnost oziroma povezava, ali je njujo razmerje zgolj kontingentno? In če ta soodvisnost obstaja, ali jo lahko pojasnimo?

Spustimo se na trdna tla empirije in pogledimo, kako je urejeno področje kazenskega (materialnega in procesnega) prava v praksi. V pravni teoriji se kot največja in najpomembnejša, nasprotujoča si ("idealna") modela kazenskopravne ureditve postavljata evropskokontinentalni na eni in anglosaksonski (ameriški) model na drugi strani. Oba modela sta pogojena s splošno družbeno situacijo v obeh prostorih in zaradi tega razloga tudi ne popolnoma primerljiva. Da bi bila primerljivost čim večja, si kratko oglejmo dva pomembnejša dejavnika, ki nanju vplivata.

Družbeni kontekst, ki vpliva na kazenskopravni sistem, določata predvsem stopnja in značilnosti kriminalitete ter vrednostna izhodišča ljudi v obeh prostorih. Kombinacija obeh določa obseg in način kazenske represije. Nedvomno je za ameriško družbo značilno relativno zelo visoko število kaznivih dejanj, od katerih so posebno pogosta izrazito nasilna

kazniva dejanja, kot so (oboroženi) ropi, roparske tatvine in umori. Na drugi strani je v Evropi število kaznivih dejanj relativno nizko, število nasilnih kaznivih dejanj pa še posebno majhno.

Če primerjamo osnovna vrednostna izhodišča fiktivnega povprečnega Američana in Evropejca, je za prvega značilna izrazita antiavtoritarnost. Ta antiavtoritarnost se morda najbolje izraža v drugem amandmaju k ustavi ZDA, ki ljudem zagotavlja pravico nositi orožje. V tem amandmaju je očitno apriorno nezaupanje v oblast, saj prav posest orožja v končni (skrajni) situaciji omogoča učinkovito, tudi v kontinentalni teoriji toliko proklamirano, pravico do upora proti (nepravični) državi. Isti način mišljenja se kaže tudi na drugih, bolj vsakdanjih in manj dramatičnih področjih življenja (davki, zdravstveno in pokojninsko zavarovanje...). Državni upravi ("administraciji") se poskuša odvzeti čim več pristojnosti, ker je Američan mnenja, da bo svoj denar bolje porabil sam, kot bo to za njega storila država. Nasprotno vlada med prebivalci starega kontinenta mnogo večje zaupanje v dobronamernost in razumnost (nosilcev) oblasti. Za akte in odločitve politične oblasti se v mnogo večji meri predpostavlja, da vsebujejo najboljšo rešitev, medtem ko je za Američana vsak normativni poseg potencialno sumljiv in nepotreben.

Če se vrnemo k pravu ugotovimo, da se v splošnih izhodiščih in dogmatičnih rešitvah splošnega dela kazenskega materialnega prava oba sistema bistveno ne razlikujeta. Seveda obstajajo pri

posameznih institutih razlike (na primer pri sotorilstvu, odmerjanju kazni pri steku, pogojni obsodbi ipd.), vendar iz njih ne bi mogli sklepati na bistvena razhajanja. Razlika, ki jo želimo poudariti, se nahaja v posebnem delu kazenskega materialnega prava, točneje na področju kazenskih sankcij. V nasprotju z Evropo, kjer glede smrtne kazni že dolgo obstaja odločno nasprotujoče, abolicionistično stališče (tudi v nürnberških procesih ni bila izrečena niti ena smrtna kazen), se v številnih zveznih državah ZDA smrtne kazni še vedno izrekajo in tudi izvršujejo. Razlike obstajajo tudi znotraj istih kazenskih sankcij. Tako je dolžina predpisanih in izrečenih kazni v ZDA veliko višja kot v Evropi. To lepo ponazarja sedaj že uzakonjeni predlog predsednika Clintona, ki se ga je, pod očitnim vplivom baseballskega žargona, oprijel vzdevek "three strikes and you're out!" ("tri zgrešene udarce in si izključen!" - kdor izvrši ali poskusi storiti tri nasilna kazniva dejanja se (lahko) obsodi na dosmrtni odvzem prostosti). Na podlagi tega pravila je bil pred kratkim nek dvakrat predkaznovani črnc v Kaliforniji obsojen na dosmrtni zapor, ker je skupini otrok ukradel kosček pizze.

Na področju kazenskega procesnega prava je razlika nekoliko očitnejša. Teorija govori o dveh različnih modelih kazenskega postopka: evropskem mešanem (akuzatorno-inkvizitornem) in anglo-ameriškem (akuzatornem). Proklamirani cilj kontinentalnega postopka, ki temelji, kot izhaja iz imena, na načelih inkvizicije, je ugotoviti

"materialno" resnico o preteklem (kaznivem) dogodku. Iz te perspektive so pravice obdolženca in omejitve postopanja državnih organov videti bolj kot moteče omejitve pri iskanju materialne resnice (kot jo definira kazensko materialno pravo), ki morajo biti zato minimalizirane. Pravila, ki zagotavljajo kontradiktornost (enakovrednost obeh strank, tj. države in osumljenca), so v postopku bolj tuje, ki ovira njegovo učinkovitost, kot pa njegov organski del. Značilno je, da so kršitve procesnih pravil relevantne, kar pomeni, da so razlogi za izpodbijanje sodbe le, če je bila zaradi njih napačno ali nepopolno ugotovljena materialna resnica (ancilarnost kazenskega postopka).

Temeljno vrednostno izhodišče ameriškega kazenskega postopka, ki ga ni težko povezati z že omen-

jeno antiavtoritarnostjo, je pravica vsakogar, da ga država pusti pri miru (right to be left alone), razen če za to motenje ne izkaže zadostnega temelja (to pa je utemeljen sum, da je storil kaznivo dejanje). Država se mora, dokler ne obstaja utemeljen sum, ki ga ugotovi nepristranski sodnik, vzdržati vsakega poseganja v posameznikovo osebno sfero (preiskave, zasegi, prisluškovanja, aretacija...). Namen postopka je zagotoviti spor med obema strankama (tožilcem oz. državo in obdolžencem) pred objektivnim sodnikom oziroma poroto. Ker lahko spor obstaja le med približno enakovrednima strankama, ima vsaka kršitev obtoženčevih pravic (npr. preiskava stanovanja brez naloga, aretacija brez utemeljenega suma in njej sledeče priznanje) za posledico rigorozno procesno sankcioniranje z izključitvijo tako pridobljenih dokazov iz postopka (avtonomna koncepcija kazenskega postopka). To pikolovsko obešanje na procesne pravice lahko privede tudi do komičnih situacij. Tako se je ameriško vrhovno sodišče spopadalo z vprašanjem, kdaj posameznik opusti "pričakovanje zasebnosti" na svojih smeteh in posledično, kdaj lahko policija smeti preišče brez sodnega naloga. Zavzelo je stališče, da ta trenutek ne napoči niti ko določen predmet odvrže v koš za smeti niti ko smeti postavi pred hišo, da jih smetarji

lahko poberejo, temveč šele, ko se njegove smeti pomešajo z ostalimi smetmi, ki so že v smetarskem tovornjaku. Taka razpravljanja sicer dajejo videz larpurlarizma, vendar ne gre pozabiti, da pravice obstajajo zgolj in concreto tudi v smeteh.

To površno in zato nujno arbitrarno primerjavo značilnosti kontinentalne in

anglo-ameriške ureditve kazenskega procesnega in materialnega prava bi lahko povzeli na naslednji način. V evropskem (kazenskem) pravu je ob relativno nizkih zagroženih kaznih uveljavljen pretežno inkvizitorni kazenski postopek, ki za ceno nižje stopnje zaščite temeljnih človekovih pravic (osumljenca) omogoča "učinkovitejši" in lažji pregon storilcev ter hitrejšo obsodbo. Pregon je lažji v primerjavi z okornim kontradiktornim anglo-ameriškim postopkom, kolikor se le-ta osredotoča na varovanje temeljnih človekovih pravic v samem postopku ter implikacij načela pravne države (oziroma vladavine prava) in tako državi pri pregonu storilcev kaznivih dejanj postavlja številnejše in večje omejitve. Zaradi višjih procesnih kavel je obsodba v angloameriškem postopku "težja" in pregon storilcev kaznivih dejanj nujno manj učinkovit. Temu pa na drugi strani stojijo nasproti veliko višje zagrožene kazni, ko je storilec enkrat obsojen.

Matematično bi lahko rekli, da sta kazensko materialno in procesno pravo obratno sorazmerna: kjer je materialno pravo strožje, je postopek bolj liberalen in obratno, če je materialno pravo bolj permissivno, je postopek bolj avtoritaren in represiven.

Na ravni empirične utemeljenosti bi bilo zgornji trditvi mogoče ugovarjati, saj

temelji le na minimalni količini podatkov. To v določeni meri kompenzira dejstvo, da se opira na značilnosti skoraj "idealnih" modelov kazenskopravne ureditve, ki v svoji abstraktnosti vključujejo večje število konkretnih ureditev. Če pa uspemo pokazati, da se ta, empirično sicer šepajoča, ugotovitev tudi sklada s splošnimi, obstoječimi teoretičnimi pojmovanji o državi in pravu, kot smo jih kratko orisali v začetku, to nedvomno močno govori v prid njene pravilnosti.

Omenili smo že, da premajhen obseg izrečenih sankcij ogroža oziroma onemogoča obstoj družbe. Kazenska represija države ima spodnjo mejo, vendar to ne pomeni, da je vsaka večja mera represije ustrezna. Očitno se ne more poljubno večati do neskončnosti, ker bi to onemogočalo normalno življenje in potreben ustvarjalen napredek družbe. Prava umetnost je najti pravo, srednjo mero kazenske represije, ki je za družbo najprimernejša.

Prav ob tej ugotovitvi je mogoče vključiti trditve o obratnem sorazmerju med višino kazenskih sankcij in strogostjo postopka, katerih součinkovanje določa količino v družbi izrečenih sankcij: če so predpisane sankcije v določeni družbi (pre)visoke, je ureditev postopka bolj liberalna in obratno, če so sankcije (pre)nizke, je postopek "strožji". Videti je, da je prav obratno sorazmerje med kazenskim procesnim in materialnim pravom "mehanizem", ki v družbi vzpostavlja razumno, primerno raven kazenske represije.

Težko je trditi, ali je ta "nedoslednost" pri normiranju represije rezultat zakonodajalčevega zavestnega in namernega delovanja ali ne. Sicer pa to ni toliko pomembno, kajti državna represija je le ena in zato se očitno motijo oziroma varajo tiste države, ki trdijo, da morajo biti sankcije čim nižje, ker ob nizkih sankcijah skozi stranska procesna vrata, bolj ali manj opazno, vpeljejo isto državno represijo, od katere se z nizkimi sankcijami navidezno distancirajo. In obratno: ta "nedoslednost" obenem postavlja na laž tudi države z visokimi predpisanimi sankcijami, ker na procesnem področju poznajo "liberalen" postopek, ki deluje kot varnostni ventil pred pretiranim državnim nasiljem.

Državi ne smemo nikoli povsem verjeti, tudi na področju kazenske represije očitno ne.

Petja Toškan

(NE)PRAVIČNE VOJNE

"Vojna je negacija človeka," je dejal Veselin Masleša, pa vendar so vojne zaznamovale vso človeško zgodovino. Način vojevanja se je skozi stoletja spreminjal, toda samo bistvo je ostalo isto. E. Hemingway je dejal: "Vojne delajo, povzročajo in začenjajo samo določena ekonomska nasprotja, vodijo pa jih svinje, ki se hočejo z njimi okoristiti." In imel je prav. Vse vojne se pričnejo, ker ima ena stran nekaj, kar bi rada imela druga. Pojmi kot so svoboda, pravičnost, zgodovinska pravica do lastne države so le krinka za ljudstvo, sredstva namenjena lažjemu manipuliranju z ljudmi.

Vojne so v človeštvu tako globoko zasidrane, da jih dovoljujejo praktično vse pomembnejše svetovne vere (takšne elemente najdemo tudi v tistih, ki veljajo za posebej miroljubne, kot npr. budizem ali hinduizem).

Kot primer lahko uporabimo odlomek iz Bhagavad Gite, v katerem Krišna pravi vojščaku Arjuni, ki ima pomisleke pred borbo, da je njegove nasprotnike že pomoril, Arjuna je le njegovo orodje (Bhagavad Gita 11 : 33).

Toda to še ne pomeni, da vere opravičujejo ubijanje. Bližje resnici smo, če rečemo, da lahko v svetovnih verah najdemo ambivalentnost med dopuščanjem in prepovedjo ubijanja. Oziroma

če smo še natančnejši, vere dopuščajo vojne le kot "pravične vojne". Tako bi se: "Ne ubijaj!" verjetno moral glasiti: "Ne ubijaj brez opravičljivega razloga."

In kaj je opravičljiv (oz. pravičen) razlog. Povsem razumljivo to ni dano v prosto presojo vsakega izmed vernikov. V koranu je pravična vojna definirana v suri 22 (stavka 39 in 40), kjer koran pravi, da se je dovoljeno braniti.

Židje trdijo, da so dovoljene le tri vrste vojne: obvezne, tiste, ki jih zapove bog in diskretne. V prvo kategorijo očitno sodijo obrambne. V drugo sta sodili le vojna, ki jo je Joshua vodil napram sedmim narodom Canaana in vojna proti Amaleku. Za tretjo kategorijo pa med Židi ne obstaja splošen konsenz, vendar običajno velja, da so to preventivne vojne.

Trditev, da je vojna le nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, je še najbližja Sikhom, saj je guru Gobind Singh dejal:

"Ko so se vsi napori za mir pokazali za neuspešne in nobena beseda kot koristna, pravičen je blisk jekla, pravica je potegniti meč."

In kaj vidimo, če pogledamo krščansko vero, ki nam je vseeno najbližja? V samem začetku je bilo krščanstvo popolnoma pacifistična vera, kar je lepo razvidno v besedah Origena (krščanski pisec, 185-254), ki pravi, da kristjani ne uporabljajo več meča in vojne proti drugim narodom, saj so postali sinovi miru zaradi Jezusa, ki je njihov vodja. Vendar je krščanstvo kasneje postalo uradna vera in s tem preobratom je prišlo tudi do preobrata v razumevanju božjih

nevarnost za žrtve med civilisti, mora obstajati upravičen razlog za akcijo. Vojna mora biti tudi proporcionalna prvotno zadanemu zlu.

Toda ali dejansko obstajajo pravične vojne? Osebnostno se strinjam z Voltairom, ki pravi: "Vojna je največji izmed vseh zločinov. Pa vendar ni agresorja, ki ne bi pobarval svojega zločina s pravičnim izgovorom." Do takšnega sklepa lahko pridemo s preprostim premislekom.

Prvič, če dokažemo, da lahko vsaki vojni rečemo, da je pravična, bo to že pomenilo, da je sklop pravična vojna nesmiseln. In drugič, priznamo, da noben človek ali skupnost ni bog (kar verjetno ni potrebno argumentirati). Iz drugega privzetka sledi, da moje mnenje, moj moralni sistem in načela (oz. mnenja družbe) niso nič pomembnejša (prav tako ne morem trditi pravilnejša) kot nekoga drugega (ali drugih družb). Še posebej: razlogi za moja (naša) dejanja so popolnoma enakovredni razlogom drugih za njihova. S tem pa smo že na koncu, saj se nobena vojna ne začne brez razloga (ljudje se ne gredo kar tako pobijati med seboj, ampak imajo za to nek razlog, kot je npr. zatiranje, želja po lastni državi), torej je z njihovega vidika samo dejanje

upravičeno in je njihova vojna pravična. To ne pomeni, da jo kot takšno vidijo tudi ostali, vendar je to nepomembno, saj smo že prej pokazali, da si nihče ne more lastiti superiornosti lastnih moralnih in drugih nagibov. Tako pridemo do sklepa, da so ali vse vojne pravične ali pa nobena.

In kako naj potem gledamo na lastno vojn(ic)o? Težko vprašanje, na katerega si mora odgovoriti vsak sam in naj vam sam odgovorim z mislijo Benjamina Franklina: "Nikoli še ni bilo dobre vojne ali slabega miru."

Marko Samastur

zapovedi in božje vojne

in tako je sveti Tomaž Akvinski v trinajstem stoletju pod vplivom vojn, ki so divjale okoli njega zapisal osnovna vodila, ki morajo biti izpolnjena, da lahko vojna velja za pravično.

Tomaž Akvinski trdi, da vojne ne more začeti ena oseba, ampak jo lahko začne država. Prav tako mora obstajati pravičen razlog za vojno oz., rečeno drugače, krivica mora biti storjena (npr. zasedba ozemlja). Za pravično vojno mora obstajati tudi pravična namera, kot je odstranitev zlega ali dosega miru. Vojna mora biti zadnje možno sredstvo (vse druge možnosti za rešitev situacije morajo biti prej uporabljene). Obstajati mora tudi proporcionalnost v vodenju vojne, kar pomeni, da lahko narod uporabi le toliko sile, kolikor jo je potrebno za dosego miru in nič več. Če je možno, naj bi bile žrtve vojne le vojaki in ne civilisti. Če obstaja

BITKA ZA KARTAGINO

OPERACIJSKI SISTEMI ZA PC

Operacijski sistem predstavlja osnovo za delovanje vsakega računalnika. Za osebni računalnik lahko danes izbiramo med MS-DOS, Okni NT, Okni 95, OS/2, raznimi različicami Unix-a in nekaterimi drugimi, manj pomembnimi operacijskimi sistemi.

DOS OPERATING SYSTEM - DOS

IBM je ob koncu sedemdesetih izdelal svoj prvi PC, za izdelavo operacijskega sistema pa je izbral takrat še malo znani Microsoft. Novi operacijski sistem se je imenoval Disk Operating System ali na kratko DOS. Njegova arhitektura je temeljila na starejšem operacijskem sistemu CP/M, glavne naloge pa so bile kontrola nad diskom (datotečni sistem), krmiljenje pomnilnika in delo z vhodno / izhodnimi enotami.

DOS ima veliko pomanjklivosti: datotečni sistem je pri velikih diskih zaradi omejene količine osnovnih blokov zelo potraten, delovni pomnilnik je omejen na največ 640KB, za različno strojno opremo ni enotnih gonilnikov. Na zaščito pomnilnika, delo z več uporabniki, večjo pravilnost, grafični uporabniški vmesnik in opravila v 32-bitnem načinu pa lahko kar pozabimo. V začetkih PCere je bil DOS zadovoljiv, vendar se je kasneje izkazalo, da zaradi slabe arhitekture ni nadgradljiv. Dandanes se še v glavnem uporablja za starejše programe in za računalniške igre, ki lahko v DOS-u direktno dostopajo do grafične kartice in s tem maksimalno izkoristijo računalnik.

Prednosti DOS-a:

- mala poraba pomnilnika in prostora na disku
- omogočen direkten dostop do vhodno/izhodnih enot

Slabosti:

- počasnost (16 bitna arhitektura)
- omejenost delovnega pomnilnika na 640K
- slab datotečni sistem (prekratka imena, prevelika potrata prostora)
- nenadgradljivost

MICROSOFT WINDOWS

Ko se je DOS sredi osemdesetih zasidral na PC-jih, so se pri IBM-u odločili, da bodo skupaj z Microsoftom izdelali nov operacijski sistem - OS/2. Prva verzija ni bila uspešna, druga pa zaradi Microsoftove dobro premišljene strategije nikoli ni zaslovela. Pri Microsoftu so namreč pol leta pred uradnim izidom nove verzije OS/2 izdali Windows. Okna, kot jim v Sloveniji rečemo, so pomenila konec IBM-a in vzpon Microsofta. Trg, lačen novega operacijskega sistema, je seveda planil na Okna, le-ta pa so takoj pobrala ves sloves svojemu konkurentu. Okna so prinesla grafični uporabniški vmesnik, enotno podporo strojni opremi in podporo za pomnilnik nad 1 MB.

Okna pravzaprav niso operacijski sistem, ker za svoje delovanje potrebujejo DOS, od katerega prevzamejo večino sistemskih funkcij. Zraven že zgoraj omenjenih pa so tukaj še mrežna podpora (Okna za delovne skupine), skupek uporabnih programov (urejevalnik besedil, žepni računalnik, ...) in drugi protokoli. Dobra novost Oken je tudi virtualni pomnilnik, ki nam omogoča, da s pomočjo trdega diska razširimo pomnilnik.

Prednosti Oken 3.11:

- relativno majhna poraba pomnilnika
- virtualni pomnilnik
- mrežna podpora

Slabosti:

- počasnost (16 bitna arhitektura)
- temelji na DOS-u
- omejena večopravnost
- nestabilnost

WINDOWS NT

V začetku devetdesetih je nehala veljati pogodba o sodelovanju med Microsoftom in IBM-om. S koncem te pogodbe se je končalo skupno razvijanje operacijskega sistema OS/2 in medsebojna izmenjava izvirne kode, ki je bila nujna za kompatibilnost z Okni. Microsoft se je odločil za popolno razdružitev in zato začel razvijati nekaj popolnoma drugega.

Druge sile, ki so rinile v prenovitev operacijskega sistema, so prišle iz vod

procesorjev. Velika večina računalnikov je takrat namreč že imela vgrajen procesor i 386 ali pa novejšega, ti pa so omogočali 32-bitno procesiranje in s tem podlago za hitrejšo izvajanje programov.

Novost se je imenovala Windows NT - prva 32-bitna Okna. Podpirajo predkupno večopravnost, delovanje na različnih procesorjih, dolga imena datotek, UNI-Code, itd. Nastala niso pri Microsoftu, pač pa pri DEC-u, v neuspelem projektu za razvoj novega operacijskega sistema. Skupino raziskovalcev so povabili v Microsoft, da so svoje delo tam dokončali in tako naredili danes najbolj stabilen operacijski sistem za osebne računalnike.

Prednosti Oken NT:

- 32 bitna arhitektura
- datotečna sistema NTFS in HPFS (dolga imena, optimalna poraba prostora)
- predkupna večopravnost
- stabilnost
- prenosljivost na druge procesorje
- UNI-Code

Slabost:

- velika poraba pomnilnika
- nepopolna kompatibilnost s 16 bitnimi programi

WINDOWS 95

Okna NT se predvsem zaradi velike porabe pomnilnika in slabe kompatibilnosti z 16 bitnimi programi niso izkazala kot tržni uspeh. Pri Microsoftu so se zaradi tega odločili, da naredijo 32-bitno različico običajnih Oken. Projekt, v začetku imenovan Chicago, je večkrat odstopil od napovedanih terminov. Pri Microsoftu so probleme reševali z začasnimi dodatki za 16-bitna Okna, ki so omogočala podporo 32-bitni arhitekturi in kompatibilnost z Okni NT. Po začasnih rešitvi se je projekt Chicago zaradi izčrpnega testiranja še za leto in pol zavlekel, letos pa so Okna 95 končno zagledala luč sveta. Prednosti Oken 95 so 32-bitna arhitektura, razširjeni datotečni sistem, "vstavi in poženi" (Plug & Play), novi uporabniški vmesnik, predkupna večopravnost, delo z zaščitenim pomnilnikom, ...

Okna 95 zahtevajo najmanj 4 MB pomnilnika, za normalno delo pa je priporočeno 8 do 16 MB. So korak naprej

v mnogih pogledih in so neprimerljivo boljše od DOS-a, hkrati pa večina starih programov v novem okolju deluje brezhibno.

Prednosti Oken 95:

- 32-bitna arhitektura
- predkupna večopravilnost (pre-emptive multitasking)
- zaščita delovnega pomnilnika
- izboljššan datotečni sistem - EFAT (dolga imena)
- kompatibilnost s starimi programi
- vstavi in poženi (Plug & Play)
- podpora za veliko množico različne strojne opreme

Slabosti:

- večja poraba pomnilnika
- 32-bitna arhitektura ni dosledno uporabljena

OS/2

Sredi osemdesetih je IBM skupaj z Microsoftom začel razvoj takrat novega operacijskega sistema OS/2. Razlog za nastanek je bil izkoristiti procesor i386, ki je omogočal predkupno večopravilnost in delo v zaščitenem načinu, hkrati pa ponuditi grafični uporabniški vmesnik. Po izdaji Oken se je spor med IBM-om in Microsoftom še poglobil. Microsoft je s svojim 50 % deležem pri OS/2 IBM-u praktično onemogočal izdelavo konkurenčnega produkta.

Prednosti OS/2 so v njegovi stabilnosti, 32-bitni arhitekturi, veliki hitrosti in varnosti. Kompatibilnost z Okni naj bi omogočala prevzem trga, v praksi pa se je izkazala le kot povečan napor.

OS/2 3.0 ali Warp je najnovejša različica, odlikujeta pa jo predvsem večja hitrost in zmanjšana poraba pomnilnika. OS/2 je vsekakor mnogo boljši od Oken 3.11 in se lahko kosa tudi z Okni 95.

Prednosti OS/2:

- 32 bitna arhitektura
- predkupna večopravilnost (pre-emptive multitasking)
- zaščita delovnega pomnilnika
- izboljššan datotečni sistem - HPFS (dolga imena, boljša izkoriščenost prostora, hitrost)
- večuporabniško delo
- objektno-orientirana arhitektura
- dobra kompatibilnost s 16 bitnimi programi

Slabosti:

- večja poraba pomnilnika

POGLED V PRIHODNOST

Microsoftova strategija temelji na združitvi Oken NT in Oken 95. Razlogi za to so

na eni strani stabilnost in prenosljivost Oken NT, na drugi strani pa novosti Oken 95 ("vstavi in poženi", uporabniški vmesnik, podpora različne strojne opreme). Zaščitni znak "Microsoft Windows 95 Compatible" podeli Microsoft vsem programom, ki brezhibno delujejo tako v Oknih 95 kot tudi v Oknih NT. To je vsekakor velik korak naprej, če samo pomislimo, kako malo programov v resnici izkorišča prednosti Oken NT.

Za razliko od Microsofta ima IBM mnogo slabšo strategijo, kar je tudi razlog za neuspeh njegovega OS/2. Temelj njihove strategije je kompatibilnost z okenskimi programi, kar pa ni lahka zahteva. Kompatibilnost zahteva veliko naporov in porabo razvijalske energije, ki bi jo sicer lahko uporabili za razvoj novih tehnologij. Razlogi za obstoj OS/2 so v obstoječi IBM-ovi prodajni mreži in množici partnerjev po svetu, ki velikim podjetjem svetujejo delo s stabilnim operacijskim sistemom. Med večje uporabnike OS/2 sodijo zavarovalnice in banke, kjer uporabljajo osebne računalnike, ki so preko mreže priključeni na veliki računalnik (običajno IBM-ov AS/400).

V osebnih računalnikih dobiva vedno večjo vlogo tudi UNIX, vendar je njegov delež še relativno majhen v primerjavi z IBM-ovimi in Microsoftovimi operacijskimi sistemi. Uporaba UNIX-a se je iz akademskih krogov razširila v večja podjetja in v osebne računalnike. Zelo popularna različica je brezplačni LINUX, zelo razširjena pa sta tudi SCO-UNIX (Santa Cruz Operations) in Solaris (SunSoft).

Tudi Novell je v bitki za operacijske sisteme želel predstaviti svojega novinca pod imenom NOS. NOS naj bi predstavljal združitev operacijskih sistemov NetWare in UnixWare. Po dolgem razvoju so se projektu odpovedali, NOS pa so prodali podjetju SCO.

Po vsem skupaj pa se lahko vprašamo, zakaj nimamo 64-bitnega operacijskega sistema, ko pa v naših računalnikih že nekaj časa tečejo Pentiumi? Paradoks je popoln, saj v večini teh Pentiumov še vedno tečejo 16-bitni programi. To je (bo) tudi razlog za neuspeh Pentiumovega naslednika, imenovanega Pentium Pro, ki je optimiziran za 32-bitno kodo, pri izvajanju 16-bitne kode pa je pri isti delovni frekvenci celo počasnejši (!!) od Pentiuma!

Operacijski sistemi se vsekakor ne razvijajo tako hitro kot strojna oprema. Procesorji tako ostanejo neizkoriščeni, programi pa zaradi tega počasnejši. Pentium Pro je npr. narejen na RISC arhitekturi, programi, ki bodo izkoriščali prednosti te arhitekture pa bodo narejeni nekaj let (ali desetletij) kasneje.

Marko Krajnc

ROLANJE PO MREŽI

Lycos Inc., najhitrejši stroj na Mreži za iskanje po WWW straneh, je za dobre 3 milijone zelencev kupil Point Communications. Point je znan kot založnik največjega in najuglednejšega on-line vodiča po Internetu, tako da so nagrade, Badges of Excellence, ki jih podeljuje, v cyber svetu zelo cenjene. Mimogrede, po zadnjih statistikah prejme Lycos preko 30 milijonov zahtev za iskanje mesečno, tako da je poleg Playboya eden najbolj obiskanih strežnikov na Internetu. Še naslovi - pajka najdete na <http://www.lycos.com>, Pointov Internet Top 250 pa sliši na <http://www.pointcom.com>.

....

Poslastica za biologe ter nasprotnike vivisekcije - Virtual Frog Project. Na naslovu <http://george.lbl.gov/vfrog> lahko po mili volji secirajo cyberžabo. Domiselno izdelan uporabniški vmesnik omogoča prav hecne posege.

....

Tudi v Sloveniji je vedno več komercialnih ponudnikov Interneta, novembra sta se pojavila dva, Medinet v Mariboru ter Sagitta TIN v Ljubljani. Dobro, ker bo reč za navadne smrtnike (neštudente, neprofesorje, neraziskovalce, brez-zveznike...) cenejša. Slabo, saj se vsi "komercialisti" še vedno drenjajo na dveh, ne prav hitrih linijah v tujino.

...

Bo (končno) na sceno stopil IBM Slovenija? Menda lahko kmalu pričakujemo slovensko vozlišče IGN (IBM Global Network). Cena dostopa? Približno dolar na uro. Ugodno, saj je trenutna cena za surfanje po Internetu pri nas še vedno med 300 in 400 SIT. Na uro, seveda. Ker pa se svet še vedno vrti po načelu there-is-no-such-thing-as-free-lunch, bo poceni Internet na voljo le kupcem IBM-ovega operacijskega sistema OS/2 oz. programskega paketa IBM Internet Connection za Microsoft Windows.

Matjaž Vogel

SPLOŠNA TEORIJA RELATIVNOSTI

Splošna teorija relativnosti (v nadaljevanju STR), ki predstavlja naslednji, najzahtevnejši korak na naši poti v osrčje moderne fizike, je po eni strani posplošenje posebne teorije relativnosti (v nadaljevanju PTR), po drugi strani pa teorija gravitacije, ki nam to osnovno interakcijo razlaga na nov, mnogo bolj fundamentalen način. V njej so prostor, čas in materija neločljivo prepletено tkivo, ki sestavlja naše vesolje.

SPLOŠNO NAČELO RELATIVNOSTI

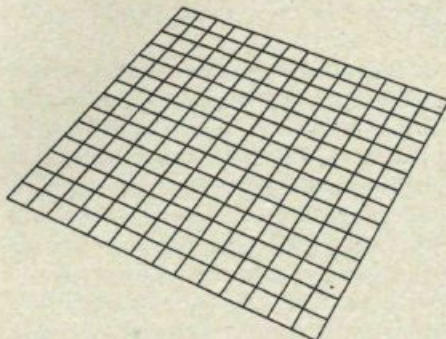
Pri izpeljavi posebne teorije relativnosti (PTR) smo izhajali iz načela, da so vsi nepospešeni opazovalni sistemi za opisovanje fizikalnih zakonov enako primerni in da imajo fizikalni zakoni v vseh teh sistemih enako obliko - to smo imenovali posebno načelo relativnosti. Danes pa si bomo zastavljali vprašanja, ki so bolj pozornemu bralcu prišla na misel že ob PTR: Zakaj so nepospešeni opazovalni sistemi nekaj posebnega? Glede na kaj so ti sistemi nepospešeni? Kaj je realnega v tej lastnosti - nepospešenosti, da je fizika teh opazovalnih sistemov drugačna kot fizika drugih?

S tem vprašanjem se je ukvarjal že Newton. Njemu se je zdel neroden predvsem problem enakomernega kroženja, ki je prosto gibanje. Zakaj bi bili nekateri prosti sistemi primernejši in enakovrednejši od drugih? Newton sam in tudi filozofi, ki so se s tem vprašanjem ukvarjali, so ostali brez odgovora. Ustrezno je na to odgovorila šele STR, ki pa je šla še korak dlje.

Ohrabreni z uspehom posebnega načela relativnosti bomo naredili še en drzen korak naprej - postavili bomo splošno načelo relativnosti: Za opisovanje fizikalnih pojavov je enako primeren vsak opazovalni sistem, pospešen ali nepospešen, v gravitacijskem polju ali zunaj njega. V vsakem opazovalnem sistemu imajo zakoni fizike enako obliko.

Na prvi pogled se nam zdi zadeva brezupna. Da velja načelo relativnosti za nepospešene opazovalne sisteme, je še nekako razumljivo. V mirno, enakomerno vožečem vlaku se stvari obnašajo enako kot na trdnih tleh ob progi. Zdaj pa si predstavljajmo, da vlak silovito zavre. Pri tem potniki in vse stvari doživijo silovit sunek naprej. Kako lahko pričakujemo, da pri takem zaviranju veljajo fizikalni zakoni v isti obliki? Tudi ko smo na vrtiljaku, ki je prav tako nepospešen sistem, se svet okoli nas obnaša čisto drugače kot po navadi (odtod tudi zabava). Kako naj verjamemo, da se nam to samo zdi?

V resnici gibanje opazovalnega sistema ne vpliva na fizikalno realnost. Gibanje predmetov okoli nas je neodvisno od tega, ali mirno stojimo in opazujemo ali pa ob tem delamo še prevale. Toda opis gibanja je od tega močno odvisen. In načelo relativnosti nastopa prav v tej točki in trdi, da so zakoni gibanja za vse

opazovalce enaki in neodvisni od opazovalčevega gibanja. V tej fazi se nam zdi to zelo drzna hipoteza.

GRAVITACIJA

Z zgornjo formulacijo splošnega načela relativnosti smo že nekoliko preseglili naš miselni tok, saj doslej še nismo pojasnili, kakšno zvezo ima z našim problemom gravitacija. Oglejmo si najprej klasično razlago gravitacije, da bomo kasneje lahko razumeli zgoraj uporabljeno zvezo.

Gravitacijska interakcija je ena izmed štirih osnovnih interakcij v naravi. Posebnost gravitacije je, da deluje s privlačno silo na vsa telesa, ne glede na njihove ostale lastnosti. Antigravitacijsko polje, ki ga imajo tako radi nekateri pisici znanstvene fantastike, najdemo le v fikciji. V naravi takšno polje ni mogoče.

Newtonov zakon gravitacije je fenomenološki zakon, ki ga ni bilo mogoče fizikalno utemeljiti in je nastal zgolj na podlagi opazovanj. Veljal je torej za neodvisni, osnovni naravni zakon na istem nivoju kot ostali Newtonovi zakoni. Gravitacijo je pojasnjeval s trenutnim medsebojnim delovanjem delcev na daljavo.

Kasneje se je na podlagi elektrodinamike izoblikovala drugačna razlaga, ki ne predpostavlja za fiziko oporečnega delovanja na daljavo. V tej interpretaciji ustvari masa v prostoru okoli sebe gravitacijsko polje, ki potem deluje na drugo maso s silo. Gravitacijsko polje, ki nastopa v tej interpretaciji, je fizikalno realno, tako kot sta realni električno in magnetno polje.

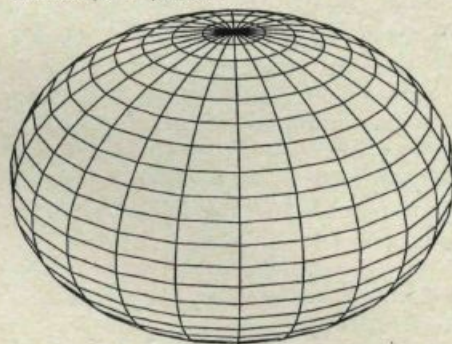
INERCIJSKA IN TEŽNA MASA

Iz Newtonove fizike lahko napovemo obstoj dveh mas, ki sta v splošnem neodvisni druga od druge. Masa, ki nastopa v drugem Newtonovem zakonu kot sorazmernostni koeficient med silo in pospeškom, je t.i. inercialna masa in predstavlja merilo, kako močno se telo upira pospeševanju. Na drugi strani pa težna masa, ki nastopa v enačbi za gravitacijsko silo, predstavlja merilo jakosti te sile.

Čeprav za to ni nobenega posebnega

razloga, so meritve z zelo veliko natančnostjo pokazale, da se inercialna in težna masa ujemata. Zato v praksi in v vsakdanjem življenju govorimo kar o masi telesa. Za obe masi torej uporabljamo en sam pojem.

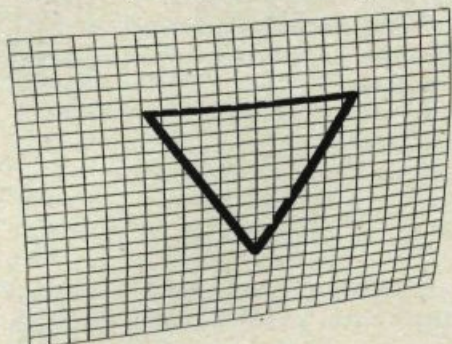
Enakost mas je privedla Einsteina v razmišljanje o tem, da obstaja med pospeševanjem, pri katerem pride do izraza inercija, in gravitacijo neka fundamentalna sorodnost, neka enakost, ki je vgrajena v sam ustroj vesolja. To razmišljanje je kot načelo ekvivalence postalo temelj splošne teorije relativnosti in je dalo tudi realno osnovo upanju, da bo na osnovi splošnega načela relativnosti mogoče izoblikovati konsistentno teorijo v skladu s fizikalno stvarnostjo in poskusi.

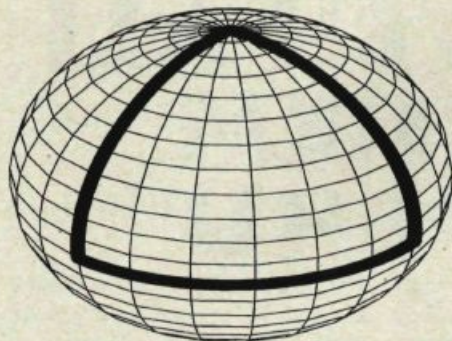

MISELNI POSKUS - DVIGALO V VESOLJU

Predstavljajmo si zaprt laboratorij nekje v vesolju, daleč od nebesnih teles, v kar se da breztežnostnem prostoru. Dokler naš laboratorij pustimo pri miru, lahko v njem vidimo nepospešen opazovalni sistem. Predmeti v njem se bodo prosto gibali, naš opazovalec pa bo moral biti nekako pritrjen na tla, sicer bo ob najmanjšem odrinku odlebdel proti stropu. V takšnem laboratoriju natančno veljajo zakoni PTR.

Predstavljajmo si nadalje, da začnemo naš laboratorij na nek način enakomerno pospeševati navzgor. Opazovalec v njem se bo moral zdaj opreti na noge, sicer bo telebnil po tleh. Krogla, ki jo ima v roki, bo prav tako padla na tla, če bo umaknil roko, vrv, ki je pritrjena na strop in na katero je pritrjena druga krogla, se bo napela toliko, da bo prenašala na kroglo dovolj

veliko silo, ki bo pospeševala kroglo skupaj z laboratorijem.

Ali nam je zgoraj opisano dogajanje znano? Ali se ne obnašajo natanko tako predmeti v našem vsakdanjem okolju na Zemlji zaradi težnosti (torej gravitacije in ne kakega pospešenega napihovanja Zemlje, ki bi bilo ustrezen ekvivalent opisanemu stanju našega laboratorija). Opazovalec v našem zaprtem laboratoriju torej nikakor ne bo mogel vedeti, ali se giblje pospešeno ali pa le miruje v gravitacijskem polju (možna je tudi poljubna ustrežna kombinacija obojega).

Seveda v praksi ne moremo pričakovati, da bomo vsako gravitacijsko polje lahko nadomestili z ustreznim pospešenim gibanjem (že zato, ker ne moremo stvari v nedogled pospeševati). Tudi obratno se nam velikokrat ne bo posrečilo. Toda to ni bistveno. Bistveno je, da sta ta dva pojava v osnovi ekvivalentna oziroma, če smo bolj radikalni (in pošteni), da gre za dva vidika istega pojava. Zato je govorjenje o dveh masah s stališča STR ne le nepotrebno, ampak tudi nemogoče. Obkraj gre namreč za isto reč.

PANORAMA Z GRAMOFONSKÉ PLOŠČE

Opravimo še en miselni poskus - oglejmo si enakomerno vrteči se sistem, ki ga bomo imenovali ploščica. V takšnem sistemu deluje sistemska centrifugalna sila, ki sili telesa na plošči proč od osi in je sorazmerna z oddaljenostjo od osi. Gre torej za pospešeni opazovalni sistem, katerega pospešek lahko skladno z izsledki prejšnjega razdelka nadomestimo z ustreznim gravitacijskim poljem. To polje bo enako kot centrifugalna sila (in s tem pospešenost sistema) z bližanjem osi pojemalo in na osi sami izginilo.

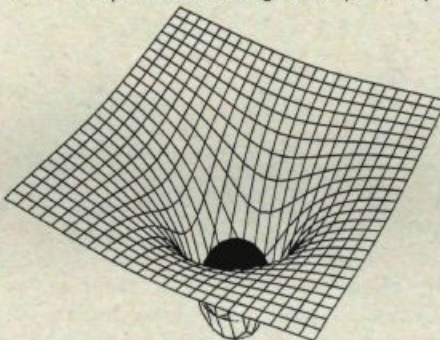
Za primerjavo bomo vzeli nepospešeni opazovalni sistem, ki miruje glede na os naše ploščice - imenovali ga bomo pogled od zunaj. Če bomo hoteli priti do kakršnihkoli sklepov, bomo namreč morali primerjati dogajanje na plošči, kjer ne poznamo fizikalnih zakonov, z opazovanjem od zunaj, kjer se lahko zanesemo na veljavnost PTR.

Oglejmo si najprej, kako vidimo iz obeh sistemov pot svetlobnega žarka. Kako je zunaj, vemo: svetloba potuje po premici s svetlobno hitrostjo. Na plošči pa se zadeva pokaže v drugačni luči. Če se vrtimo dovolj hitro (in je posledično gravitacijsko polje dovolj močno), opazimo, da pot žarka ni premica, ampak neka krivulja. Ker pa iz optike vemo, da svetloba potuje po krivulji samo takrat, kadar se njena hitrost s krajem spreminja (čeprav je hitrost svetlobe v vakuumu ena od osnovnih naravnih konstant, je hitrost svetlobe v snovi močno

odvisna od lastnosti snovi), lahko sklepamo, da načelo o hitrosti svetlobe v gravitacijskem polju ne velja. Recimo bobu bob: gravitacija deluje tudi na svetlobo in ne samo na masne delce.

Poglejmo zdaj, kako je s časom. Umerjene ure razpostavimo po naši plošči in opazujemo dogajanje. Iz PTR vemo, da ure, ki se gibljejo, tečejo počasneje kot tiste, ki mirujejo. Za našo ploščico mora veljati podobno: ura na osi, ki se za zunanjšega opazovalca sploh ne giblje, bo tekla hitreje kot ostale ure, ki bodo tekle ustrežno počasneje - čim dlje bodo od osi, tem počasneje bodo tekle. Sklep: pospeševanje in gravitacijsko polje upočasnjujeta tek časa.

Nazadnje si oglejmo še, kako je z razdaljami. Iz PTR vemo, da se dolžine v smeri gibanja skrčijo. Poskusimo sedaj izmeriti premer in obseg naše ploščice. Pri merjenju premera bomo polagali merilne palice pravokotno na smer gibanja, torej bodo te ohranile mirovalno dolžino. Premer naše ploščice bo enak, kot če bi ploščica mirovala. Pri merjenju obsega pa bomo merilno palico polagali v smeri gibanja, zaradi česar bo ta krajša. Na kratko povedano, izmerili bomo večji obseg, kot bi ga pri mirujoči plošči. Razmerje med obsegom in premerom ploščice bo večje od π , iz česar lahko sklepamo, da na naši plošči evklidska geometrija ne velja.

Sklep: pospeševanje in gravitacijsko polje ukrivljata prostor-čas.

S tem smo prišli do bistvene ugotovitve STR. Vsako gravitacijsko delovanje je posledica ukrivljenosti prostora-časa. Zaradi te ukrivljenosti krožijo planete okoli Sonca. Zaradi te ukrivljenosti smo privezani na zemljo in ne moremo leteti. Vsako gibanje v gravitacijskem polju je s stališča PTR prosto gibanje - nanj ne deluje nobena posebna sila. Vendar je ravno zaradi ukrivljenosti prostora-časa pot predmetov ukrivljena, kot da bi nanj delovala sila, ki smo ji nekoč rekli gravitacija.

IN KJE SE VSE SKUPAJ VIDI?

Teorija, ki smo jo dobili, ni boljša od Newtonove samo zato, ker je mnogo bolj fundamentalna in konsistentna. STR namreč pojasnjuje in napoveduje nekatere pojave, ki jih stara teorija ni znala pojasniti oz. se ji o njih ni niti sanjalo. Zasluga STR pa je še neke drugje: čeprav je to v smislu kvantne mehanike klasična teorija, pa je prva, ki je pokazala smer nadaljnega razvoja fizike - pojasniti zakonitosti vesolja z zgradbo najbolj osnovnega tkiva tega istega vesolja; pojasniti predmetnost in interakcije z geometrijo.

OGLEJMO SI ZDAJ POJAVE, KI SO ZNAČILNI ZA STR.

Najprej omenimo uklon svetlobe v gravitacijskem polju. Do STR je veljalo, da gravitacija deluje samo na telesa z maso, tako da bi bila svetloba nanjo imuna. V STR seveda to ne more biti res, saj v ukrivljenem prostoru-času tudi svetloba ne more potovati "ravno". Pravilnost teorije na tem področju so ugotovili, ko so merili premike zvezd tik ob sončni površini. Meritev so opravili ob sončnem mrku, saj sicer zvezd ob Soncu ne bi mogli videti. Izmerjen kot premika se je ujema z napovedjo in s tem omogočil prvo veliko zmago nove teorije.

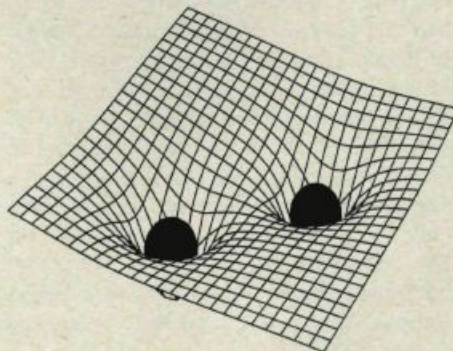
Po stari teoriji potujejo planete okoli Sonca po elipsah (o tem govorijo Keplerjevi zakoni), če lahko zanemarimo vpliv drugih planetov nanje. To teorijo vsi planete pridno ubogajo, le Soncu najbližji planet Merkur je nekoliko svojeglav. Njegova orbita (ki je v osnovi čisto normalna elipsa) se vrti okoli Sonca v smeri Merkurjevega obhoda. To vrtenje je sicer zelo počasno, vendar so ga že zgodaj opazili in neuspešno poskušali pojasniti. STR napoveduje takšno precesijo tira za vse planete. Pri Merkurju se izračunana vrednost ujema z izmerjeno, pri ostalih planetih pa je zaradi velike oddaljenosti od Sonca (in s tem toliko manjše ukrivljenosti prostora-časa) efekt skoraj nemerljivo majhen.

Na podlagi STR lahko napovemo tudi obstoj področij prostora-časa, kjer je ukrivljenost tako velika, da postane tako področje zaprto in izločeno iz ostalega vesolja. Tak področja imenujemo črne luknje. Čeprav njihov obstoj še ni nedvoumno dokazan, lahko najdemo zelo močne argumente zanj. Za črne luknje je značilno, da snov vanje pada (od tod luknja), ven pa ne more nič - niti svetloba (od tod privednik črna).

Tukaj bomo končali z našim pregledom STR. Bralcem, ki se želijo natančneje seznaniti tako s PTR kot s STR, priporočam knjigo Alberta Einsteina Über die spezielle und allgemeine Relativitätstheorie (obstaja hrvaški prevod pod naslovom Moja teorija), kjer sam avtor teorije na poljuden, vendar dovolj poglobljen način obravnava isto snov kot ta članek in njegov predhodnik.

Zaključimo. STR je v osnovi spremenila naše dojemanje vesolja. Naslednjic si bomo v mnogo bolj turističnem slogu ogledali kozmološko teorijo, ki sledi iz STR, posvetili pa se bomo tudi nastanku, razvoju in koncu vesolja in zvezd, kjer bomo čisto mimogrede posegli že malo naprej od STR, v še neobstoječo kvantno teorijo gravitacije.

Marko Žerđin

NOGOMETNA JESEN ALI ZGODBA O SE ENEM HITOVEM USPEHU

Letošnja nogometna jesen je bila za slovenske ljubitelje te najpopularnejše igre na svetu ena najrazburlivejših nekaj zadnjih let. Tako je na domači sceni prvič po osamosvojitvi Slovenije SCT Olimpija daleč od naslova jesenskega prvaka, podobno so v prvem delu nogometnega prvenstva razočarali tudi nogometaši Maribor Branika. Kar nekaj ekip pa je prijetno presenetilo, še posebej vodilna HIT Gorica, ki je izkoristila trenuten položaj v obeh dosedaj najboljših klubih in bo tako prezimila na prvem mestu nogometne lestvice.

SCT Olimpija preživlja najtežje trenutke od pričetka slovenske lige leta 1991. Klub, ki daje med vsemi slovenskimi klubi daleč največ denarja za igralce (okrog 2 milijona nemških mark), se stežka rešuje iz krize, v kateri se nahaja že od začetka prvenstva. Čeprav sta predsednik in direktor kluba, Ivan Zidar in Peter Ameršek, tudi letos pred pričetkom sezone kupila vse, kar se je na slovenskem tržišču kupiti dalo, se letošnja sestava igralcev ni najbolje obnesla, čeprav se je na trenerski klopi izmenjalo kar nekaj različnih trenerjev (Šoškič, Verdenik, Oblak, Nadoveza). Največ uspeha so Ljubljančani sicer imeli v času Verdenika (ki je vmes odstopil kot reprezentančni selektor), ko so po njegovem prihodu v prvih treh tekmah zmagali ob gol razliki 15 : 0, vendar pa je Verdenik po samo štirinajstih dnevih odstopil kot trener in znova prevzel selektorsko mesto.

Odstop Verdenika je pomenil tudi konec projekta o novi SCT Olimpiji, katere igra naj bi temeljila na popolnoma novem konceptu. Prav koncept igre prejšnjih trenerjev je bil najbolj na udaru s strani strokovne javnosti. Šoškič je namreč forsiral pokrivanje nasprotnika po celem igrišču, Verdenik pa zagovarja consko obrambo, kar naj bi bilo po njegovem tudi bolj ustrezno za ljubljansko ekipo, saj ta model igre prevladuje povsod, kjer igrajo moderen nogomet. Eden od največjih problemov Olimpije predstavlja tudi dejstvo, da je v klubu vse preveč počasnih igralcev, kar otežuje prehod v napad, dodatne težave pa so povezane tudi s slabimi medčloveškimi odnosi in pomanjkanjem motivacije. Sedaj kar precej potopljeno barko rešuje stari lisjak Pero Nadoveza, ki bo poskušal zadovoljiti

zahtevno ljubljansko nogometno publiko, ki od svojih ljubljencev pričakuje le eno - še en naslov državnega prvaka.

Podobno kot SCT Olimpija je trenutno v velikih težavah še drugi najuspešnejši slovenski klub nekaj zadnjih let - Maribor Branik. Vijoličasti so si v zadnjih sezonah vedno priigrali nastope v Evropi, kjer so tudi zelo uspešno zastopali slovenske barve. Vendar pa se je pred kratkim pričela rahlo potapljati tudi mariborska bar-

ka. Sledili so si namreč neuspehi v prvenstvu, pokalu, pa tudi dokaj nepričljiv nastop v evropskih tekmovanjih, vrh tega pa so se vidno slabšali tudi odnosi v klubu.

Največji problemi mariborskega prvligaša so prav gotovo finančne narave, saj klub seveda ne more pričakovati velike podpore iz svojega gospodarsko skoraj obubožanega Maribora, poleg tega pa pravo malo katastrofo predstavlja projekt KENP, torej projekt kvalifikacij za evropsko nogometno prvenstvo v Angliji.

Maribor Branik je namreč podpisal z Nogometno zvezo Slovenije pogodbo o organiziranju kvalifikacijskih tekem slovenske reprezentance v Mariboru. Po načrtih naj bi ta projekt poleg obnovljenega stadiona prinesel še nekaj dobička, toda po nekaj neposrečenih potezah (pretirano drage vstopnice, slab marketing) se je klub znašel na robu bankrota. Od vloženih 1,5 milijona DEM je nepokritih še vedno kar 700 tisoč DEM, kar je ob dejstvu, da je povprečni letni finančni proračun prvligašev v Sloveniji okrog enega milijona DEM, nedvomno zelo velika številka.

Mariborčani sicer trdijo, da bo preostali denar v skladu z obljubami morala zagotoviti država, vendar je Nogometna

zveza Slovenije zaradi nespoštovanja rokov za plačila razveljavila pogodbo (zadnji dve tekmi sta se odigrali v Ljubljani), poleg tega pa je tudi blokiral izplačilo približno 150 tisoč DEM, ki so jih Vijoličasti zaslužili z nastopanjem v evropskem tekmovanju. Mariborčani tako v prestopnem roku pred sezono, v kateri je bilo zaradi zmanjšanja lige na deset klubov kar nekaj dobrih igralcev, niso kupili nobenega zvanečega imena, temveč so se okrepili z bolj ali manj neznanimi igralci iz bivše Jugoslavije, ki so lahko dobra, velikokrat pa tudi slaba investicija. Ob tem je prišlo v klub do kar nekaj rošad (odstop predsednika Breznika in direktorja Makarija), to pa ni pomagalo, tako da se bodo morali Vijoličasti še kako potruditi, če želijo zadovoljiti svoje navijače, predvsem pa svoje najbolj zveste Viole.

Zagotovo največje presenečenje letošnjega prvenstva pa predstavlja HIT Gorica. Klubu, ki je v lanski sezoni zasedel peto mesto, po tem, ko mu je SCT Olimpija odpeljala trenerja Šoškiča in dva najboljša igralca (Kojičiča in Nikeviča), ni nobeden dajal velikih možnosti za vrh. Vendar pa se je primorskemu klubu, predvsem z veliko pomočjo goriškega ponosa - HIT-a, vendarle uspelo dovolj dobro okrepiti, o čemer pričajo tudi zadnji rezultati.

V klub jim je tako uspelo pripeljati trenerja Milana Miklaviča, ki je kar enajst let delal v Avstriji. Miklavič podobno kot Verdenik zagovarja conski način branjenja, katerega pa naj bi v prihodnje, ko bodo igralci imeli dovolj energije, spremenili v conski pressing. Klub je poleg Miklaviča pridobil še kar nekaj odličnih igralcev. Najprej velja omeniti Alfreda Jermaniša, ki je prišel iz Rapida, pa Protego iz SCT Olimpije, Vorobjova iz Beltincev in še nekaj igralcev, ki so se odlično vklopili v preostali del goriške ekipe. Če bodo s takšno igro nadaljevali še v spomladanskem delu prvenstva, jim naslov prvaka skoraj zanesljivo ne uide, kar bi nedvomno predstavljal velik udarec za Ljubljančane in veliko zmago za Goričane, še posebej pa za direktorja HIT-a, Danila Kovačiča.

Andrej Krajnc